
C

amanda Hodgkinson

BRITANNIA
RUAD 22

Strada Ficţiunii

BRITANNIA
ROAD 22
^

Strada Ficţiunii

de MWr- Al d,,^

racreu siradj ^ p^^j

Perpendiculari pe modem-
Noul Efervescenta. De
tradiţie buni Cu seraiuri,

pakzzo^m şi hamace. Cu
zgârie-nori şi Br-cade. Cu
clădiri invizibile. O stradă
care se construieşte pe
măsură ce ţi-o imaginezi.

Iată-l şi pe omul cu umbrelă
colorată, care ştie drumul,
dar se lasă purtat de suflul
imaginaţiei. Ghidul tău. Şi,

cum pe Strada Ficţiunii

contează şi

plimbarea, nu doar destinaţia, dămai întâi un tur. □

Turul Gluic. Urmăreşte
dreptunghiul colorat % vor
acompania doar clasicii care
au trecut testul timpului.

Turul Contemporan.
Urmărește pătratul colorat.
Te vor întâmpina autori care
DU «du neapărat pentru
premii și vă descoperi
debutanții cbi ar de la debut,

Turul Bttticller. Urmăreşte
cercul colorat Eşti iu reţea
cu scriitori din cdemaiikibiqi
topuri ale lumii.

a

ES

Giecţie coordonată de ALEXANDRA RUSU

Amanda Hodgkinson s-a născut în 1964 !a Somerset,

Marea Britanie. Şi-â Rlcut
studiile de masterat în
scriere creativă ia University
of Kast Anglia. în prezent,
locuieşte în sud-vestul

Franţei şi are o rubrică la ziarul *La * Dépèche du Midi,* din Toulouse. Este, „j de asemenea, corespondenta mai multor

publicaţii britanice pe teme de turism european.

BriUnitia Road 22 (22 Brilatutia Road, 2011) este primul

ei roman şi va fi publicat în
SUA, Franţa, Germania,
»aaia, Italia, Olanda, Grecia,
Israel, Brazilia,

Australia şi Norvegia

„0»m|ul „Când m-am hotărăs sî scriu un roman a cărui acţiune să se petreacă în jurul celui de-al Doilea

Război Mondial, m- a interesat cum au reuşit

oamenii să-ţi reclădească universul casnic pe timp de pace, cum au încercat să depăşească traumele războiului, cum au făcut faţă presiunii de a avea din nou vieţi «normale».

Britunm Roud 23
este

un romaD ca un labirint de secrete ;i trădări, despre ce pot face oamenii pentru a

supravieţui când nimic nu
mai e cum a fost.”

j . nt”„³^'

Ar»»'*

AMANDA HODGKINSON

BRITANNIA **ROAD22**

Traducere din limba engleză de Laura Sandu

EDITURA ALLFA
22 BRITANNIA ROAD Amanda Hodgkinson

First published în
Great Britain în the
English language

by Penguin Books Ltd.
BRITANNIA ROAD 22

Amanda Hodgkinson

Editura **ALLFA**
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a

României
HODGKINSON,
AMANDA

Britannia Road 22 / Amanda Hodgkinson; trad.: Laura Sandu. – Bucureşti: ALLFA,

2011 ISBN 978-973-
724-352-2

I. Sandu, Laura
(trad.)

821.111-31=135.1

Editura **ALLFA:**
Bd. Constructorilor
nr. 20A, et. 3,
sector 6, cod
060512 – Bucureşti

Tel.: 021 402 26 00
Fax: 021 402 26 10
Distribuţie:

Tel.: 021 402 26 30;
021 402 26 33

Alexandru Novac

Crenguţa Năpristoc
Niculina Ionescu
Alexandra Rusu

Design copertă:

Mamei şi tatălui meu. Cu dragoste.

„Şi cei morţi au nevoie de poveşti.”

Zbigniew Herbert

1946, primăvara. Spre Anglia

Băiatul era totul pentru ea. Micuţ şi neastâmpărat,

avea ceva din
nervozitatea unei
sălbăticiuni
scoase din

ascunzătoare.
Inimile
întunecate ale
celor pierduţi,

ale celor regăsiţi
şi ale celor nici-
odată uitaţi
trăiau, toate, în

trupul acestui copil, în ochii lui vioi. îl iubea cu aceeaşi forţă

neiertătoare care
face pădurile să
crească din
adâncul

pământului, dar
tot se temea că
nu era de-ajuns
pentru a-l ţine

lângă ea. Aşa că-l
ducea în Anglia,
convinsă că
Janusz o să-l

iubească la rândul lui şi o să-l ocrotească.

Pe lista pasagerilor de la bord era trecută ca Silvana

Nowak. Douăzeci
şi şapte de ani.
Căsătorită.
Mama unui băiat,

Aurek Josef, în vârstă de şapte ani.

— Ocupaţia? a întrebat-o soldatul britanic, verificând actele

de identitate pe care i le dăduse.

S-a uitat la hârtiile de pe

biroul lui şi a văzut pagini întregi pline cu nume de femei.

în dreptul tuturor
scria că sunt
casnice sau
menajere.

în spatele ei, alte sute de femei, îmbrăcate la fel ca ea, în

haine primite de
pomană,
aşteptau în
tăcere, împreună

cu copiii lor. Pe o pancartă aflată deasupra capului soldatului,

regulile care se
aplicau pe vapor
erau detaliate în
mai multe limbi,

inclusiv în poloneză. *Toate păturile şi aşternuturile vor*

rămâne în pro-
prietatea navei.
Orice obiect furat
va fi confiscat.

Silvana şi-a strâns mai tare băiatul. Soldatul i-a aruncat o

privire fugară,
apoi s-a uitat din
nou în hârtii. Ea
ştia de ce. îl

stingherea
vederea unei
femei aşa de
neîngrijite şi a

unui băieţel aşa
de agitat. Şi-a
dus o mână la
baticul de pe cap,

să se asigure că e
la locul lui, iar cu
cealaltă l-a
înghiontit pe

Aurek, încercând să-l facă să stea drept.

— Ocupaţia?

— Supraveghetoare, a

şoptit, primul
cuvânt care i-a
venit în minte.

Soldatul nu a privit-o. A ridicat stiloul.

— Casnică sau menajeră?

— Nu ştiu, a spus.

Apoi, conştientă de coada care se foia

nerăbdătoare în spatele ei, a răspuns:

— Casnică.

Asta a fost tot. Au înregistrat-o, i-au scris frumos

numele într-un
caiet, cu cerneală
neagră
permanentă. I s-a

dat un număr de transport şi i-au prins la rever o etichetă cu

informaţiile pe care le trecuseră şi pe lista de pasageri. Dovada

că ea şi băiatul
erau mamă şi fiu.
Era un început
bun. Până la

urmă, nimeni nu
poate contesta
sau pune la
îndoială un

document oficial. Doar titulatura de *casnică* părea discutabilă.

Silvana era sigură că nimeni n-ar putea crede că există vreo

legătură între ea

şi cuvintele *casă*
şi *nevastă*[1].

1 În engleză,
cuvântul *housewife*

Toată noaptea, în vreme ce marea purta vasul şi pe

călătorii de la
bord către un alt
ţinut, Silvana s-a
străduit să-şi

amintească. Şi-a găsit un loc pe unul dintre coridoarele

aglomerate de
sub punte şi s-a
aşezat cu braţele
încrucişate, cu

picioarele
strânse sub ea.
întoarsă astfel
către sine, cu

Aurek ascuns sub palton, respira greu aerul plin de miros de

transpiraţie şi de
fum şi încerca să-
şi amintească
viaţa ei cu

Janusz, vibraţiile
motoarelor
marcând
trecerea

timpului. Şi,
totuşi, o vizitau
mereu aceleaşi
amintiri. Cele pe

care n-ar fi vrut să le aibă. Un drum pe care n-ar fi vrut să

meargă, un cer
murdar, plin de
stropi de ploaie
şi de avioane

Silvana l-a tras pe Aurek mai aproape de ea şi l-a ţinut

strâns,
legănându-l
înainte şi-napoi,
în timp ce

amintirile se
îndepărtau.
Copilul a scos o
mână slăbănoagă

de sub haină, iar ea i-a simţit degeţelele căutându-i faţa.

Şi cum se făcea
că dragostea şi
pierderea erau
atât de strâns

legate? Pentru
că, oricât de mult
l-ar fi iubit pe
băiat, şi-l iubea

cu disperare, ca
şi cum viaţa ei
toată ar fi depins
de el, pierderea

era întotdeauna
acolo, mereu pe
urmele ei.

Când zorii au început să picure lumină în obscuritate,

Silvana era prea
obosită ca să se
mai poată gândi
la ceva şi a închis

în cele din urmă
ochii, lăsând
zgomotul
motoarelor,

monoton ca
bătăile unei
inimi, s-o poarte
într-un

binecuvântat somn fără vise.

Dimineaţa a adus cu ea un

soare arzător şi
adieri sărate.
Silvana şi-a făcut
loc prin mulţime

către puntea superioară, cu Aurek agăţat de paltonul ei.

Ţinându-se de balustradă, l-a lăsat să se ghemuiască la

picioarele ei,
sprijinit de ea.
Dedesubt, la
mare distanţă,

erau valuri verzi,
şi ea le privea
încercând să-şi
imagineze cum

va fi Anglia, o
ţară despre care
nu ştia altceva
decât că acolo

trăia acum
bărbatul ei,
Janusz.

Ea se pierduse, iar el o găsise. El credea probabil că se

întoarce în
trecut; că ea va fi
la fel cum o
lăsase, soţia lui

tânără, cu bucle
roşcate prinse cu
agrafe, zâmbind
şi ţinându-l în

braţe pe fiul lor
iubit. Nu avea de
unde să ştie că
trecutul era mort

şi că ea era
fantoma soţiei lui
de altădată.

S-a sprijinit de balustradă, ameţită de tangaj. îşi lăsase

ţara mult în
urmă, iar acum
nu se mai vedeau
malurile, nu mai

era niciun petic
de pământ după
care să plângă,
doar apă cât

vedeai cu ochii şi
aşchii orbitoare
de lumină
spintecând

valurile. Nu-l mai văzuse pe Janusz din ziua în care acesta părăsise

Varşovia, în urmă
cu şase ani lungi.
Oare o să-l mai
recunoască? îşi

amintea de ziua
în care se
cunoscuseră,
data căsătoriei,

măsura lui de la pantofi; faptul că era dreptaci. Dar la ce-i folosea

colecţia asta
ciudată de date şi
fapte?

A aruncat o privire către mare, cu valurile ei fremătând

neîncetat. Il
iubise odată.
Măcar de atâta

lucru putea fi sigură.

Dar aşa de multă vreme se

întindea pierdută
între ei! Şase ani,
care păreau o
sută. Putea ea,

într-adevăr, să
spună că este
bărbatul ei doar
pentru că-şi

amintea ce
număr poartă la
cămaşă?

Aurek a tras-o de mână şi Silvana s-a lăsat în genunchi,

ştergându-şi
buzele cu dosul
mânecii,
încercând să

zâmbească.
Pentru băiat
făcea călătoria
asta. Un băiat

trebuie să aibă
un tată. în
curând, aveau să
lase trecutul în

urmă, iar Anglia
avea să devină
prezentul lor. Iat-
o convinsă că vor

putea să trăiască
fiecare clipă fără
să se gândească
la ziua de ieri,

fără amintiri care
să-i ameninţe şi
fără poveşti care
să-i urmărească.

Şi-a trecut
degetele prin
părul scurt al
copilului, iar el

şi-a încolăcit
braţele în jurul
gâtului ei. Era în
drum către o

nouă viaţă şi
ducea cu ea
propria bucăţică
de Polonie.

Britannia Road 22, Ipswich

„Pare o casă cu noroc”, se gândeşte Janusz. Face un pas în

spate, pentru a vedea mai bine casa de pe Britannia Road,

de la numărul 22,
şi admiră
proprietatea
îngustă,

construită din
cărămidă roşie,
cu cele trei
ferestre ale ei şi

uşa albastră. Uşa
are un vitraliu
colorat; un
răsărit galben,

încadrat de o
bordură verde,
cu o pasăre
albastră în

centru. E tipic
englezesc şi-l
face să

zâmbească. Este exact ce căuta.

Casa e ultima din şirul

de clădiri
terasate şi se află
lângă un teren
bombardat, dar,

cumva, a scăpat
fără stricăciuni.
Singurul semn e
o crăpătură în

geamul colorat, o
linie care trece
prin pasărea
albastră şi din

cauza căreia
aceasta pare că
ar avea probleme
dacă ar încerca

să zboare. În afară de asta, pare că războiul nici n-ar fi atins

clădirea. Ştie că
e imposibil, dar îi
place ideea.
Poate casa îşi va

împărţi norocul
cu el, cu soţia şi
cu fiul lui.

— Nu vă faceţi probleme pentru panoramă, spune

agentul imobiliar,
arătând spre
terenul pustiu pe
care aleargă

copii cu feţele murdare. O să se rezolve rapid. O să punem iar

oraşul pe
picioare, cât ai
zice peşte.

îşi potriveşte
manşetele
jachetei de tweed

şi-i înmânează un set de chei.

— Poftiţi. Sunt ale

dumneavoastră.
Sper să vă simţiţi
bine aici. Pot să

vă întreb de unde
sunteţi ?

Janusz
aşteptase

întrebarea asta.
Primul lucru pe
care vor să-l ştie

oamenii este de
unde vii.

— Polonia, zice. Sunt polonez.

Agentul imobiliar scoate o tabacheră din buzunarul

interior al jachetei.

— Vorbiţi o engleză al

naibii de bună!
Aţi fost în
armată, nu-i aşa?

Şi asta e a
doua întrebare.
Ce cauţi aici ?
Dar Janusz se

simte în largul lui
în ţara asta. Ştie
cum se poartă
oamenii şi cum

merg lucrurile.
Trebuie să te
exprimi simplu şi
la obiect. Dă-le

de înţeles că eşti
de partea lor şi
sunt fericiţi.

Prima oară când îl întrebase cineva de unde e, pe vremea în

care faptul că era străin îl neliniştea, pentru că îl vedea ca pe

un semn din
naştere, ca pe o
pată de culorea
vinului de porto

care-ţi sare în
ochi, încercase,
din nefericire, să
răspundă. Nu era

de mult în Anglia,
de-abia de un an,
şi entuziasmul
nenorocit şi

gălăgios pentru
război al noilor
săi tovarăşi
iscase un fel de

foc în inima lui. O
văpaie puternică
i-a aprins sângele
şi i-a dat un curaj

pe care nu-l
avusese niciodată
până atunci. Era
într-o cantină

plină de fum, cu o mulţime zgomotoasă de soldaţi din

Forţele Aeriene
Regale, care
beau bere de
culoarea uleiului

de motor, iar el s-a apucat să-şi spună povestea, întreaga

Şi-a dat seama prea târziu că totul părea prea

complicat şi că oricum nu-l asculta nimeni. Nimeni nu voia

să ştie de femeile pe care le lăsase el în urmă. A continuat,

împotmolindu-se
în vocabular,
sfârşind pierdut
în propriile

regrete,
bolborosind
cuvinte poloneze
în halba de bere,

vorbind despre
lucruri dureroase
precum
dragostea şi

onoarea. Când a
părăsit cantina şi
a ieşit în aerul
revigorant al

serii, când a
privit cerul
scăpărând de
stele, i-a părut

rău pentru
fiecare cuvânt
prostesc pe care-
l spusese.

îşi îndreaptă spatele şi-şi alungă lucrurile astea din minte.

— Am luptat în Forţele Aeriene Regale, spune, cu voce

clară şi fermă.
Trupele
poloneze. Am

venit în 1940. De-atunci sunt aici.

— Aha. Aşa deci...

Bărbatul zâmbeşte şi-i oferă o ţigară.

— Şi eu am fost în armată. Am cunoscut câţiva

flăcăi de-ai voştri. Mari băutori, polonezii!

îşi aprinde
ţigara, aruncă
băţul de chibrit

pe jos şi-i întinde
cutia lui Janusz.

— Ai avut garnizoana pe-aici, aşa-i ?

— Nu, spune Janusz, luând cutia de chibrituri şi dând

încet din cap, în semn de mulţumire. Ne-am mişcat mult.

Eu am fost demobilizat la Devon şi mi s-a oferit un loc de

muncă, aici sau în nord.

— Ei, o să vedeţi că e o

zonă destul de
liniştită. Ipswich
e un târguşor
drăguţ. Şi v-aţi

luat casa asta la
fix! Am o listă
lungă de-un
metru cu clienţi

care-o voiau.
Dacă n-aţi fi
bătut la uşa mea
chiar înainte să-

mi încep programul, ar fi luat-o altul. E o casă bună pentru

familişti. Aveţi...
Aăă...

— Familie ? Am o soţie şi un

fiu. O să vină-n Anglia luna viitoare.

— O familie reunită, deci. Mă bucur s-aud asta.

Janusz trage
din ţigară, scoate
un rotocol de fum

şi-l priveşte apoi
destrămându-se.

— Sper.

Au trecut şase

ani de când nu i-am mai văzut.

Agentul imobiliar îl

priveşte uimit,
aplecându-şi
capul într-o
parte.

— Greu... Dar staţi liniştit, gândiţi-vă c-aveţi casa asta, o

slujbă şi că
familia vine-
ncoace. Dacă le

adunaţi, v-alegeţi
cu un final fericit.

Janusz râde. Exact asta speră şi el.

— Aşa e, zice. Un final fericit.

Când ofiţerul de la Crucea Roşie i-a spus că Silvana şi

Aurek au fost
găsiţi într-un
lagăr britanic de
refugiaţi, n-a fost

în stare să zâmbească.

— Sunt într-o stare

gravă, a zis
ofiţerul. Vorbea
aproape şoptit.
Au trăit într-o

pădure. Cred că
erau acolo de
multă vreme.
Mult noroc. Sper

să fie bine pentru
voi toţi.

Janusz
învârte pe deget

inelul cu cheile
de la noua lui
casă, privind cum
spatele învelit în

jacheta de tweed
al agentului
imobiliar coboară
sacadat dealul.

Deci asta e. E pace. Şi el are o casă. Un cămin în care să-i

primească pe
Silvana şi pe
Aurek, când vor
sosi. Tatăl lui ar

fi fost mândru de el, pentru că-şi reuneşte familia. Pentru că-şi face

datoria. Pentru
că se gândeşte la
viitor. Churchill
însuşi a spus că

trupele poloneze
ar trebui să se
bucure de
cetăţenia şi de

libertatea
Imperiului
Britanic, iar
Janusz l-a crezut.

Marea Britanie e acum ţara lui.

Dacă va mai vorbi vreodată cu

părinţii şi
surorile lui, dacă
într-o zi îi vor
răspunde la

scrisori şi-l vor
găsi aici, speră
ca ei să-nţeleagă
că orăşelul ăsta e

locul în care a
ales să trăiască.

Bagă cheile
în buzunar şi se

gândeşte la
alegerea pe care
a facut-o. Când i
se oferiseră două

slujbe, una într-o
fabrică de
biciclete din
Nottingham şi

alta într-o uzină
constructoare de
maşini dintr-un
orăşel din estul

Angliei, se
dusese la
bibliotecă, ceruse
o hartă a Marii

Britanii şi pusese
degetul mare pe
Ipswich. Un oraş
mic, cu port,

aşezat de-a
lungul liniei
şerpuite a unui
estuar albastru,

care înainta spre mare. Cu degetul mic putea trece peste porţiunea

albastră şi atinge
Franţa. Asta l-a
ajutat să se
hotărască. Avea

să trăiască în
Ipswich, fiindcă
aşa avea să fie
mai aproape de

Hélène. Era un motiv stupid, mai ales că-ncerca din răsputeri să

uite, dar îi mai alina durerea.

Cască şi oftează din

rărunchi. E bine aici. E aer curat, cât de cât, şi e linişte. Casele de

cărămidă, lipite
unele de altele,
se înşiră în trepte
la vale. în

depărtare, turla
unei biserici, cu
vârful acoperit de
schelărie, se

avântă spre cer. Janusz nu ştie dacă schelăria e acolo pentru

finalizarea unor
reparaţii mult
aşteptate sau din
cauza

stricăciunilor
provocate de
război. Şi nici nu-
i pasă. Nu mai

crede în
Dumnezeu. Acum
îşi pune
speranţele în

lucruri practice.
Un loc de muncă
unde să meargă
în fiecare zi. O

familie de care să
aibă grijă şi
poate, cândva, un
pic de fericire.

Dincolo de biserică, şirurile de case se înghesuie între

râu şi furnalele
înalte ale
fabricilor. în
spatele lor sunt

câmpuri şi
păduri. Deasupra
lui Janusz, cerul
e gri ca o gumă

de mestecat, dar
nişte petice
albastre mai
răzbat din loc în

loc. Hélène ar fi spus că e destul albastru cât să croieşti o

pereche de
pantaloni de
jandarm.

îşi aprinde altă ţigară şi gândurile îi zboară spre

Franţa. Pentru câteva clipe îşi savurează slăbiciunea,

dulce şi bună ca
o linguriţă de
zahăr în plus
într-o cană cu

ceai amar de
cazarmă. Se
gândeşte la casa
de ţară cu micul

ei acoperiş roşu
de ţiglă şi cu
obloanele de
lemn vopsite în

albastru. Hélène
stând în uşa de la
bucătărie. Pielea
ei bronzată şi

accentul cald, din sud, viaţa din ochii ei.

își termină
țigara și începe
să bântuie din
nou prin casă,

făcând planuri şi
liste cu lucrurile
care trebuie
înlocuite sau

cârpite.
Trânteşte la
perete uşa din
spate şi iese cu

paşi mari în grădină. O bucată de pământ lungă,

dreptunghiulară. Bucata lui de pământ. Se vede că iarba n-a mai

fost cosită de ani de zile, iar urzicile şi murii cresc în voie. în

fundul grădinii e
un stejar bătrân.
Pare perfect
pentru o căsuţă

în copac, în care
să se joace fiul
lui. Iar după ce-o
să tundă iarba şi-

o să plivească
buruienile, aici o
să pună ronduri
cu flori şi o

parcelă cu
zarzavat. O
grădină engle-
zească

adevărată,
pentru familia
lui.

Janusz se oprește în fața ușii, cu lista cu lucruri de făcut,

şi se uită la copiii
care se joacă pe
terenul pustiu de
lângă casă. E

greu de crezut că
băiatul lui,
Aurek, va fi în
curând unul de-al

lor. O să fie un tată bun pentru băiat. E hotărât să îndrepte

lucrurile. în
lumina difuză a
după-amiezii,
copiii strigă şi

chiuie, iar
chiotele lor se
pierd printre
ţipetele ascuţite

ale pescăruşilor
de pe chei. Când
le aude pe femei
chemându-i prin

case la ceai,
încuie şi pleacă
să-şi petreacă
ultima noapte în

camera
închiriată.

La primărie,
completează

formularele şi
aşteaptă la coadă
să primească
ajutorul pentru

mobilă şi vopsea, din partea guvernului. Mobila e adusă

dintr-un depozit
de lângă staţia
de autobuz şi e
toată la fel.

Masivă,
colţuroasă,
făcută dintr-un
lemn şubred,

pătat şi închis la culoare. Cumpără tapet de la Woolworths

: „Zile de vară” – crem, stropit cu şiruri de trandafiraşi roşii

dispuse în
diagonală.
Cumpără cât să-i
ajungă pentru

salonaşul din faţă
şi pentru
dormitorul
principal. Ia

tapet şi pentru
camera lui
Aurek, rugând-o
pe vânzătoarea

care-i spune c-are un fiu de aceeaşi vârstă să-l ajute.

îmbracă
pereţii din hol şi
bucătărie într-un
tapet bej, palid,

ornat cu frunze
de bambus
răsucite şi
crenguţe subţiri,

de un verde-
deschis. Sus, pe
hol şi în baie,
pune tapet

trandafiriu. Pe
pereţii din
camera lui Aurek
sunt formaţii de

avioane gri. E o cameră destul de mare. Într-o zi, dacă o să meargă

totul bine, o s-o împartă cu un frate.

În fiecare seară, vine de la lucru şi se apucă să meşterească

prin casă,
oprindu-se doar
atunci când simte
că nu mai poate.

Când pune capul
jos, are senzaţia
că braţele-i sunt
tot întinse,

vopsind şi lipind tapet.

Noaptea, singur în pat,

visează. Intră în
casa părintească,
urcând în fugă
treptele de la

intrare. Uşa masivă se deschide şi-şi strigă mama, dar

ştie c-a ajuns
prea târziu şi c-
au plecat toţi.
Într-una dintre

camerele goale,
cu tavan înalt,
stă o femeie
brunetă,

îmbrăcată într-o
rochie galbenă.
Se ridică, îşi
scoate rochia şi îi

face semn, dar apoi, cu o viteză uluitoare, fulgerător ca un

peşte care înoată
în şuvoi, visul îşi
schimbă direcţia
şi femeia dispare.

Tresare şi deschide ochii ; inima îi bate cu putere, îşi duce

mâna spre locul
dureros din
vintre şi-şi
afundă faţa-n

pernă. E convins că singurătatea asta o să-l omoare.

Gara Victoria e uriaşă; chiar şi la şapte dimineaţa, locul

e zgomotos şi
plin de oameni
pierduţi, care-l
apucă pe Janusz

de braţ şi-i pun întrebări la care nu poate răspunde. îşi

şterge transpiraţia de pe frunte cu o batistă şi se uită

la ceas. A tot
repetat cuvintele
pe care i le va
spune când o va

vedea : „A trecut mult timp”. E o propoziţie nepretenţioasă,

şi totuşi
încărcată de
înţelesuri.

Se trezeşte încercând să-şi amintească expresii în

poloneză, dar a
folosit atât de
mult limba
engleză, încât şi-

a pierdut elocvenţa. E ca atunci când încerci să-ţi

aminteşti numele
colegilor de
şcoală pe
jumătate uitaţi ;

prea mare efortul
şi o răscolire
nedorită a
trecutului.

Adevărul e că
limba lui maternă
e prea încărcată
de nostalgie.

După ce Silvana
va învăţa
engleză, le va fi
mai uşor. Va

trebui să înveţe, pentru că-şi vor construi o nouă viaţă aici. „Bine-

aţi venit în
Marea Britanie”
sunt alte cuvinte
pe care se

gândeşte c-ar
putea să le
folosească.

Călătorii iau cu asalt peroanele. Valizele sunt

aruncate unele
peste altele în
cărucioare şi
peste tot vezi

baloturi cu haine zdrenţuite şi alte obiecte personale.

Oamenii trec pe lângă el, estompându-se în nuanţe de gri,

cafeniu şi
bleumarin. Se
uită prin mulţime
şi încearcă să nu

se gândească la
Hélène, la faptul
că-şi imaginase
cândva că pe ea

o s-o întâmpine
aici după război.
Apoi vede o
femeie care se

uită spre el. O
fixează pentru
câteva clipe.
Chipul ei se

distinge dintre
alte chipuri din
mulţime şi o
recunoaşte, plin

de emoţie. Îi revine totul în minte. E Silvana. Soţia lui. Ridică

mâna ca să-şi
scoată pălăria, o
pălărie oribilă de
fetru, cu boruri

Janusz nu scapă din ochi baticul, iar când se apropie vede

păsările brodate
pe el: aripile
deschise care îi
adie peste frunte

şi se ascund apoi
sub bărbia
Silvanei. Pare
mai slabă,

îmbătrânită, are pomeţii mai ascuţiţi decât îşi amintea. Când îl

recunoaşte,
scoate un mic
ţipăt.

Un copil slăbuţ, brunet sare în braţele ei. Să fie Aurek? Să

fie el ? Ultima
oară când îl
văzuse era ţânc,
un bebeluş

dolofan, cu părul buclat. Nici pentru prima tunsoare nu era

suficient de mare. încearcă să-i deslușească chipul, să

găsească ceva familiar în trăsăturile lui, dar copilul se

caţără pe mama
lui ca o maimuţă,
trăgându-i
baticul de pe cap,

încleştându-şi
braţele în jurul
gâtului ei şi

îngropându-şi
faţa la pieptul ei.

Janusz
rămâne nemişcat

în faţa lor, o
clipă, şi curajul îl
părăseşte. Dacă a
făcut o greşeală

prostească şi
oamenii ăştia
sunt familia
altcuiva ? Dacă

tot ce i se păruse
că recunoaşte
fusese privirea
rătăcită pe care

femeia o poartă
în ochi şi
propriile lui

dorinţe
stinghere?

— Silvana?

Femeia se luptă cu copilul, încercând să-şi

tragă baticul la loc.

— Janusz? Te-am văzut în

mulţime. Am
văzut că te uitai
după noi...

— Părul tău... spune el, uitând toate

replicile repetate dinainte.

Silvana îşi duce mâna la cap

şi baticul îi cade
pe umeri. îşi
fereşte privirea.

— îmi pare rău, spune el şi nu ştie dacă îşi cere scuze

pentru că a zărit-
o sau pentru că i
se pare că deja a

făcut-o să se
simtă prost.

— Serios, n-am vrut... Ce mai faci?

Silvana îşi trage
baticul la loc pe
cap şi îi înnoadă

colţurile sub bărbie.

— Soldaţii l-au tăiat.

Cuvintele se disting cu greu în zarva şi scârţâitul

trenurilor care
vin şi pleacă şi
printre strigătele
conductorilor de-

a lungul
peroanelor.
Janusz face un

pas timid către ea.

— Am trăit în pădure, zice

ea. Ţi-au spus ?
Ne-au găsit
soldaţii şi ne-au
anunţat că

războiul s-a
terminat. L-au
tăiat din cauza

păduchilor. O să crească la loc.

— A, nu contează...

înţeleg, spune Janusz, deşi nu înţelege.

Copilul ţine strâns un obiect de lemn. E ceva vag familiar.

Janusz se încruntă.

— E morişca pe care a făcut-o tatăl tău ?

Silvana deschide gura să spună ceva, dar se răzgândeşte.

Observă că se
îmbujorează
uşor. Sigur că e
morişca. Lemnul

închis la culoare,
cioplit... Trebuie
să fie morişca.
Zâmbeşte uşurat,

linişindu-se
dintr-odată.
Bineînţeles că
este familia lui.

— Ai păstrat-o până acum ? Pot s-o văd ?

întinde mâna, dar
băiatul strânge
jucăria la piept şi
scoate un mârâit.

— E obosit, spune Silvana. Călătoria l-a obosit.

E şocant să vezi
un copil aşa de
slab. Chipul fiului
lui are un soi de

transparenţă,
pielea întinsă
scoţând în
evidenţă

structura osoasă;
pe Janusz îl
doare inima ca o
vânătaie moale.

— Aurek? E mic, nu-i aşa? Salut, puştiule! Nu te speria.

Sunt... sunt tatăl tău.

— Ai mustaţă, spune

Silvana,
trăgându-l pe
băiat pe celălalt

şold. E diferit. Arăţi altfel.

— Mustaţa? O am de ani de zile.

Am şi uitat de când.

— De şase ani, spune ea.

El dă din cap.

— Şi ai mei?
Ştii ceva de ei?

De Eve? Ştii unde e?

Ochii Silvanei se întunecă.

Pupilele i se dilată şi strălucesc şi e sigur c-o să-i

spună că Eve a murit. Că au murit cu toţii. îşi ţine respiraţia.

— Nu ştiu, zice ea. îmi pare rău. Nu ştiu unde sunt.

— Nu ştii?

— Nu i-am mai văzut după ce-ai plecat.

De ani de zile
aştepta să
primească veşti
despre familia

lui. Sperase că Silvana o s-aducă scrisori, veşti de la ei. Se privesc

tăcuţi, până când Janusz vorbeşte din nou.

— Ei bine, aţi ajuns.

Silvana răspunde şoptit, aşa că

trebuie să se
aplece spre ea ca
s-audă ce spune.

— Nu-mi vine să cred. Nu-mi vine să cred c-am ajuns. Janusz

râde, ca să nu-l
copleşească
lacrimile. îi
strânge mâna,

petrecându-şi
degetele peste
ale ei. Se simte
dintr-odată

obosit. Singurul
lucru pe care-l
poate face acum

e s-o privească în ochi.

— Cred că ne-am schimbat

amândoi... dar nu contează, spune, încercând să pară relaxat. Pe

dinăuntru
suntem aceiaşi.
Timpul nu

schimbă
sufletele.

De cum rosteşte
cuvintele, îşi dă

seama că e o minciună. Şi ea îşi dă seama. O vede în ochii ei.

Războiul a
schimbat pe
toată lumea. Şi
părul Silvanei nu

e doar prea
scurt. A devenit
cărunt.

Polonia, 1937

Silvana

Prima oară
când Silvana l-a

văzut pe Janusz,
el înota. Era anul
1937, spre
sfârşitul

primăverii, şi
peste toate
domnea un fel de
apatie, ca şi cum

apariţia bruscă a
soarelui ar fi
transformat
oraşul într-un

copil care nu
vrea decât să se
joace pe stradă
cât e ziua de

lungă. Silvana
ieşise din tura de
după-amiază, de
la cinematograful

Kine, unde lucra
ca plasatoare.
Lumina zilei o lua
mereu prin

surprindere după
întunericul din
sală, aşa că s-a
oprit pe trotuar,

lăsând vântul să
se joace cu tivul
fustei şi razele
soarelui să-i

mângâie obrajii.
Avea optsprezece
ani şi singurul
lucru de care era

sigură în acel
moment era că
nu voia să se
ducă direct

acasă. Că o
plimbare în
lumina soarelui,
chiar fără ţintă,

era de preferat
tăcerilor
deprimante care
o învăluiau din

clipa în care intra
în căsuţa
părinţilor ei.

A luat-o pe strada principală mărginită de copaci, a

traversat piaţa cu
fântână arteziană
şi cu case înalte
şi vechi şi a

apucat-o apoi pe
o alee prăfuită,
umbrită de
biserica din

cărămidă roşie şi
de prezbiteriu.
Odată trecută de
aceste clădiri

masive, a lăsat
umbrele în urmă
şi razele soarelui
au călăuzit-o pe

drumul care
ieşea din oraş. La
câteva sute de
metri mai în faţă

se vedea casa părinţilor ei, o construcţie de lemn cu un

singur nivel,
vopsită în aceeaşi
nuanţă de
albastru ca

celelalte case
ţărăneşti de la
periferie. Silvana
s-a oprit şi a

părăsit drumul, intrând într-o livadă de meri. Livada

aparţinuse
cândva familiei
lor, dar tatăl ei o
vânduse. Acum

Sil vana s-a oprit
în lumina filtrată
de frunzele
pomilor şi a

tras ;idânc aer în
piept, ştiind că,
orice urma să i se
întâmple în viaţă,

oriunde urma să
ajungă – şi spera
să ajungă undeva
cât mai departe

de orăşelul acela
de provincie –,
avea să iubească

întotdeauna locul ăsta.

A apucat-o pe o potecă ce

ducea la râu,
aruncând o
privire l ugară
înapoi, spre casă.

Mama ei, Olga,
era probabil în
bucătărie, hând
din votca pe care

o distila în staul,
din lichidul
limpede şi
arzător, făcut din

sfeclă de zahăr
sau hrean, sau, în
anii săraci, din
ceapă sau din

soc. Da, s-a
gândit. Mama ei
era probabil
heată,

înconjurată de
toate creaturile
nenorocite pe
care le strângea

în jurul ei: pisoi
care i se agăţau
de fustă; căţeluşi
care făceau

tumbe la
picioarele ei şi
rodeau picioarele
mesei; pui fără

aripi şi iepuraşi
orfani, pe care-i
hrănea din oră-n
oră şi pe care-i

îngrijea aşa cum îşi îngrijise altădată copiii muribunzi.

Printre vecini trecea drept o femeie bună, care nu

avusese o viaţă
uşoară, fiind
nevoită să
crească o fiică

năzuroasă.
Silvana ştia că
era un strop de
adevăr în asta:

fusese un copil
năzuros şi era în
continuare aspră
şi încăpăţânată,

dar nu mai aspră
decât fusese
mama ei cu ea. Şi
mai erau şi fraţii

ei. Cei trei băieţi născuţi înaintea ei, care nu reuşiseră să se

facă mari.
Prinţişorii
mamei, sugari
pentru

totdeauna, care clipiseră şi scânciseră în toţi anii copilăriei ei.

Silvana le ştia poveştile pe de rost.

Când soţia lui rămăsese gravidă prima oară, Josef, tatăl

Silvanei, se
apucase să
sculpteze o
morişcă dintr-o

bucată de lemn
de cireş din
livadă, dar
lemnul acela, se

părea, le adusese ghinion. În orice caz, nu avea spor la cioplit, nefiind

prea priceput.
Când s-a născut
copilul, morişca
era făcută pe

jumătate. După
ce copilul de
numai trei luni a
murit, cam în

aceeaşi vreme în care au pierdut recolta de cartofi, Josef a

continuat să sculpteze. N-a observat cuţitul care i se

afundase în
degetul mare,
făcându-i o rană
adâncă ce

sângerase mult
până să se
închidă. Când era
mică, Silvanei îi

plăcea să-i ia
degetul şi să-şi
treacă arătătorul
peste marginea

După moartea celui de-al doilea fiu, Olga începuse să bea

din votca pe care
până atunci le-o
vânduse altor
ţărani. Josef încă

nu terminase
morişca. Vânduse
deja pământurile

şi mai lucra doar în livadă.

— Nu se poate să se-

ntâmple de trei ori, i-a spus el Olgăi. Mai încercăm.

După moartea celui de-al treilea copil, Olga a ştiut că

morişca e blestemată. A îngropat-o în grădină,

înfăşurată într-o
şuviţă din părul
ei, ca să alunge
răul. Josef a

dezgropat-o într-
o noapte fără
lună şi a ascuns-o
în şopron. S-a

dus la nevasta lui
şi i-a spus că
vrea să-ncerce

din nou să facă un copil.

Rece ca un cuptor stins,

Olga de-abia
dacă s-a uitat la
fetiţa căreia i-a
dat naştere în

anul următor.
Silvana Olga
Valeria
Dabrowski. Josef

credea c-au
scăpat de
blestem. A
terminat morişca,

a şlefuit-o, i-a
legat o fundă de
mâner şi i-a dat-o
fetiţei lui celei

sănătoase şi încăpăţânate.

Dar Olga n-a putut să-şi uite

băieţeii. Le păstra hainele într-un dulap încuiat, învelite

în hârtie de
mătase. Cămăşi
de noapte
albastre brodate

cu oiţe, botoşei
albi tricotaţi,
căciuliţe azurii
cu ciucuri, trei

păturele
croşetate, subţiri
ca borangicul.
Când a mai

crescut, Silvanei
i s-a dat voie să
atingă tivurile şi

să pipăie guleraşele.

— Ai grijă! a avertizat-o

Olga. Pentru mine, sunt mai preţioase ca aurul.

Când avea zece ani, Silvana a furat hăinuţele. N-a putut să se

abţină. Le-a scos în grădină să se joace cu ele, dar a început să

plouă, aşa că a
alergat înapoi în
casă. Olga le-a
găsit a doua zi în

tufele de zmeură,
pline de noroi,
mototolite şi
rupte.

— M-am înşelat în privinţa ta, a zis, încuind-o pe Silvana în

camera ei. Eşti o
fetiţă
mincinoasă.
Cere-ţi iertare

pentru ce-ai făcut.

Silvana bătea în uşă,

ţipând s-o lase să iasă. Nu voia să-şi ceară iertare.

Olga i-a vorbit prin gaura cheii.

— Un băiat nu s-ar purta niciodată aşa.

— Băieţii tăi sunt morţi! a strigat Silvana, orbită de propria

furie. Eu sunt copilul tău ! M-auzi ? Eu sunt copilul tău!

— Tu eşti un pui de drac ! i-a strigat maică-

sa. Tu ai trăit, iar băieţii mei, nu !

De-a lungul anilor, Silvana a

învăţat să le ţină
piept tuturor :
mamei nebune,
tatălui bun de

nimic şi
fantomelor
apăsătoare ale
fraţilor morţi ;

toţi prinşi între
cei patru pereţi
ai casei.

În lumina amurgului, a alungat o viespe care-i dădea

târcoale şi s-a
uitat lung la
casă. Părea
liniştită, deşi era

plină de
probleme, şi s-a
întrebat dacă
toate casele pot

să prezinte o
faţadă aşa de
bună, să arate
aşa de

dreptunghiular şi
de corect, în
vreme ce pe
dinăuntru sunt

pline de uşi
trântite şi de voci
ridicate. S-a mai
uitat o dată la

fumul care ieşea
pe coş, apoi s-a
întors şi s-a
îndreptat

hotărâtă spre râu
şi spre joagăr.

Sălciile
plângătoare se

legănau pe
deasupra apei
scânteietoare a
râului, iar

bâzâitul
insectelor era la
fel de puternic şi
neîntrerupt ca

mecanismul
morii. De-a
lungul malului,
prin iarbă, fusese

tăiată o potecă.
Şi-a dat jos
pantofii şi a
rămas în şosete;

iarba părea elastică. A zărit un grup de băieţi, care

râdeau şi săreau
de pe mal în râu.
Ruşinată, cu
pantofii

bălăngănindu-i-se
într-o mână şi cu
şosetele înverzite
de iarbă, s-a

gândit să se
întoarcă. Apoi
unul dintre tineri
i-a atras atenţia.

Era blond şi avea spatele lat şi vânjos. Nu era prea înalt, dar

părea solid şi
Silvana nu-şi
putea desprinde
privirea de el.

S-a oprit să-l vadă cum se aruncă în apă. El a închis ochii şi

şi-a îndreptat
spatele. Şi-a
ridicat mâinile
deasupra

capului, s-a
afundat încet
până la genunchi
şi apoi s-a lansat,

încordându-şi
mușchii
gambelor şi
degetele de la

picioare şi
despicând
suprafaţa apei,
care s-a ondulat

în urma lui. Când
a ieşit, s-a uitat
la Silvana, şi-a
scuturat părul ud

şi i-a zâmbit.
Soarele
transforma
picăturile de apă

de pe pielea lui
albă în diamante
minuscule. A ieşit
la mal, trupul lui

sclipind ca un
obiect nou-nouţ.
Silvana i-a

zâmbit la rândul ei, fermecată.

Janusz era singurul fiu al

unei familii cu
cinci fiice, iar în
ochii Silvanei era
tot atât de

strălucitor, pe
cât erau ele de
cenuşii. Cinci
surori, toate cu

trăsături şterse, şi Janusz, cel mai mare, cu ochi de un albastru de

Prusia şi părul blond-deschis, aproape alb. O sticlă de votcă

într-un bar plin
cu bere neagră.
Pentru că era
singurul băiat, el

avea să ducă mai
departe numele
familiei. Taică-
său i-o repetase

până la refuz,
sperând că fiul
lui o să studieze
Dreptul la

universitate şi o
să devină un om
important în
societatea

poloneză. Maică-
sa voia să-l vadă
preot.

Silvana
vedea ce fiu bun
era Janusz, cum
încerca din toate

puterile să-şi
mulţumească
părinţii. Dar mai
ştia şi că nu-l

interesa deloc să studieze Dreptul. Lui Janusz îi plăceau

maşinăriile, orice
avea metal, zimţi
şi şuruburi, pe
care să le

demonteze şi să
le facă la loc.
Era, cu adevărat,
cel mai deştept

bărbat pe care-l cunoştea.

Janusz locuia într-o casă

cu trei niveluri şi
cu vedere la
parcul municipal.
Tatăl lui lucra la

primărie şi toţi
membrii familiei
se mândreau cu
bunele lor

maniere. Aşa de bune erau manierele lor, încât aproape că

reuşiseră să-şi
ascundă
dezamăgirea
când, la doar

câteva luni de la prima lor întâlnire, Janusz o dusese pe

Silvana acasă şi
le explicase
părinţilor că avea
de gând să-şi

facă datoria şi să
se însoare cu
iubita lui.

Pe-atunci, Janusz credea din tot sufletul în Dumnezeu. Nu

lipsea niciodată
de la slujbă şi, de
câte ori avea
ocazia, îi ţinea

predici Silvanei
despre voinţa
Domnului în
privinţa lor, a

tuturor. Silvanei
îi plăcea să-l
asculte, deşi
lucrurile astea n-

o atingeau prea
tare. Mintea ei
era prea ocupată
să viseze la

starurile de
cinema
americane.
Duminica, la

slujbă, stătea
lângă surorile lui
cu priviri
plictisite, care se

plângeau că le
dor cefele de
atâta uitat la
ferestrele

cocoţate sus, pe
pereţii de piatră,
în timp ce
borurile

pălăriilor lor
cafenii de fetru
se îndreptau,
pline de dorinţă,

spre lumea de afară. Sora lui, Eve, spunea despre Janusz că-

— Da' să nu crezi cumva că Janusz e timid, i-a precizat ea

Silvanei. Are o grămadă de lucruri de spus, doar că a crescut

printre fete şi mama e aşa cum e... Bietul Jan, a fost aşa de

cocoloşit, că
singurul lui
mijloc de apărare
e tăcerea.

Eve era la mijloc, între cele două surori mai mari, care nu se

gândeau decât la
căsătorie, şi cele
două mai mici,
care se purtau de

parcă ar fi fost
gemene şi
mergeau peste
tot braţ la braţ.

Prin urmare,
spunea că pe ea
n-o ia nimeni în
seamă şi că e

liberă să facă tot
ce-şi doreşte. Eve
iubea muzica.
Vioara era

pasiunea ei şi
exersa ore-n şir,
uneori ieşind din
cameră cu părul

castaniu făcut
vâlvoi şi cu
chipul pistruiat
ca al lui Janusz,

răvăşit de atâta
concentrare.
Fusese
întotdeauna mai

apropiată de
fratele ei decât
celelalte surori,
iar Silvanei de ea

îi plăcea cel mai mult.

în acea vară dintâi, când

discuţia despre
un posibil război
cu Germania nu
interesa pe

niciunul dintre ei,
Silvana şi Janusz
şi-au petrecut
timpul liber pe

malul râului sau
plimbându-se cu
bicicleta prin

împrejurimile orașului.

— Nu vreau să ne

despărţim, i-a spus Janusz, pe când stăteau întinşi pe iarbă,

la umbra unui cedru.

Ea a râs şi i-a luat mâna într-

a ei. Părea atât de serios!

— Janusz, de-abia am ajuns

aici. Putem să stăm toată ziua împreună.

— Da, dar pe urmă o să mă părăseşti.

— N-o să te părăsesc. O să ne vedem din nou mâine.

— De ce trebuie să te duci la muncă diseară ? Am

văzut cum se uită
bărbaţii la tine
când le rupi
biletele. Vin la

film doar ca să te vadă pe tine.

— Nu fi prostuţ. Iubesc

filmele. îmi place
slujba mea.

O supărase, aşa că a fost răutăcioasă:

— Oricum, îmi place când se uită bărbaţii la mine. Ce să fac

dacă sunt
frumoasă ?
Poate-ar trebui
să fii atent. S-ar

putea să mă plictisesc şi să fug cu altcineva...

Şi-a smuls mâna dintr-a ei şi i-a dat o palmă, rapid, ca atunci

când vrei să
alungi o muscă
de pe obrazul
cuiva. Silvana s-a

întors cu spatele
la el, ca şi cum ar
fi lovit-o foarte
rău, dar ştia că

lucrurile stăteau
exact invers. Ea
îl lovise pe el.
Când l-a privit,

era roşu la faţă şi
avea ochii umezi,
ca şi cum ar fi
fost pe punctul să

izbucnească în
plâns. Era aşa de
încântată.
încântată că

reacţionase. Mă iubeşte, s-a gândit.

S-a prefăcut furioasă. S-a ridicat şi a dat să plece, iar el a

sărit în picioare
şi a alergat după
ea. Când nu s-a
mai zbătut în

braţele lui, a
sărutat-o înfocat,
strecurându-i o
mână pe sub

rochie. O apăsa, urmărind curbura sânului, terenul

accidentat al
coastelor, ca şi
cum ar fi căutat
un mod de a

pătrunde
înăuntru; ca şi
cum ar fi vrut să-i

găsească inima şi s-o ia cu el.

— E deja a ta, i-a şoptit.

S-a oprit din sărutare şi a privit-o în ochi. Apoi a luat-o de

mână şi a dus-o
în pădure.
Silvana ştia că
păşiseră peste un

prag, împreună,
şi că nimic nu
mai putea fi la fel
ca înaintea

palmei. Au
pătruns mai
adânc în pădure
şi, cu cât înaintau

mai mult printre
ferigi, cu atât se
făcea mai
întuneric, iar

copacii creşteau
tot mai aproape
unii de alţii.

— Am putea să mergem mai departe, a zis Janusz, ferind din

calea ei o
creangă. Să ne
facem o cabană
şi să trăim aici.

Aş putea să te am
doar pentru
mine.

Silvana a început să râdă.

— Ţi-ar plăcea, nu-i aşa?

Era puţin
speriată, dar şi-a
îndreptat bărbia
spre el şi a

încercat să pară încrezătoare.

— Mi se rup ciorapii, a spus.

Apoi, simţind dintr-odată nevoia să-l tachineze, şi-a

ridicat poalele rochiei.

— Uită-te cum s-a dus firul!

I-a arătat locul în care ciorapul negru de bumbac se deşirase.

— Va trebui să-mi cumperi unii noi.

— Ia să văd.

— Nu. Nu, nu-i nimic.

I-a dat mâna la o parte. L-a privit îmbufnată.

— Presupun c-o să dai iar în mine.

El a clătinat încet din cap.

— Niciodată. N-o să-ţi fac rău

niciodată. O să te ador mereu.

Nimeni nu-i mai vorbise aşa până

atunci. A
îngenuncheat şi

şi-a băgat mâna
uşor pe sub fusta

ei, iar degetele
lui reci pe coapsa
ei caldă au făcut-
o să tresară. El

gâfâia de parcă
tocmai s-ar fi
oprit din alergat.
Când a încercat

să-şi strecoare degetele în lenjeria ei, l-a respins.

— Te rog, a spus. Stai un pic.

— Ce s-a-ntâmplat ? Acum

stătea în
picioare, cu
buzele lipite de
urechea ei. Ai

mai făcut asta vreodată?

A dat din cap.

— Niciodată. Tu?

— Nu, dar vreau. Tu nu vrei ?

Ea a tras aer în piept şi a încuviinţat cu o

mişcare a capului.

— Ba da, a şoptit. Vreau.

A sărutat-o din nou şi au căzut în genunchi printre ferigi.

Era ca şi cum ea
ar fi fost lumea.
Ea era lumea
întreagă şi-l lăsa

s-o exploreze. Şi aşa s-a ales cu copilul. în ziua în care Janusz a

dus-o în pădure. Avea să-şi amintească mereu că în ziua

aia se simţise
enormă, o femeie
uriaşă, simţise că
se topea toată,

lăsându-se în
voia propriului
trup, dintr-odată
generos, în timp

ce fiul lor
începea să se
formeze în
pântecele ei.

— Te iubesc, i-a spus Janusz dup-aceea. Te iubesc.

Au rămas culcaţi, ţinându-se de mână. Silvana a închis ochii şi şi-a

ascultat inima domolindu-se. Revenea la dimensiunile

obişnuite, un
vânticel îi înfiora
picioarele goale,
iar în minte i se

adunau îndoielile cu privire la ce făcuseră.

— Chiar mă iubeşti ? a întrebat ea. De ce ?

— Cum adică de ce ? Te iubesc şi gata.

— Vreau să ştiu de ce.

Voia să-i spună că o iubea pentru

că era frumoasă
şi pentru că pe
ea o căutase
toată viaţa.

(Vedea multe filme pe vremea aia şi era foarte impresionată de

comediile
muzicale
americane.)

— Pentru că aşa merg lucrurile, a zis el, după un moment

de linişte.
Oamenii se
îndrăgostesc.

— Aha!

— Dar tu mă iubeşti?

Silvana s-a uitat la chipul lui dulce

şi serios, a văzut dorinţa din ochii lui, gulerul descheiat şi

bretelele care-i
atârnau. I-a atins
uşor obrazul, iar
el a mârâit, i-a

prins mâna şi a sărutat-o.

— Da, i-a spus. Da, cred că da.

— Arată-mi, i-a şoptit el. Mai arată-mi o dată.

Şi aşa a făcut.

Polonia,
1939

Janusz

Janusz s-a
dat jos cu greu

din troleibuzul
aglomerat şi a
intrat într-o mare
de oameni, pe

Strada Prosta.
Ţinându-şi
pălăria la piept,
s-a strecurat

printre bărbaţii şi
femeile care erau
aşa de înghesuiţi
unii într-alţii,

încât se mişcau
ca un muşchi
care se
contractă,

împingându-l spre Gara Centrală din Varşovia.

II apăsa ceva pe piept şi se întreba dacă respiră greu din

cauza atmosferei
încărcate ce
prevestea o
furtună sau din

cauza fricii de viitor. Un miros de canal se ridica din gurile cu

zăbrele de pe
străzile pietruite.
Căldura zilei se
lăsase peste oraş

ca o pânză
îmbibată cu
praful din trafic,
cu mirosul de

bălegar şi cu
miasmele de
legume putrede
şi de piaţă de

peşte. De câteva săptămâni se vorbea despre o criză alimentară,

iar ţăranii
începuseră să-şi
aducă produsele
în oraş şi să le

vândă la
supraprеţ
familiilor de
orăşeni care-şi

umpleau
pivniţele cu
provizii. Janusz
se uita la

clădirile înalte
care îl înconjurau
şi dincolo de ele,
la soarele

S-a strecurat pe lângă un grup de fete, apoi pe lângă nişte ţărani

şi ţărănci cu
şaluri şi basmale,
a simţit o mână
care-i umbla prin

buzunar şi a sărit
într-o parte,
nimerind lângă
mai mulţi soldaţi

şi sperând că
hoţii de buzunare
o să-l lase în pace
dacă o să vadă că

pleacă pe front,
să lupte pentru
patrie.

— Ce îmbulzeală nenorocită, nu-i aşa ? a zis un

soldat care
mergea alături
de el.

— Groaznică, a strigat Janusz drept răspuns, fericit

că găsise pe
cineva cu care să
vorbească.

S-a uitat peste umăr şi a încercat să i se adreseze direct

bărbatului, să
găsească ochii
care

corespundeau
vocii.

— Eşti...

Dar soldatul dispăruse, iar el vorbea cu spatele pălăriei cuiva.

Ajuns la gară, s-a luptat să-şi facă loc înăuntru, ţinând

strâns Ia piept ordinul de mobilizare. De câteva

săptămâni, la
radio, toţi
bărbaţii apţi de
serviciu militar

erau somaţi să
meargă la cea
mai apropiată
gară, unde se

puteau înrola în
armata Poloniei,
ca să-şi apere
ţara. De câteva

săptămâni, inima
lui Janusz palpita
şi bătea să-i
spargă pieptul,

trezindu-l în
miezul nopţii cu
ritmurile ei. Nu
mai exista nicio

îndoială că avea
să izbucnească
războiul. Şi iată-l
aici, în mijlocul

haosului – gara
era chiar mai
înspăimântătoare
decât străzile

aglomerate; genunchii îi tremurau, iar inima îi galopa

furioasă între
coaste, ca şi cum
ar fi încercat să
epuizeze toate

S-a uitat înapoi la scările pe care tocmai le coborâse şi la

fâşia îngustă de cer de deasupra lor. Ar fi fost imposibil să-şi

croiască drum
înapoi pe trepte,
către aerul încins
de afară. Trebuia

să meargă
înainte. S-a
întors cu spatele
la scări şi-a

făcut loc cu greu
printre oamenii
care se zdrobeau
unii pe alţii.

Trenurile erau pline până la refuz de familii care încercau să

părăsească
Varşovia, iar
vagoane întregi
erau ocupate de

soldaţi. Tras
încolo şi încoace,
luptându-se
pentru un loc,

Janusz a dat
chiar şi peste
copii care
plângeau, dar n-a

avut timp să se
oprească şi să-i
ajute. Peste tot
pe unde se uita,

vedea copii
buimaci şi i-a
trecut prin cap
că, dacă i s-ar

întâmpla ceva,
dacă ar fi să
moară pe front,
copiii aceia

rătăciţi ar fi
ultima lui
amintire din
Varşovia. Pentru

ei urma să lupte,
pentru fiii şi
fiicele Poloniei.

Un soldat nervos i-a zis să se grăbească şi să urce în tren.

— în care ? l-a întrebat Janusz.

Bărbatul i-a făcut semn în direcţia unui peron.

— Ruta 401. Varşovia-Lvov. Te dai jos la Przemysl, la

patru sute
nouăşunu de
kilometri de-aici.
Au nevoie de

oameni pentru apărarea orașului. Hai, dispari odată!

Pe la amiază, pălăria îi dispăruse, fusese buzunărit (i se

furase portofelul
cu actele de
identitate şi
câţiva zloţi), i se

dăduse o
uniformă şi un
rucsac şi se
îmbarcase într-un

tren cu
locomotivă
diesel, în direcţia
sud-est.

Prin vagoane, soldaţii cântau şi glumeau, dar

Janusz a rămas
tăcut. Se ruga ca
Silvana şi Aurek
să nu păţească

nimic. îşi luase la revedere fără prea multă ceremonie, ca şi

cum ar fi plecat
să cumpere
ziarul. I se
păruse că o astfel

de despărţire era
mai bărbătească.
în urmă cu
câteva zile se

întâlnise cu tatăl lui şi aşa îl sfătuise bătrânul să facă.

— Pleacă repede. Pe femei le-apucă mereu plânsul şi iese

urât. Despărţirile
trebuie să fie
scurte. Fii
puternic şi-o să

fii un soldat bun. Privirea tatălui coborâse în pământ, mâna

plutise peste
umărul lui
Janusz. Dar,
orice-arfi, să te-

ntorci acasă întreg!

Acum, lui Janusz îi părea

rău că plecase
aşa cum o făcuse.
în realitate, nu
din bărbăţie le

întorsese aşa de
repede spatele
soţiei şi fiului
său, ci din cauza

lacrimilor
fierbinţi care-i
umpluseră ochii
când o sărutase

pe Silvana pe obraz. Tatăl lui se înşelase. Ea fusese cea

curajoasă,
petrecându-l fără
lacrimi, ţinându-

şi fiul strâns în braţe.

Pe culoarul vagonului, Janusz

stătea sprijinit de
uşă, legă- nându-
se înainte şi-
napoi în ritmul

trenului, şi privea
cum se schimbă
peisajul, de la
case înalte şi

clădiri
industriale, la
ogoare şi fâşii
întunecate de

pădure
intercalate
printre cătune şi
ferme.

Ca să-i treacă timpul mai uşor, compunea scrisori în gând,

unele serioase
către tatăl lui, în
care îi povestea
în detaliu despre

regimentul în
care mergea să
se înroleze. A
trecut în revistă

argumentele cu
privire la
posibilul sfârşit
al războiului şi a

ajuns la concluzia
că, ţinând cont
de puterea
armatei poloneze

şi de ajutorul
promis de
britanici şi de
francezi, nemţii

vor fi mai mult ca
sigur obligaţi să
părăsească
teritoriul polonez

şi Hitler va trebui să plece acasă cu coada-ntre picioare. Sau cel

puţin aşa ziceau
ziarele şi, la fel
ca toţi ceilalţi, şi

el voia să creadă
că aşa va fi.

Orele
treceau şi

peisajul plat
devenise uşor
deluros, cu râuri
şi păduri, iar

Janusz a început să se gândească la Silvana şi să-şi închipuie cum o

să-i povestească
despre oraşul
spre care se
îndrepta. Ştia că

e un loc cu
istorie, plin de
castele şi flancat
de munţi.

Trenul se oprea în fiecare târguşor, lăsându-i pe unii,

luându-i pe alţii.
Vagoanele şi
locomotiva
înaintau lent şi

zgomotos spre
destinaţie, iar
Janusz îi scria
sonete Silvanei,

în gând,
numărând
versurile ca să fie
sigur că tehnic

sunt corecte.
Folosea imagini
şi expresii
frumoase şi o

vreme s-a simţit aproape ca un erou. S-a uitat la ceilalţi soldaţi

din jur şi le-a
scris şi lor
scrisori ima-
ginare, lăudându-

se cu nevasta lui.
Le-a descris
buclele roşcate,
rotunjimea

molatică a
sânilor,
amploarea caldă
a coapselor ei.

„Soţia mea e
frumoasă,
seamănă cu
sirena din

Varşovia,
simbolul oraşului
nostru”, a şoptit
doar pentru el,

S-a aşezat pe rucsac, a băut ceai şi a mâncat ouă murate şi

covrigi,
distribuite din
căruţul care
trecea pe culoar.

în sfârşit, ziua s-a
topit în negura
străpunsă de
lumina stelelor şi

trenul a oprit
peste noapte într-
o gară mică, de
ţară. Janusz şi-a

făcut pernă din rucsac şi şi-a cuprins genunchii cu

braţele. Era
nespus de obosit.
înconjurat de
soldaţi care

sforăiau,
înghesuiţi unii
într-alţii ca vitele
şi aburind de

transpiraţie, Janusz a închis ochii şi a adormit.

A doua zi de dimineaţă, în adierea răcoroasă care

venea dinspre
dealurile
profilate la
orizont, a compus

iarăşi scrisori în
gând, unele către
preotul care
preda la şcoala

din oraşul lui şi
altele în
franceză, către
profesoara lui de

istorie, de care
fusese legat în
mod special. Era
aşa de cufundat

în propriile
gânduri,
încercând să-şi
amintească

gramatica
franceză, încât i-
a luat ceva până
să-şi dea seama

că trenul se
oprise brusc în
mijlocul
pustiului. S-a

uitat în sus, la cer. La orizont se profilau câteva avioane care

zburau în direcţia lor.

— Luftwaffe! a strigat un

soldat şi l-a
împins pe Janusz
din uşă, cu
brutalitate. Dă-te

dracului din
drum, au
mitralierele
ţintite spre tren!

— Dar nu suntem încă-n război.

Soldatul a deschis uşa vagonului.

— Spune-le asta şi nemţilor.

în jurul lui, bărbaţii înjurau, iar femeile şi copiii ţipau şi

plângeau.
Oamenii dădeau
uşile de perete,
se îmbrânceau şi

se înghionteau
pentru a ajunge
la ieşiri, săreau
pe linia de cale

ferată mărginită
de muri şi
alergau pe câmp,
să se

adăpostească în
şanţuri şi în
păduri.

A sărit şi el din tren şi s-a luat după un grup de bărbaţi,

oprindu-se într-
un şanţ. De acolo
s-a strecurat în
stufăriş şi s-a

ghemuit, gâfâind.
Uniforma îi era
grea şi picături
de transpiraţie i

se prelingeau pe faţă, intrându-i în ochi. Când avioanele treceau

pe deasupra, îşi
acoperea capul
cu braţele.
Simţea un fel de

căldură pe spate
şi auzea
zgomotul
motoarelor,

subţire şi ameninţător. Apoi, când i se părea că

zgomotul o să-l
asurzească
definitiv,
avioanele îi

treceau pe
deasupra
capului,
ridicându-se mai

sus, către nori, şi virând spre linia orizontului.

— Se joacă cu noi, i-a spus un bărbat aflat lângă el, în timp

ce avioanele dispăreau în nori.

— Unde s-au dus ?

— Nu s-au dus nicăieri. O să se-ntoarcă, ai să vezi. Asta fac de

câteva zile,
raiduri din astea.
Fără bombe,
doar cu

mitraliere care
deschid focul
asupra satelor şi
gărilor,

împuşcând civili
pe capete. Tactici
de intimidare.

Janusz s-a uitat peste marginea şanţului,

încercând să
vadă unde se
duseseră
avioanele. în

depărtare, pe o luncă înverzită, a văzut o ţărancă tânără. Ceva din

felul în care se
mişca, o anumită
duritate, care o
făcea să pară mai

mult băiat decât
fată, i-a amintit
de sora lui, Eve,
şi inima i-a

tresărit. Fata stătea în mijlocul unui cârd de gâşte care

începuseră să se
adune în jurul ei.
Patru avioane au
ieşit atunci din

nori şi au virat
înapoi spre tren,
plonjând
deasupra

ogoarelor. Janusz
a văzut-o pe fată
ducându-şi mâna
streaşină la ochi.

A strigat la ea,
dar era prea
departe şi nu l-a
auzit. A urmat

ceva ca un răpăit
de ploaie pe un
acoperiş de tablă
şi şi-a dat seama

Crimă a fost cuvântul care l-a străfulgerat. Şi apoi n-a mai fost

niciun cuvânt,
doar pete roşii în
spatele
pleoapelor

strânse şi aşchii
de zgomot ca
nişte pocnitori
explodându-i în

urechi. S-a
împleticit şi s-a
împiedicat,
căzând cu faţa în

şanţ şi lovindu-se la cap. Durerea l-a curentat. Vedea nişte puncte

argintii, care
mureau repede.
Şi-a simţit pieptul
apăsat, ca şi cum

plămânii i-ar fi fost storşi. Nu mai putea

respira. S-a lăsat întunericul.

Când şi-a revenit, era

întins pe burtă. Tuşind şi înecându-se, s-a ridicat,

sprijinindu-se în genunchi şi-n mâini, inspirând aerul cu nesaţ.

Avioanele
dispăruseră,
lăsând în urma
lor dâre de fum

albastru şi miros
de ulei de motor
şi de arsură. Şi-a
dat seama că se

afla destul de
departe de tren
şi că şanţul era
adânc, ascun-

zându-l privirilor.
Şi-a dus mâna la
cap şi a simţit că
era plin de

sânge. Fusese
împuşcat? Apoi a
văzut ce-l rănise:
o piatră care

ieşea din balta de pe fundul şanţului. Era mânjită cu

sângele lui. îşi
pierduse probabil
cunoştinţa în
urma căzăturii. A

încercat să se
ridice, dar
picioarele nu mai
voiau să-l

asculte. „O să mă ridic”, s-a gândit. „Trebuie să mă ridic.”

Ştia că sunt soldaţi în apropiere, iar o dată sau de două

ori i-a zărit
deasupra lui, pe
marginile
înverzite. A

rămas tăcut şi
ascuns în stuful
înalt, fiind prea
slăbit ca să strige

după ajutor. L-a cuprins oboseala şi a alunecat într-un somn agitat.

Prin ceaţa
viselor, a auzit
trenul punându-
se în mişcare şi

îndepărtându-se,
dar îşi simţea
picioarele prea
grele, aşa că s-a

lăsat din nou
furat de somn.

La sfârşitul
zilei, în lumina

scăzută, s-a târât
afară din şanţ şi
s-a culcat pe
spate, uitându-se

la cer. Ce avea să facă acum ? Şi-a pipăit cu grijă umflătura de

deasupra
ochiului. Sângele
se uscase. S-a
ridicat în capul

oaselor, apoi,
încet, în picioare.
Larma gâştelor în
depărtare i-a

adus aminte de
fată, aşa că a
luat-o anevoie pe
câmp, în direcţia

din care se auzeau păsările.

Gâştele se strânseseră în

jurul ei, sâsâind
şi unduindu-şi
gâturile spre el
în timp ce se

apropia. N-a avut curaj să atingă cadavrul, aşa că s-a aşezat lângă

el şi a plâns. Ce fel de soldat era el? Leşinase şi zăcuse într-un

şanţ, în vreme ce oamenii din jurul lui aveau nevoie de ajutor. S-a

pedepsit o vreme
cu aceste
gânduri, până ce,
într-un final, a

apucat-o pe fata moartă de subsuori şi a întors-o spre el.

Un chip zbârcit, încadrat de un păr lung şi alb privea fix

dincolo de el. Era
o bătrânică de
statura unui
copil. Nu putea

să-şi adune
gândurile. Cine
era bătrâna?
Unde dispăruse

fata? Să se fi
înşelat el ? I-a
atins obrazul.
Era rece. Faţa lui

era fierbinte. Cum putuse să creadă că era o femeie tânără ?

A ridicat trupul şi l-a cărat până la marginea ogorului,

aşezându-l sub
un copac. I-a dat
jos încălţările din
coajă de

mesteacăn,
pătate de sânge,
i-a aranjat

hainele şi i-a
închis ochii.

Avea
douăzeci şi doi

de ani şi se
pierduse de
regimentul lui
înainte de a se

înrola. Cerul bubuia de tunete. Furtuna care ameninţa de mai

multe zile se
dezlănţuise în
sfârşit. Cerul s-a
întunecat şi

ploaia a început
să cadă în rafale,
muşcătoare ca o
perdea de ace,

purtată în valuri orizontale de vijelia puternică. Janusz şi-a

ridicat gulerul şi
a luat-o la pas.
Spera că merge
în direcţia bună,

către Varşovia. Nu ştia unde altundeva să se ducă.

Ipswich

Din cele
văzute de Silvana
până acum,
Marea Britanie e

o ţară la fel de
distrusă ca a ei.
Semnele
războiului sunt

peste tot, în
clădirile
incendiate pe
lângă care trec,

în cozile de la
magazine şi în
feţele inexpresive
ale oamenilor.

Crezuse că-şi va putea lăsa tristeţile negre în urmă, în Polonia,

dar şi aici
durerea se
ascunde în
fiecare cotlon,

insistentă şi
încăpăţânată,
înviind trecutul,
în vreme ce ei îi e

limpede că toată
lumea are nevoie
să uite. Dar e ea
îndreptăţită să

aibă astfel de
gânduri ?
Propriile amintiri
o ameninţă

constant, iar
uitarea nu-i deloc
un lucru uşor.

Şi totuşi, urcând cu paşi mici în urma lui Janusz dealul

abrupt şi pietruit,
pe lângă casele
din cărămidă
roşie care se

înghesuie pe
marginea
străzilor de
suburbie, se

simte hotărâtă,
dacă nu chiar
puţin optimistă.
Felul în care

Janusz s-a uitat la
băiat, când s-au
întâlnit în gară, i

s-a părut duios. Il acceptase.

Ar vrea să-i mulţumească,

dar el merge
prea repede şi
trebuie să-l
îndemne

încontinuu pe
Aurek să ţină
pasul cu ea.
Tocmai când se

gândeşte că e
destul de cald ca
să-şi dea haina
jos şi să meargă

cu ea pe braţ,
Janusz se opreşte
în dreptul ultimei

case din şirul de cărămidă roşie.

— Am ajuns, îi anunţă,

zâmbind. Asta-i cheia. Bun venit acasă!

îi aşază
cheia în palmă.
Aurek atinge
cheia, iar ea i-o

întinde ca s-o vadă mai bine.

— Haideţi! spune Janusz. Am

uns broasca şi-
am reparat
balamalele. Uşa
era înţepenită,

dar... hai,
încearcă! Bagă
cheia şi-ncearcă!

Ea bagă cheia în broască şi o întoarce uşor, iar uşa se

deschide şi se
vede un hol
întunecat şi
strâmt, cu o uşă

în stânga, o scară
în dreapta şi o
altă uşă în fundul
holului.

— Poate c-ar trebui să te iau în braţe, spune Janusz. Să

te trec pragul. Ca să facem lucrurile cum se cuvine.

Silvana se opune, dar el îi cuprinde talia cu o mână şi o ia în

braţe, ţinând-o
strâns. I se taie
răsuflarea când

se simte săltată de pe pământ.

-— îţi mai aduci aminte, o

întreabă el, cu
buzele
atingându-i
urechea, când

ne-am luat
primul nostru
apartament şi am
vrut să te trec

pragul în braţe, dar erai...

— Eram însărcinată, zice

Silvana,
terminând
propoziţia.

Janusz se clatină uşor, încercând să

intre pe uşă cu
soţia lui în

braţe, iar
Silvanei îi scapă

un început de
chicot printre
buze,

surprinzând-o cu uşurătatea lui.

Pentru o clipă, îşi

aminteşte de fata
care era pe
vremuri. Se
gândeşte la

uniforma ei de
plasatoare, la
culoarea acesteia
– roşu de

Burgundia, la marginile aurii ale gulerului şi ale manşetelor.

Se gândeşte la
livada de meri
din spatele casei
părinţilor ei şi la

amurgurile în care Janusz o aştepta acolo. îi vin în minte

gândurile astea
inutile, care o fac
prea conştientă
de minciunile pe

care le-a adus cu
ea din Polonia.
Când o lasă jos,
în hol, de-abia

are timp să-şi îndrepte paltonul, înainte ca Aurek să se

arunce în braţele ei şi să-şi îngroape faţa în gulerul ei.

— Nu-ţi fie frică, îi spune ea. E tatăl tău.

Aurek îi şopteşte frenetic:

— *Nie.* Nu. Nu.

— N-o să ne facă niciun rău.

— Sigur că nu, spune Janusz şi ea îşi ridică privirea spre

chipul lui
încruntat.

îi zâmbeşte
ca pentru a-şi

cere scuze, se
desprinde din
îmbrățișarea
strânsă a fiului ei

şi priveşte în jur. Casa pare rece şi miroase a vopsea proaspătă.

Sunetul paşilor
lor se aude cu
ecou, pe măsură
ce înaintează pe

holul strâmt,
către bucătăria
din fundul casei.
E o cămăruţă

plăcută, cu o
masă de lemn şi
trei scaune de
culoarea paiului.

Mai sunt acolo o
maşină de gătit şi
un ibric
deformat, aşezat

pe poliţă. La ferestre, perdele din dantelă uzate.

— Am spălat perdelele, spune Janusz. Ştiu că sunt

vechi şi cam uzate, dar, după ce-o să ne instalăm, putem

să ne luăm unele noi.

Silvana se uită în jur şi vede

că alte mâini au
lustruit clanţele
uşilor şi alte tălpi
au format o mică

adâncitură în
podeaua de
piatră, lângă
chiuvetă.

— Cine-a locuit aici înainte?

Janusz pare surprins de întrebarea ei.

— Nu ştiu. Contează?

Silvana clatină din cap.

Ştie că ea este intrusul aici. Şi-i e teamă că şi casa o ştie.

— Uite!

Janusz ia un pachet de pe

masa din
bucătărie.

— Un cadou pentru tine. E un şorţ.

îl probează.
Partea de jos e
din bumbac roşu,
cu o bandă

albastră în talie.
În Polonia,
fiecare tânără
nevastă primeşte

un şorţ. Poate că
şi-n Anglia există
acelaşi obicei.
Oricum ar fi, îi

mulţumeşte de
mai multe ori.
Janusz îşi trece
un deget de-a

lungul gulerului,
ca şi cum l-ar
strânge puţin. Un
gest pe care şi-l

aminteşte bine,
unul dintre
ticurile lui de om
timid, în tinereţe.

— Vreau să vezi grădina, îi spune şi descuie uşa din spate,

deschizând-o la
perete. E un pic
cam sălbatică,
dar am tăiat

iarba şi am făcut
nişte ronduri
pentru trandafiri,
acolo. Şi am

început să pun
zarzavaturi.
Vreau să avem o
grădină

englezească adevărată.

Silvana încuviinţează din

cap, deşi nu ştie
prin ce se
deosebeşte o
grădină

englezească de
oricare altă
grădină. Peluza
lungă e curată şi

rondurile de fiori
sunt proaspăt
săpate, iar
pământul e

întunecat şi dens
ca zaţul de cafea.
Aurek ţâşneşte
pe lângă ea şi

aleargă pe iarbă,
schimbându-şi
direcţia la
întâmplare, ca o

muscă prinsă
într-un borcan.

Janusz se
sprijină de uşă,

iar Silvane se
uită la el. E un
bărbat lat în
umeri, cu chip

obosit şi ochi
albaştri,
puternici.
Costumul pe

care-l poartă face
cute la spate.
Pare un străin, în
el; pare puţin

englez. Arată şi
mai bătrân. Dar
la ce se aştepta?
Amândoi sunt

mai bătrâni. Se întreabă dacă el bănuieşte câtă speranţă a

investit în el, în viaţa asta nouă, în casa asta închiriată. Pare

nedrept să-i
ceară aşa de
mult, dar, după
atâta timp în

care au fost
despărţiţi, are de
ales ? Trebuie să-
i fie loială

băiatului. Băiatul are nevoie de un cămin. Trebuie să facă în aşa fel

încât Janusz să-
nţeleagă.

Janusz se întoarce şi se uită la ea.

— Deci nu i-ai mai văzut pe-ai mei după ce-am plecat?

Silvana se îmbujorează. De-aia a căutat-o şi a adus-o aici?

Ca să-i dea veşti
despre familia lui
?

— Nu, a spus ea, cu privirea-n pământ. îmi pare

rău. Nu ştiu
nimic nici despre
părinţii mei. Nu

ştiu ce li s-a-ntâmplat.

Îşi scoate şorţul şi-l pune

pe masă, în timp
ce Aurek intră
alergând în
bucătărie, cu o

păpuşă stricată
în mână, ceva
roz, fără braţe,
fără haine, cu

ochi rotitori şi cu
păr negru, mat.
Zâmbeşte larg şi
o ridică

triumfător în faţa lui Janusz.

— Ia să vedem!

Janusz întinde mâna să ia păpuşa, dar Aurek se

ghemuieşte în
spatele mamei,
scoţând un fel de
mârâit. Silvana

acţionează fără
să gândească,
împingându-l,
protejându-şi

copilul. Vede
consternarea de
pe chipul lui
Janusz şi regretă

imediat gestul făcut.

— îmi pare rău. N-am vrut...

Nu e obişnuit să-
şi împartă
lucrurile cu
nimeni. Am fost

singuri multă vreme... El...

îşi caută cuvintele,

încercând să-i
explice, când o
voce de femeie îi

face pe toţi să se
întoarcă.

— Bună ziua, e cineva acasă ?

Femeia stă în hol, cu o ţigară în mână. Silvanei îi pare trecută de

cincizeci de ani.
Pare o femeie
respectabilă,
trecută prin

viaţă. E roşcată,
înaltă, cu umeri
neobişnuit de laţi
pentru o femeie

şi statura ei o
face pe Silvana
să se simtă mică
şi străină.

Femeia poartă o
fustă din tweed şi
o bluză albă
acoperită de

metri întregi de
şorţ, cu un model
lăbărţat şi aiurit
– panseluţe

decolorate şi
trandafiraşi roz,
care înfloresc
chiar deasupra

şoldurilor şi
peste hectarele
pieptului ei lat.

— Ah! zice. Mi s-a părut mie că aud voci. Sunt doamna

Holborn, vecina de-alături.

Silvana îi dă drumul lui Aurek,

iar el se trage
înapoi şi fuge în
grădină,
strângând

păpuşa la piept.
Janusz se apleacă
uşor şi o salută
pe femeie. O

clipă, pare că-i va
săruta mâna, ca
un gentleman
polonez, dar apoi

se îndreaptă de
spate şi dă mâna
cu ea,
bărbăteşte.

— Doamna Holborn, aţi spus ? Ne pare bine de

cunoştinţă. Bună ziua.

Silvana vede că Janusz se uită

la ea şi-şi dă
seama c-ar trebui
să spună ceva. îşi
aminteşte cele

câteva cuvinte englezeşti învăţate de la soldaţi, la

cursurile pe care
le-a frecventat în
lagăr.

— Bună ziua, spune ea cu grijă. Bună ziua şi

dumneavoastră,
doamnă.

— încântată, spune doamna Holborn.

Face un pas spre uşa din spate şi Silvana îi vede privirea

fixată pe Aurek,
care se joacă în
grădină.

— E băiatul vostru ?

— Da, e fiul meu, spune

Janusz, iar
Silvana aude
mândria din

vocea lui. îl cheamă Aurek.

— Au... cum ? Scuze, n-

am înţeles. Poţi
să mai spui o
dată ?

— Aurek, repetă Janusz mai rar.

— Ah, ţi se împleticeşte limba-n gură! Nu pot să zic c-am

mai auzit numele
ăsta pân-acum.

— în poloneză înseamnă „bălai”.

Silvana se uită la Aurek, care aruncă păpuşa în sus şi o

prinde la loc. Nu e nimic bălai în părul lui aspru şi negru.

— Când era mic, era bălai, spune Janusz, iar

Silvana îşi dă
seama că s-au
gândit amândoi
la acelaşi lucru.

— Ca tatăl lui, zice Silvana, aprobând din cap.

— Se schimbă atât de mult, nu-i aşa ? spune doamna

Holborn, făcând
un semn cu mâna
spre Aurek, un
gest care

Silvanei i se pare
reconfortant, de
parcă femeia s-ar
fi familiarizat

deja cu fiul lor.
Fata mea a fost
la fel, continuă.
Când era mică,

avea o claie de
bucle roşcate, de-
ai fi zis că era a
lăptarului! Dacă

aţi vedea-o acum
– nu mai stă cu
noi –, aţi zice că
v-am minţit,

fiindcă-i brunetă.
Nu mai are un fir
de păr roşcat. În
fine, ştiţi ceva,

nouă pe-aici nu
prea ne plac
fandoselile.

Trebuie să-mi ziceţi Doris.

Janusz zâmbeşte.

— Doris. Eu sunt Janusz Nowak. Poţi să-mi spui Jan, dacă

ţi se pare mai
uşor, iar pe soţia
mea o cheamă
Silvana.

— Perfect! Ei, o să fac tot ce pot, dar sunt de groază când vine

vorba de nume
străine. Să mă
iertaţi dac-o să le
mai greşesc. Te-

am tot văzut
venind şi plecând
şi m-am gândit că
te muţi aici.

Trebuie să faceţi
cunoştinţă cu
Gilbert al meu,
când s-o întoarce

de la muncă. S-ar
putea să vă ştiţi
deja. Lucraţi

împreună la Burtons, nu ?

Silvana se uită pe fereastră.

Soarele se
înroşeşte pe cer,
străpungând
norii cu razele lui

rozalii. Pe uşa deschisă intră un ciripit de păsărele, iar în

fundul grădinii,
Aurek se caţără
în stejar. Gândul
îi fuge la pădurea

în care a locuit împreună cu băiatul. La ascunzătoarea

lor, care acum e probabil plină de pământ şi de frunze. Animalele

au luat-o în
stăpânire.
Rădăcinile au
pătruns prin

pereţii ei de
pământ. Pădurea
acoperă deja

urmele trecutului ei.

Janusz o atinge uşor pe

umăr, iar ea
tresare. încearcă
să-şi construiască
un zâmbet.

— Cee?

— A fost de acord să ne facă o fotografie.

Haide, cheamă-l pe Aurek!

Doris agită un aparat de

fotografiat şi îi zâmbeşte larg.

— Nu prea mă pricep la

maşinării. Sper să nu-l stric.

în faţa uşii de la intrare,

Silvana stă lângă
Janusz. își
aranjează
baticul,

prinzându-l
strâns sub
bărbie, şi
încearcă să se

relaxeze atunci
când îi simte
mâna
cuprinzându-i

talia şi trăgând-o mai aproape de el. Urmează un moment în care

stau toţi trei
nemişcaţi şi
aşteaptă, aranjaţi
în cadru,

uitându-se spre
aparat,
imortalizaţi deja
în imaginea pe

care îşi închipuie
că o va surprinde
aparatul. Janusz,
cu o mină

serioasă, Silvana
ţinându-şi baticul
la locul lui,
Aurek, agăţat de

picioarele Silvanei.

După ce o developează,

Janusz pune fotografia într-o ramă şi Silvana o aşază pe cămin,

în salonul din
faţă. „Dovada”,
se gândeşte
Silvana. Suflă pe

sticlă, să se
aburească, şi o
şterge cu
mâneca,

lustruind
imaginea. Iată-i
în alb şi negru,
un tată, o mamă

şi băiatul lor,
reuniţi. Familia
ei. Acum, nimeni

nu mai poate să i-o ia.

Silvana e în baie şi îşi

săpuneşte
mâinile îndelung,
până le acoperă
cu un strat gros

de spumă. Simte
că trăieşte în lux
pentru că are o
bucată întreagă

de săpun numai pentru ea. Se uită în oglindă şi se întreabă dacă

să-şi spele părul. Părul ei scurt şi înspicat. Ochii i se umplu de

lacrimi ori de
câte ori se vede
în oglindă. „Sunt

aşa de urâtă”, se gândeşte.

Cum ar putea Janusz s-o

dorească, dacă
ea arată aşa ? Ca
o puşcăriaşă. Aşa
arată. Ca cineva

care a comis o
crimă. O
purtătoare de
veşti rele. Asta

citise pe chipul
lui Janusz, când îi
spusese că nu se
mai văzuse cu

părinţii lui, după ce el plecase din Varşovia. Durerea se

văzuse limpede
în ochii lui. Il
dezamăgise.

îşi săpuneşte părul, îşi freacă scalpul cu unghiile,

clăbucul îi intră
în ochi, dar
mirosul de săpun
e aşa dulce şi

curat şi
înviorător, încât
e tentată să ia o
gură de spumă,

ca să o cureţe şi
pe dinăuntru, aşa
cum o curăţă pe
dinafară.

— Eşti bine? strigă Janusz, apoi îl

aude bătând la
uşă.

Săpunul îi
sare din mână şi

cade sub
chiuvetă. Il
caută, cu

apa prelingându-i-se pe faţă, cu ochii strâns închişi.

— Da, da, termin imediat!

— Ai lăsat apa să curgă mult.

— Scuze.

Pescuieşte săpunul din spatele ţevilor. Ia un prosop şi-şi

şterge faţa,
închide robinetul
şi ascultă paşii
lui Janusz pe

palier,
îndepărtându-se.
îşi scoate hainele
şi intră în apa

fierbinte, scu-
fundându-se cu
totul, picioarele

lovindu-i-se de
peretele căzii.

Va vrea
Janusz să ştie ce i

s-a întâmplat în
timpul
războiului ? Va
vrea să ştie cum

a ajuns să
trăiască în
pădure ? Dar el ?

Are şi el secrete? N-o să-l întrebe.

Deja i-a povestit cum a

ajuns în Marea
Britanie, în 1940,
deşi felul în care
a făcut-o, pe

scurt, în fraze
concise, n-a
lămurit-o prea
tare. I-a spus

despre vremea
când a fost
soldat, i-a descris
ţara în care o

adusese, livezile
de cireşi din sud,
îmbujorarea
violetă a

ţinuturilor
mlăştinoase din
nord.
Deocamdată, n-a

întrebat-o nimic
despre ea şi
despre băiat. E
mai bine aşa. Se

uită în jos, îşi
trece mâinile
peste sâni şi apoi
le coboară spre

burta scobită,
unde le lasă să se
odihnească,
împreunate. Ce

trup demn de
milă are să-i
ofere! Oare o s-o
mai găsească

Janusz
atrăgătoare,
după toţi anii
ăştia?

Janusz se pregăteşte să bată din nou la uşă, când Silvana

iese în sfârşit din baie. Pare curată şi lustruită. Obrajii îi sunt de

un roz
strălucitor, dar
altfel pare mică
şi tristă, ca o

pisică udă, ca şi
cum, făcând baie,
ar fi intrat la apă.
O ia de braţ şi o

conduce în
dormitor. E
momentul pe
care l-a visat şi

de care s-a
temut. Prima lor
noapte împreună.

în
dormitorul
matrimonial sunt
două paturi de

câte o persoană.
Silvana se întinde
într-unui şi
Janusz o

înveleşte cu
pătura. Se aşază
lângă ea, pe
marginea patului,

şi o priveşte cum
îşi aranjează
fundele de pe

cămaşa de noapte.

— îţi place? o

întreabă. îţi place
casa? Nu-i aşa
că-i un miracol?
Că suntem din

nou împreună? O
să-ţi placă-n
Anglia. E o ţară
frumoasă.

Se uită în jos şi îi observă mâna stângă. Nu poartă verigheta.

— Am pierdut-o, spune Silvana. Nu mai adaugă nimic.

— O să-ţi iau alta, îi spune, simţindu-se generos şi bun.

Trebuie să-i explice cum stau lucrurile în Marea Britanie.

— O femeie măritată trebuie să poarte verighetă. Aici,

oamenii se uită la
mâinile femeilor.
Se uită să vadă
cine eşti.

întinde
mâna să-i atingă
părul şi simte

cum ea se trage
uşor înapoi.

— îmi pare
rău că n-am veşti

de la ai tăi. Aş fi
vrut să am ceva
să-ţi transmit.

— Nu contează. Eu scriu în continuare

scrisori, să ştii.
De fiecare dată
folosesc altă
adresă, doar-doar

oi nimeri la
cineva care să
ştie ceva de ei.
Cred că le-am

scris tuturor
locuitorilor din
oraşul nostru. Le-

am trimis scrisori
şi părinţilor tăi.

— Părinţilor mei? Ţi-au răspuns?

— Nu, dar funcţionarul de la Crucea Roşie mi-a spus c-ar putea

să treacă ani
buni până s-
ajungă scrisorile.
Nu mi-am pierdut

speranţa. Şi
uite ! Tu eşti aici.

O ia de mână.

— Eşti bucuroasă că te-am găsit? După toţi anii ăştia, nu

eram sigur...
Trebuie să te-
ntreb. Nu ştiam

dacă n-ai întâlnit
pe altcineva...

Silvana clatină
vehement din cap

şi lui îi pare rău c-a întrebat.

— L-am avut pe Aurek.

E o tăcere între
ei. în sfârşit,
Silvana e cea
care o rupe.

— Şi tu?

— Eu? Nu. Pe nimeni.

Cu răspunsul
ăsta, are senzaţia
că a traversat o
prăpastie

adâncă, Hélène şi trecutul rămânând în urmă, departe.

N-am avut pe nimeni. Şi iată-l în prezent, unde-şi doreşte cu

atâta ardoare să fíe.

— Te-am aşteptat, şopteşte

şi crede ce
spune.

în mintea lui sunt
mii de întrebări.

E avid să ştie
cum a fost viaţa
ei. Nu înţelege
cum a

supravieţuit în
pădure, deşi a
mai auzit de
nenumăraţi

săteni care şi-au
abandonat casele
şi şi-au căutat
adăpost în

sălbăticie. Orice
întrebare care îi
vine în minte se
risipeşte înainte

să-i ajungă pe
buze. Nu a venit
încă timpul
întrebărilor. Pare

atât de obosită. Umbre violet îi colorează pielea subţire de sub

ochi. N-ar fi mai
bine s-o
învelească şi s-o
lase să doarmă?

Silvana bate
pătura flauşată
cu palma, uşor.

— Vrei să te-ntinzi lângă mine?

—	Pot? Să ştii că, dacă e prea devreme...

Se minunează şi
el de naivitatea
propriilor
cuvinte. Prea

devreme? După
şase ani, poate
vrea să spună
prea târziu.

— Obişnuiam să-mi imaginez asta, spune ea şi Janusz îi aude

tremurul din voce. Tu şi cu mine. O casă. Toţi trei,

împreună din
nou. E tot ce mi-
am dorit.

Ridică pătura şi
se dă mai încolo,
ca să-i facă loc.
Janusz stinge

lampa de lângă
pat. îi ridică
cămaşa de
noapte şi mâinile

îi alunecă de-a
lungul trupului
ei, o aude oftând
adânc. Un tremur

îl străbate.
Oftatul acela. E
oftatul fetei pe
care a iubit-o

odată, dar acum vine dintr-o femeie pe care n-o cunoaşte deloc.

Oasele şoldurilor ei, ca nişte umeri dislocaţi, i se

ridică din burtă. Corpul ei e numai unghiuri şi depresiuni.

Silvana îi ia mâna
şi i-o aşază pe
sân. E moale şi
cald, şi plin. A

trecut atâta
vreme de când n-
a mai atins o
femeie, şi vine

peste ea cu
mişcări
stinghere.

— E bine-aşa ?

îi e teamă să se lase cu toată

greutatea, dar ea
îşi deschide
coapsele şi îl
trage, şoptindu-i

numele,
încolăcindu-şi
picioarele în jurul
lui. în întuneric,

prinde cu mâna
capătul saltelei,
apoi Hélène îi
apare în minte şi

închide ochii, ca
să scape de ea.
Trebuie să pună
punct acestei

nebunii. Silvana
răsuflă tot mai
sacadat şi
geamătul ei scurt

în urechea lui îi
trimite un val
fierbinte de
plăcere prin tot

corpul, risipindu-
i celelalte
gânduri. Poate c-
o să reuşească.

Să trăiască aici,
împreună. S-o
uite pe Hélène.
Să fie o familie.

îşi lipeşte obrazul
de părul ei scurt
şi aspru, îi sărută
urechea, i-o

linge, îi îndoaie lobul cu dinţii.

Ceva îi atinge mâna. Se

mişcă uşor, de-
abia conştient de
senzaţie. Degetul

lui mic e tras cu putere.

— Ce...

Tresare. Cine e?

Ce naiba se-ntâmplă?

Se rostogoleşte şi

cade între cele
două paturi. Se
ridică buimac.

— Aurek ? spune Silvana.

Janusz aprinde lumina şi

copilul îl
priveşte,
ţintuindu-l cu
ochii larg

deschişi şi
întunecaţi.
Privirea băiatului
trădează un simţ

al proprietăţii, o
dârzenie de
adult, care-l
amuţesc. îşi

încheie nasturii de la pijama şi îl priveşte cu asprime.

— Aurek?
Ce cauţi aici?
întoarce-te-n pat!

Silvana dă pătura la o parte şi întinde mâinile spre copil.

— Nu, nu, lasă-l să rămână.

— Ce vrea? Ce este,

Aurek? Te-ai speriat de ceva?

Aurek îşi priveşte mama şi

scoate un mieunat slab.

— îi e sete, spune Silvana. Te

rog să nu ridici vocea.

Băiatul se urcă în pat mai

repede decât îi ia
lui Janusz să
protesteze şi
Silvana îl

îmbrăţişează. Il
vede pe băiat
luându-şi locul,
vede cum mâna

lui mică se
întinde după
sânul Silvanei, îşi

cufundă capul, ia sfârcul în gură.

— Nu, zice Janusz. Nu. Gata.

N-ai voie. Aurek,
dă-te jos! Du-te
la tine-n pat!

Chipul Silvanei e inexpresiv, imposibil de citit.

— îmi pare rău, spune ea, cu bărbia sprijinită de creştetul

băiatului. Data
viitoare. Când
Aurek n-o să mai

aibă nevoie de mine.

Polonia

Silvana

Tatăl lui
Janusz le-a găsit

însurăţeilor un
mic apartament
în Varşovia. Două
camere la ultimul

etaj al unei
clădiri înalte. Şi-
au împachetat
lucrurile într-o

valiză şi un cufăr
şi au luat
autobuzul spre
oraş.

— Ar trebui să te trec pragul, a zis

Janusz, băgând cheia în broască.

Silvana a şovăit. Era aşa de

frumos, cu ochii
lui albaştri,
strălucitori!
Nimeni n-o mai

privise aşa cum o
făcea el, de parcă
ar fi văzut ceva
diferit în ea, un

adevăr pe care-l
căuta de mult.
Normal că voia
să fie trecută în

braţe peste
pragul noului lor
cămin. Era
datoria lui de soţ.

— Nu ştiu ce să zic, Jan. N-o fi periculos? Pentru copil,

vreau să spun ?
Uite, mai bine-ţi
dau mănuşile şi
pălăria. Poţi să le

treci pe ele, în locul meu.

A văzut dezamăgirea de

pe chipul lui şi optimismul ei a pălit în faţa îndoielii. Poate se

gândea că era o
greşeală să facă
un copil aşa de
repede. Se

însurase cu ea
doar pentru că
aşa se cuvenea?
De fapt, Janusz

ar fi trebuit să fie
la universitate
acum, nu să
roage o fată de la

ţară gravidă să-l
lase să o treacă
pragul unui
apartament dintr-

o mansardă.
Poate că era
dezamăgit de
întorsătura pe

care o luaseră
lucrurile. Părinţii
lui nu fuseseră

de acord cu căsătoria lor.

Dar, chiar şi-aşa, Janusz nu

dădea niciun
semn c-ar fi fost
frustrat de noua
lui viaţă.

— Vino aici, a zis râzând şi a luat-o pe sus, prostindu-se,

gâfâind şi
umflându-şi
obrajii, de parc-
ar fi avut o

povară uriaşă în
braţe. A făcut un
pas, apoi a lăsat-

o jos, dincolo de prag.

Silvana s-a uitat împrejur, la

micul apartament. în sfârşit, avea casa ei.

Janusz a sărit pe masa de la bucătărie.

— Poţi să urci aici? Vreau să-ţi arăt priveliştea. Te ţin

bine, n-o să ţi se-
ntâmple nimic,
promit!

Pe fereastra din acoperiş se vedeau vârfurile

copacilor din parc.

— E minunat, a spus

ea oftând. Masa
se legăna uşor
sub greutatea

lor. Oraşul e minunat.

— Avem o privelişte

frumoasă. Cea
mai frumoasă din
Varşovia, aş
spune.

A ajutat-o să coboare şi i-a dat un cadou

împachetat în hârtie aurie.

— Uite, ăsta-i cadoul meu

de nuntă pentru tine.

Era un colier. Un lanţ de

argint cu un
pandantiv din
sticlă colorată.
Un cerculeţ

albastru, nu mai
mare decât un

grosz[1] Pe
fundalul albastru
era un copac
făcut din cercuri

minuscule de
sticlă verde şi
aurie.

— E de la Jaraslaw, unde se fabrică cele mai bune cristaluri şi

obiecte din sticlă.
E un copac. Ca să
ne-aducem
aminte de... de

prima oară când
am... De ziua aia
din pădure...

— îmi amintesc, a zis Silvana.

A ridicat
micul pandantiv
în lumină şi
copacul a sclipit,

începea o viaţă
nouă acum, cu
bărbatul iubit. Şi
scăpase în sfârşit

de părinţii ei şi
de fantomele
fraţilor.

Silvana a iubit oraşul din primul moment. îl simţea viu,

strălucitor.
Femeile din oraş
aveau părul scurt
şi purtau pălării

minuscule, cu
voaletă, cloşuri
de catifea sau
berete lăsate pe

ceafă. Până şi
mersul lor era
diferit. Făceau
paşi mari pe

asfalt şi-şi
scoteau bărbiile
în faţă. Silvana,
pe de altă parte,

cu pălăria ei de
paie şi hainele
ţărăneşti, îşi

scotea burta
înainte.

*Janusz i-a
adus o carte,*

Albumul lumii filmului: O prezentare în imagini a

starurilor cinematografiei de azi. La cafeneaua

Blikle, unde, în fiecare dimineaţă, la unsprezece, se

oprea să
mănânce pateuri
vieneze, Silvana
studia cu atenţie

fotografiile sepia
cu actriţe şi
actori, degetele
ei urmărind

liniile pomeţilor
proeminenţi şi
ale tenului neted,
ale sprâncenelor

boltite şi ale
buzelor în forma
arcului lui
Cupidon. în cele

din urmă, a intrat într-o frizerie şi a arătat o poză din cartea ei.

Părul ei lung, castaniu, a fost tăiat scurt, iar buclele s-au

răsucit în spirale
pe podea. Silvana
şi-a privit reflexia
repetată în

oglinzile
dreptunghiulare.
Imitându-le pe
celelalte femei

din salon, şi-a
întors capul într-
o parte şi-ntr-
alta, aprobator,

în timp ce
coafeza mătura
grămezile de păr
de pe jos.

Acasă, în timp ce se schimba în dormitorul

înghesuit din
apartamentul lor,
în faţa oglinzii
ovale, rămasă în

furoul roz de
satin, Silvana s-a
privit. Şi-a dat
capul pe spate;

avea părul scurt, tuns bob, strălucitor. Avea nouăsprezece ani

şi credea că ştie
tot ce e de ştiut
despre lume.
Janusz

Căsuţa era făcută din buşteni şi era nevopsită, cu

excepţia
ferestruicilor, ale
căror tocuri erau
albe. Un acoperiş

de stuf, ros de
şobolani, ca o
pălărie cu
borurile lăsate, îi

dădea
construcţiei un
aer sumbru,
părăsit. Era o

casă simplă,
ţărănească, mai
dărăpănată decât
unele, dar nu mai

rea decât altele. Tatăl lui Janusz ar fi zis că e „cuibul unui

sărăntoc care n-are mai mult de un acru de pământ”.

Janusz o văzuse de pe culmea dealului şi coborâse, în

speranţa că va
găsi pe cineva
care să-l îndrepte
spre drumul

către Varşovia. A
bătut, dar nu i-a
răspuns nimeni.
I-a dat ocol de

câteva ori, iar în
cele din urmă a
deschis uşa şi,

aplecându-se, a intrat.

Casa avea două camere cu

duşumele din
pământ bătătorit,
iar într-una
dintre ele se

găseau o vatră
înnegrită, o masă
de bucătărie şi
un scaun. într-un

coş de răchită de
lângă uşă erau
depozitaţi
cartofii.

Singurele
decoraţiuni din
cameră erau
nişte iconiţe

albicioase din
hârtie, aliniate
de-a lungul
pervazului.

în cealaltă încăpere, lângă perete, era o laviţă pe care

dormeau o pisică
şi câţiva pisoi.
Într-un colţ, a
găsit un cufăr din

lemn sculptat, în
care erau lenjerii
şi pături. O ladă
de zestre, pe

care erau pictate
buchete de flori
şi păsări. Ca cele
pe care le

primeau fetele în
ziua nunţii. Nu
era nimic altceva
acolo, în afara

mirosului
mucegăit al
sărăciei şi
singurătăţii.

în curte,
gâştele gâgâiau
şi găinile
scurmau în

ţărână şi în
straturile groase
de găinaţ. Din
cauza ploilor de

noaptea trecută,
curtea era plină
de noroi şi în aer
plutea un miros

greu, care l-a
făcut pe Janusz
să tuşească şi să
se ţină cu mâna

de nas. Nu era
nimeni acolo şi
casa aparţinea, a
bănuit, femeii

care ieşise să
pască gâştele şi
care murise.

în ciuda promisiunii pe care şi-o făcuse, că se va întoarce

la Varşovia, s-a
simţit obligat să
rămână. A hrănit
gâştele şi a făcut

curat în coteţul
găinilor. A
măturat curtea şi
a reparat gardul

rupt. A curăţat
căsuţa cu două
camere şi a
aşezat crenguţe

de rozmarin din
grădina cu
zarzavat pe
podele, ca să

îndulcească aerul.

Noaptea, dormea în

scaunul de lângă
cămin şi o visa pe
Silvana. Ziua, îşi
ocupa timpul cu

diverse treburi
pe lângă casă.
Voia să îndrepte
lucrurile. Nu şi-a

pus întrebări. A
aranjat şi a făcut
ordine şi s-a
îngrijit de

legumele din grădină.

Afară, în spatele căsuţei,

ascunsă de un
pâlc de copaci
bătrâni, a găsit o
movilă acoperită

cu iarbă deasă, marcată cu o cruce de mesteacăn.

Lemnul crucii era
ros şi vechi,
bătut de
intemperii şi

ajuns la o nuanţă
de gri cavernos.
Nu era niciun
nume, nu se ştia

cine fusese
îngropat acolo. S-
a aşezat lângă
movilă,

gândindu-se la
bătrână, la trupul
ei aflat încă acolo
unde îl lăsase el,

şi s-a simţit
apăsat de o
singurătate care
i-a adus un gust

rău în gură, iar
ochii au început
să-l usture din

pricina lacrimilor sărate.

Şi la ei în orăşel era o

femeie bătrână, o
fiinţă cocoşată,
căreia îi
crescuseră nişte

fire de păr pe
barbă, ca puful
de pasăre, lucru
care lor, copiilor,

li se părea foarte amuzant. Era nebună, scuipa şi înjura de câte ori

o necăjeau. Tatăl
lui îi explicase
odată, când
Janusz şi alţi

băieţi aruncaseră
cu pietre în
ferestrele ei, ca
s-o facă să iasă şi

să ţipe, că
bătrâna era
singură. II
pusese să se

aşeze şi îi
spusese cuvântul
cu precauţie, ca
şi cum ar fi fost

vorba despre
ceva ruşinos, un
cuvânt care nu se
cădea să fie

folosit în
prezenţa fiului
său.

— Singurătatea e o boală de care oricine se poate molipsi.

Când bunicul tău
a murit în
războiul
împotriva

bolşevicilor,
bunica ta s-a
molipsit de boala
asta. A răpus-o

când eram eu
mic.

— Dar te avea pe tine, spusese Janusz.

Cum ar fi putut bunica să fie singură, dacă avea copii ?

— Poţi să fii singur în cea mai mare dintre mulţimi, a spus

tatăl lui şi Janusz
s-a uitat la chipul
rigid, aşezat în
gulerul apretat

ca un ou într-o
cănuţă, fără să
ştie dacă tatăl lui
vorbea acum

despre bunica
sau despre el
însuşi. Să fi
însemnat asta că

toţi oamenii mari
din lume sunt
singuri ? Că,
atunci când o să

crească, o să se
molipsească şi el
de boala asta?

— Nu-l mai avea pe bărbatul ei, a

continuat tatăl. Asta a distrus-o.

A oftat, s-a ridicat şi l-a

bătut uşor pe Janusz pe umăr.

— Deci n-o mai chinui pe

bătrâna asta.
într-o zi s-ar
putea să te simţi
singur şi să

regreţi că te-ai purtat aşa.

Janusz s-a uitat din nou la

mormântul fără
nume. Ştia ce are
de făcut. A găsit
câteva scânduri

în grămada de
lemne şi apoi, cu
un fir de lână
dintr-un ghem, a

prins bine o
scândură de
lemnul cel vechi,
până ce a reuşit

să îndrepte cât
de cât crucea.
Apoi s-a pus pe
treabă, tăind şi

cărând
trunchiurile
copacilor bătrâni,
până a obosit aşa

de tare, că n-a
mai putut să facă
altceva în afară

de a se băga în casă să se culce.

A reparat şi pompa de apă

din curte. A găsit
o găleată cu var
şi s-a hotărât să
văruiască ramele

ferestrelor. în
anumite zile
stătea pur şi
simplu în curte şi

se uita la gâşte,
gândindu-se la
fiul şi nevasta lui,
aflaţi la aşa mare

depărtare, şi
încercând să-şi
dea seama cum
de reuşise să se

piardă într-atâta
şi de ce îi
plăceau aşa mult
starea asta de

amorţeală şi
locul ăsta uitat
de lume. Cu
trecerea

săptămânilor, a pierdut noţiunea timpului, până când, într-o

dimineaţă, s-a
trezit şi şi-a dat
seama că mai are

un singur lucru de făcut.

A doua zi, în zori, a început să

sape o groapă
lângă mormântul
fără nume. Când
soarele după-

amiezii a aruncat
umbre lungi pe
spatele lui,
groapa era

suficient de adâncă. A băut o cană de apă de la pompa din curte,

a aprins focul în
vatră, a luat o
cuvertură din
lada de zestre şi

a plecat în
căutarea trupului
bătrânei.

A ştiut că se apropie, după norul de muşte care-i venea în

întâmpinare.
Cadavrul era
acoperit de ele, o
masă de un

albastru-
metalizat,
mişcându-se şi
lucind vibrant. La

vederea lor, i s-a
întors stomacul
pe dos. Era vina
lui că o lăsase

acolo atâta
vreme. Şi-a dat
seama acum că
toate reparaţiile

şi treburile din
gospodărie
fuseseră un mod
de a amâna

momentul ăsta. A desfăcut cuvertura şi a aruncat-o peste

cadavru,
înfăşurându-l, cu
muşte cu tot. În
timp ce o căra

înapoi spre casă,
aproape că s-a
temut că bătrâna
e încă vie şi că

ea, nu roiul de
muşte, era cea
care fremăta şi

pulsa pe sub cuvertură.

A lăsat povara pe fundul

gropii şi a
început să
arunce pământ
cu lopata,

lucrând cât de
repede putea,
până ce bâzâitul
muştelor a

început să se
audă înăbuşit, şi
abia atunci a

încetinit ritmul şi nu s-a mai grăbit.

La final, a spus *Tatăl*

nostru. S-a sprijinit în coada lopeţii şi s-a uitat la ogoare. Acum,

că făcuse acest
ultim lucru, ştia
că nu mai poate
zăbovi prea mult.

Nu mai avea ce face aici. S-a gândit dacă să mai rămână o

săptămână. Ar fi prins începutul lui octombrie, pe urmă chiar

trebuia să plece.
Avea să vină
iarna în curând şi
era posibil să-l

prindă zăpada. Trebuia să ajungă înapoi la Varşovia.

Cel mai bun plan era să găsească un sat şi să afle veşti

despre război.
Apoi avea să
meargă acasă,
să-i vadă pe

Silvana şi pe
Aurek. Să-şi vadă
familia. Să le
spună tuturor că

e bine şi să o ia
de la capăt, ca şi
cum nimic din
toate astea nu s-

ar fi întâmplat.
Avea să le spună
că a luptat
pentru ţară şi

nimeni nu
trebuia să afle
vreodată despre
tren şi despre

cum rămăsese el
în urmă, când
acesta plecase.

S-a ridicat şi a dat să se închine, când a văzut ceva care l-

a făcut să ia din
nou lopata. Doi
bărbaţi veneau
pe câmp. Doi

bărbaţi în uniforme.

Le-a ieşit în întâmpinare, în

curte. De aproape, nu păreau să aibă stofa de soldaţi.

Unul dintre ei
era un puşti
lungan şi deşirat,
cu faţa osoasă şi

cu palmele prea
mari faţă de
încheieturi.
Celălalt părea

hotărât, cu
sprâncene negre
şi dese şi cu un
nas suficient de

mare pentru a fi
luat drept evreu.
Avea picioarele
scurte şi pieptul

bombat şi
mergea apăsat.
Uniformele nu
stăteau bine pe

ei. Haina
băiatului era
scurtă la mâneci.
Cea a bărbatului

era prea strâmtă la piept.

— *Dzien dobry,* a zis

băiatul. Bună ziua.

— Puteţi să lăsaţi lopata din

mână, a zis
bărbatul mai în
vârstă. Vrem
doar ceva de

mâncare şi dup-
aia o să ne
vedem de drum.

Janusz nu a coborât lopata.

— De unde veniţi ?

— De la Lvov. Am fugit de ruşi.

— De ruşi ?

— S-au întors împotriva

noastră, acum. Nu ştiaţi ?

— Nu ştiu nimic. M-am

pierdut de
regimentul meu
acum o
săptămână.

S-a încruntat. O săptămână? Nu, sigur a trecut

mai mult de-atât.
S-a uitat la
celălalt bărbat.

— Deci, ce se-ntâmplă ?

— Acum trei săptămâni,

nemţii au intrat
în Varşovia. Au
trecut graniţa
dinspre

Pomerania,
Prusia de est,
Boemia, Moravia
şi Slovacia. Nu

eram deloc
pregătiţi. Acum
ruşii vor şi ei

ceva din acţiune...

Tânărul s-a băgat şi el în

discuţie. Şi-a dat
ochii peste cap în
timp ce vorbea,
arătându-şi albul

ochilor ca un cal
înainte să
ţâşnească.

— Am fost trădaţi. S-au pişat pe Polonia din două părţi.

Janusz s-a uitat la feţele nerase ale

bărbaţilor, a
văzut oboseala
din ochii lor. Nu
înţelegea cum de

lucrurile se mişcaseră aşa de repede. Bărbatul mai vârstnic

trebuie să fi
observat deruta
de pe chipul lui
Janusz. A vorbit

încet şi cu grijă,
explicând ce se
întâmpla.
Varşovia era în

mâinile nemţilor. Ruşii intraseră la început în Polonia ca aliaţi

şi se
transformaseră
rapid în forţă de
ocupaţie, mult

prea rapid pentru
ca polonezii să
înţeleagă ce se
întâmpla. Acum

ţara era
împărţită între
cele două puteri.

— Bruno Berkson, a spus bărbatul mai vârstnic,

întinzându-i mâna. Şi el e Franek. Franek Zielinski. Am

făcut parte din
trupele de
apărare de la
graniţa de est.

Când au venit
ruşii, ofiţerii ne-
au dat ordin să
nu atacăm. Am

coborât armele şi
ruşii ne-au luat
tot, arme,
tancuri, mâncare.

Tot au luat. Eu şi Franek am scăpat în timpul marşului către un

lagăr de
prizonieri. De-
atunci, suntem
fugari. Ne

ascundem în
păduri şi-n
hambare. Dac-o
să ne daţi ceva

de mâncare, o să
ne vedem de
drum.

Janusz a lăsat jos lopata, scuturându-şi

pantalonii de pământ.

— Dar Varşovia ? Ce

ştiţi despre
Varşovia ? Soţia
mea e acolo...

— Din ce-am auzit, oraşul e distrus.

Franek a pufnit.

— Şi plin de *szkops.* Călcat

în picioare de nemţi.

Janusz s-a întors spre

Bruno. Deja îl
prefera pe
bărbatul mai în
vârstă băiatului

cu vorba repezită
şi mişcările
smucite.

— Dar cum de s-a-ntâmplat aşa de

repede ? în ce zi suntem ?

— în 8 octombrie, a zis

Franek. E ziua mamei mele. Am vrut să-i trimit o felicitare, dar

Bruno a zis că
trebuie s-
aşteptăm până

ajungem în Franţa.

A făcut un semn cu capul

spre pământul
proaspăt răscolit
din spatele lor.

— Ce făceaţi aici ? De ce săpaţi ?

Janusz a aruncat o privire spre mormântul bătrânei. N-avea

de ce să le spună adevărul.

— Am îngropat un câine

mort. Dacă vă e
foame, haideţi să
intrăm. O să

găsesc ceva de mâncare.

I-a condus spre căsuţă,

gândindu-se la ce
spuseseră. Oare
chiar petrecuse
mai mult de o

lună acolo? A aruncat o privire în spate, către movila de

pământ. Un nor
de muşte bâzâia
deasupra ei. Ura
insectele astea.

Dacă era deja
octombrie, iama
poloneză era pe
drum, aşa că-n

curând aveau să
moară; îi părea
bine. Bătrâna o
să se odihnească

în pace. Atunci poate că n-o să-i mai bântuie visele.

— Intraţi, le-a spus celor doi bărbaţi, ţinând uşa deschisă.

După ce-au
intrat, şi-a dat
seama că era
bucuros de

sosirea lor.
Fusese prea mult
singur.

Ipswich

Aurek are camera lui. Mama i-a spus că e doar a lui, iar el

se întreabă ce-ar
putea face cu ea.
Nu înţelege de ce
n-o poate împărţi

cu mama. De ce ea trebuie să doarmă în altă cameră, unde el

n-are voie. îşi
face aştemuturile
ghem, trage
plapuma peste

tăblia de fier
şubredă a patului
şi înjgheabă un
cuib. Ar prefera

să doarmă sub
copaci. îi e dor
de adăpostul în
care el şi mama

lui se ghemuiseră atâta vreme.

Cu spatele slăbănog lipit de

perete, cu
cearşafurile
răsucite în jur,
privirea lui

urmărește
traiectoria
ascendentă a
micilor avioane

gri, care zboară
în formaţii pe
pereţii cu
umflături. în

cameră se află un
dulap de haine,
închis la culoare,
pe care nu-l

deschide de
teamă să nu se
ascundă în el un
om cu un topor,

şi un raft pe care
stau înghesuite
nişte cărţi
greoaie, în limba

engleză. Singurul lucru care-i place e tabloul: o imagine în alb şi

negru, cu nişte
căţeluşi
înghesuiţi într-un
coş, cu panglici

la gât. Pe
imaginea asta
trebuie să se
concentreze când

se lasă noaptea şi
dulapul începe
să-l
batjocorească

pentru că
doarme singur.

Iese din
aştemuturile

mototolite, sare
pe lângă dulap şi
ajunge sus, pe

pervaz, cu faţa la geam.

Mai sunt case de-a lungul

drumului, tot din
cărămidă roşie,
cu dependinţe,
exact ca asta, şi

cu fâşii lungi de
grădină, în care
rufele puse la
uscat se umflă şi

strălucesc în
lumina soarelui.
Stejarul din
fundul grădinii e

plin de frunze
noi, strânse ca
nişte pumni de
copil. E un copac

perfect pentru
căţărat şi e deja
prietenul lui
protector.

Aproape că simte
mirosul de
pământ şi de
insecte al

scoarţei şi
tânjeşte să se
caţere printre
crengile lui.

Însă nu are voie să meargă în grădină. Mama lui e acolo, în

genunchi pe
pământ, şi
plantează
seminţe. Omul

despre care
spune ea că e
tatăl lui
munceşte cot la

cot cu ea, săpând gropi pentru cartofi. Acesta e

bărbatul care i-a
răpit mama.

Aurek simte răceala geamului pe obraz.

— Tu nu eşti tatăl meu, spune el, suflând şi aburind ochiul de

geam. *Pan jest*
moim wrogiem.
Tu eşti *inamicul.*

În grădină, Janusz se opreşte din săpat şi-şi şterge faţa cu

mâneca. Se uită
spre cer şi Aurek
se întreabă dacă
i-a auzit şoaptele

şi se gândeşte la
ele. Janusz înfige
sapa în pământ şi
se apucă să

răscolească
ţărâna din nou,
iar Aurek sare şi
aterizează la loc

în pat, trăgându-
şi plapuma peste
cap.

De sub
nodul strâns al
membrelor lui
chircite, e sigur

că aude uşa dulapului scârţâind. E cuprins de

teamă. Se afundă
mai adânc în
cuibul lui şi
murmură doar

pentru el un tril
de pasăre, ca să
ţină inamicul la
distanţă.

în primele luni, Janusz se zbate să facă ordine în viaţa

lor. Pleacă
devreme la
muncă, iar la
întoarcere, îi

învaţă pe Silvana
şi pe Aurek
engleză. Citesc
împreună şi apoi

ascultă la radio,
îngânând
accentele clare

ale prezentatorilor.

E plăcut surprins de

rapiditatea cu
care Silvana
prinde limba.
Arată tot mai

bine cu fiecare
săptămână. Tenul
ei e încă palid,
dar s-a mai

îngrăşat puţin şi
el speră că în
curând mefienţa
din ochii ei,

privirea
constantă care
trădează
neîncrederea, va

dispărea. Un
lucru la care nu
s-a aşteptat a fost
faptul că va

trebui să piardă o
grămadă de timp
învăţându-i pe
Silvana şi pe

Aurek ce să nu facă. Să nu facă baie cu hainele pe ei. Să nu se

foiască în timp ce ascultă emisiunile de la radio. Să nu fure

legume din
grădinile de pe
malul râului.
După ce, în mai

multe rânduri, a
ajuns acasă şi a
găsit uşa de la
intrare deschisă

şi casa pustie, a
fost nevoit să le
spună să nu
hoinărească ore

întregi prin oraş.
Aurek trebuie să
înveţe să nu mai
ascundă mâncare

prin casă. Să
înveţe că locul ei
este la bucătărie.
Că nu trebuie să

intre în
dormitorul
părinţilor.
Niciodată. Că nu

trebuie să atingă sânii mamei lui. Niciodată. Asta l-a făcut pe Janusz

să-şi piardă
cumpătul şi să-l
trimită pe băiatul
care plângea în

camera lui.
Băiatul mai
învaţă şi să nu
aducă niciun fel

de animal în
casă, după ce
Janusz găseşte
un cuib de

şoareci de câmp
învelit într-un
prosop de

bucătărie în patul lui.

— Trebuie să vă obişnuiţi să

locuiţi iarăşi într-
o casă, spune
Janusz. Lăsaţi
trecutul în urmă.

Războiul s-a terminat. E pace. E un nou început pentru noi.

încearcă să-şi
îndulcească
vocea. E
conştient că pare

dur. Ştiu că e
greu. Probabil că
vă e dor de
Polonia. Şi mie

mi-a fost, la început.

Se uită la feţele lor, la ochii

nevestei, care
trădează
nervozitatea, la
ochii tăcuţi ai

băiatului,
inexpresivi ca
piatra cioplită.

— Există un club în oraş. Un grup de douăzeci şi ceva

de polonezi ca
noi. Deportaţi
care au ajuns să
trăiască aici. Unii

dintre ei au copii.
Acolo puteţi să
vorbiţi în

poloneză, să vă faceţi prieteni...

— Nu! spune Silvana şi

el e surprins de
vehemenţa
răspunsului ei.
Nu vreau să văd

niciun polonez,
adaugă. Nu
vreau să-mi aduc

aminte de ce-am pierdut.

— Ce-am pierdut amândoi,

răspunde el şi ea
întoarce capul,
ca şi cum ar fi
auzit ceva stupid.

Janusz aduce acasă nişte broşuri, care au pe coperte

fotografii cu
familii
zâmbitoare
fluturând steagul

englezesc. îi citeşte Sil vanei dintr-una, care se numeşte *Adoptă*

stilul de viaţă britanic.

Broşura *Distracţii casnice*

pentru străini
aduce un zâmbet
pe faţa soţiei lui,
când i-o arată. Pe

prima pagină e
fotografia unei
gospodine care
îmbie privitorul

cu o tavă cu
tarte. Şorţul tivit
se ridică în jurul
urechilor femeii

la fel ca gulerele
plisate din aluat
ale prăjiturilor ei.

Să învăţăm manierele britanice este lectura preferată

a lui Janusz.
Ilustraţia de pe
copertă
înfăţişează doi

bărbaţi care dau
mâna şi-şi ridică
pălăriile. Janusz
insistă să o

citească
împreună.

— Lucruril
e se fac într-un

anumit fel aici,
spune el. Trebuie
să le înveţi, dacă
vrei să te

integrezi. îşi
drege vocea şi îşi
ridică pălăria
imaginară de pe

cap. Bună dimineaţa, doamnă Nowak. Tot respectul.

— Tot respectul, repetă Silvana conştiincioasă, cu

un mic zâmbet jucăuş pe buze.

— Minunat ă vreme pentru

perioada asta din
an.

— Da, *nu aşea* ? Silvana chicoteşte.

Ochii lui Janusz se încreţesc la colţuri.

— *Da,* nu aşea ?

Râde şi el puţin.

Silvana îşi muşcă buza şi se concentrează.

— Minunată *vrezme*, repetă ea, şi vocea i se frânge într-un hohot de râs.

— Vreme.

— *Vrezme.* Vrreme ?

— Stai puţin, spune Janusz. Se întoarce din bucătărie, cu o sticlă. Azi am luat-o. Se numeşte *sherry.* Trebuie să guşti. Asta se bea pe-aici.

Silvana ia paharul pe care i-l oferă el.

— A, nu, nu! Nu trebuie să-l dai peste cap. Nu e ca votca. Aici se soarbe încet şi se spune: *Chin chin! God save the King!*

E dulce şi greţos, dar termină sticla şi apoi dansează, dând ocol camerei; la radio cântă Glenn Miller, iar Aurek stă întins pe spate pe covor, scoţând nişte sunete doar de el înţelese. Janusz, cu un castron de porţelan pe cap, se preface că poartă melon. Silvana flutură o umbrelă prin aer. Sunt gălăgioşi şi râd.

Janusz o învârte pe Silvana în ritmul muzicii şi se gândeşte că, dacă i-ar vedea cineva, ar zice că sunt un cuplu de tineri căsătoriţi. Oameni care n-au fost atinşi de război. O ţine aproape şi se simte... tânăr. Un tânăr însurăţel. Soţ şi tată. Nu s-a mai simţit aşa de multă vreme. A şters trecutul. O să-şi ia revanşa pentru anii pe care i-au petrecut despărţiţi. Războiul şi toate ororile lui vor fi uitate în casa asta. I s-a dat o a doua şansă. Totul e aşa cum

---

(casnică) este compus din *house* (casă) şi *wife* (nevastă). (N. tr.)

1 Monedă poloneză. (N. tr.)

trebuie în acest nou început. „Da”, se gândeşte el, uitându-se la chipul soţiei sale. „Asta e o casă cu noroc. Şi, dacă n-a fost de la început, acum e.”

în cele mai multe nopţi, Silvana mai are acele vise. Nu le poate opri. Faptul că e cu Janusz i-a adus o oarecare linişte, cu toate astea, apropierea lui învie amintiri pe care, ani de zile, încercase să le îngroape. Amintiri care ameninţă s-o distrugă. Fiul lor înainte de război; grădina părinţilor lui Janusz, cu peluzele ei domoale; Eve cântând la vioară pentru Aurek şi încântarea lui, râsul lui ascuţit. Acolo făcuse Aurek primii paşi, copilul care avea pe faţă zâmbetul larg pe care numai Janusz i l-ar fi putut da, tată şi fiu, inseparabili ca un nor şi reflexia lui de pe oglinda lacului. Sunt amintiri care se revarsă din ea şi se trezeşte plângând de dorul acelor vremuri pierdute.

Visele ei sunt întunecate şi îngrozitoare. Fiul ei înoată în ape de adâncimi colosale şi, oricât ar încerca să-l salveze, îi alunecă din braţe şi cade înapoi în adâncurile ca de cerneală. Se trezeşte, încercând să-şi jupoaie pielea de pe degete, gândindu-se la copiii pierduţi, la grupurile de copii ai străzii pe care le-a văzut, la orfanii din lagăr. Unde or fi acum ? Oare îşi caută în continuare părinţii morţi ? Nu şi-i poate scoate din minte. îi bântuie nopţile. Şi toate femeile care îşi caută copiii o strigă în vise, implorând-o să le ajute.

Ştie că îl deranjează pe Janusz când se trezeşte înspăimântată în toiul nopţii, dar el nu spune nimic. E tăcut şi răbdător, însă ea se întreabă dacă nu cumva regretă deja că a adus-o în Anglia. Sigur nu e regăsirea la care se aşteptase. Oare au făcut amândoi o mare greşeală?

într-o dimineaţă, bate la uşa lui Doris, vecina care întotdeauna le face cu mâna, singura de pe stradă care îi bagă în seamă.

— Trebuie să-nvăţ să fiu o bună gospodină britanică, zice Silvana, netezindu-şi şorţul cu mâinile şi încercând să-l ignore pe Aurek, care o trage de mânecă. Mă puteţi ajuta?

— Să te învăţ să fii gospodină ? zice Doris cu o figură mirată, ca şi cum i s-ar fi pus cea mai trăsnită întrebare cu putinţă. Intră, draga mea. Adu-l şi pe băiat. Am nişte jucării pentru el.

E greu să ţii pasul cu Doris. Roboteşte, umple coşurile cu cărbuni, bate covoarele, spală perdelele, face socotelile casei. Freacă podeaua din bucătărie în patru labe, cu braţele dezgolite, lac de sudoare; pe fruntea năclăită i se lipesc cârlionţi de păr roşcat. După ce termină, ia coşul cu rufe ude de lângă uşa din spate şi iese în grădină, unde se apucă să le întindă cu precizie şi îndemânare, scuturând salopeta lui Gilbert ca să nu se şifoneze prea tare, îndreaptă cu palma cutele de pe cearşafurile ude, făcând deja planul să cureţe cartofii pentru masa de seară. Să vrei să ţii pasul cu ea e ca şi cum ai fugi după un tren care tocmai a plecat.

După Doris, o bună gospodină ar trebui să-şi ţină casa curată, marţea să spele, vinerea să calce, în weekend să se asigure că are pâine şi gem pe masă, iar de sărbători şi la ocazii să facă pandişpan. Să n-aibă grijă Silvana, c-o să se descurce şi ea.

în propria casă, Silvana petrece ore întregi umblând năucă dintr-o cameră în alta. Uită să umple coşurile cu cărbuni şi nu simte nevoia să dea cu mătura sau să şteargă praful. Când face paturile, de cele mai multe ori se întinde în ele şi adoarme.

Janusz nu-i dă bani pentru cheltuielile casei. Spune că aşteaptă până când ea va înţelege valoarea lirei, a şilingului şi a penny-ului. Banii sunt ciudaţi, bancnotele, mai mari decât cele poloneze, monedele, mai groase. E convinsă că nu se va

obişnui niciodată cu raţiile, oricât de mult i-ar explica Janusz.

Janusz e un soţ bun. Mai bun decât merită ea. Tot ce trebuie să facă e să-şi ţină gura, îşi spune. O ia la cumpărături şi o învaţă numele produselor de gospodărie: carne de vită, făină, săpun Pear, Bovril. îi scrie răbdător lista de cumpărături în engleză şi stă în spatele ei la băcănie când ea i-o citeşte omului din spatele tejghelei, corectând-o când greşeşte.

— Aş vrea să cumpăr nişte seminţe de flori, spune Janusz la Woolworths. Se uită amândoi la rafturile cu pachete de seminţe colorate. Silvana recunoaşte câteva flori, după ilustraţii, dar numele englezeşti nu-i spun nimic.

Janusz îi dă un pachet pe care e un desen viu colorat, o floare portocalie.

— Coreopsis. Acum câţiva ani, am văzut o grădină în Devon, plină de flori ca asta. Şi uite ce roşu frumos la nalbele astea! îţi plac ? Creţişoarei îi merge bine pe-aici. Englezii o folosesc ca să acopere solul cu ea. Ce părere ai ? Ce ţi-ar plăcea să plantezi ?

Silvana studiază pacheţelele, ilustraţiile încărcate, florile opulente pe care le promit.

— Verdeţuri, spune ea. Mi-ar plăcea să plantez verdeţuri.

Caută printre pacheţelele strălucitoare după un desen cu o

floare albă, delicată.

— *Au* czosnekl

Janusz se încruntă.

— Usturoi ? Nu, nu cred că au. Englezilor nu le plac aromele puternice. Dar n-ai vrea nişte mentă? Sau pătrunjel? Le merge bine aici.

Silvana e distrasă de Aurek, care a luat un pachet maroniu cu boabe de fasole şi îl zăngăneşte la ureche. începe să murmure şi să danseze, învârtindu-se pe loc, să bată un ritm pe podeaua de lemn, râzând cu gura până la urechi la auzul zgomotului pe care-l fac boabele uscate. Oamenii încep să se uite la el.

— Haide, zice Silvana, luându-i cu blândeţe pachetul din mână. Nu mai face atâta zgomot.

— Vrei să-ţi alegi câteva seminţe de flori ? îl întreabă Janusz. Poţi să dai şi tu o mână de ajutor în grădină.

Aurek dă din cap. îşi ridică braţele deasupra capului şi dă din ele.

— Pomi, murmură. Vreau pomi.

Silvana îşi dă seama că Janusz îşi pierde răbdarea, aşa că-l scoate pe Aurek afară şi aşteaptă în stradă până ce Janusz plăteşte seminţele. Când revine lângă ei, are din nou un zâmbet pe faţă, iar roşeaţa care îi apăruse mai devreme în obraji, de ruşine, a dispărut.

— Hai să trecem pe la magazinul de bijuterii, îi propune, luând-o de braţ.

Vrea să-i cumpere o verighetă, dar vânzătorul îi spune că nu prea se mai găsesc nicăieri în ţară. Sunt prea multe nunţi şi prea puţin aur. Argint se găseşte, dar aur, nu.

— Noi suntem deja căsătoriţi, îi spune Janusz vânzătorului. El e fiul nostru. îl ia pe Aurek pe după umeri şi Silvana dă din cap aprobator.

— Sigur mai aveţi o verighetă de aur de vânzare. Pot să vorbesc cu patronul, vă rog ?

Patronul este un bărbat cu faţa lungă, îmbrăcat cu o cămaşă cu guler murdar şi manşete uzate. Iese din birou, dând din cap cu un fel de răbdare obosită,

care sugerează că nu sunt singurii care i-au cerut imposibilul în acea zi.

Janusz explică din nou că sunt căsătoriţi. Silvana stă lângă el, încercând să arate ca o soţie bună, strângând coşul de răchită pentru cumpărături, de parcă ar fi fost o geantă de seară din catifea. Vede cum patronul îşi arată politicos lipsa de interes pentru situaţia lor maritală şi fâstâceala lui Janusz atunci când încearcă să le vândă un ceas în locul verighetei.

— Mai aşteptăm, spune Silvana, când ajung pe trotuar. Nu mă deranjează s-aştept. N-am nevoie, de fapt, de verighetă.

Vede buzele strânse ale lui Janusz şi înţelege că a spus ceva greşit.

— Chiar nu mă deranjează, spune ea, luându-l de mână şi strân- gându-i-o. Vă am pe voi, pe tine şi pe Aurek. Asta-i tot ce-mi doresc. Hai să mergem acasă!

Mergând pe Britannia Road, trec pe lângă o puzderie de femei îngenuncheate în faţa uşilor, ca la rugăciune, cu capetele aplecate deasupra scărilor de piatră de la intrare. Şoldurile lor înfăşurate în şorţuri se leagănă aproape la unison, în vreme ce îşi lustruiesc scările. E o privelişte care pe Silvana o face să se simtă ciudat, toate acele spinări întoarse către ea.

— Bună dimineaţa! strigă Doris, când se opresc în faţa casei lor. Trebuie să-ţi lustruieşti scările, explică ea, ridicându-se. E o chestiune de mândrie prin partea locului. Aveţi nevoie de un măgăruş[1] Nu mă-ntreba de ce se numeşte aşa. Ştiu doar că după intrare îţi dai seama cum îşi ţine omul casa. N-ai vrea să creadă toţi că sunt mai buni decât tine, nu-i aşa?

---

1 Denumirea unei pietre speciale pentru curăţatul treptelor, folosite în special în nordul Angliei. (N. tr.)

Silvana dă din cap, fără convingere.

— Măgăruş?

— Dă-mi mâna. Ăsta e.

Silvana întoarce piatra pe toate părţile, examinând-o de parcă ar fi o rocă de pe Marte.

— Haide, încearc-o!

Silvana îngenunchează şi începe să frece scările. E o mişcare plăcută, piatra descriind cercuri pe treapta neagră, ca un patinator care lasă urme pe gheaţă. Până şi sunetul se aseamănă celui pe care îl fac patinele care taie gheaţa apoasă, un scârţâit blând şi un fâşâit scos în timp ce alunecă în semicercuri sub mâna ei.

Doris îşi trece vârfurile degetelor peste treaptă.

— Bine. Ai făcut o treabă bună. Pe cuvânt! Nu-ţi face griji, drăguţă, curând o să te obişnuieşti cu obiceiurile noastre. Păstrează piatra. Foloseşte-o cu grijă. E din cele bune.

Janusz o ia de mijloc.

— Soţia mea a fost mereu mândră de casa ei, îi spune lui Doris.

Sil vana se uită pieziş la el. Aşa să fi fost ? Nu-şi aduce aminte,

dar e încântată să-l audă vorbind aşa.

— Ştiţi, locuiam la Varşovia înainte de război. E un oraş frumos. Era cunoscut drept Parisul estului.

— Aşa, deci ? zice Doris. Râde tare. Ei, Ipswich e tot în est, dar nu cred să semene cu veselul *Pari.* Oricum, îmi pare bine că ne-am întâlnit. Gilbert mi-a spus să-ţi transmit că sunt slujbe pentru femei la una dintre fabricile de textile de lângă canal. Tot ce trebuie să faci e să coşi în linie dreaptă. M-am gândit la tine, Sylvia. Ar trebui să te duci cât mai repede pân-acolo.

— Eu?

— Păi, da! E o slujbă bună. Nu ca în fabrica de muniţie în care a trebuit să lucrez eu în timpul războiului. Vezi galbenul ăsta de pe faţa mea ? îşi întoarce rapid obrazul către Silvana şi, într-adevăr, pielea ei are o nuanţă de galben-murdar. E de la umplutul bombelor. îl acopăr cu puţină pudră, dar tot se vede. Mi-am adus şi eu contribuţia la război. Nu se poate spune că n-am făcut-o.

— E foarte frumos din partea dumneavoastră că vreţi să ne ajutaţi, spune Janusz. Foarte frumos. Aurek o să meargă la şcoală în curând şi chiar ne-am gândit să-i găsim ceva de lucru soţiei. O să mergem la fabrică chiar azi.

Silvana nu-şi aminteşte să fi discutat vreodată despre găsirea unei slujbe pentru ea.

— Şcoală ? spune ea şi simte că i se înmoaie genunchii. Aurek trebuie să meargă la şcoală ?

Polonia

Silvana

Silvana iubea serile de vară timpurie la Varşovia. Janusz se întorcea de la muncă şi mâncau repede ceva, împreună, el îi povestea ce-a făcut peste zi, iar ea asculta şi dădea din cap şi savura senzaţia că este o nevastă de oraş perfectă. Apoi ieşeau şi se plimbau prin parc, hrăneau raţele de pe eleşteu şi se uitau la copiii care împingeau bărcuţele din lemn, cu beţele, în largul apei verzui, înainte ca bonele să-i ia acasă.

Într-o seară, au rămas mai mult decât de obicei. Era o noapte călduroasă şi Silvana nu avea chef să se întoarcă în apartament, aşa că s-au aşezat pe o bancă în parc şi au privit cerul la amurg, colorându-se în violet şi apoi într-un albastru-verzui, înainte ca

întunericul să se lase peste oraş şi să se aprindă felinarele pe străzi.

Animalele din menajerie au început să se cheme, ţesând fără odihnă poteci prin culcuşurile lor de rumeguş. Maimuţele ţipau şi sporovăiau în cuştile lor. Nori de molii înconjurau felinarele de pe străzi. Silvana era neliniştită. Doctorul îi spusese că o să nască în curând, cel mult într-o săptămână. Era plină de energie şi voia să se plimbe.

Un grup de femei cu pălării cu pene au trecut pe lângă ei şi s-au uitat la Janusz. Şi-au dus mâinile la buzele date cu ruj şi au început să şuşotească. Silvana l-a luat pe Janusz de mână şi s-a făcut că nu le vede.

Parcul era altfel pe timpul nopţii – ca o trecere de la apa mică, la cea adâncă şi rece, care te apasă pe piept. Silvana a observat că pe băncile până nu demult goale şedeau bărbaţi. Chiar şi la umbra magnoliilor din spatele lor, Silvana a văzut câteva cupluri ţinându-se de mână. în faţa ei, o femeie a luat un bărbat de braţ şi s-au pierdut printre copaci.

Pe drum spre casă n-au vorbit. Au urcat în tăcere scara îngustă spre apartamentul lor, dar, odată ajunşi înăuntru, Janusz a dus-o în dormitor. A aşezat-o pe pat şi l-a privit cum se dezbracă, desfăcându-şi cureaua de la pantaloni, trăgându-şi cămaşa peste cap.

Nu-l văzuse niciodată gol. întâlnirile lor amoroase avuseseră loc pe câmpuri şi în păduri şi dragostea lor însemnase haine mototolite şi teama de a fi descoperiţi. De când se căsătoriseră, Silvana nu se simţea prea sigură de noua legitimitate a relaţiei lor. Avea grijă să se uite în altă parte când Janusz se dezbrăca seara şi să se bage mereu prima în pat, la adăpostul cuverturii. Dar în seara asta era diferit.

— Stai, a spus când a venit spre ea. Stai acolo. Vreau să mă uit la tine.

S-a ridicat şi i-a dat ocol, studiindu-l, atingându-l cu buricele degetelor, ca un artist care explorează umbrele şi curburile unei statui. Janusz a prins-o de mâini şi a tras-o spre el.

— Acum tu, a şoptit. Lasă-mă să te văd.

Tăcută, Silvana şi-a dus mâna la guler şi şi-a desfăcut nasturii. Rochia a alunecat pe podea.

— Eşti frumoasă, a şoptit Janusz şi şi-a trecut mâinile peste burta ei, de jur-împrejur, ca şi cum ar fi lustruit suprafaţa ei ca o cupolă.

Când s-au suit în pat, Silvana a simţit că ar putea să facă şi alţi copii. Că cel din burtă ar putea fi urmat de altul. Era prea mare şi prea grea ca să poată sta pe spate, aşa că a îngenuncheat. Era cuprinsă de o dragoste mai vibrantă, mai adâncă pentru Janusz decât înainte. Şi-a plecat capul şi şi-a imaginat lumea întunecată dinăuntrul ei, unde copilul se ghemuise probabil sub coastele arcuite precum cupola unei catedrale. Dar a fost smulsă din gândurile ei şi a rămas doar cu Janusz şi cu limbajul negrăit, de neoprit al iubirii lor.

A doua zi, când s-a trezit, Janusz plecase deja la muncă. Cearşafurile erau ude şi răsucite în jurul ei. Le-a dat la o parte şi a încercat să-şi dea seama de ce sunt atât de umede. Apoi a străfulgerat-o durerea. O durere bruscă şi persistentă, ca o frânghie strânsă în jurul coapselor. Copilul era pe drum. Asta trebuia să fie. Durerea a cedat şi Silvana s-a chinuit să coboare din pat, după haine. Cabinetul doctorului era la câteva străzi depărtare şi era sigură c-o să poată ajunge, dacă o să meargă încet.

S-a îmbrăcat şi a ieşit din apartament, strecurându-se pe scara îngustă şi sprijinindu-se cu mâinile de perete. Când a ajuns jos, frânghia s-a

strâns din nou. A scos un geamăt de durere, un sunet jos, ca de animal, pe care nu l-a recunoscut ca fiind propria voce. S-a sprijinit de perete, cu fruntea plină de broboane de sudoare. N-avea să ajungă până la casa doctorului. Când durerea a mai lăsat-o, dându-i voie să gândească din nou, a bătut la uşa unui apartament. A răspuns o femeie, cu o mulţime de căţei maronii lătrând la picioarele ei. Au dat buzna pe coridor şi au sărit s-o apuce pe Silvana de călcâie.

— Aici! a strigat femeia la căţei, încercând să-i bage la loc în casă. Un bărbat a apărut în spatele ei şi a întrebat ce se întâmplă.

— Doamne! a zis el când a văzut-o pe Silvana. Tu eşti fata de sus, nu-i aşa? Te simţi bine?

Silvana s-a prăbuşit în faţă, în braţele lui. Iat-o, mare cât o casă şi mugind ca o vacă, şi el voia să ştie dacă se simte bine!

— Sunt bine, a reuşit să-i răspundă, înainte ca durerea care-i traversa burta să se înteţească şi s-o oblige să se aplece în faţă.

După o vreme, nu a mai simţit altceva decât durerea. A uitat că naştea. Credea că luptă pentru propria viaţă şi apoi, exact când a început să accepte ideea morţii, corpul ei a început s-o cheme înapoi.

— Trebuie să-mping, i-a spus ea femeii. O, Doamne, trebuie să-mping!

— Deja? Dar doctorul nu-i aici! Nu poţi s-aştepţi?

Silvana a clătinat din cap. A început să geamă.

— Urcă-te-n pat, a spus femeia. Urcă-te-n pat! Doctorului n-o să-i placă dac-o să te găsească pe jos.

Silvana a dat-o la o parte.

— Nu pot, a gemut. Nu vreau. Lasă-mă-n pace.

Cu ochii strâns închişi, ghemuită într-un colţ al încăperii, a asudat şi a ţipat şi în cele din urmă a scos un suspin prelung de uşurare. Când a deschis ochii şi s-a uitat în jos, a văzut un bebeluş pătat de sânge care stătea între picioarele ei tremurânde. Trupul îi era scuturat de convulsii şi a simţit nevoia să împingă din nou. Îi era teamă. Să mai fi fost un copil ? Gemeni ? A gemut şi a ţipat de frică.

— E căiţa, a spus femeia, scurt. S-a aplecat şi a apăsat-o cu putere pe burtă. Silvana a încercat să ia bebeluşul în braţe, dar a ţipat de durere şi a închis ochii. Apoi a cuprins-o alt val de uşurare şi s-a lăsat pe spate, pe podea, epuizată.

Era conştientă când au ajutat-o să se urce în pat, când au învelit bebeluşul într-un cearşaf, când cineva i-a pus o compresă răcoroasă pe frunte. A auzit-o pe femeie făcând caz de cearşafurile ei care se vor păta, o voce de bărbat lângă ea spunându-i să tacă şi câinii lătrând în altă cameră, apoi Silvana a adormit, epuizată.

Când s-a trezit, a simţit pernele umflate sub cap, iar alături, înfăşat într-o pătură, era fiul ei.

I-a studiat faţa. îşi ţinea ochii închişi, pleoapele îi erau încreţite şi viorii, ca şi cum n-ar fi vrut să vadă ce poate lumea să-i ofere. Un sentiment de evlavie i-a umplut plămânii şi i-a tăiat respiraţia. S-a simţit dintr-odată înspăimântată de creatura tăcută din braţele ei. Era aşa de mic, chircit, roşu ca un rac, o bucăţică de început, dar ea îi cunoştea puterea. Ştia că iubirea pe care o simţea deja pentru acest străin ar fi putut s-o distrugă cu totul. O să fie în stare să aibă grijă de el ? S-a gândit la mama ei şi la pierderile pe care le suferise. Dacă fiul ei o să moară, ca fraţii ei ? Dacă o fi bolnav ?

— Puteţi să-l luaţi ? a întrebat-o pe femeie.

— Să-l iau?

— Nu ştiu cum să am grijă de el. Vă rog. Aşa e mai bine. Luaţi-l. Nu pot să fiu mama lui.

— Gata cu prostiile, a spus doctorul, aşezându-se între Silvana şi femeie. Şi-a pus o mână pe fruntea Silvanei. E fiul dumneavoastră. Are nevoie de mama lui.

— O să trăiască? a întrebat Silvana, apucându-l pe doctor de mânecă. Dacă are ceva, vreau să ştiu acum. Trebuie s-aud c-o să trăiască...

— Băiatul e bine, şi dumneavoastră sunteţi bine. Are nevoie doar să se hrănească.

Dar Silvana voia răspunsuri. A încercat să împingă copilul în braţele doctorului.

— Trebuie să ştiu dacă e sănătos. Fraţii mei au murit. Băieţii din familia mea... Vă rog să-mi spuneţi dacă are ceva.

Şi atunci copilul a deschis ochii. Şi-a deschis pumnii mici, mişcându-i ca şi cum i-ar fi tras prin apă, o mişcare plutitoare ca iarba broaştei într-un râu domol. Şi-a pus degetul în palma lui, iar el şi-a strâns degeţelele în jurul acestuia. I-a mângâiat obrajii, i-a numărat degeţelele de la picioare, i-a sărutat creştetul moale.

— Dragul meu, a şoptit, ruşinată de ieşirea ei.

Cum fusese aşa de nebună ? Era limpede. Sensul vieţii ei va fi de-acum încolo, pentru totdeauna, acest copil. în camera aceea, în timp ce ziua se prefăcea în noapte, Silvana şi-a pus copilul la sân şi el a început să sugă, surprinzând-o cu puterea cu care apucase. Nu ştia cât timp stătuse aşa, dar, când şi-a ridicat din nou privirea, Janusz era lângă ea.

— Pot să-l ţin şi eu ?

I-a întins copilul, deşi, în inima ei, n-ar fi vrut să-l dea.

— Am un fiu, a zis Janusz şi chipul i s-a umplut de uimire.

Silvana a simţit cum corpul i se relaxează. Poate că ghinionul

mamei n-avea să i se transmită şi ei. Reuşise. Născuse un băiat sănătos.

— Aurek, a zis Janusz, zâmbind larg. O să-l botezăm Aurek, după tata.

— Mi-l dai înapoi? l-a întrebat şi a închis ochii, uşurată când greutatea copilului i-a umplut încă o dată braţele.
Janusz

— Franek, nu te duci să prinzi şi tu o găină? a zis Bruno, lovindu-l pe băiat peste cap cu bereta de militar. Mor de foame!

— Mai bine prind o gâscă sau două, a zis Franek. La cât îmi e de foame, aş putea să mănânc şi-un urs.

— Nu te-atinge de gâşte, a spus Janusz. Lasă-le. O găină ne ajunge.

Janusz îi invitase pe cei doi bărbaţi în casă, ca să mănânce ceva împreună. încă încerca să-şi dea seama cum de trecuseră atâtea săptămâni de când ajunsese acolo. Franek s-a repezit afară şi a început să alerge prin curte, după găini.

— Ce-icuel?

— E un copil, a zis Bruno. Un copil într-un corp de bărbat. S-a înrolat împreună cu fratele lui mai mare, în loc să stea acasă, cum ar fi trebuit. Nu era destul de deştept ca să meargă la şcoală, dar făcea treabă bună în gospodărie. Acolo ar fi trebuit să rămână. Nu e soldat. I-a fost bine cu noi, până când ruşii au trecut graniţa. Se revărsau, pur şi simplu, cu nemiluita. Sute. Noi ştiam că nu-i putem

opri, dar Franek s-a repezit la unul dintre ei, urlând şi strigând, şi i-a spus că Polonia o să fie întotdeauna liberă. Sinucidere curată, aproape. Tomasz, fratele lui, a vrut să dezerteze doar ca să-l ducă pe Franek acasă. Aveam un plan. Eu şi Tomasz urma să-l ducem acasă şi să ne alăturăm apoi unei mişcări ilegaliste. Pe când ne duceau spre lagăr, am ieşit din rând şi am fugit în pădure. Franek a căzut. Băiatul e un împiedicat. L-am văzut căzând şi m-am oprit să-l ajut. Ruşii care ne păzeau au venit după noi. Eu încercam să-l pun pe Franek pe picioare şi ruşii se apropiau, aşa că Tomasz s-a întors şi s-a îndreptat spre ei, culegând pietre din mers. Le-a aruncat spre gardieni. Stătea pe loc şi azvârlea cu pietre în ei, iar ei au tras. L-am ridicat pe Franek, l-am tras după mine şi am fugit. Băiatul nu vrea să vorbească despre ce s-a întâmplat. De-atunci, n-a mai adus vorba despre Tomasz.

în curte, Franek alerga în continuare după găini. în cele din urmă, a prins una, a ridicat-o şi a izbit-o de pompa de apă, iar şi iar. Găina s-a înmuiat, aşa că i-a dat drumul. A stat deasupra ei, ca şi cum s-ar fi temut c-o să se ridice şi-o să fugă. Bruno a ieşit în curte, iar Janusz l-a urmat. Franek lovise pasărea aşa de tare, încât aceasta devenise un amestec însângerat de pene şi oase zdrobite.

— E moartă? a întrebat Franek.

Janusz a împins blând pasărea cu piciorul.

— Da, e moartă.

— Mai vreţi una ? Pot să mai prind una.

— Da, mai prinde, a zis Bruno, scoţând un briceag din buzunar. Prinde-o şi dă-mi-o mie. O omor eu.

Janusz a văzut lama briceagului licărind în mâna groasă a lui Bruno. A văzut aceeaşi strălucire

pâlpâind în ochii lui Franek, în timp ce se îndrepta din nou spre găini. L-a speriat. Băiatul părea nebun.

Janusz a intrat în casă. A pus câteva surcele pe vatră şi a făcut focul. II auzea pe Franek strigând prin curte. Cu cât pleca mai repede spre Varşovia, cu atât mai bine.

Ipswich

Şcoala e o clădire mare, de cărămidă roşie, are un loc de joacă în faţă şi e împrejmuită de un gard cu zăbrele dintr-un metal închis la culoare. Deasupra celor două intrări, a celor două uşi albastre, sunt gravate cuvintele **FETE** şi **BĂIEŢI**, în calcar gri. Fetele joacă şotronul şi sar într-un picior, iar băieţii joacă fotbal sau stau strânşi în grupuri conspirative, făcând schimb de cartonaşe din pachetele de ţigări.

Aurek se agaţă de Silvana, afundându-şi degetele în paltonul ei şi strângând-o atât de tare cu picioarele lui subţiri, încât o face să icnească de durere. E îmbujorat şi o imploră din priviri, dar Silvana ştie că nu-l poate ajuta. Janusz e de neînduplecat în această privinţă. Aurek trebuie să meargă la şcoală.

— E doar o lună, le spune Janusz. Pe urmă începe vacanţa de vară. Tot trebuie să meargă, odată şi-odată.

în prima zi, învăţătoarea încearcă să-l smulgă pe Aurek din braţele Silvanei.

— O să fie bine, spune ea. Hai cu mine, tinere!

După ce-l înşfacă, femeia se înroşeşte la faţă şi venele ca nişte firicele albastre îi ies în relief pe gâtul subţire şi-i dau un aer furios. în vocea ei se simte strădania de a-l ţine pe băiat. După o săptămână în care acest scenariu se repetă în

fiecare zi, învăţătoarea îşi suflecă mânecile atunci când îi vede pe Silvana şi pe Aurek sosind. îl înşfacă înainte să apuce să se înfăşoare în jurul Silvanei.

— Plecaţi! îi spune ea scurt Silvanei. Băiatul va fi bine dacă plecaţi. întotdeauna mamele sunt problema, nu copiii.

Silvana se îndepărtează, cu inima frântă de ţipetele lui Aurek.

în cea de-a doua săptămână, situaţia nu se îmbunătăţeşte.

— Haide, spune, încercând să pară sigură pe ea. Te rog, Aurek. Hai să mergem acum. Nu putem să facem aşa tot timpul.

— Nie.

— Te rog?

învăţătoarea iese în curtea şcolii, sunând din clopoţel, ridicându-l şi coborându-l cu amândouă mâinile, în timp ce copiii se revarsă pe lângă ea.

— Bună dimineaţa, spune, lăsând clopoţelul jos şi încleş- tându-şi pumnii, ca un fermier care se apropie hotărât de o vită îndărătnică, cu braţele deja încordate, pregătite pentru luptă. Tot nu vrei să vii la lecţii, tinere?

în fiecare dimineaţă, celelalte mame se poartă de parcă nu l-ar fi observat pe Aurek şi ţipetele lui ascuţite şi spectacolul cu Silvana şi învăţătoarea care încearcă să ţină copilul furios. Silvanei îi vine ba să plângă, ba să se încline furioasă în faţa spectatorilor ei. Parcă ea şi băiatul ar fi actori într-o piesă de teatru montată pentru părinţii şi copiii de la şcoală; o tragedie – *Mamă poloneză abandonându-şifiul.* Vă rugăm să vă aduceţi dopuri pentru urechi.

Pe la mijlocul trimestrului, reuşeşte în sfârşit să găsească o modalitate de a schimba piesa cu un singur act. îi dă lui Aurek baticul ei la poarta şcolii şi, pentru că-l poate strânge la piept, o lasă să plece. îi e jenă să-şi descopere în văzul lumii părul cenuşiu, cu inelele şi cârlionţii neastâmpăraţi care se formează, pe măsură ce creşte. Dar e singura soluţie.

Trece cu pas sigur, cu capul sus şi spatele drept pe lângă celelalte mame. După zece minute chinuitoare pe stradă, se opreşte, inima îi bate nebuneşte şi aleargă înapoi spre şcoală, unde priveşte fix locul de joacă pustiu. îşi acordă câteva momente de acest fel, după care trebuie să se grăbească spre partea opusă a oraşului, unde lucrează, ştiind deja că va întârzia.

Porţile de lemn ale fabricii Paris Fashions sunt înalte, susţinute de doi stâlpi mari de cărămidă roşie. Sunt întotdeauna închise, mai puţin atunci când camioanele aduc materialele şi iau hainele, într-una dintre porţi este o uşă prin care intră şi ies muncitoarele.

Silvana le vede pe celelalte femei care sporovăiesc în drum spre muncă, dar niciuna nu vorbeşte cu ea. Toate tac când ajung la poarta fabricii, atente să nu dea cu capul de pragul de sus al micii intrări, sau să nu se împiedice de treapta de lemn; cea care o face devine prima ţintă a glumelor din acea zi. Apoi râsetele, spărgând liniştea de-o parte şi de alta a marilor porţi de lemn, vor continua până când toate femeile se vor afla la maşinile lor de cusut şi maistrul se va plimba printre ele, dând aprobator din cap, în timp ce maşinile vor începe să împungă zgomotos materialul, din ce în ce mai rapid, şi fiecare femeie va privi cum acul ei brodează drumul de-a lungul unei zile.

I s-a întâmplat deja, de mai multe ori, să fie nevoită să bată la uşă şi să-l aştepte pe maistru să vină să-i deschidă. El se uită la ceas, ca şi cum ar fi un lucru murdar, apoi la ea, ca şi cum ea ar fi de vină pentru murdăria respectivă, iar ei îi ard obrajii şi se scuză pentru întârziere, încercând să se poarte de parcă i-ar păsa de slujba ei.

Se cocoşează peste maşină şi se preface silitoare. în jurul ei, femeile poartă conversaţii lejere, pline de glume şi bârfe despre oameni de care ea habar nu are. Din când în când, câte una încearcă să intre în vorbă cu Silvana, dar ea se preface că are probleme cu tivul fustei la care lucrează. încă mai ştie să coasă. Pe vremea când locuia cu părinţii, îşi făcea singură toate hainele, dar, dacă se preface concentrată, e mai sigur că va fi lăsată în pace, cu gândurile ei.

în fiecare zi, se luptă cu dorinţa de a pleca de la muncă şi de a-l lua pe Aurek de la şcoală. În timp ce coase, îşi imaginează cum va fi ziua petrecută cu el. Cum vor sta în pat încolăciţi, ca să le fie cald, dimineaţa, şi cum ea va urmări cu degetul mica adâncitură de pe ceafa lui şi cum va adulmeca mirosul umed, de copil, din spatele urechii lui. Se va îngriji apoi de zarzavaturile pe care le-a plantat împreună cu Janusz în grădină, în timp ce Aurek se va juca până la vremea cinei, pe care o vor pregăti împreună, Aurek făcând găluşte şi Silvana curăţând cartofi.

Apoi îi va spune poveşti. Poveşti despre Pan Zagloba, nobilul sentimental, şi despre Jan Skrzetuski, cavalerul virtuos. Poveşti despre aristocraţi şi frumoase domniţe, salvate prin curaj şi vitejie din ghearele baronilor răi. Caii galopează prin basme, săgeţile zboară, mistreţii sunt prinşi, iar urşii, vânaţi. Acum e departe de casă, îi spune poveşti despre familia ei, despre bunica şi copilăria

ei. îşi învie fraţii, dându-le vieţi lungi şi veri petrecute la pescuit pe lac şi la căţărat în copaci, şi-şi reinventează părinţii, făcându-i oameni iubitori şi cumpătaţi.

Janusz nu vorbeşte niciodată despre surorile sau familia lui. II înţelege. E îngrozitor că nu ştie unde sunt. îi pare rău că nu a putut să-i dea nicio veste despre ei. Janusz i-a spus că el bănuieşte c-ar fi în Rusia. Pentru că era funcţionar în administraţia locală, e foarte probabil ca tatăl lui să fi fost arestat. Mai mult nu spune şi nu vrea să-l piseze. în vreme ce ea spune poveşti despre copilăria ei, Janusz preferă să-i citească lui Aurek articole din almanahurile pentru băieţi pe care i le cumpără. *Cât de repede zboară un glonţ ? De ce rugineşte fierul ? Ce sunt petele solare ? Cât de multe stele există ?*

E smulsă din visul ei de sunetul unei sirene. Maşinile de cusut se bâlbâie şi, într-un final, se opresc, iar Silvana se alătură celor care se îndreaptă spre uşă.

— Domnişoară?

Silvana îşi ridică privirea şi-l vede pe maistru uitându-se la ea.

— Putem să discutăm o clipă?

Ochii lui sunt neutri, expresia feţei aduce a uşoară plictiseală, îşi încrucişează braţele şi Silvana simte cum se micşorează sub privirea lui impasibilă.

— Credeţi că facem destui bani aici cât să vă plătim pe dumneavoastră să visaţi cu ochii deschişi toată ziua ? O să vă ţin sub observaţie. Să nu mai întârziaţi şi să nu mai trageţi de timp. Aţi înţeles ?

— Desigur. îmi pare rău. îmi pare foarte rău. Mai pot veni la lucru?

— Era cât pe ce să nu mai puteţi. Haideţi, şi nu vă mai uitaţi aşa la mine! Nu sunt vreun monstru nenorocit. Aveţi doar grijă să vă faceţi treaba.

Se îndepărtează, iar ea se apleacă pentru a trece prin uşa de lemn, recunoscătoare că i s-a mai dat o şansă. Plecându-şi capul, îşi aminteşte o clipă de vizitele duminicale la biserică, împreună cu familia lui Janusz. îşi ridică instinctiv mâna, ca pentru închinăciune. Va lucra mai mult. Nu va mai visa cu ochii deschişi. E atât de aprinsă de aceste convingeri, încât se întoarce şi-l roagă pe maistru să o lase să mai stea câteva ore să coasă.

— Duceţi-vă acasă, spune el, fără rea voinţă. Duceţi-vă, haideţi.

— Nu vreau să se uite nimeni la fiul meu.

Janusz oftează.

— E doctor, doar.

— Nu-i nevoie să se amestece alţii, insistă Silvana. Nu-i nimic în neregulă cu Aurek.

Janusz nu poate fi clintit din decizia pe care a luat-o. îi explică că trebuie să afle cum să-l facă pe băiat să nu se mai ia la bătaie la şcoală. Cum să-l facă să nu mai scoată sunete ciudate şi să nu se mai poarte ca un nebun. Ceea ce vrea cu adevărat să ştie e cum să-l facă pe copil să-l iubească.

Când Janusz se uită la Aurek, e ca şi cum l-ar vedea pe băiat printr-o perdea, o perdea subţire, pe care n-o poţi prinde în mână, o perdea ca o furtună de zăpadă neaşteptată, care schimbă peisajele şi blochează toate şansele de a înţelege. Vrea ca doctorul să-i arate cum să vadă prin ea, cum să-l aducă pe copil la lumină.

în mintea lui, vede un băieţaş englez vioi şi vorbăreţ, cu buzunarele pline de cartonaşe din pachetele de ţigări, castane, sfoară, bricege şi

praştii. Vrea un băiat care să-l întrebe cum merg avioanele şi cum se-nvârt maşinăriile.

Undeva, în spatele acelei lumi înzăpezite, închise în ea însăşi, locuieşte adevăratul lui copil. De asta, Janusz e sigur. Doctorul va şti ce să facă. Medicina modernă îi va reda fiul şi atunci va putea să-l înveţe să meargă pe bicicletă şi să construiască machete de avioane. Vor juca crichet în grădina din spate şi se vor duce la meciuri de fotbal.

Janusz şi Silvana stau într-o sală de aşteptare ticsită, cu copilul între ei, înconjuraţi de zgomote molatice de picioare care se încrucişează sau fac mişcarea inversă, de pagini de reviste care sunt răsfoite, de gângurit umed şi ţipete de bebeluşi şi de mizeria tusei uscate şi a strănuturilor înăbuşite. Janusz se uită la ceas.

— Nu-i nimic în neregulă cu el, insistă Silvana.

— Asta sper şi eu.

Aurek a început să murmure, să scoată un sunet subţire, ca de pisoi care toarce sau ca un zumzet de albine. Janusz încearcă să-i prindă privirea Silvanei, să o facă să-l oprească pe băiat, dar ea se uită fix spre ieşire, de parcă ar pândi momentul prielnic pentru a evada.

Lângă uşă stă o femeie tânără, care dă din picior. Ciorapul ei maroniu e cârpit la gleznă. îi aminteşte de Hélène. Nu poate să nu se uite fix la ea. Femeia îşi ridică ochii din revistă şi privirile li se întâlnesc. Dar nu seamănă deloc cu Hélène. E o greşeală pe care o face mereu : o vede pe Hélène în alte femei, mici frânturi familiare în borul unei pălării, în mişcarea unei glezne, un guler, curbura unui gât, fluturarea unei mâini. E o slăbiciune în el, de care nu poate scăpa. O poftă ruşinoasă, ca cea a

unui om care a încetat de multă vreme să bea, dar încă visează la gustul de votcă arzându-i buzele.

Janusz simte cum privirea femeii se mută, pentru a-i cuprinde pe soţia şi pe fiul de lângă el. Se întoarce la revista pe care o ţine în poală, iar el se simte cumplit de prost. Respiră uşurat când sunt chemaţi în sfârşit în cabinetul doctorului, o încăpere mică, întunecoasă, cu cărţi aliniate în dulapuri cu geamuri de sticlă.

Doctorul este un bărbat înalt, gârbovit, cu părul des şi cărunt. Se mişcă metodic, fără să ezite. Janusz are încredere în el. Ca în cazul multor englezi de clasă mijlocie, hainele lui, deşi ponosite, par totuşi scumpe ; un sacou gros de lână, uzat la coate, manşete albe spălate de prea multe ori, butoni discreţi, aurii. Pantofi de piele neagră, lustruiţi, care strălucesc ca uleiul.

E blând cu Aurek, se apropie de el încet, întinzând mâinile de parcă ar vrea să-i arate că nu are nimic de ascuns. Fără mişcări bruşte. Calm şi ferm.

Tensiunea, greutatea, înălţimea, circumferinţa capului, pulsul.

Aurek, în flanelă, agitat ca un câine pierdut de haita lui.

— Nu-i nimic în neregulă cu el, spune doctorul scoţându-şi stetoscopul şi aşezându-l pe birou. Bagă mâna în buzunar şi scoate ceva dulce. Uite, tinere. O acadea pentru deranj. Asta a fost tot; dă-i voie mamei tale să te îmbrace la loc.

— E normal... Janusz ezită. Nu ştie cum să spună. E normal faptul că nu pare să mă cunoască?

Doctorul se întinde după pipa de pe birou şi se apucă s-o umple cu tutun dintr-un săculeţ de piele. îşi ridică privirea spre Janusz.

— Aţi fost despărţiţi multă vreme. Desigur, dumneavoastră şi soţia îl puteţi ajuta, arătându-i că sunteţi fericiţi împreună. E important pentru dezvoltarea copilului. Dar copilul nu are chiar nimic grav.

— I-am spus şi eu, intervine Silvana. I-am spus, dar nu m-ascultă.

Janusz tuşeşte, îşi mută greutatea de pe un picior pe altul.

— Am vrut doar să mă asigur că băiatul e bine.

Doctorul îşi aprinde pipa, trage din ea, continuă dialogul.

—- Fiul dumneavoastră e subponderal şi mic pentru vârsta

lui. Dă semne de rahitism; pieptul lui, sternul arată ca un nod. Dar era de aşteptat, având în vedere prin ce-a trecut. Din nefericire, avem multe cazuri similare în prezent.

— Ascunde mâncare prin casă. Janusz nu se mai poate abţine. Face numai ce vrea. Nu e ca ceilalţi copii. Uneori vorbeşte foarte normal. Alteori scoate sunete ca o pasăre. Ce-i cu el ?

— A trecut prin război, spune doctorul plictisit. Aveţi răbdare cu el, daţi-i o casă, mâncare bună, impuneţi-i reguli şi va fi bine mersi.

Doctorul îi strânge mâna lui Janusz şi-i dă o reţetă pentru ulei din ficat de cod şi extract de malţ.

— Vă sfătuiesc să folosiţi parafină lichidă pentru păduchi. Are foarte mulţi. Lăsaţi-o pe păr treizeci şi şase de ore şi aveţi grijă să nu se apropie de vreo flacără.

Silvana nu-i strânge mâna doctorului. îl ţine strâns pe Aurek, protejându-l într-un fel care-i aminteşte lui Janusz de prizonierii de război pe care

i-a văzut, cei care se temeau să nu li se fure bocancii şi paltoanele.

Pe drumul spre casă, Janusz încearcă să se îmbărbăteze. Nu-i nimic în neregulă cu băiatul. Are nevoie doar de o casă şi de timp ca să se acomodeze. Sună bine. Pentru toţi.

În timpul pauzei, Aurek se strecoară printre zăbrelele gardului şcolii şi traversează strada în fugă, o ia prin spatele cooperativei de lapte, care are o firmă pe care scrie **LAPTE CU** litere uriaşe, din faianţă albastră şi lucioasă, apoi trece pe lângă casa cu geamurile sparte şi se opreşte la drumul principal. Un poliţist vine spre el şi Aurek se ascunde în grădina casei părăsite.

Face cale întoarsă spre casa părăsită, printre buruienile crescute sălbatic, ale căror seminţe maronii i se lipesc de haine şi care îi zgârie pielea. Nimeni n-o să-l caute acolo. Tot ce-şi doreşte e să fie lăsat în pace. Să fie lăsat să hoinărească pe lumină şi să doarmă încolăcit lângă mama lui, în timpul nopţilor întunecate.

Sare pe fereastră şi aterizează în întunecimea unei încăperi spaţioase. Bufetele prăfuite şi mizerabile au uşi care atârnă din balamale. Dă la o parte cu piciorul straturi de găinaţ şi frunze uscate şi descoperă podeaua acoperită cu plăcuţe de gresie roşie. Un porumbel zburătăceşte prin încăpere, ieşind cu zgomot de aripi pe fereastră.

E un loc uitat de lume. I-ar plăcea să locuiască în casa asta. Doar cu mama lui. Fără dormitoare separate. într-un rând, au locuit într-o casă, o cabană din pădure. Umblă prin camerele cu lumină difuză, dezlipind fâşii dantelate de mucegai cenuşiu de pe pereţii umezi. Ajunge în bucătărie şi găseşte un bufet înalt, cu uşile de mult desprinse. Se bagă

înăuntru, cuibărindu-se în praf şi-n mizeria făcută de porumbei.

îşi scoate morişca din ghiozdan şi o aşază alături. Ştie că e o jucărie de copil mic şi nu pentru un băiat de vârsta lui, dar maică-sa spune că morişca e plină de vrăji poloneze. A fost sculptată în lemn magic. E sigur că se înşală, totuşi e foarte atent cu obiectul. Pentru orice eventualitate.

Se uită la pantofii de mâna a doua şi reînnoadă un şiret. Sunt mai mari cu un număr şi picioarele înguste îi alunecă încolo şi încoace în paşii altcuiva. Aurek loveşte cu piciorul în perete, de mai multe ori, dar pantoful e destul de rezistent. Păsările intră în zbor pe fereastră, apoi ies, iar el ascultă aplauzele aripilor, gânguritul lor intermitent. E un sunet frumos. Liniştitor. Nu sunt aici copii care să-l facă în fel şi chip. Nici adulţi care să-l oblige să stea drept şi să scrie litere.

Scoate un sunet care începe ca o vibraţie în gât, ca de pisoi care toarce. îşi suceşte capul într-o parte, încercând diverse note, ca un muzician care caută tonalitatea potrivită. Când o găseşte, aceeaşi tonalitate vioaie şi sinuoasă din cântecul păsărilor din înaltul tavanului, deschide gura şi ridică glasul. Casa răsună de gânguritul porumbeilor.

Când se lasă seara, Aurek vede un bărbat stând în cadrul uşii casei celei vechi, ca o umbră neagră. Inamicul l-a găsit.

— Aurek, spune inamicul încet. Hai cu mine, fiule. E timpul să mergem acasă.

Aurek se dă jos din dulap şi îl urmează printre frunze şi plăcuţe de gresie sparte, până afară, în stradă, cu mâinile ridicate, predându-se. Nu vrea să recunoască, dar se bucură că merg acasă, pentru că simte cum căldura se ridică din gardurile vii şi din pământ şi simte mirosul nopţii care coboară. Lui

Aurek îi e frică de întuneric. îi place să închidă ochii şi să-i ţină închişi până în zori.

Ia un băţ şi-l ţine ca pe o armă, trăgând în ferestre şi în uşi. îl ţine strâns lipit într-o parte şi apoi, întorcându-se, împuşcă trecătorii în spate. Bagă capul pe uşa unui pub şi trage cu mitraliera în sala pe jumătate goală. Un băiat cam de vârsta lui, care stă la o masă, îl priveşte drept în faţă. Are chipul plin de pistrui maronii, obrajii de culoarea baconului.

Băiatul îi zâmbeşte larg, dă aprobator din cap şi-şi bagă bărbia cărnoasă în gâtul puternic. Aurek îl împuşcă şi îl omoară. Un glonţ în inimă. Băiatul ridică degetul mare în semn de apreciere şi cade de pe scaun leşinat, încleştându-şi degetele pe piept. Aurek împietreşte. Apoi barmanul strigă la el s-o şteargă de-acolo şi Aurek fuge mai departe, agitând băţul aşa cum fac soldaţii când vor ca oamenii să se mişte mai repede. Până acasă, Aurek a omorât pe toată lumea.

Se aşază la masa din bucătărie, începe să mănânce pâine, făcând firimituri, iar Janusz îi rupe băţul folosit pe post de armă.

— Gata cu jocurile de-a războiul, spune el. Nu-mi place să te joci aşa.

Aurek se gândeşte că degeaba i-a rupt băţul-armă. Ştie că sunt destule beţe şi rămurele pe lumea asta din care să facă arme până la adânci bătrâneţi. Oare inamicii ştiu şi ei asta?

Polonia

Silvana

— Chiar trebuie să pleci ? a întrebat Silvana. Stătea pe singurul scaun pe care-l aveau, alăptându-l pe Aurek, mângâindu-i buclele moi de bebeluş,

minunându-se leneş de obrajii lui bucălaţi şi de genele lungi. Băiatul avea un an şi două luni şi zâmbea încontinuu.

Janusz a ridicat din umeri.

— Tata spune că e inevitabil.

Silvana l-a mutat pe Aurek pe un picior. De o săptămână tot discutau despre asta.

— Şi noi ce-o să facem ? l-a întrebat.

— O să staţi la părinţii mei.

— Şi dacă nu vreau ?

— Atunci du-te la părinţii *tăi*, a spus el. Oricear fi, nu poţi să rămâi în Varşovia. O să fie periculos.

în ziua în care a plecat, îndreptându-se spre gară ca să se înroleze, Silvana s-a urcat pe masa din bucătărie şi s-a uitat prin luminator, sperând să-l mai vadă o dată, traversând parcul. Voia să-l vadă alăturându-li-se celorlalţi soldaţi care plecau să lupte pentru patrie, dar a zărit doar mulţimi de oameni plimbându-se pe străzile bătute de soare, ca şi cum ar fi fost o zi de vară obişnuită. S-a dat jos de pe masă şi a simţit o greutate în stomac. Un bolovan unsuros de teamă. Era singură. Si-a dat seama c-ar fi trebuit să caute să-şi facă prieteni. Adevărul era că nu cunoştea pe nimeni în Varşovia. Janusz şi Aurek fuseseră toată viaţa ei. Şi acum Janusz nu mai era.

în următoarele săptămâni, arşiţa verii a fost înlocuită de furtuni şi soldaţii germani au sosit, mărşăluind în ritm sub ploaia torenţială, trecând cu motoretele pe bulevardele şi străzile pline de magazine ale Varşoviei, aducând o încărcătură de teroare care a lovit oraşul, dărâmând clădirile, năpustindu-se turbată pe străzi. Silvana era prea speriată şi nu voia nici să-şi scoată copilul din casă, nici să-l lase singur în apartament, aşa că a rămas

ghemuită lângă sobă. A primit o scrisoare de la mama lui Janusz, în care i se cerea să se întoarcă degrabă acasă. Se temeau că nu e în siguranţă la Varşovia. De la părinţii ei n-a primit nicio veste.

Nimeni nu mai avea voie pe străzi după căderea întunericului, când se dădea stingerea. Camioane nemţeşti dotate cu sisteme de difuzoare patrulau pe străzi şi urlau ordine, spunându-le oamenilor să stea în case. Tramvaiele nu mai circulau. Oamenii nu mai aveau voie să se adune în grupuri mai mari de trei persoane. Zilele Silvanei treceau ca într-o ceaţă: dormea, stătea lângă sobă, se juca absentă cu Aurek, încerca să-şi ia inima-n dinţi, să părăsească apartamentul şi să găsească o cale de a ieşi din oraş şi de a ajunge la părinţii lui Janusz.

Când s-au terminat cărbunii, a luat copilul, a coborât scările cu el şi s-a aşezat pe holul de la primul etaj. Aveau calorifere funcţionale şi era mai cald acolo. Mulţi plecaseră şi clădirea părea pustie. Soţii Kowalski, cei care o luaseră la ei în casă atunci când se născuse Aurek, rămăseseră. Deveniseră germani noi, *Volksdeutsche,* cu banderole roşii cu zvastica neagră brodată pe braţ, şi nu mai vorbeau cu ea acum, purtându-se de parcă nici n-ar fi existat, atunci când treceau pe coridor.

Silvana stătea pe un calorifer când a văzut o familie care locuia într-unui dintre apartamentele de la parter plecând. Un bărbat şi o femeie, cu o fetiţă. Bărbatul ducea două valize, femeia încă una. Aşa şi-a dat seama că n-au să se întoarcă.

Lăsaseră uşa deschisă, aşa că s-a strecurat înăuntru. În bucătărie a găsit pâine uscată, câţiva cartofi şi câteva cepe. Mai erau şi ceva cărbuni, aşa că a aprins cuptorul şi a făcut o supă. A umblat prin apartament. Era ca şi cum ar fi intrat într-o poză dintr-o revistă. Pianul din lemn negru, cu un luciu

care îi reflecta chipul, era acoperit cu un şal de mătase, de un portocaliu-pal, cu franjuri lungi, delicate. Silvana a apăsat clapele. Notele au răsunat limpede şi Aurek s-a răsucit în cărucior.

A rămas acolo o săptămână, umblând prin camerele goale. Ştergea bibelourile de praf şi mătura covoarele bogat ornamentate. Cel puţin, dacă ar fi venit cineva, ar fi văzut măcar că a avut grijă de casă. În fiecare zi îşi îmbrăca fiul şi ieşea, încercând să ia un autobuz care s-o scoată din oraş, şi în fiecare zi stătea la coadă ore întregi şi se întorcea apoi în apartament.

Când soldaţii au intrat în casă, dormea în dormitorul matrimonial. O mână a apucat-o de braţ şi a fost ridicată cu brutalitate în picioare.

— N-ar trebui să fii aici, a spus ofiţerul, trecând printre soldaţi. Apartamentele astea sunt doar pentru cetăţenii germani.

Le-a ordonat celorlalţi să plece şi apoi, scoţându-şi haina de piele, s-a plimbat prin casă, examinând tablourile şi bibelourile.

— Astea sunt frumoase, a spus, ridicând un sfeşnic de cupru de pe poliţa din marmură de deasupra şemineului.

Silvana a ridicat din umeri. Nu era sfeşnicul ei. N-avea decât să-l ia. Putea să ia orice dorea. Apoi bărbatul l-a privit pe Aurek, care se juca pe covor cu morişca, iar ei i s-a făcut brusc frică.

— O să mă mut aici, a spus el. O să am nevoie de o femeie în casă. Va trebui să găseşti pe cineva care să ia copilul. I-a pus mâinile pe umeri. Eşti o fată drăguţă. E foarte simplu. Dacă ai actele necesare, poţi să devii cetăţean german. Ar fi mai bine pentru tine. Aşa o să poţi să rămâi în Varşovia. Doar nu vrei să fii trimisă-n Germania, să munceşti pe la vreo fermă? O fată de oraş ca tine ? Nu.

Bineînţeles că nu. Aşa, vezi ? Hai, vreau să văd un zâmbet! Pot să te ajut.

S-a întins, aşa cum i-a spus el, şi a sperat că obedienţa o va salva. N-avea să-i facă probleme. Avea să fie o anonimă, suficient de neinteresantă încât să nu fie reţinută şi prea ascultătoare pentru a merita să o răneşti. Şi a hotărât toate astea în scurtul timp în care el i-a desfăcut nasturii de la rochie.

Hainele lui miroseau a ploaie. îşi ţinea faţa îngropată în pernă şi şi-a răsucit gâtul astfel încât să vadă perdelele de la ferestre. Aveau un model cu copii care dansau ţinându-se de mâini. Acolo unde atingea podeaua, tivul perdelei era galben şi murdar. Ar fi trebuit curăţate. În sfârşit, s-a dat de pe ea.

— Ce fată cuminte! a spus el gâfâind.

Şi-a aranjat uniforma, şi-a luat haina şi a plecat, spunându-i că se va întoarce mai târziu cu actele pentru ea.

Silvana s-a spălat în baie, stând în cadă cu picioarele desfăcute, ştergându-se apoi cu rochia. A găsit o fustă şi o bluză în dormitor, şi nişte dresuri, lenjerie intimă şi o haină de blană: o vulpe roşcată cu căptuşeală de mătase cafenie. în raftul de jos al dulapului a dat de o pereche de pantofi albaştri, cu o fundă pe gleznă şi cu tocuri conice.

în vechiul ei apartament era întuneric. A împăturit hainele copilului, le-a băgat într-o valiză şi a aşezat albumul cu starurile de cinema deasupra. A deschis frigiderul din bucătărie şi a luat toţi banii pe care îi economisiseră. Janusz scosese banii de la bancă în august.

— E bine, i-a spus ea lui Aurek, înfăşurându-l într-o pătură. O să fie bine. Tăticul tău o să se întoarcă repede acasă.

Dar Janusz o părăsise. Asta simţea, de fapt. O părăsise şi i se întâmplase asta. S-a şters la ochi cu mâneca. Şi-a impus să nu se mai plângă atâta. S-a spălat pe faţă şi s-a şters, şi-a dat cu puţin ruj şi şi-a aranjat părul.

Le-a luat ore întregi să traverseze oraşul. Peste tot ferestrele clădirilor erau ţăndări, iar drumurile erau blocate. Silvana s-a îndreptat spre malul râului. încă mai simţea prezenţa soldatului, mâncărimea aia lipicioasă pe coapse, felul în care se grăbise să intre în ea, rănind-o, ruşinea pentru tot ce se întâmplase. A rămas acolo o vreme, privind apa învolburată. Ar fi aşa de uşor să se lase în voia acelei ape.

Mergând cu greu pe tocurile înalte, a ajuns în staţia de autobuz.

— Nu mai e niciun autobuz care să meargă în nord, azi, i-a răspuns santinela când a întrebat.

— Am bani, i-a spus. Pot să plătesc. Suntem doar eu şi copilul. Trebuie s-ajung la socrii mei.

— Nu pot să fac minuni, a zis bărbatul, cu ochii la bancnotele din mâna ei întinsă.

I-a găsit un loc în picioare într-un autobuz supraaglomerat. După ce a ţipat la ceilalţi pasageri să înainteze şi să mai facă loc pentru o persoană, i-a luat banii şi i-a urat noroc. Autobuzul se îndrepta spre est, dar Silvanei nu-i mai păsa. Janusz nu mai era. Casa lor nu mai era. îi rămăseseră doar copilul, hainele unei străine şi dorinţa arzătoare de a pleca din oraş.

Autobuzul a trecut prin zone împădurite şi sate, târguri şi ogoare. După ce a făcut pană, Silvana s-a urcat într-o căruţă. A găsit alt autobuz. Când acesta a rămas fără carburant, a coborât şi a luat-o pe jos.

Pe drum, în faţă, se întindea un şir lung de oameni, cu cărucioare şi căruţe pline cu saltele,

trase de cai. Femei tăcute împingeau landouri printre care bicicliştii îşi croşetau drum, evitând astfel înghesuiala din mulţimile care mergeau încet pe jos.

Silvana a dat la schimb pantofii cu toc pe o pereche de saboţi de lemn şi a mers zile întregi. Habar n-avea încotro se îndreaptă, dar la fel părea să se întâmple cu toţi ceilalţi. Aurek plângea şi dădea din picioare de ţi-era mai mare mila. în jurul gurii îi apăruse o iritaţie încăpăţânată, care se înrăutăţea pe zi ce trecea. Răcise. Avea nasul plin de muci verzi şi febră mare. Nimic din ce făcea nu-l linişte, iar când femeia care mergea alături de ei s-a oferit să-l alăpteze, Silvana a ezitat doar un moment, apoi şi-a dat jos haina de blană, l-a învelit în ea şi l-a trecut bucuroasă în braţele femeii.

Nori de furtună se adunaseră pe cer toată după-amiaza şi a început să bată un vânt muşcător dinspre răsărit. Silvana s-a uitat în sus şi a văzut un nor negru la vest. Se mişca repede şi a început să se întindă, năpustindu-se înainte ca cerneala vărsată, acoperind cerul, stingând lumina zilei în câteva minute. Primii stropi de ploaie au căzut, îngheţaţi şi ascuţiţi ca nişte ace. Cu explozia unui tunet, furtuna era deasupra lor.

Ploaia a udat-o până la piele în câteva secunde. S-a uitat împrejur după femeia care îl ducea în braţe pe Aurek, dar nu se mai zărea nicăieri.

Peste şuieratul vântului şi al ploii s-a auzit un alt sunet. Din ce în ce mai tare, până a ajuns un zumzet asurzitor. Silvana şi-a întors faţa în direcţia lui. O formaţie de avioane care zbura la altitudine mică a brăzdat cerul, iar burţile lor au licărit.

Silvana s-a întors brusc, înspăimântată, strigându-şi fiul. Cum putuse să i-l dea altei femei? Cum de fusese aşa de proastă? Oamenii îşi dădeau copiii jos din căruţele cu care călătoreau. Bărbaţi şi

femei alergau prin ploaie. Caii erau mânaţi la marginea drumului, în câmp, către copaci.

Şi atunci a văzut-o. Pe femeia care-l avea pe Aurek. Trecea drumul, îndreptându-se spre câmp. Zumzăitul avioanelor a devenit mai strident. Mirosul s-a schimbat şi un val de căldură s-a abătut asupra ei. Silvana a luat-o la fugă spre femeie. A auzit un ţipăt şi un tunet, apoi a simţit miros de ars. S-a uitat în sus şi a văzut că unul dintre avioane cădea în gol, făcând un zgomot ascuţit. Apoi n-a mai simţit decât o căldură dogoritoare, ca atunci când se deschide uşa unui cuptor, şi a căzut.

Când a deschis ochii, a simţit o durere fulgerătoare în picior. Mâinile îi erau pline de tăieturi şi de sânge, iar în gleznă avea o rană adâncă. Furtuna trecuse şi apa strânsă în bălţi peste tot, de jur-împrejur, lucea întunecată. Cadavrele zăceau de-a lungul drumului. Silvana se împiedica de trupuri de femei şi copii şi cai prăbuşiţi. Era desculţă şi a alunecat, căzând într-o baltă de sânge unsuros ca uleiul, lângă drum. S-a târât, sprijinindu-se în mâini şi genunchi. S-a străduit să se ridice în picioare şi l-a căutat pe Aurek, promiţându-le tuturor sfinţilor întreaga ei viaţă, doar să o găsească pe femeia cu care era copilaşul ei.

În cap îi răsunau cuvintele mamei ei. *Să nu-ţi iubeşti copilaşul prea mult. Nu ştii ce-nseamnă să iubeşti pe cineva şi să-l pierzi.* Pentru prima oară, înţelegea. Şi o durea sufletul pentru ea. O durea sufletul îngrozitor, pentru mama ei.

Mai întâi a văzut haina, blana roşcată aruncată undeva în faţa ei, ca un animal rănit zăcând în noroi. Femeia era întinsă alături, cu picioarele răsucite, de parcă ar fi sărit de undeva de sus şi ar fi aterizat prost. Silvana a atins blana. Era lipicioasă din cauza sângelui. Inima i-a tresăltat, a bătut năvalnic, apoi aproape că a stat în loc când a desfăcut haina.

— Puiul meu, a şoptit. Era culcat pe căptuşeala de mătase, cu chipul foarte senin.

Janusz

— Hai cu noi, a zis Bruno, iar Janusz a dat din cap.

Stăteau la masa din bucătăria căsuţei.

— Nu poţi să rămâi aici. O să te ia ruşii prizonier. Guvernul vrea ca toţi militarii polonezi să reziste. Putem să mergem în Franţa. Am bani. Dacă reuşim să ajungem la Budapesta fără să fim prinşi, consulul polonez de acolo o să ne aranjeze drumul până la Marsilia şi o să ne putem alătura francezilor şi britanicilor. Vino cu noi.

Mai devreme, Bruno luase coşul cu cartofi de sub pervazul ferestrei şi se autoproclamase bucătar. Franek fusese trimis după lemne şi Janusz adusese apă de la fântână. Acum terminaseră de mâncat şi împărţeau ce mai rămăsese din sticla cu votcă pe care Bruno o scosese din rucsac.

Cei doi bărbaţi fuseseră curioşi să afle ce făcea Janusz singur în acea casă. Îi puseseră atâtea întrebări, încât se trezise spunând adevărul, doar ca să-i facă să tacă.

— Câine! a zis Franek. A tuşit şi a râs, s-a bătut pe genunchi şi a scuipat pe jos. Ai spus că îngropai un câine! Am ştiut eu că minţi. Am ştiut! Eşti dezertor.

Janusz l-a fulgerat cu privirea.

— Tu n-ai fost acolo.

— Ai făcut ce trebuia, a zis Bruno. Dac-ai fi rămas în tren, acum ai fi într-un lagăr de prizonieri. încă mai poţi să lupţi. Asta trebuie să facem. Noi, polonezii, trebuie să luptăm mereu pentru libertate.

— Să luptăm sau să fugim. Oricum, tot o să murim, a spus Franek. Aşa stau lucrurile acum. S-ar

putea ca îngerul morţii să-ţi stea pe umăr. Arăţi de parc-aşa ar fi. O să fii chemat în curând.

Janusz nu l-a luat în seamă. Se odihneau, după masă. Căldura din vatră le dogorea pe chipuri, iar pe masă ardea flacăra unei lămpi cu ulei.

— Mie nu-mi pasă, a zis Franek, râgâind zgomotos. Mănâncă, bea şi desfă-ţi cureaua. Nimic mai bun pe lume. Cine ştie când o să mai avem ocazia, nu-i aşa, Bruno?

Bruno alegea ce se mai putea din rămăşiţele puiului.

— O să luptăm pentru ţară, iar la întoarcere o să mergem acasă la mine, la Torun. Am fost şef la o fabrică de săpun şi am o casă mare. O să bem votcă poloneză până-o să cădem sub masă. Şi dup-aia o să ne trezim şi o s-o luăm de la capăt. Bine, asta dacă hoţii n-au furat tot. Numărul infracţiunilor din oraş a crescut ca la nebuni, vara asta. Probabil că-n Varşovia e şi mai rău.

— Am citit şi eu în ziare, a spus Janusz. Capul îi pulsa şi îşi simţea gâtlejul uscat. I se închideau ochii de somn.

— Tâlhari ca-n vremuri de război, a zis Bruno. A înghiţit ultimele picături de votcă din sticlă şi a aruncat-o pe jos. Toţi: tâlhari polonezi, evrei, lituanieni, ruşi, nemţi, slovaci. Toţi sunt puşi pe furat. Să nu crezi ce scriu ziarele despre poporul nostru brav, care luptă împotriva nemţilor! Există spioni şi criminali care deja profită de pe urma războiului ăstuia.

— N-am fost niciodată în Franţa, a zis Franek. îşi curăţa unghiile cu lama briceagului. înainte să mă-nrolez, nu ieşisem din satul meu. Tu, Janusz?

Janusz s-a uitat la focul care ardea în vatră.

— Trebuie să mă-ntorc la Varşovia. Trebuie să-mi văd soţia.

— N-ai decât. Franek a fluturat briceagul. Varşovia e-n direcţia aia. Te ţii după tancurile şi mitralierele nemţeşti. Mi-a făcut plăcere să te cunosc, mortule.

Bruno şi-a şters mâinile pe pantaloni.

— Cel mai bun lucru pe care poţi să-l faci e să pleci din Polonia. Sunt camioane pline de oameni care se-ndreaptă spre România şi Ungaria. Vino cu noi cât se mai poate. Graniţele încă pot fi trecute destul de uşor, dar n-o să mai fie aşa mult timp.

Janusz s-a ridicat. N-avea chef de discuţia asta.

A ieşit şi a simţit cum aerul serii îi limpezeşte gândurile. Şi-a târşâit picioarele prin curte. De acolo, de sub cerul fără stele al nopţii şi din mirosul umed al vegetaţiei, putea crede că bărbaţii din căsuţă sunt doar plăsmuirile imaginaţiei lui. Aveau să plece de dimineaţă şi avea să fie ca şi cum nu i-ar fi întâlnit niciodată. Apoi avea să se întoarcă acasă. A început să strângă lemne, stivuindu-le în braţe. S-au auzit nişte paşi traversând curtea şi s a oprit, scrutând bezna. Bruno a venit către el, mirosind a l'i ăsime de pasăre şi a fum.

— Am zis să-ţi dau o mână de ajutor. Ce ţi-am spus mai i levreme în casă? Am vorbit serios. Nu pot s-ajung până-n Franţa iloar cu Franek. Am nevoie de cineva cu capul pe umeri. Nu poţi să stai aici. Franek are dreptate când zice c-o să fii judecat t a dezertor...

— Am fost despărţit de camarazii de unitate.

— Şi dup-aia te-ai ascuns aici. Am văzut ce li se-ntâmplă dezertorilor. Nimeni nu mai ştie ce dracu' se petrece. Oamenii sunt speriaţi. Nu ştiu în cine să mai aibă încredere. Chiar acum două zile am

văzut o execuţie. Un băiat în haine civile, cu bocanci de militar. A fost prins de un locotenent. L-au obligat să stea în mijlocul drumului în timp ce trupele treceau. Locotenentul a spus că dezertarea e semn de laşitate. Apoi nebunul l-a-mpuşcat. Fără judecată la curtea marţială. Fără nimic. Băiatul avea cizme militare şi haine de civil, şi asta a fost de ajuns. Sunt unităţi care mărşăluiesc peste tot prin ţară. Dacă te găsesc aici...

Janusz a ridicat un lemn şi l-a aruncat peste celelalte.

— Eu nu sunt dezertor.

— Asta o să hotărască ei. Vino cu noi! Am nişte bani. O să ne ajungă până-n Franţa.

Janusz n-a vrut să-l întrebe pe Bruno cum făcuse rost de bani. A socotit că e mai bine să nu ştie. Când s-a ridicat în picioare, a văzut o lumină despicând întunericul.

— O lumină! Acolo!

O rază palidă, gălbuie se mişca printre copaci. Un motor trimitea ecouri în depărtare.

— E o motoretă, a zis Bruno. Cam la un kilometru, probabil. Sunt trupe în apropiere.

— Poloneze?

— Ruseşti, aş zice. Uite-o din nou. Uite ce e, poţi să rămâi şi să cazi în mâinile lor. Sau poţi să vii cu noi.

— Dacă pui problema aşa, s-ar zice că n-am de ales.

— Păi, n-ai!

Franek a deschis uşa căsuţei, ridicând lampa.

— Ce faceţi? Focul ăsta aproape că s-a stins. Mor de frig aici.

Flacăra a scăpărat în noapte. Janusz a aruncat lemnele cât colo şi a alergat spre el.

— Stinge lumina!

— Ia-ţi cizmele, Franek! a zis Bruno, venind după el. Plecăm. Grăbeşte-te!

Janusz a intrat în casă după Franek, iar Bruno a închis uşa. Chiar înainte de a stinge lampa cu ulei, i-a văzut cu coada ochiului pe Bruno şi pe Franek, cum îşi trăgeau cizmele şi hainele pe ei: un bărbat gras, prea bătrân ca să lupte, şi un băiat ca un iepure speriat. Bruno l-a bătut uşor pe umăr.

— Deci ? Vii cu noi ? Mergi în Franţa ?

Janusz a dat aprobator din cap. Situaţia era cât se poate de limpede. Dacă era capturat ca dezertor, risca să fie executat. Dacă ajungea la Varşovia, risca să fie luat prizonier.

— Deci ? a spus Bruno.

— Vin.

Avea să plece cu bărbaţii ăştia şi să lupte pentru ţara lui. Şi-a tras haina pe el şi a ieşit în noapte.

Ipswich

Janusz merge la bucătărie, deschide uşa de la cămară şi ia o cutie de lemn plină cu creme de pantofi, perii pentru ghete şi cârpe moi. Aruncă o privire pe fereastră. Silvana e în grădină, cu Aurek ţopăind în urma ei ca o umbră.

Bagă mâna printre perii şi cârpe şi scoate un teanc de scrisori. Se uită prin ele cu grijă. Prima scrisoare de la Hélène. Pe aia vrea să o citească din nou, deşi ştie fiecare cuvânt pe de rost. Pe hârtia albastră, subţire, scrisul îi e păienjenos, ca şi cum s-ar fi grăbit să aştearnă cuvintele pe pagină. Accentele şi punctuaţia au fost adăugate cu un

stilou care curgea, aşa că scrisorile ei arată ca nişte partituri scrise de mână.

Cuvintele sunt pline de speranţă şi banale, simple, aşa cum numai scrisorile de dragoste pot fi. A acoperit două pagini cu gândurile ei de cerneală şi Janusz citeşte, urmărind cuvintele cu degetul. E la o fermă, într-o zonă deluroasă, dincolo de Marsilia. Clădirile de piatră din jurul lui sunt solide şi sclipesc ca mierea în lumina soarelui. Ar dori ca ea să se apropie, dar imaginaţia lui o ţine mereu la distanţă.

Ridică privirea şi o vede pe Silvana traversând grădina. O şuviţă i-a scăpat de sub batic şi Janusz o priveşte fix, uitându-se cum se curbează pe fruntea ei, ca un mic semn de întrebare cenuşiu. Se grăbeşte să bage scrisorile în cutie şi cutia la loc în cămară, mişcându-se rapid şi ferit.

— Hainele n-o să se usuce niciodată, cu vremea asta, spune Silvana, deschizând uşa din spate. Mereu plouă aşa în timpul verii ?

Lasă coşul cu rufe pe masă. Aurek vine codiţă după ea, iar ea închide uşa în urma lui.

— Hai, zice Janusz, dă-mi-le mie. O să fac focul şi o să le uscăm aşa.

Dă să ia coşul pe care i-l întinde şi simte cum mâna ei o atinge în treacăt pe a lui. Gândul scrisorilor ascunse în cămară îl arde ca o flacără şi, ce e mai rău, ştie că nu poate fără ele. Atâta vreme cât mai are scrisorile, o mai are şi pe Hélène. Sunetul vocii ei, urma gândurilor ei, atingerea degetelor ei în cutele foilor albastre, împăturite.

— S-a-ntâmplat ceva?

Silvana se uită la el, îngrijorată.

Lasă coşul cu rufe şi o trage spre el, cuprinzându-i umerii slăbănogi cu palmele. Capul ei

pe umărul lui pare greu, ascultător, căci se supune îmbrăţişării lui strânse.

— îmi pare rău, şopteşte el. îmi pare aşa de rău...

— Şi mie, spune ea, cuprinzându-l în aşa fel, încât el simte cum îl adună între braţele ei.

Vrea s-o iubească pe soţia asta a lui, care a trecut prin atâtea necazuri. Stă în mijlocul unei grămezi de haine ude, sprijinindu-l, când el ar trebui să fie cel puternic, pentru ea. Asta e tot ce poate face pentru a nu-i spune că încă o iubeşte pe Hélène, ca şi cum, confesându-i-se Silvanei, s-ar putea elibera de durerea pe care o simte. Singura persoană căreia i-ar putea spune acest lucru este şi singura persoană care nu trebuie să afle niciodată.

îi dă drumul şi strânge hainele de pe jos.

— Vrei ceai ? îl întreabă ea.

— Da, răspunde el. O ceaşcă de ceai. De asta avem nevoie.

Se uită în sus şi îi întâlneşte privirea.

— E greu să-ţi dai seama cum să faci să mergi mai departe.

îşi caută cuvintele, nu ştie cum să-i explice cât de multă nevoie

are ca ea să dea un sens vieţii lui. Nu poate scoate nimic din ultimii şase ani. Tot ce s-a întâmplat, plecarea din Varşovia şi faptul că nu s-a mai întors, dragostea lui pentru altă femeie, războiul şi toate ororile pe care le-a adus; toate astea sunt un morman de piese de puzzle şi nu mai ştie pe care să o aleagă.

În tot timpul acela, a sperat la vremuri de pace ; acum, că e pace, e ca un om scos la lumină după ani întregi petrecuţi sub pământ. Ar trebui să fie al dracului de frumos, dar nu e. Se preface că e

totul în regulă, dar adevărul este că băiatul îl urăşte, nevasta lui plânge în fiecare noapte, iar el încă o visează pe femeia pe care a părăsit-o.

— Nouă, spune el, se pare că nouă ni s-a dat ocazia să îndreptăm lucrurile, dar, după toţi anii ăştia în care am fost despărţiţi, nu ştiu cum o să facem.

— Suntem o familie, spune Silvana, ca şi cum lucrul ăsta ar fi suficient ca să-i scoată la liman. Eşti tatăl lui Aurek.

Aruncă o privire spre băiatul ghemuit în spatele mamei lui. Janusz îşi simte inima la fel de grea ca hainele ude pe care le adună de pe jos.

— Ce s-a-ntâmplat? întreabă. De ce te-ai ascuns în pădure cu băiatul? De ce-ai făcut asta?

Silvana se apleacă şi îl ajută să strângă rufele.

— Ştii ce s-a-ntâmplat. De ce trebuie să mă-ntrebi întruna? Am încercat să ajung acasă la părinţii tăi, dar autobuzul a făcut pană. Mi-a fost frică să nu fiu prinsă de soldaţi şi trimisă la muncă, la vreo fermă din Germania. Multe femei au păţit-o. Nu voiam să mi-l ia cineva pe Aurek, aşa că, după ce autobuzul a făcut pană, ne-am luat după un şir de oameni şi i-am urmat pe câţiva în pădure, unde ne-am ascuns. Pe urmă s-a terminat războiul şi am fost duşi într-un lagăr, unde ne-ai găsit tu.

Îi dă un prosop ud şi îl întreabă iarăşi dacă nu vrea nişte ceai.

— Da, zice el. O cană de ceai.

Trebuie să fie la mijloc mai mult decât ce-i povesteşte ea. Li s-a întâmplat ceva îngrozitor, măcar de asta e sigur.

— Aurek, spune. Du-te-n camera ta! Trebuie să stau de vorbă cu mama.

Băiatul se strecoară pe lângă el, iar Janusz închide uşa de la bucătărie.

— Eu... câteodată mă uit la Aurek şi mă-ntreb dacă e chiar copilul pe care l-am lăsat în urmă.

— A trecut printr-un război! Lacrimile îi întunecă ochii. Chiar nu poţi să-nţelegi ?

Poate că face o greşeală, dar nu mai poate continua conversaţia. îşi cere scuze. Scoate trei căni din bufet, le pune pe masă şi îl cheamă pe Aurek înapoi.

— Aici erai, spune el, când băiatul intră în cameră. Hai să bei o cană de ceai cu noi! îţi place cu mult lapte, nu-i aşa?

Aurek se aşază, îşi pune coatele pe masă şi îşi ţine capul în mâini. Copilul nu are deloc maniere. Silvana îl prinde şi îl sărută pe creştetul capului. E un gest feroce şi foarte posesiv, care seamănă cu cel al unei pisici care-şi apucă puiul.

Mama lui Janusz nu l-ar fi lăsat niciodată să stea aşa la masă, când era mic. Vede dintr-odată în faţa ochilor sufrageria părinţilor lui, masa pusă pentru prânz, cu argintăria cea mai aleasă, şi pe el şi pe surorile lui, stând cu spatele drept pe scaune. Formalitatea exagerată în care a fost crescut. Se uită prin cameră, vede perdelele ponosite, ibricul de pe ochiul aragazului, o vede pe Silvana ţinând ceainicul în mână, aşteptând, aşa cum a învăţat-o. Să ducă ceainicul la ibric, nu invers. Oftează. Lasă-l să stea tolănit.

— Pune-i încă o linguriţă de zahăr lui Aurek, îi spune Silvanei, în timp ce ea toarnă ceaiul. Îi zâmbeşte băiatului. Şi dă-i un biscuit, dacă avem.

Cele mai inimoase zile din săptămână sunt duminicile, când iau micul dejun împreună, în

bucătărie: pâine, ceai, lapte şi câte un ou fiert fiecare.

Silvana şi Aurek sorb ultimii stropi de lapte gălbui, acrit. Ea şi băiatul beau cu poftă, de parcă lichidul prins ar fi încă proaspăt şi cremos. Slavă Domnului că nu mai e nimeni aici, să vadă acest tablou al sărăciei. Cu toate astea, în Janusz se trezeşte dorinţa de a avea grijă de ei, de a-i proteja ca pe nişte plante fragile în iernile grele. Ia ziarul, un stilou şi un dicţionar polonez-englez uzat.

Silvana şi Aurek cercetează o hartă întinsă pe masă.

— Uite, spune Silvana, punând degetul pe o zonă verde din afara oraşului. Aici e o pădure. O pădure adevărată. Putem să mergem?

Janusz pune ziarul jos.

— în parc nu e bine ? Putem să mergem să ne plimbăm în parc după-masă, iar Aurek poate să cunoască alţi copii şi să-şi facă prieteni.

Aurek se sprijină de braţul mamei lui şi Janusz simte imboldul de a-i despărţi.

— Sau am putea să ne plimbăm de-a lungul canalului. Nu-i o idee mai bună? Vino-ncoa', Aurek! Vino să stai lângă mine. Las-o pe mama în pace, măcar un minut.

Aurek nu se clinteşte şi Janusz ridică ziarul în dreptul ochilor, prefăcându-se că citeşte. îl coboară din nou.

— Ce-am face în pădure? Oamenii se duc acolo să-şi plimbe câinii, dar noi n-avem câine. Am părea ciudaţi, dacă doar ne-am învârti pe-acolo. În parc, oamenii se plimbă şi cu câini, şi fără câini.

Silvana desenează cercuri pe faţa de masă. Aurek mănâncă din pâinea veche pe care Janusz a pus-o deoparte ca să hrănească raţele din parc.

Copilul are o frumuseţe stranie, cu nasul lui mic şi cârn şi buzele frumos arcuite. Janusz ar vrea să-i prindă bărbia drăgălaşă între degetul mare şi arătător. încearcă să-i prindă privirea, nu reuşeşte şi oftează.

— Dacă ţineţi neapărat, trebuie să luăm un autobuz până la fabrica de hârtie şi pe urmă să mergem pe jos, tot restul drumului. Voi hotărâţi.

Aurek se luminează la faţă şi zâmbeşte cu gura până la urechi. Janusz se înveseleşte şi el, neaşteptat.

„Ei bine”, se gândeşte, „cel puţin pot să-l fac fericit. E un început.”

Iau autobuzul de la poalele dealului şi Aurek se aşază la geam, privind oraşul, rândurile de case, magazinele, străzile înguste, bărbaţii şi femeile, oameni mecanici care merg în acelaşi ritm. Vede pe ferestre înăuntrul caselor terasate. O femeie care calcă rufe. Un bărbat care se uită-n gol. Salonaşe de primire pline de bătrâni şi de bebeluşi care plâng. Cum o fi să fii unul dintre copiii care locuiesc în aceste case? Să fi avut dintotdeauna o casă în care să locuieşti şi o familie înghesuită în ea, o familie plină de fraţi şi surori, şi mătuşi, şi unchi?

îşi imaginează zgomotul: ţipetele şi bufniturile, râsetele, urletele, tropăielile, farfuriile, uşile. Astea sunt sunetele pe care le aude când uşile de la intrare sunt întredeschise, iar el îndrăzneşte să se oprească în faţa lor. Casa lui e tăcută, în schimb. Nimeni nu face niciun zgomot acolo. Inamicul spune că lui îi place liniştea, iar maică-sa nu spune, în general, prea multe.

Autobuzul opreşte în sfârşit la staţia de la fabrica de hârtie. Coboară lângă o roată de moară şi sunt întâmpinaţi de zgomotul apei care se învolburează sub un podeţ. Inamicul îi zâmbeşte. îi

arată lui Aurek cum să arunce beţe pe o parte şi să se uite cum le ia curentul şi le poartă pe sub pod, scoţându-le pe partea cealaltă. Dacă l-ar lăsa, s-ar juca aşa zile în şir. în vâltoarea de sub pod, vede cum algele verzi întârzie deasupra pietricelelor şi a rocilor netede şi lunguieţe, acoperite de bule de aer cristaline.

Băţul lui Aurek s-a rupt în două. Coaja e închisă la culoare, iar ruptura scoate la iveală lemnul cel nou, palid ca un os din interior, înţepător la atingere.

— Asta ca să ştii care-i al tău, spune Janusz. Gata?

Stau toţi trei cu beţele întinse peste balustrada podeţului.

— Unu, doi, trei, şi!

Aurek dă drumul băţului cu ochii strânşi până la lacrimi, speranţa fierbându-i în tot corpul. Băţul dispare şi apare apoi de sub pod, înaintea celorlalte. Văzând că a câştigat, chiuie de bucurie.

Silvana şi Janusz izbucnesc în râs. Cu cât Silvana râde mai tare, cu atât mai mult îi place lui Aurek s-o audă. Râsul ei e cald şi-l face să se simtă în siguranţă, ca în zilele din pădure, când îl învelea cu paltonul ei. Jocul e atât de amuzant, încât Silvana trebuie să-l ia cu forţa de acolo, promiţându-i copaci în care să se caţere, veveriţe pe care să le caute.

Cu inima neîmpăcată, lasă preţioasele beţe în urmă şi o apucă cu toţii pe drumul de ţară, traversând ogoarele până la liziera pădurii. La vederea copacilor, Aurek îşi aruncă basca până-n cer şi aleargă, împiedicându-se în muri şi urzici, lipăind prin băltoace şi sărind peste trunchiuri doborâte, ţipând de bucurie.

Nimeni nu-l poate prinde. Niciun duh rău, niciun spirit al pădurii, nicio zână răzbunătoare şi niciun demon care vor fi trăind printre copacii bătrâni nu-l pot atinge. Se mişcă mai repede chiar decât beţele purtate de curent. Se îndepărtează cu repeziciune de toate. De şcoala unde copiii îi strigă că e un refugiat murdar. *Polonezul prostănac. Mutulică.* E mai rapid decât ei toţi şi n-are nevoie de nimeni care să-l înveţe. Poate să facă toate astea singur.

Aurek a învăţat singur să fluiere, să înoate, să prindă şi să jupoaie iepuri. Poate să se caţere în orice copac. Ştie să facă focul, să omoare şerpi, iar stelele îi servesc drept busolă. Nimeni nu se poate atinge de el. E copilul pădurii.

Strălucind de energie, Aurek chiuie şi ţipă, alunecă şi cade şi se ridică. în faţă îi apare un fazan, cu penele lucioase, roşii şi aurii, iar Aurek îşi ridică braţele ca pe nişte aripi, sigur că poate urma pasărea în zborul ei greoi către cer.

în spatele lui, părinţii stau unul lângă altul; tatăl îşi ţine pălăria în mâini, mama are braţele pline cu flori de câmp. Par pierduţi. Ca doi oameni care încearcă să regăsească drumul spre casă. Dar Aurek nu se poate opri să-i ajute. Aleargă prin pădure, din ce în ce mai departe de ei, din ce în ce mai repede. Mai adânc printre copaci. îşi roteşte braţele în spate, încercând să încetinească, dar picioarele sunt prea puternice. Nimic nu le poate opri. Dacă ar şti unde se duce, le-ar da o direcţie picioarelor fugare şi ar ajunge acolo. Dar nu ştie. Ştie doar că nu se poate opri din alergat.

Luni dimineaţă, Janusz îl duce pe Aurek la şcoală. Aurek îi dă bună dimineaţa învăţătoarei şi îşi ridică basca exact aşa cum i-a spus Janusz să facă.

— Bravo, băiete, zice Janusz. Să nu te mai iei la bătaie şi azi, bine ? Să fii cuminte şi să-ţi faci prieteni.

— Las?

— Vorbeşte-n engleză, Aurek. Da, o să mai mergem la pădure. Mai ai doar o săptămână de şcoală şi o să vină vacanţa, şi o să putem să facem multe lucruri împreună.

Aurek se uită la inamicul care se îndepărtează. După ce dispare, se ia după ceilalţi copii care se îndreaptă spre clasă şi, în ultima clipă, se face nevăzut după colţul şcolii şi se ascunde în toaleta băieţilor, un loc mizerabil şi rece, în care n-o să-l găsească nimeni.

Se ghemuieşte lângă zidul de cărămidă, privind cum flutură blând o pânză de păianjen în curentul de aer. E linişte şi pace.

Uşa de la toaletă se deschide la perete cu zgomot şi Aurek sare cât colo.

Un băiat gras îl priveşte fix.

— Ai încurcat-o dacă te găseşte doamna West pe-aici.

Se aşază greoi lângă Aurek şi-i oferă o bucată de lemn-dulce.

— Ştii engleză?

Aurek dă din cap că da. A prins limba de la soldaţii din lagărul de refugiaţi, înainte ca el şi mama lui să se îmbarce pe vapor. Cunoştinţele lui în materie de înjurături englezeşti sunt vaste. încearcă vreo câteva şi băiatul râde şi se loveşte peste picior.

— Să nu te-audă învăţătoarea vorbind aşa! Cum te cheamă ? Eu sunt Peter.

Aurek se uită la el. L-a mai văzut undeva pe băiatul ăsta. În pub. E băiatul care a căzut împuşcat.

Lemnul-dulce are gust bun. Aurek şi-l bagă cu totul în gură şi mestecă, iar pe bărbie i se prelinge, în mod plăcut, un firicel negricios de salivă.

Băiatul gras râde.

— Babacu' are un magazin de animale de casă. Avem o grămadă de animale. Am un câine care prinde iepuri. Odată a omorât o pisică. Un motan roşcat. L-a mâncat, cu maţe cu tot, şi pe urmă l-a vomitat pe preşul bunică-mii. Blana îşi schimbase culoarea când a vomitat-o câinele. A ieşit maro.

— N-ar fi trebuit să mănânce maţele, zice Aurek. Nu-s bune. De-aia i-a fost rău câinelui.

— Tu de unde ştii ? Ai mâncat pisici ?

Aurek ridică din umeri.

— Poate.

— Ce gust au ?

— Cam ca puiul.

Peter face ochii mari.

— Vrei să chiulim ? Putem să mergem în parc şi să alergăm după raţe în jurul lacului.

Aurek şi Peter se strecoară printre gratiile din spatele şcolii. Aleargă pe străzi, ascunzându-se pe după maşini şi strecurându-se pe alei, până ajung în parc.

Lacul e la poalele unui deal verde. Aurek o ia la fugă în jos pe deal şi alunecă în apa care-i ajunge până la genunchi; picioarele i se învineţesc de frig.

— Vrei să ne jucăm de-a războiul? întreabă Peter.

Ia o piatră de pe jos şi o aruncă spre Aurek.

— Omorâţi-i pe nazişti!

„Faceţi-i bucăţi”, se gândeşte Aurek. Taie aerul cu mâna şi intră mai mult în lac. Peter râde şi aruncă în continuare cu pietre în el. O piatră îl loveşte în umăr. Alta îi zboară pe lângă ureche şi Aurek se împiedică, dorindu-şi să aibă şi el pietre cu care să arunce. Se dă un pas înapoi şi dă din picioare, căutând pământul de dedesubt. Alunecă într-o parte şi lacul îl trage la fund, apa rece pune stăpânire pe inima lui, umplându-i plămânii.

Totul pare greoi. Loveşte apa cu mâinile, cu faţa în sus, încercând să înoate, dar se tot scufundă. Apoi nişte mâini îl trag la suprafaţă şi Aurek gâfâie şi tuşeşte şi simte că-i iau foc plămânii. Peter e lângă el, ţinându-l de subsuori, şi alunecă şi se răsucesc amândoi iar şi iar, spre margine.

— Cineva a aruncat un bebeluş în lacul ăsta, anul trecut, zice Peter.

S-au băgat amândoi sub o prelată, într-o barcă de pe mal.

— Au venit scafandrii şi l-au scos. Era înfăşurat în iar- ba-broaştei şi peştii îi mâncaseră degetele. Era plin de sânge şi avea faţa făcută terci.

Aurek se înveleşte mai bine în prelată. Nu-l impresionează poveştile lui Peter. Ar putea să spună unele mult mai rele. Se întreabă dacă Peter ştie despre rusalce: duhurile-femei care trăiesc în lacuri sau se ascund prin copaci şi-i atrag pe bărbaţi în adâncuri.

— Nu cred că s-a făcut ora să mergem acasă, zice Peter. Nu pot s-ajung prea devreme. Babacu' o să-şi dea seama că s-a-ntâm- plat ceva. Tu ai mamă?

Aurek se încruntă. Ce întrebare mai e şi asta?

— Maică-mea a murit, zice Peter. A avut o boală incurabilă. Cred că o s-o am şi eu când o să fiu

mare. Sunt bolnăvicios. Taică-tău ce-a făcut în război ?

Aurek cade pe gânduri. Habar n-are şi, oricum, încearcă să-şi dea seama cum a trăit Peter fără mamă.

— Tata a fost spion pentru serviciile secrete britanice, zice Peter. Are şi medalii. Eu am stat cu bunica şi cu bunicul cât a fost plecat şi n-am avut voie să spun la nimeni unde e. Taţii tuturor erau plecaţi. Tatăl lui Lizzie Crookshank a murit, iar maică-sa a luat-o razna. Lizzie e la orfelinat şi face pe ea în fiecare noapte. Bunica zice că şi Lizzie o s-o ia razna într-o zi. Nu-ţi mai aduci aminte de mine, nu-i aşa? M-ai împuşcat. În pub. Am căzut de pe scaun.

— îmi aduc aminte, zice Aurek, dar Peter nu-l ascultă. Se face că-l împuşcă pe Aurek de mai multe ori în piept. Deci, spune, după ce se plictiseşte de împuşcat, mergem la tine acasă, mutulică?

Aleargă prin parc cu feţele roşii, strălucind de frig. Aurek încă simte că-l arde pe gât şi-l doare capul, dar e fericit că aleargă împreună cu băiatul ăsta. „Prieten”, şopteşte, încercând să vadă cum sună cuvântul. Asta a spus inamicul că ar trebui să aibă. „Un prieten.”

Silvana stă în mijlocul străzii şi se uită după Aurek. Când s-a dus să-l ia astăzi de la şcoală, învăţătoarea i-a spus că a tras chiulul, împreună cu alt băiat. Janusz o să fie furios când o să afle. Şi cine este celălalt băiat?

îl vede pe Aurek coborând dealul şi aleargă în întâmpinarea lui, îl îmbrăţişează, îl sărută, uşurarea pe care o simte că nu i s-a întâmplat nimic rău eclipsează supărarea. E bine. Asta-i tot ce contează.

Băiatul care-i cu el e scund şi pătrăţos. O uimeşte cât e de rotofei. Rar vezi un copil aşa bine

hrănit. Poate e băiatul vreunui fermier. Doris zice că fermierii din Suffolk sunt singurii care n-au avut de suferit de pe urma raţionalizării; că se-ndoapă cu ouă şi plăcinte, şi slănină, şi cârnaţi făcuţi în casă. Da, asta trebuie sa fie. E copil de ţărani. De ţărani bogaţi, care o să se-nfurie când o să-l găsească aici, cu Aurek.

— Mi-a spus învăţătoarea că n-ai fost la şcoală, îl dojeneşte Silvana pe Aurek. A zis că data viitoare o să cheme poliţia. Poliţia! II scutură, ţinându-l de umeri. Vrei să te ia de lângă mine ? Şi-ai mai adus şi alt băiat cu tine! Ce-o să spună părinţii lui? Ce-o să spună taică-tău? Intraţi să vă daţi jos hainele astea ude şi să staţi lângă foc. Păreţi îngheţaţi. Haideţi! Repejor!

— Ce-a zis ? îl întreabă Peter pe Aurek, în şoaptă.

— Trebuie să intrăm.

— Da! spune Silvana scurt. Da. Intraţi! Haideţi!

În salonaşul din faţă, Silvana îl dezbracă pe Aurek şi-l întreabă pe celălalt băiat cum îl cheamă.

— Peter Benetoni.

—■ în poloneză, eşti Piotr. Dar pentru că eşti băiat, nu bărbat, o să-ţi zicem Piotrek. Se opreşte. N-o ascultă. Se uită la Aurek, de parcă ar fi complici la aceeaşi glumă, râzând de accentul ei.

— Şi tu, îi spune lui Peter, mai aspru decât ar vrea. Dă-ţi hainele jos! Eşti ud până la piele.

îi dă un prosop şi iese din cameră, întorcându-se cu nişte haine uscate, când crede că băiatul cel gras şi zâmbăreţ a avut destul timp să se dezbrace şi să se şteargă.

îl ajută pe Aurek să se îmbrace cu puloverul, când cineva bate la uşă.

— Dacă e tata, zice Peter, o să mă omoare!

— N-o să te omoare nimeni, zice Silvana. O să vorbesc eu cu el. O să-i explic c-aţi făcut o greşeală.

Stă în hol, privind silueta bărbatului care întunecă vitraliul uşii. îşi leagă strâns baticul şi deschide uşa, repetându-şi cuvintele în minte. O să-i explice că băieţii n-au ştiut că e rău ce fac.

— Bună ziua, spune bărbatul, scoţându-şi pălăria. Sunt tatăl lui Peter. Domnul Benetoni.

Silvana uită ce voia să zică. E ceva în zâmbetul acestui bărbat care o face să uite tot ce avea în cap. Totul la el, de la pantofii lustruiţi, la pălăria de fetru moale şi claia deasă de păr, luceşte de parcă ar fi nou-nouţ. N-ar fi deloc uimită dacă etichetele cu preţuri ar fi încă prinse de hainele lui.

îşi dă seama că se holbează ca proasta şi se uită repede în jos, ca şi cum ar fi pierdut ceva. Pantofii lui sunt din piele maronie, cu şireturi. Pantofi eleganţi. Probabil făcuţi pe comandă. Ochii îi alunecă pe tivul pantalonilor lui cu dunga bine făcută. De ani de zile n-a mai văzut pe cineva care să-i dea senzaţia asta de nou.

— Sunt tatăl lui Peter, spune el, întinzându-i mâna.

Dau mâna, dar ea încă nu-şi ridică privirea, pentru că acum roşeşte. Mâna lui e lată şi cărnoasă şi îi cuprinde degetele mici cu delicateţe, aşa cum ai ţine o vrăbiuţă.

— Peter e aici, nu-i aşa?

— Da, spune ea, încercând să se adune. Da, e aici.

îl pofteşte în casă, iar el umple tot coridorul. Pare la fel de bine hrănit ca fiul lui, o bărbie dublă încadrându-i chipul; are nasul mare şi ochi strălucitori, preocupaţi. Buclele negre strălucesc, date cu briantină. Sigur nu e nici ţăran, nici fermier. Chiar deloc. Silvana se uită la pieptul lui lat şi şi-l imaginează cântăreţ de operă.

— îmi pare foarte rău, domnule Benetoni. Vă rog să nu fiţi supărat pe băieţi. Lui Aurek îi pare foarte rău.

— Spuneţi-mi Tony. Vorbeşte rar, cu o voce egală şi atentă. Nu sunt supărat. Ce contează o zi de şcoală pierdută ? Peter intră mai mereu în bucluc la şcoală. N-a avut o viaţă prea uşoară.

Şi atunci se apucă să-şi spună povestea, care nu e deloc nouă. Stau pe hol, cu uşa pe jumătate deschisă; Silvana nici măcar nu l-a întrebat dacă vrea să-şi dea haina jos, iar el îi povesteşte despre nevasta lui care a murit.

— Am pierdut-o imediat după ce s-a născut Peter, spune el, întinzând mâinile şi răsfirându-şi degetele de parcă i-ar curge nisip printre ele.

Silvana ar vrea să-l oprească. N-are nevoie de poveştile lui triste. Are şi ea destule, lumea e plină de poveşti triste. Dar bărbatul îi dă înainte, de parcă ar fi venit aici doar pentru a-i povesti ei toate lucrurile astea, şi reuşeşte să-i capteze atenţia. îşi simte capul înclinându-se într-o parte, în timp ce-l ascultă.

Şi el e străin, din părinţi italieni care au venit la Suffolk şi au lucrat în livezile cu meri din care se făcea cidru. El s-a născut şi a crescut în Anglia, iar mama lui a murit când era mic. Când a ierminat şcoala, tatăl lui s-a mutat în Kent, dar Tony a rămas în Suffolk şi s-a însurat cu o fată de latifundiar din

partea locului. Părinţii ei au fost furioşi. Făcuse o partidă proastă.

— Partidă? Silvana nu înţelege prea bine ce înseamnă.

— Partidă proastă. Era din clasa de sus. Părinţii ei credeau că nu sunt destul de bun pentru ea, dar, după ce s-a născut Peter, s-au răzgândit. Au fost foarte buni cu mine. Pe urmă, după naşterea lui Peter, soţia mea s-a îmbolnăvit şi a murit.

îi povesteşte cum, după ce Italia a intrat în război, a fost reţinut, despărţit de socrii săi şi de băiat şi trimis la închisoare, în ciuda tuturor sforilor pe care socrul lui le-a tras în oraş.

— Politica locală, a spus. Mulţi au profitat de război, iar socru-meu a fost de partea cui nu trebuia, la un moment dat. M-a scos până la urmă, dar i-a luat ceva timp.

Silvana se străduieşte să ţină pasul cu povestea; e lungă şi sinuoasă, se petrece în multe locuri – pe Insula Wight, într-o închisoare din Kent şi în alte locuri din Anglia, de care n-a auzit în viaţa ei – şi implică maşinaţiuni ale consiliilor locale şi ale funcţionarilor guvernamentali corupţi. în cele din urmă, se strecoară pe lângă Tony şi închide uşa de la intrare. Apoi se trezeşte prinsă între el şi casa scării. Peter deschide uşa salonaşului.

— Salut, tată.

— Peter, ce-ai pe tine ?

— M-am udat. Sunt hainele lui Eric. Mi le-a împrumutat.

Sunt evident prea mici pentru el, iar Silvana ar vrea să se

scuze că, din cauza ei, băiatul arată caraghios.

— Nu Eric, îl corectează. *Aurek.*

— Am înţeles, spune Tony. Să nu uităm să i le dăm înapoi. Peter, ce mă fac eu cu tine ? De ce le faci necazuri şi altor băieţi ?

— A, nu, zice Silvana, urcând câteva trepte ca să-i vadă mai bine pe toţi. Nu-l certaţi. Nici lui Aurek nu-i place la şcoală.

— E prietenul meu, zice Peter.

Dintr-odată, Silvana îl place pe băiat. Dacă îi e prieten lui Aurek, îi e prieten şi ei. Ce dacă pare un copil fără sare şi piper?

— Mă simt vinovat de prostiile pe care le face, spune Tony. I se adresează de parcă ar fi singuri. Mie nu mi-a plăcut niciodată şcoala şi i-am spus-o mereu lui Peter. E greşeala mea.

Silvana îşi dă seama dintr-odată că nu i-a oferit nimic de băut. Lui Janusz i s-ar părea de neiertat. Ce-ar trebui să-i ofere, ceai sau *sherry ?*

— Dar trebuie să vă servesc cu nişte ceai.

Coboară o treaptă, apreciază greşit distanţa şi se clatină, căzând în faţă. Tatăl lui Peter o prinde.

Are braţe puternice bărbatul ăsta. îi simte parfumul cu aromă de lămâie. Curat şi proaspăt. Ce naiba îi trece prin cap ? Pe obrajii lui se vede o umbră de barbă. Stilat. Chiar ieri a citit cuvântul pe un afiş de cinema.

Bărbatul ăsta e stilat.

Continuă să vorbească, punând-o pe picioare, nebăgând în seamă scuzele ei şi stânjeneala, ca şi cum femeile ar cădea mereu în braţele lui, şi-i spune cum creşte el canari şi că are un magazin de animale de companie.

Deci nu e cântăreţ de operă.

— Nu, e foarte drăguţ din partea dumneavoastră, dar n-aş vrea să vă mai reţinem,

spune Tony. Trebuie să vă spun că a fost o adevărată plăcere să stăm de vorbă, doamnă…

— Vă rog, spuneţi-mi Silvana.

— Silvana, ce nume frumos! O să am grijă ca Peter să aducă înapoi hainele împrumutate.

Pe când Silvana şi Aurek îi conduc la maşină, Janusz vine spre ei, urcând dealul; se întoarce de la muncă, cu un ziar şi un dicţionar la subraţ, cu faţa murdară de ulei şi de negreală.

— Iată-l pe soţul meu, spune ea, bucuroasă să-l vadă pe Janusz zâmbind binevoitor. A obosit-o tatăl lui Peter cu vorbăria lui, a obosit-o şi felul copilăresc în care a reacţionat ea la prezenţa lui, mai devreme. îşi vrea soţul alături. El ştie să discute cu oamenii. Ea şi-a pierdut cu mult timp în urmă talentul ăsta.

— Ce privelişte aveţi aici! îi spune Tony lui Janusz, după ce dau mâna. întotdeauna mi-a plăcut dealul ăsta. Am nişte cunoştinţe care locuiesc aici, pe stradă, familia Holbom.

— Doris şi Gilbert? Sunt vecinii noştri, zice Janusz. Da, ne cunoaştem bine. Pare mândru. Toată lumea e rezervată pe-aici, ştiţi cum e, dar soţii Holbom sunt foarte prietenoşi.

— Ar trebui să le mai fac o vizită. Nu l-am mai văzut pe Gilbert de-o veşnicie. Dacă vă vedeţi, salutaţi-i din partea mea. Spuneţi-le să mă sune dacă au nevoie de ceva.

Janusz nu se supără pe Aurek în seara aceea. Nimeni nu vorbeşte despre chiul. în schimb, Janusz se declară încântat că Aurek şi-a făcut un prieten.

— Un Wolseley negru? E o maşină foarte frumoasă. Nu mi-ar strica nici mie una. Hei, Aurek! O să ne luăm şi noi într-o zi maşină şi o să te duc cu ea la pădure, să te joci.

Silvana îşi aminteşte cum era Janusz când era tânăr, înnebunit după maşini. îşi aduce aminte cum erau ei doi pe vremuri. El nu s-a schimbat. Simte că ceva se mişcă în adâncul ei, ca şi cum cineva i-ar fi prins inima şi ar fi strâns-o. E iubire. Nu doar recunoştinţă, ci iubire adevărată.

— Arăţi diferit, spune el.

— Da?

— Da. E ceva cu tine, azi.

Râde, un râs de femeie. Simte o căldură înlăuntrul ei, ca şi cum ar fi stat în soarele strălucitor. Janusz îi cuprinde mijlocul cu braţul şi o sărută. închide ochii şi inspiră mirosul pielii lui. O poartă înapoi pe malul râului unde s-au văzut prima oară, la scaunele prăfuite ale cinematografului din oraşul lor natal, unde mâinile lor s-au atins în întuneric.

E oare posibil ca întâlnirea cu tatăl lui Peter, bărbatul cu zâmbet nou-nouţ, să fi clintit puţin blocul de gheaţă cuibărit în sufletul ei de-atâta vreme ?

Polonia

Silvana

Silvana s-a îndepărtat de rămăşiţele avionului şi s-a aşezat la o răscruce, lângă o roabă de lemn părăsită şi o grămadă de pături împrăştiate. A rămas acolo multă, multă vreme. Ploaia s-a transformat în lapoviţă. S-a îmbrăcat cu haina de blană şi şi-a cuibărit copilul sub ea. El plângea de mama focului, iar ei zgomotul ăsta i se părea ceva minunat.

Cineva s-a oprit în faţa ei; şi-a ridicat privirea. O femeie se uita fix la ea.

— Pleacă, a zis Silvana. Lasă-mă-n pace! Pleacă de lângă copilul meu!

— Lasă prostiile! a zis femeia, scurt. Nu vreau niciun copil. Vreau să te ridici. O să mori, dac-o să rămâi înţepenită aici, în frig.

Era mai în vârstă decât Silvana şi, chiar şi pe vremea aia îngrozitoare, chiar şi îmbrăcată cu o manta bărbătească şi încălţată cu nişte galoşi ţărăneşti, părea o femeie de lume, avea un aer sofisticat, care o făcea pe Silvana să o vadă nu aşa cum era, cu hainele zdrenţăroase şi chipul palid şi tras, ci aşa cum ar fi putut fi, aşa cum probabil fusese, o frumuseţe cu nasul pe sus, cu buzele rujate şi cu diamante în păr.

— Hai! a zis femeia, încruntându-se; sprâncenele subţiri, care păreau desenate cu creionul, se încreţiră. Mişcă-ţi fundul şi hai să mergem!

Silvana se făcu şi mai băţoasă şi încercă să-şi aranjeze părul.

— Lasă-mă-n pace! Pleacă!

— Nu plec nicăieri! Tu şi copilul o să muriţi dracului de frig, dacă nu te ridici. Şi ce sens are să laşi păturile alea în noroi ? Ia-le de jos şi înveleşte-1! Pare pe jumătate îngheţat.

Ceva din vocea acelei femei, care părea obişnuită să dea ordine, a făcut-o să se ridice şi să ia păturile de jos.

— II cheamă Aurek, a spus. L-a ridicat pe băiat, pentru ca femeia să-l vadă. E fiul meu. Sunt mama lui. L-am pierdut şi apoi l-am găsit.

— Nu, zău! Atunci eşti cea mai jalnică mamă pe care am văzut-o vreodată.

Femeia i-a întins o pereche de pantofi de piele, cu şireturi şi fără toc.

— Uite, ia-i! Nu poţi să mergi descultă, o să-ngheţi. Atâta am. Sunt pantofi de dans, deşi se pare că n-o să dansezi prea curând, cu rana aia de la gleznă.

Pe femeie o chema Hanka. I-a zis că fusese cântăreaţă în cluburile de noapte din Varşovia; a spus numele câtorva localuri, de care Silvana nu auzise în viaţa ei.

— Eram pe cale să dau lovitura, trebuia să cânt cu o orchestră din America, dar a venit Hitler şi mi-a încurcat socotelile.

Hanka a râs.

— Norocul tău că te-am găsit! O să am grijă de tine. De tine şi de copilul tău amărât.

Au mers împreună pe drumuri mocirloase şi căi ferate interminabile, până când Hanka a reuşit să convingă un fermier să le lase să stea în hambarul lui.

— Ai vreun ban?

Silvana a clătinat din cap. Cheltuise tot ce economisiseră ea şi Janusz pe călătoria cu autobuzul şi pe mâncare.

— Bijuterii?

Silvana s-a uitat la verighetă. Şi-a dus mâna la gât şi a pipăit micul medalion de sticlă pe care i-l dăruise Janusz.

— Nu, a zis.

Hanka s-a încruntat, şi-a pus mâinile-n şold. A apucat-o pe Silvana de mână.

— Dă-mi verigheta. Avem nevoie de mâncare, nu crezi? Dă-mi verigheta!

A văzut cum Hanka i-a dat verigheta fermierului.

— Asta-i tot? a întrebat bărbatul.

Hanka şi-a pus o mână-n şold şi s-a uitat la el cu viclenie.

— Ce-ai mai vrea?

A luat-o spre grajd, iar bărbatul a urmat-o. Silvana a rămas în curte, în picioare. După o vreme, fermierul a ieşit, strângân- du-şi cureaua, şi le-a spus că pot să rămână cât vor.

— Ei, hai, nu mai fi aşa îngrijorată, i-a spus Hanka Silvanei mai apoi, după ce nevasta fermierului le-a adus în tăcere castroanele cu supă de sfeclă roşie şi cănile cu ceai fierbinte. De tine n-o să se-atingă. Nu aşa ne-am înţeles. Trebuie să-ţi vină mintea la cap. *Hart ducha.* înseamnă tărie de caracter. Asta-ţi trebuie ţie, Silvana. Eu pot să mă vând, dar sunt pe picioarele mele. Fac ce vreau. Uită-te la tine. Nu-mi spune. Eşti măritată cu un ţăran şi ăsta-i copilul în care îţi pui toate speranţele c-o să te facă fericită într-o zi.

— Soţul meu nu e ţăran, a răspuns Silvana. E inginer.

— A, un ţăran ambiţios! Şi pe unde e acum ?

— Nu ştiu. A încercat să nu se gândească la Janusz şi s-a concentrat în schimb pe cana fierbinte din mâna ei, pe aburul care se ridica din ea. Dar tu ? a întrebat-o pe Hanka.

— *Szlachta,* a răspuns Hanka, dându-şi capul pe spate. Nobilime. Şi a închis subiectul.

Hambarul în care Silvana locuia împreună cu Hanka, fiică de nobili, era o construcţie mică, cu acoperiş de paie şi pereţi de lemn, tencuiţi. Fermierul şi nevasta lui ţineau acolo iepuri, pentru came. Noaptea, şobolanii dădeau târcoale cuştilor, dar femeile reuşeau să îi ţină la distanţă, facându-şi culcuşurile undeva la înălţime.

Aveau grijă de animale şi primeau în schimb adăpost şi mâncare. Uneori, când era foarte frig, Hanka îi cerea fermierului să-i lase pe Silvana şi Aurek să doarmă în casă. Silvana nu voia. Ştia că nevestei fermierului nu-i place de ea şi se temea ca fermierului să nu-i placă prea mult.

Ferma era izolată, la kilometri depărtare de orice localitate, totuşi, de fiecare dată când i se adresa, nevasta fermierului îi vorbea despre trupele germane, repetându-i că, în cazul în care ar ajunge până acolo, ea nu le-ar ascunde pe cele două femei.

Silvanei i se părea că vor fi descoperite şi că doar momentul în care se va întâmpla era incert. Nevasta fermierului le-a spus că femeile din satul cel mai apropiat fuseseră trimise la muncă, în ferme din Germania. Li se luaseră copiii.

Hanka spunea că sunt vorbe goale.

— Crede-mă, femeia asta are nevoie de noi. Lucrăm cot la cot cu ei. N-o să ne dea pe mâna niciunui soldat.

— E vorba de cum se uită la mine, a zis Silvana. De parcă mă urăşte.

— Ei, normal că te urăşte! Eşti mai tânără şi mai frumoasă ca ea. Uite, rămâi în hambar, dacă vrei, dar poate faci ceva să nu mai gemi atâta-n somn. Nu-mi convine să fiu trezită în fiecare noapte de coşmarurile tale.

Silvana s-a înroşit până în vârful urechilor şi atunci cealaltă femeie i-a pus mâna pe obraz.

— Stai liniştită, *moja droga.* Nu mă băga-n seamă, draga mea. N-am vrut să fiu aspră. Toţi avem coşmaruri. Războiul ăsta e cel mai rău dintre toate. Ia zi, ce te face să plângi atât?

Silvana l-a mângâiat pe Aurek pe cap şi a încercat să-şi înfrâneze lacrimile care-i înţepau ochii.

— Nu ştiu, a minţit. Cred că mi-e dor de soţul meu, atâta

tot.
Janusz

Câmpii plate, brăzdate de râuri, şi lanuri vaste se deschideau înaintea lor şi lui Janusz i se părea, în acele prime săptămâni de călătorie, că aerul însuşi era încărcat de o senzaţie de disconfort şi pericol. Vremea s-a făcut capricioasă, vijeliile vuiau şi distrugeau totul în calea lor, scoţând copacii din rădăcini, închizând peisajul în pliurile ploii gri, nelăsându-l de multe ori pe Janusz să vadă la mai mult de câţiva metri în faţa lui. Au venit viscole, frigul muşca din el, iar albul zăpezii îi ardea ochii. Şi, cu fiecare pas pe care-l făcea, se îndepărta şi mai mult de Silvana şi de fiul lui.

Au trecut prin oraşe pline de unităţi ale armatei poloneze, unde grupuri întregi de bărbaţi îşi predau armele trupelor ruseşti venite dinspre est. I-au văzut pe soldaţii Armatei Roşii mărşăluind, cântându-şi mult iubitele cântece patriotice. Atâţia bărbaţi obosiţi şi cai firavi! Atunci când Janusz simţea c-ar trebui să se alăture şi ei trupelor, Bruno îi îndepărta de mulţimi. în sate şi oraşe, străzile flancate de troiene de zăpadă erau burduşite de oameni, căruţe trase de cai, artilerie şi jalnice bucătării de campanie.

Janusz tânjea după Varşovia. Voia clădiri înalte şi bulevarde largi, cu aer urban, asfalt sub tălpi, zgomot făcut de tramvaie, teatre şi magazine cu vitrine. Lucrurile pe care le ura înainte îi lipseau acum: bandele de hoţi de buzunare, borfaşii,

vânzătorii ambulanţi de pe strada evreiască, toţi acei *konik* şi şoferii de taxi. îi era dor de culorile ţiganilor care cântau la viori, de pantalonii lor roşii, de eşarfele lor în culorile curcubeului, de cei care-şi vindeau mărunţişurile pe Bulevardul Regal şi care arătau de parcă ar fi venit direct din secolul trecut.

Dar, mai presus de toate, îi era dor de Silvana. De atingerea ei, de încrâncenarea purtată ca o armură care o apăra de lume, de braţele ei strâns încolăcite în jurul lui noaptea, de răsuflarea fiului lui care dormea în pătuţ lângă ei. în schimb, era prizonierul acestei călătorii şi îi urma pe Bruno şi pe Franek în tăcere, aşa cum un câine urmăreşte o căruţă, hipnotizat de clinchetul metalic al roţilor.

Se opreau la ferme şi erau ascunşi în poduri şi hambare. Bruno spusese adevărul în legătură cu banii. Cumpăra zahăr, sare, oţet şi săpun, de pe unde putea. Deveniseră bunuri preţioase şi valorau mai mult decât banii. Le-a dat la schimb şi a făcut rost de haine civile pentru toţi trei.

încetul cu încetul, au prins de veste despre o mişcare de rezistenţă. Se numea Armata de Acasă. Făceau parte din ea bărbaţi şi femei care erau mândri că sunt polonezi, care voiau să lupte după puterile lor, cu toate mijloacele de care dispuneau. Oamenii aceştia îi trimiteau în adăposturi sigure şi le spuneau ce sate şi oraşe să evite.

Mai erau bărbaţi din alte regimente care încercau să traverseze ţara ca să ajungă în Franţa, iar zvonurile circulau dintr-o parte în alta şi dădeau naştere speculaţiilor. Anumite lucruri se strecurau până la ei prin şoapte tăinuite şi pamflete ilegale şi erau întotdeauna veşti proaste. Se spunea că, în est, ruşii făceau arestări în masă: funcţionari, poliţişti, preoţi. întotdeauna noaptea. Nimeni nu avea siguranţa că va dormi liniştit în noaptea următoare.

Janusz dormea iepureşte. Se trezea la cel mai mic zgomot, gata s-o ia din loc. S-a văzut odată într-o oglindă şi nu l-a recunoscut pe bărbatul neras, cu ochii roşii, care îl privea cu teamă. Singurătatea călătoriei îl făcea să-şi piardă repede cumpătul. Gândul că putea fi arestat în orice clipă nu-i dădea pace. Fiecare nouă zi aducea cu ea şi mai mulţi kilometri de străbătut. îl dureau picioarele. Avea băşici care, netratate, se transformau în răni.

Bruno era mai puternic. Spunea că e de datoria lor faţă de Polonia să rămână liberi. Dacă n-o puteau face decât ascun- zându-se, cu atât mai bine. Franţa era singura lor şansă. Acolo aveau să fie antrenaţi pentru luptă şi pe urmă aveau să-i şteargă de pe faţa pământului pe nemţi şi pe ruşi.

— Pe mine mă apără medalionul de la mama mea, le-a spus Franek la un moment dat.

A scos lănţişorul de la gât şi le-a arătat un mic disc argintiu care atârna de el. Erau într-un hambar, aşteptau o călăuză care să-i ducă în alt adăpost. Afară, vântul vuia şi hambarul scârţâia şi se legăna ca o corabie pe o mare agitată.

— Sfântul Sebastian o să mă scoată cu bine din toate. Dumnezeu n-o să mă cheme deocamdată la El. îi cheamă pe cei pe care-i iubeşte, dar deocamdată nu e pregătit şi pentru mine.

Bruno şi-a mângâiat raniţa.

— Eu sunt asigurat. Am câteva ceasuri de aur şi nişte butoni pe care să-i dau la schimb. Şi un kilogram de făină. Şi tu, Janusz? Pe tine ce-o să te salveze?

Janusz s-a uitat în jos, la picioare.

— Am cizmele astea, a zis. Dar nu cred c-o să mă salveze. De fapt, cred c-o să mă omoare.

Bruno şi Franek s-au uitat la el. Bruno a început să râdă primul, apoi şi Franek. După treizeci de secunde de la glumă, Janusz a scos un hohot de râs ca o tuse.

Trecuse mult timp de când i se păruse ceva amuzant.

Peste câteva săptămâni, stăteau pe malurile unui râu îngheţat, pregătindu-se să iasă din Polonia şi să intre în România. Ocoliseră oraşele pline de soldaţi şi merseseră toată noaptea, kilometri întregi, de-a lungul râului, conduşi de o călăuză. Acum, în zori, Janusz simţea cum amorţeala îi strângea pieptul ca o gheară, ca şi cum l-ar fi strâns cămaşa. Şi-a desfăcut nasturii de la palton şi şi-a slăbit nodul de la gât, dar amorţeala i-a ajuns la cap, strângându-se în jurul ochilor. îşi părăsea ţara şi nu ştia dacă se va mai întoarce vreodată. Câmpiile line rămâneau în urma lui, iar de pe celălalt mal al râului îngust îi dădeau bineţe pădurile. S-a gândit să se întoarcă. Să-şi facă drum înapoi până în celălalt capăt al Poloniei, să-şi croiască drum spre nord, înapoi la Silvana.

— II trecem cu piciorul, a zis Bruno, bătându-l pe umăr şi smulgându-l din gânduri. O să ne ţină gheaţa.

Totul a durat doar câteva minute, au ieşit pe gheaţă, au simţit-o solidă sub tălpi şi apoi s-au văzut în partea cealaltă şi au fugit să se adăpostească printre copaci.

Janusz s-a oprit şi s-a uitat înapoi la graniţa patriei lui. A rămas tăcut o clipă, ca la mormântul unui prieten. Cu atât mai surprinzător a fost pentru el să-şi găsească în inimă o tresărire puternică, un val de speranţă. Oricum s-ar fi aşteptat să se simtă şi oricum ar fi încercat să-şi fixeze în minte această ultimă imagine a ţării lui, fiorul aventurii a pus

stăpânire pe el şi Janusz a alergat după ceilalţi, în pădure, către viitor.

Ipswich

în adăpostul subteran miroase a rădăcini de copac şi lui Aurek îi place. S-a ascuns aici. O aude pe maică-sa strigându-l, dar rămâne pitit. Poate să vină şi să se bage şi ea lângă el. Ar putea să stea aici amândoi, ca înainte. încă îi e dor să o simtă lipită de el.

Ieri, în ultima zi de şcoală dinaintea vacanţei, învăţătoarea l-a făcut prost crescut. Copil păgân, care trebuie pedepsit pentru obrăznicie. I-a zis să se descalţe şi l-a lovit peste picioare cu unul dintre pantofi. A muşcat-o de mână, şi-a luat pantoful înapoi şi a fugit. învăţătoarea a venit dup-aia la ei acasă, cu mâna bandajată. Inamicul i-a cerut scuze şi i-a spus că Aurek va fi pedepsit.

Lui Aurek nu-i pasă. Se înşală cu toţii. Nu e copil păgân, ce-o mai fi însemnând şi asta. El e porc mistreţ. Tot numai păr negru, des şi bot umed, răscolind pământul, căutând rădăcini de copac în beznă.

Scuipă pe jos, amestecă saliva cu degetul şi îşi dă cu noroi pe obraji. Printr-o deschizătură din metal, o vede pe Silvana încrun- tându-se, uitându-se prin grădină.

Vine până la adăpost, dar nu se strecoară înăuntru ca să stea cu el. Bate în tablă şi declanşează o avalanşă de stropi care cad pe el. Aurek sapă în pământul mocirlos şi se ghemuieşte.

— Aurek! strigă Silvana. A venit Peter. Ţi-a adus hainele înapoi. Nu vrei să vii să te joci cu el?

Aurek n-o bagă în seamă. Tânjeşte după încercuirea protectoare a copacilor din trecutul lui. în pădure, copacii îi vorbeau cu şoapte verzi,

spunându-i secrete care, la o adică, le-ar fi putut rupe oasele celor străini de acele locuri. Se plimba printre ei şi le simţea cuvintele ca pe nişte frunze căzătoare, blânde şi înţelegătoare. Nu-i place Anglia asta, unde trebuie să poarte o şapcă pe cap la şcoală, să stea drept şi să ştie *Tatăl nostru* pe de rost. Locul lui nu e într-o ţară unde n-are voie să dea din picioare în autobuz, unde n-are voie să mănânce cu degetele şi unde, în clasă, trebuie să suporte durerea loviturii cu rigla peste mâini, fără să riposteze. Sapă din nou cu degetele în pământ, răscolindu-l cu furie.

— Aurek e acasă?

Aurek rămâne nemişcat. A auzit o voce de bărbat.

Mama lui răspunde.

— Da. Da, se ascunde. Dar o să iasă imediat.

— Nicio problemă, venim altă dată. I-ar plăcea să vină să se joace la magazinul de animale de companie ?

Prin deschizătură, Aurek îi vede pe Peter şi pe tatăl lui stând unul lângă altul.

— De ce nu te bagi şi tu acolo, cu el? întreabă tatăl lui Peter.

— Tată, ştii doar că n-am cum să-ncap prin deschizătură. Hei, Aurek! Ieşi de-acolo ?

Aurek se gândeşte ce să facă. I-ar plăcea să se vadă cu Peter, dar nu e aşa de uşor să se facă din nou om, din porc. Nu se îndură încă să redevină băieţel.

îl priveşte pe Tony Benetoni, care îi zâmbeşte larg maică-sii. Se uită la părul lui negru şi des, la nasul mare, la dinţii albi din gura deschisă. Peter linge o acadea roz. Aurek o aude pe maică-sa cerându-şi scuze şi îi vede pe cei doi plecând.

Grohăie, mârâie, scoate un urlet furios şi se rostogoleşte prin nămol ca un animal rănit.

Rămasă singură, Silvana pune florile pe care i le-a adus Tony într-un borcan de gem pe pervaz, jucându-se cu ele o vreme, mutând întâi o dalie, apoi alta, ca şi cum ar realiza un aranjament coloristic complex, când, de fapt, florile sunt toate albe.

Nici nu-şi mai aduce aminte când i-a dăruit cineva flori ultima oară. în satul bunicii ei, daliile erau cunoscute drept florile

burlacilor. Dacă un bărbat neînsurat îi oferea dalii albe unei fete, îi dădea de înţeles c-o place. Se lasă în voia acestui gând şi apoi îl alungă, ca pe ceva prostesc. Bineînţeles că el n-ar avea de unde să ştie obiceiurile poloneze.

La nunta ei avusese un buchet de flori albe, un braţ de garoafe cu miros piperat. Erau din grădină, de la tatăl lui Janusz. Mută florile de pe pervaz, pe masă şi urcă la Janusz, cu o cană de ceai.

— Te-ai trezit?

Janusz se întoarce şi se ridică în capul oaselor, căscând.

— O să fiu bucuros când n-o să mai lucrez în schimbul de noapte. Nu-mi place să dorm după-masa. Parc-am auzit voci la parter?

Pune cana jos, se aşază pe marginea patului şi se gândeşte din nou la flori.

— Tony l-a adus pe Peter să se joace cu Aurek, dar Aurek s-a ascuns în adăpostul din fundul grădinii şi n-a vrut să iasă. Au plecat adineauri.

— Mi-ar plăcea ca Aurek să fie mai politicos. Băiatul ăla e singurul prieten pe care-l are. Cred c-o să stric adăpostul.

— Asta o să fie pedeapsa?

— Pentru ce-a făcut la şcoală? Nu. N-am de gând să-l pedepsesc. M-am gândit să stric adăpostul şi să-i fac o căsuţă în copac.

— O căsuţă în copac? Silvana zâmbeşte. I-ar plăcea.

— Unde e Aurek acum ?

— Tot în grădină. De ce?

— Fiindcă vă vreau doar pentru mine, o vreme.

O sărută, trăgând-o spre el.

— Voi sunteţi tot ce-mi doresc, îi şopteşte. Ştiai? Tu şi băiatul.

Ochii îi sunt atât de albaştri şi de limpezi, strălucind de un adevăr care o ruşinează.

închide ochii şi îl sărută, ca să oprească şuvoiul de cuvinte, şi se lipeşte de trupul lui cald, dar amintirile o înconjoară, ca lupii în pădure, aceleaşi amintiri care o atacă şi în vis. Geme, şi Janusz are impresia că de plăcere şi o trage sub el. îşi lasă corpul în voia

dorinţelor lui. Doar că mintea ei nu ţine pasul. Se agaţă de el şi corpul ei se mulează pe forma corpului bărbatului, recunoştinţa făcând-o să descopere un loc de neaşteptată dorinţă. Un loc în care amintirile o lasă în pace şi în care este, pentru un scurt moment, plină şi întreagă, aşa cum fusese înainte de război.

— Mulţumesc, spune ea apoi.

Stau întinşi unul lângă altul, suflând greu.

— Cum adică?

Se miră de ea însăşi. Pentru ce îi mulţumeşte ? Pentru că a făcut dragoste cu ea? Sau pentru că a ajutat-o să scape, indiferent pentru cât timp, de amintirile care trăiesc sub pielea ei ?

— Nu ştiu. Pentru că ne-ai găsit, cred.

Se ridică, se înfăşoară în cearşaf şi dă perdeaua la o parte ca să se uite în grădină, să vadă dacă Aurek e tot în siguranţă.

— Te iubesc, zice Janusz, ridicându-se în capul oaselor şi întinzându-se după ţigări. Se întoarce şi se uită la el.

— Mulţumesc, spune din nou şi izbucnesc amândoi în râs.

— Vino-napoi în pat.

Se ghemuieşte din nou în braţele lui şi-l priveşte fumând, cu un mic zâmbet în colţul gurii.

„Şi eu te iubesc”, spune în gând şi închide ochii.

Mai târziu, după ce Janusz pleacă la muncă, Silvana bagă o mână în adăpost, ca o mâţă care vânează şoareci. Aurek îi atinge mâna. II prinde de degete şi îl trage printre scândurile rupte, protejându-i capul, trăgându-l întâi de un umăr, apoi de celălalt prin deschizătură, până ce, în sfârşit, picioarele băiatului alunecă afară, pe iarba umedă. El ţipă şi când îl vede cu totul în faţa ei, lipicios şi murdar de noroi, îl strânge tare în braţe.

— Nu mai trebuie să te ascunzi, îi şopteşte. Acum avem o viaţă nouă. Suntem în siguranţă, aici, cu tatăl tău. Pe cuvânt.

Simte că strânsoarea lui slăbeşte şi, cuprinsă de un sentiment înălţător de recunoştinţă, îşi dă seama că acum crede ce spune.

A doua zi, Janusz demontează adăpostul, trăgând şi împingând, smulgând bucăţi de metal cu marginile ascuţite din pământ.

— Ai nevoie de ajutor? Gilbert Holbom se uită peste gard.

Janusz dă din cap că nu.

— Aproape-am terminat. Vreau să fac mai mult loc pentru rondurile de flori.

— A, da, foarte bine... Vrei să scapi de vechituri, ei? Uită-te şi tu, deocamdată Doris nu vrea să scăpăm de-al nostru. Am cântat o grămadă de cântecele în el, eu cu Doris şi cu Geena. Adăpostul nostru e Anderson, cea mai bună marcă. Ce nebunie, n-aşa?

— Da, răspunde Janusz, imitând felul în care pronunţă Gilbert vocalele. O nebunie, n-aşa?

— Şi băiatul ? întreabă Gilbert. Ce-o să facă dacă n-o să mai aibă o ascunzătoare în care să se joace ?

— O să-i fac o căsuţă în copac.

— Şi ce copac frumos! spune Gilbert, măsurând din ochi stejarul. O avea câteva sute de ani. Nu multe case din cartier au copaci ca ăsta în grădină, ascultă la mine. Şi ai dreptate. E numai bun pentru o căsuţă de joacă.

Scoate un pachet de ţigări şi-i oferă şi lui Janusz una.

— O căsuţă suspendată *şi* o grădină de flori. O să ai ceva de lucru. Am nişte bulbi de dalie pe care pot să ţi-i dau, dacă vrei. Avem un club, mergem la expoziţii şi la târguri. Dacă te interesează, ai putea să te-nscrii. Unde-ai fost cantonat, Jan ? în război, adică ? Eu am fost în Garda Naţională.

Îi dă cutia de chibrituri peste gard şi Janusz le ia, aprinzându-şi ţigara cu palmele făcute căuş.

— M-am tot mutat. Scoţia, Kent, Devon. Divizia de ingineri.

— Mi-nchipui c-a fost tare distractiv. Data viitoare, dacă ai nevoie de o mână de ajutor, să-mi spui.

— O să-ţi spun, mulţumesc.

Janusz se gândeşte ce-ar mai putea să spună, ca să continue conversaţia cu vecinul.

— Cunosc pe cineva care ţi-e prieten, zice. Tony Benetoni.

— Tony Broscarul? Ehe, acum e un adevărat gentleman! Nu l-am mai văzut de ceva vreme. Şi a zis ceva despre mine?

— A zis să-ţi transmit să iei legătura cu el, dacă ai nevoie de ceva.

— Serios? A zis să-mi transmiţi asta? Ei, da, e cunoscut ca un cal breaz prin partea locului… Omul de afaceri al oraşului, asta e.

— Băiatul lui e prieten cu Aurek.

— Serios?

Gilbert apucă partea de sus a unei scânduri din gard. Coboară vocea şi Janusz se apropie.

— E bine să cunoşti un tip ca Tony. Nu ştie ce-nseamnă raţionalizarea, dacă-nţelegi ce vreau să spun. Tony poate să-ţi facă rost de orice-ţi doreşti. Nu e un speculant ordinar. N-aş vrea să crezi aşa ceva. Nu, Tony e un gentleman, cum spuneam. Dar poate să-ţi facă rost de orice în afara raţiei. Uite, am juma' de sticlă de scotch în şopronul din grădină. Hai pe la mine, când pleacă femeile la cumpărături. O să-ţi arăt cataloagele cu seminţe şi mai stăm şi noi de vorbă, despre război şi toate cele.

Janusz nu vrea să-şi amintească de război.

— Mi-ar plăcea, zice Janusz, dându-i înapoi cutia de chibrituri. Mulţumesc foarte mult.

E o zi caldă şi umedă de vară, dar casele englezeşti nu au obloane la ferestre, aşa că Silvana nu poate să se apere de căldură. În schimb, face ce fac toţi englezii, deschizând uşile şi ferestrele în

speranţa unei adieri. în bucătărie miroase frumos, a mâncare; biscuiţii de pe tava aşezată pe masă scot un abur delicat sub prosopul cu care au fost acoperiţi, ca să nu se pună muştele pe ei. Se uită la ceas. Aurek şi Janusz se vor întoarce în curând. Au plecat acum o oră, să vadă o partidă de crichet în Parcul Christchurch. Speră că Aurek o să fie ascultător. Când l-a dus Janusz în parc ultima oară, a fugit şi s-a întors singur acasă.

în timp ce se spală pe mâini, aude copitele de cai pe asfalt, urmate de un strigăt aspru, ca un vaiet: „Vechituuuuuuuri, ve- chituuuuuuri!”

Pe stradă, un cal alb şi unul negru stau în faţa unei căruţe doldora de haine şi piese de mobilier stricate, de oale şi tigăi.

Telalul se dă jos din căruţă şi îi zâmbeşte larg Silvanei, arătându-şi dinţii negri, în vreme ce ea se repede afară pe uşa de la intrare, ştergându-şi mâinile pe şorţ.

— Pot să mă uit? întreabă.

— Cum să nu, domniţă!

Vede o pereche de pantofi bărbăteşti ieşind dintr-o oală de noapte de porţelan. Negri, cu şireturi. Arată ca noi. Trebuie văcsuiţi, atâta tot. Pielea nu e uzată aproape deloc. Îi întinde spre bărbat.

— Cât costă?

— Dacă-mi daţi un pahar cu apă, vi-i las la un florin.

— Da, staţi aşa, vă rog. Mă-ntorc imediat.

Janusz ţine bani în sertarul de la bucătărie, bani pe care-i foloseşte când merge cu Gilbert să bea ceva la barul Legiunea Britanică, vinerea, după muncă. Găseşte mărunţişul de care are nevoie şi-i

duce omului un pahar cu apă şi câţiva biscuiţi pe o tavă. Cu cât se uită mai mult la pantofi, cu atât e mai sigură că lui Janusz o să-i placă.

— Mulţam frumos, domniţă, zice telalul, ştergându-se la gură cu mâneca. Sunteţi o lady.

Intră în bucătărie, pune pantofii pe un ziar, pe masă, deschide uşa de la cămară şi scoate cutia cu creme şi perii de pantofi a lui Janusz. E o cutie mare, de lemn, cu încuietoare de alamă. Ar vrea ca pantofii să fie aşa de bine lustruiţi, încât Janusz să se poată oglindi în ei. Vrea să aibă şi el ceva nou-nouţ.

Bagă mâna în cutie, fericită, şi dă să ia o perie, când zăreşte o bucată dintr-un plic albastru-deschis, un colţ. îl scoate din cutie. Scrisul de pe el îi aminteşte de literele de mână pe care trebuia să le facă când mergea la şcoală. Bagă din nou mâna în cutie şi mai scoate şi alte scrisori, multe altele.

Aşezată la masa din bucătărie, începe să le scoată din plicuri, una câte una, despăturindu-le. Ştie câteva cuvinte în franceză. *Je t'aime* e o expresie pe care o înţelege. Scrisorile sunt pline de expresia asta. îi sare în ochi. Se chinuie să gândească limpede, încearcă să îşi domolească bătăile inimii. Nu trebuie să intre în panică.

Deci asta a făcut în timpul războiului.

S-a îndrăgostit.

Nu înţelege. De ce-a mai adus-o aici, dacă iubeşte altă femeie? Nu poate fi adevărat. E ceva ce nu poate fi adevărat. Tocmai când credea că ea şi băiatul sunt în siguranţă. împătureşte scrisorile, având grijă să nu le păteze de lacrimi. Degetele îi tremură în timp ce le bagă înapoi sub cârpele galbene şi sub periile moi, la fel de grijuliu cum ar aşeza ouăle la loc sub cloşcă. Stomacul i se strânge şi simte că i se face rău, într-atât e de îngrozitoare această durere.

Se poticneşte pe hol şi iese pe stradă, trântind uşa de la intrare în urma ei, luând-o la fugă în jos pe deal, către oraşul moleşit de căldură ; nişte şuviţe de păr i s-au lipit de fruntea transpirată, iar ochii-i sunt plini de lacrimi.

Umblă fără ţintă pe străzile înguste din centru, trecând pe lângă băcănie şi pe lângă magazinul cu articole de menaj, unde tigăile noi, oalele pentru gem şi cele sub presiune, borcanele şi capsatoarele sclipesc de-i iau ochii. Toate lucioase, argintii şi strălucitoare, extraordinar de utile. Şi de ce nu o verighetă de argint? Dintr-o bucăţică din cratiţa aia cu fundul gros s-ar putea face o verighetă. De ce n-a vrut verigheta când i s-a oferit ocazia? Fără verighetă, nu e o soţie adevărată. Oare cealaltă femeie are verighetă? Atunci o loveşte un alt gând. Un gând îngrozitor, mai rău decât celelalte. Dacă o să-i părăsească şi Aurek o să rămână fără tată? Simte din nou cum lacrimile îi înţeapă ochii, când cineva o strigă pe nume.

— Silvana! Ai ieşit la cumpărături ?

Tony e chiar lângă ea. Poartă o salopetă maronie, iar mânecile suflecate până la coate îi lasă

la vedere antebraţele acoperite cu păr negru, des. Face un semn cu mâna, arătându-i o firmă pictată, deasupra intrării într-un magazin. *Benetoni-Magazin de animale.*

— Nu vrei să intri s-arunci o privire? Am cel mai bun magazin de animale de companie din Suffolk.

Aruncă priviri în jur, gândindu-se ce să spună.

— Mă gândeam să cumpăr nişte oale. Pentru bucătărie.

Face un pas spre ea, cu mâinile întinse.

— Plângi?

O clipă, e tentată să-i spună de ce. Dar nu poate. Bineînţeles că nu poate.

— îmi pare rău, trebuie să plec.

— Dar stai puţin...

O ia la fugă, fără să-i mai pese că pe-aici nimeni nu aleargă pe stradă. E o străină. întotdeauna o să pară nelalocul ei. De ce să nu-şi ridice fustele şi să alerge, dacă aşa are chef? îl aude strigând-o din nou, chiar în clipa în care dă colţul, dar nu se uită în urmă.

Habar n-are încotro se îndreaptă şi se trezeşte la docuri. în faţa ei sunt depozite pe jumătate demolate, grămezi de moloz şi de cărămizi şi pancarte care atrag atenţia că respectivele clădiri au fost bombardate şi că există pericolul de prăbuşire. Câteva dintre depozite sunt folosite, nişte bărbaţi cară saci cu grâu încolo şi-ncoace. Peste tot, pe jos, zac colaci de funie groasă şi briza e încărcată de praf şi de pulbere.

Croindu-şi drum printre funii şi saci de rafie, merge de-a lungul cheiului, trece pe lângă marinari şi paznici ai depozitelor, nebăgând în seamă privirile

pe care i le aruncă, şi ajunge acolo unde apele alunecă înspre orizont şi unde pescăruşii descriu cercuri pe cer, ca să arate că sunt stăpâni.

Baije greoaie, de lemn, cu pânze roşii, se mişcă încet pe apele verzui. Mirosul sărat de nămol de râu pluteşte greu în aer şi păsările de mare se bălăcesc pe lângă docurile uscate, prin limbile de pământ noroioase lăsate în urmă de reflux. Ceva mai încolo e un vas acoperit de rugină portocalie şi de vopsea scorojită. O navă de război, mare, de fier, ţintuită cu lanţuri uriaşe, ca şi cum cel care l-a ancorat acolo s-ar fi temut ca vasul să nu încerce să scape din nou pe mare.

îşi aminteşte cât de rău i-a fost în călătoria spre Anglia. Cum atunci când, în sfârşit, cu paşi nesiguri, a coborât pe pasarelă şi a pus piciorul pe pământ englezesc, a ştiut că nu va mai călători niciodată pe mare şi nu se va mai întoarce niciodată în Polonia.

E la fel de străină aici cum ar fi acel vas pe un râu. Pierdută. Dorindu-şi o ţară care nu mai există. Polonia e în mâinile comuniştilor. Nu va mai putea să se întoarcă niciodată. Ăsta e adevărul.

Se îndreaptă spre casă, iar mintea i se limpezeşte. Fusese aşa de convinsă că ea are rolul negativ în căsnicia asta, nu şi-l imaginase niciodată pe Janusz capabil să-i ascundă ceva.

Dar trebuie să fie mai puternică. Dacă l-ar întreba despre scrisori, şi-ar risca căsnicia, iar Aurek are nevoie de o familie. Asta i-a promis. Cel mai probabil, aventura lui s-a încheiat. O nebunie făcută în vreme de război. Iar dacă Janusz încă are o relaţie cu femeia aia, nu trebuie să intervină. Trebuie să se călească, să fie serioasă şi să-şi ţină gura. N-are de ales. Trebuie să se întoarcă şi să fie o soţie bună. Să-l lase pe Janusz să aibă secretele lui.

Cel puţin, acum nu mai e singura din căsnicia asta care are ceva de ascuns.

Acasă, trece prin hol şi intră în bucătărie, unde o aşteaptă Janusz şi Aurek.

— Se potrivesc perfect! zice Janusz.

Se uită la el fără nicio expresie.

— Pantofii! Tu i-ai lăsat pe masă, nu ?

— A, da! Da, i-am luat de la telal.

— I-am curăţat. Aurek m-a ajutat. Cu nişte cremă, arată ca noi. Piele englezească. Ţi-aduci aminte de doctorul la care l-am dus pe Aurek? Avea pantofi la fel, sunt sigur.

— Mă bucur că-ţi plac.

— O să-i păstrez pentru ocazii, bineînţeles.

— Aşa să faci, spune ea, lăsându-se pe scaun şi făcându-i semn lui Aurek să vină să stea la ea în poală. Păstrează-i pentru ocazii.

Polonia

Silvana

Odată cu trecerea lunilor, Aurek o încânta pe Silvana şi o distra pe Hanka. Plin de energie, se juca în cuştile iepurilor şi alerga cu câinii de la fermă, cu spatele îndoit, cu umerii aduşi, atingând pământul cu mâinile ca să-şi ţină echilibrul, luându-şi avânt cu degetele bine întinse. Alerga repede în felul ăsta.

Hanka îi spunea Ursuleţul. I-a povestit Silvanei despre un băieţel crescut de urşi într-o pădure din Lituania. Stăteau toţi trei înveliţi în pături în patul lor de paie, cu Aurek ghemuit bine la pieptul Silvanei.

— Nimeni nu ştia de unde venise, a zis Hanka, gâdilându-i degetele lui Aurek. Urşii l-au

adoptat ca pe unul de-al lor. Umbla în patru labe şi i-a crescut păr pe spate. Trăia cu mere pădureţe şi cu miere. Un vânător l-a prins şi i l-a dus regelui Poloniei, care a încercat să-l înveţe să vorbească, dar băiatul nu putea decât să mormăie.

Aurek râdea. Hanka mârâia şi mormăia ca un urs, iar Silvanei i s-a făcut teamă ca Aurek să nu păţească ceva de la atâta râs. Au chicotit şi au mormăit şi au hohotit şi, în cele din urmă, când s-au prăbuşit pe paie, epuizaţi de-atâta râs, Silvana şi-a lipit faţa de creştetul copilului ei şi a simţit lacrimile prelingându-i-se pe obraji.

— Ursuleţul meu, i-a şoptit. Ursuleţul meu pierdut.

— Poftim, a zis Hanka într-o seară, când stelele păreau suficient de tăioase ca să sfâşie cerul catifelat în mai multe panglici de gheaţă. I-a întins o prună uscată, neagră şi zbârcită. Văzând-o, Silvanei i-a lăsat gura apă.

— Crezi că i-ar plăcea?

Silvana l-a privit pe Aurek, ghemuit în braţele ei, cu capul ascuns. Nu era sigură. Hanka a ţâţâit.

— Nu ştiu copil căruia să nu-i placă.

I-a dat pruna lui Aurek, iar el a băgat-o lacom în gură.

— Vezi ? Ştiam eu!

— Ce-o să facem la vară? a întrebat Silvana. O să rămânem aici?

— Varşovia. Hanka s-a aplecat peste ea şi a şters un firicel de salivă de la gura lui Aurek. Eu o să mă duc la Varşovia. Dacă vrei, puteţi să mergeţi şi voi.

— Te duci în oraş?

Silvana era surprinsă. Crezuse că Hanka se va duce acasă, la moşia familiei, de care îi povestise: o casă cu stucaturi albe şi cu faţada acoperită de viţă sălbatică, la care ajungeai mergând pe o alee străjuită de tei. *Pavilion de chasse.* în hol erau expuse trofeele de vânătoare, capete de porci mistreţi şi căprioare, clopote de sticlă sub care se găseau cocoşi-de-munte şi gotcani; podeaua era de marmură. Afară erau grădini de zarzavat, un eleşteu cu crapi, o lăptărie şi o spălătorie. Părea un loc minunat.

— De ce nu te duci acasă? a întrebat-o.

Hanka a dat din cap.

— Eram copil în timpul Marelui Război, când nemţii au pus stăpânire pe casa noastră. Şi-au instalat uneltele de reparat motorete în şoproanele noastre, lângă grădinile de zarzavat. Părinţii mei şi-au ascuns aproape toate bunurile de valoare, tablourile, sculpturile, argintăria şi aşa mai departe, în pivniţă. La sfârşitul războiului, toate lucrurile de preţ au scăpat neatinse, dar mama a murit. S-a-mbolnăvit de tifos, de la un soldat. Şi acum a venit alt război, şi casa noastră e ocupată din nou. De data asta, tata nu s-a mai obosit să ascundă averea familiei. Nu-l mai interesează decât să fim noi, copiii, în siguranţă. Ne-a interzis să ne mai apropiem de casă înainte de terminarea războiului. Nu pot să merg acasă şi nu pot nici să mai trăiesc aşa. Am nevoie de oraş.

într-adevăr, şi ei i se părea că locul Hankăi era la oraş. Picioarele ei erau prea fine pentru munca la fermă, mâinile, prea delicate.

— O să mă-ntâlnesc cu iubitul meu, a continuat Hanka. Silvana a văzut cum îi împietreşte chipul, cum oboseala i se aşterne în umbrele de sub ochi. E muzician. Cântă jazz american, iar ultima

oară când ne-am văzut, mi-a spus să plec din oraş. Mi-a zis că nu vrea să mă vadă cântând pentru nemţi. Aşa c-am plecat. Dar mi-e dor de el. Trebuie să mă-ntorc; trebuie să-l revăd. Şi nu-mi pasă pentru cine cânt. îmi vreau viaţa înapoi, atâta tot.

Silvana îl legăna pe Aurek în poală, iar Hanka i-a zâmbit.

— Aşadar, micuţă Silvana, o să vii cu mine?

Silvana a simţit o durere în inimă.

— Da, a spus, deşi gândul întoarcerii la Varşovia o umplea de groază.

Janusz

într-o noapte fără lună, o călăuză i-a dus pe Janusz, Bruno şi Franek la graniţa cu Ungaria. Se obişnuiseră deja unii cu alţii, iar lui Janusz începuse chiar să-i placă de Franek, cu nebuniile lui cu tot. Băiatul avea inimă mare şi era curajos. Li se dăduseră acte, dar era mai bine să treacă în timpul nopţii, în secret. Au ajuns pe o colină stâncoasă şi au privit cum patrulau gardienii cu câini, pe poteca de dedesubt.

— Călăuza a zis c-avem cam un sfert de oră la dispoziţie, până trec iarăşi pe-aici, a spus Bruno în timp ce gardienii dispăreau din raza privirii lor.

— Am nevoie de o mitralieră, a zis Franek.

Tremura şi dârdâia şi Janusz ar fi vrut să-i spună să stea naibii locului.

— I-aş termina pe toţi, a zis Franek. Poc, poc, poc! I-aş culca pe toţi la pământ. Şi cu puşca mea veche de-acasă, tot aş putea s-o fac.

— Când plecăm ? a întrebat Janusz. îi era rău şi şi-a dat seama că şi el tremura.

— Acum, a zis Bruno. Gardienii nu se aşteaptă la nimic în seara asta. Nimeni nu vrea să umble pe-afară într-o noapte ca asta. Până şi pentru lupi e prea frig. Pe rând, unul câte unul. La fiecare trei minute. Aşa o s-avem destul timp să ajungem în partea ailaltă. Tu o să pleci primul, Jan. Apoi Franek şi eu, la urmă de tot. Nu-ţi face griji, o să fim chiar în spatele tău.

Janusz nu-şi mai simţea picioarele. Se îndoia că va putea să alerge. Sufla greu, de parcă nu mai avea aer. Tremura de oboseală şi inima îi bătea să-i spargă pieptul.

Bruno a dat din cap. L-a împins.

— Gata, e timpul, a şoptit. Noroc. Pleacă!

Janusz s-a ridicat şi a luat-o la fugă, zdrobind pietrişul.

Nu s-a uitat în urmă. Dacă era să moară, asta îi va fi fost soarta. S-a împiedicat. Picioarele nu ascultau de cap; se împleticeau, dar s-a forţat să meargă mai departe. Nu era nimeni pe drum. L-a traversat şi s-a aruncat în zăpada adâncă şi apoi s-a dat de-a dura la vale. S-a rostogolit şi a alunecat şi s-a oprit într-un brad. S-a ridicat în picioare şi a luat-o din nou la fugă. în cele din urmă, a ajuns la adăpostul copacilor şi s-a târât în patru labe până în pădurea de pini, întunecată, şi a rămas întins acolo. Simţea gust de sânge pe buze. Pulsul îi bătea cu putere în gât. Simţea sângele clocotindu-i prin vene, senzaţia de a fi viu. Stătea întins, nemişcat, iar inima îi bubuia, teama îi făcea pleoapele să se zbată, mişcându-i un nerv din obraz. S-a târât mai adânc în pădure şi s-a îngropat în zăpadă. Tremurând, a auzit zgomote în jurul lui. Crengi care se rupeau şi ceva

ca o încăierare. A sperat ca Bruno să fie bine. Ca noaptea să fie într-adevăr prea geroasă pentru lupi.

Deodată l-a văzut pe Franek, alergând şi sărind prin zăpadă, intrând cu viteză în Janusz şi lovindu-l cu cotul drept în faţă.

— îmi pare rău, a gâfâit Franek. Nu te-am văzut.

— Isuse, Franek, a şoptit Janusz. Cred că mi-ai spart nasul.

— Doamne, nu, îmi pare rău...

— Las-o baltă, tăntălăule. Ai reuşit. Amândoi am reuşit.

— Am reuşit, a zis Franek. Sunt un soldat bun.

Era aşa de mândru de el, că Janusz de-abia s-a abţinut să nu-l îmbrăţişeze.

Ipswich

Mormanul de scânduri de sub stejar se face tot mai mare şi Aurek se urcă pe el, sărind în sus şi-n jos, simţind cum se clatină lemnele sub el. Dacă mormanul va continua să crească, îi va fi chiar mai uşor decât înainte să se caţere în copac. O să sară de pe grămada de lemne direct pe crengile de jos ale copacului. O să ţopăie pe ele, ca o vrabie care vânează insecte.

II vede pe Janusz în grădină şi se opreşte din sărit. De data asta, nu calcă pe plantele lui preţioase, dar ştie că inamicului nu-i place să-l vadă făcând năzbâtii în grădina lui ordonată şi perfectă.

Inamicul stă cu mâinile în şolduri, inspectând teritoriul. Se încruntă, ochii albaştri fiind umbriţi de sprâncene. Aurek îl imită, punând mâinile în şolduri. Ştie că nu va trece mult până când va fi mustrat

pentru o asemenea neobrăzare. Se încruntă exact ca inamicul. încearcă să vadă cum e în pielea tatălui.

înainte să ajungă în Anglia, Aurek şi-l închipuise într-un fel pe tatăl lui. Mama îi spusese că e blond, dar nu este. Părul lui e ca cenuşa; când îl dă cu briantină, se închide şi mai tare şi capătă o nuanţă metalică. îl face să pară bătrân, mai bătrân decât Silvana. Poate că nu e tatăl lui. Poate că mama lui a făcut o greşeală? Uneori, Aurek se întreabă dacă nu cumva tatăl lui adevărat nu e încă în Polonia, căutându-i prin păduri, pe el şi pe mama. îl mai studiază puţin pe inamic. Nu-i chiar aşa rău. Uneori, Aurek se trezeşte că uită să-l urască.

Janusz se mişcă, îşi încrucişează braţele. Aurek face la fel. Simte cum râsul îi încălzeşte pieptul, dar se abţine. Inamicul salută. Cu o faţă serioasă, Aurek face la fel. Apoi Janusz ridică piciorul îndoit, cum fac căţeii, şi sloboade un vânt zgomotos.

Râsul lui Aurek se dezlănţuie; izbucneşte din el mai repede decât limonada acidulată dintr-o sticlă agitată, ieşindu-i pe nas, umplându-i ochii de lacrimi. Râde şi se ţine cu mâinile de burtă.

— Eşti un omuleţ simpatic, zice Janusz. Mă bucur să te văd râzând. Ai grijă când te urci pe lemne. Să nu te înţepi în vreo aşchie.

Se întoarce şi se îndreaptă spre casă, iar Aurek ar vrea să se întoarcă şi să se joace iarăşi ca mai înainte, amândoi.

— *Ojciec*! strigă. Tată ?

Dar Janusz nu-l aude şi intră în bucătărie. Oricum, Aurek îl salută din nou.

Sâmbăta următoare, Tony îl aduce pe Peter pe la ei şi Janusz îi invită în grădină, încântat să le arate cum munceşte el cot la cot cu nevasta şi

copilul, la flori şi pe peluză. Li-l arată pe Aurek, care stă pe vine printre trandafiri, răscolind pământul.

— Aurek are mica lui parcelă cu zarzavat, explică, dorindu-şi ca băiatul să pară mai puţin secretos când face ceva. Şi adevărul e că Aurek scoate nişte morcovi din pământ, deşi a fost rugat să nu se atingă de ei. Janusz i-a explicat de nu ştiu câte ori că e prea devreme, că morcovii sunt prea mici, dar băiatului tot pare să-i facă mare plăcere să-i smulgă, să-i scuture de ţărână şi să-i mănânce. Janusz se uită la Tony cu coada ochiului, dar acesta nu pare să bage de seamă ce face Aurek. El se uită la Silvana.

Silvana stă în genunchi, pe peluză, cu un cuţitaş în mână, şi scoate buruienile, exact aşa cum a învăţat-o. Concentrată, murmură doar pentru ea un pomelnic de cuvinte poloneze, urmate de echivalentele în engleză: *Jaskier ostry, powojpolny, mniszek pospolity, cieciorka pstra; buttercup, bindweed, dandelions, daisies.*[1]

Janusz o strigă şi ea îşi ridică privirea, baticul roşu fluturându-i uşor în adierea molatică. Se ridică repede, îşi şterge mâinile pe şorţ şi se scuză pentru că nu a văzut că au musafiri.

[1] Gălbenele, rochiţa-rândunicii, păpădii, margarete. (N. tr.)

— N-aş vrea să vă deranjez, zice Tony. Rondurile voastre de flori sunt nemaipomenite. Toate grădinile astea rămase în urma războiului sunt aşa deprimante! Asta chiar e o grădină potrivită pentru vremuri de pace.

Janusz zâmbeşte cu gura până la urechi.

— Exact, spune Janusz.

Silvana întinde mâna.

— Bună dimineaţa, Tony.

— Silvana, îmi pare bine că te văd! Tocmai spuneam că aveţi o grădină foarte frumoasă.

— Janusz e foarte mândru de ea. Astăzi o să construiască o căsuţă în copac pentru Aurek.

— O căsuţă în copac ? Tony bate din palme. Ce idee minunată! Pot să te ajut?

— Bineînţeles, spune Janusz, încântat de entuziasmul lui Tony. Tony îi aminteşte de Bruno: genul de om care ştie întotdeauna cum să iasă din bucluc. E un singuratic, după cum vede Janusz, un om prea prins cu afacerile lui pentru a se gândi la un cămin şi la o viaţă aşezată. Nu ca Janusz, care are nevoie de o soţie şi o familie pentru a da un sens existenţei lui. Janusz vrea să ştie cheia lustruită de la uşa casei la locul ei, în buzunar, vrea să aibă un cui în perete, unde s-o agaţe când vine acasă, vrea ziarul şi dicţionarul lângă scaun, în salonaşul din faţă, îşi vrea familia strânsă în jurul lui la masă. Şi totuşi, se uită la Tony şi îi place de el pentru că e altfel.

În fundul grădinii, Janusz taie scândurile cu ferăstrăul, iar Tony scoate cuiele vechi cu un ciocan cu vârful spintecat.

— O să v-arăt cum se face o îmbinare în coadă de rândunică, le spune Janusz lui Aurek şi lui Peter.

Ridică mâinile, pe una o strânge pumn.

— Asta-i crestătura. îmbinarea e aşa.

Ţine cealaltă mână ca pe o săgeată, cu degetele drepte.

— Se îmbină aşa. îşi bagă degetele ţepene în gaura din pumn.

Peter îl imită. La fel şi Aurek. Janusz îi zâmbeşte lui Aurek.

E încântat că fiul lui are în sfârşit un prieten. Ce dacă cei doi mai dau de necaz la şcoală, doar sunt băieţi, fac şotii. Puţină

zburdălnicie. Normală la vârsta lor. în plus, acum Aurek vorbeşte bine engleza, fără cel mai mic accent străin. Asta-l face pe Janusz să se simtă mândru. Copiii învaţă aşa de repede! Nu mai scoate nici sunete de pasăre. Janusz ştie că e cam dur cu el în privinţa asta, dar băiatul trebuie să înveţe. Când se va întoarce la şcoală în septembrie, se va integra fără probleme.

Ridică lemnul în copac, Janusz şi Tony făcând munca grea, în vreme ce băieţilor li se dă voie să bată cuiele. Casa din copac are patru pereţi, o podea şi un acoperiş de tablă ondulată. O ascunzătoare perfectă pentru băiat, în fundul unei grădini englezeşti perfecte.

Grădina e răspunsul la orice problemă. Un loc pentru ei toţi. A plantat zarzavaturi şi trandafiri pentru Silvana. Salvie şi isop, maghiran, mentă căţărătoare şi pâlcuri joase de cimbru cresc sub bobocii roz de trandafir. Peluza e plată, greblată şi de un verde catifelat. Pe marginile ei e plin de nalbe, dalii, irişi albi şi galbeni, liliac şi chica-voinicului. Dincolo de ele, o parcelă cu legume. Aici cartofii cresc în şiruri dese. Cepele îşi scot capetele palide din pământ. Gălbenele se iţesc libere printre toate celelalte. Ţin insectele la distanţă şi legumele sunt fericite. Şi acum, din stejar, casa lui Aurek va străjui deasupra tuturor. I-ar fi plăcut ca tatăl lui să vadă grădina şi pe nepotul său jucându-se în căsuţă.

— Eşti un om priceput, Janusz, zice Tony, întrerupându-i firul gândurilor. Eu n-aş putea să montez nici măcar nişte rafturi de unul singur.

— Am avut o casă în copac când eram mic, zice Janusz. Mă ascundeam acolo cu praştia şi eram în stare să nimeresc un cuib de pasăre din celălalt capăt al grădinii părinţilor mei.

Face o pauză şi apoi, văzând că Aurek ascultă, privindu-l fix, continuă.

— Aveam un fluier de tinichea, pe care mi-l dăduse tata. Mă suiam în căsuţa din copac şi suflam în el cu orele. Făceam un zgomot îngrozitor. N-am pic de talent la muzică, spre deosebire de sora mea, Eve. Ea cântă la vioară ca un înger. Şi căutam melci pentru curse. îmi plăcea la nebunie. Prietenii aduceau şi ei melci şi îi puneam să se întreacă pe trunchiuri de copac. Primul care ajungea jos era campionul.

— Păi, nu e prea diferit de ce făceam eu în copilărie, zice Tony. Aveam un grajd întreg de melci campioni la curse. Tatei îi plăceau la nebunie. Eu creşteam melcii şi el îi gătea cu unt şi usturoi.

Peter se strâmbă.

— Nu te mai strâmba, Peter. Dac-ar fi după el, ar mânca rosbif şi budincă de Yorkshire în fiecare zi. într-o zi o să te duc în Italia, băiete, să vezi şi tu ce-nseamnă mâncarea adevărată.

Janusz e curios.

— Am fost şi eu în sudul Italiei. Doar o lună, în '44. Am zburat pe deasupra satelor şi am împrăştiat manifeste. Părea foarte frumos. Din ce parte a ţării eşti ?

— Părinţii mei au venit din Genova. Eu m-am născut aici, dar inima mi-e în Italia. Mănânc ca un italian. Iubesc mâncarea din patria mea. Se bate cu palma pe burtă şi-şi deschide larg braţele. Şi ia te uită, spune. Buna ta soţie vine pe aleea din grădină

cu o tavă plină cu ceai şi prăjituri. Ce poate fi mai frumos ?

Stau sub stejar, pe o pătură de tartan. Silvana toarnă ceaiul şi Tony o ajută, dând ceştile mai departe. Janusz stă întins pe spate, uitându-se în sus, la crengile verzi şi la cerul albastru de dincolo de ele.

— La ce vă uitaţi ? întreabă Peter. Trage inamicul ?

Tony ia o ceaşcă de ceai din mâna Silvanei.

— Se vede foarte frumos de aici.

— E suficient albastru acolo sus, cât să croieşti pantaloni pentru o duzină de poliţai, zice Janusz.

— A, noi zicem „o duzină de marinari”, spune Tony. Eşti puţin poet, nu-i aşa ? De fapt, e normal să fii; o ai pe Silvana. Frumoasa ta muză.

Janusz se uită cu coada ochiului la soţia lui. Ea nu pare că ascultă. în ultima vreme, s-a retras în lumea ei.

— Deunăzi, când ne-am văzut, te cam grăbeai, îi spune Tony Silvanei.

— Când deunăzi? întreabă Janusz. Nu-i spusese că se întâlnise cu Tony.

— Să tot fíe o săptămână. Nevasta ta ieşise la cumpărături.

— Aveam multă treabă, răspunde Silvana. N-aveam timp să mă opresc.

— Data viitoare insist să te opreşti şi s-arunci o privire prin magazinul meu.

— Bine, spune ea. O să mă opresc. Tony se întoarce spre Janusz.

— Ce norocos eşti, să ai o soţie care are atâta grijă de tine! Tony râde şi Silvana roşeşte. Janusz stă sprijinit în cot, încântat

să-şi vadă soţia fericită, lucru rar. Se abţine să întindă mâna să o atingă. Deşi e chiar acolo, lângă el, Janusz simte că s-a îndepărtat ameţitor. Că e mai departe decât cerul albastru de deasupra.

Polonia

Silvana

Când a venit primăvara, fermierul le-a spus Silvanei şi Hankăi că nu mai poate să le adăpostească, că e prea riscant pentru el. Părea agitat, de parcă i-ar fi fost teamă ca femeile să nu facă scandal. Hanka a ridicat din umeri şi a spus că oricum venise timpul să plece de-acolo.

Fermierul i-a dat Silvanei o pereche de ghete şi o pătură pentru Aurek. Nevasta lui le-a dat un pachet cu mâncare pentru drum şi le-a spus să nu se mai întoarcă, fiindcă altfel o să aibă ea grijă să le găsească nemţii.

Era luna mai când au plecat; soarele începuse să usuce drumurile noroioase şi luncile. Se îndepărtau de fermă, iar Silvana l-a privit pe Aurek, care mergea vesel în faţa ei. Crescuse şi buclele de bebeluş dispăruseră, lăsând locul unei clăi dese de păr drept şi întunecat ca umbrele verii. îl prinsese soarele şi părea fericit, zburda pe drum, alerga după fluturi şi ţopăia de colo-colo.

Au făcut popas pe malul râului şi şi-au spălat hainele în apa acestuia, uscându-le apoi pe iarbă, la soare.

— Lănţişorul meu, a zis Silvana, ducându-şi mâna la gât.

Stătea goală pe malul râului. Hanka îi spusese că nuditatea e

minunată şi ea încerca să-i arate că o crede, deşi nu-şi dorea decât să se îmbrace mai repede la loc.

— Pandantivul meu de sticlă. A dispărut.

— Şarpele ăla de fermier, a zis Hanka. A mângâiat-o pe gât. L-o fi furat ca să i-l dea nevestesii. Nu poţi să ai încredere în ţărani. Vrei să mă-ntorc după el ? Pot să ţi-l aduc, dacă vrei.

— Nu, a zis Silvana. Nu. L-am pierdut.

Hanka a făcut o ghirlandă de margarete şi i-a dat-o.

Silvana şi-a pus-o la gât şi s-a simţit din nou recunoscătoare pentru bunătatea prietenei ei.

— Poftim, a zis ea.

I-a întins haina de blană. Voia să-i dea ceva Hankăi, în semn de mulţumire pentru prietenia ei, dar nu avea ce altceva să-i ofere.

— Aş vrea să ţi-o dau ţie.

— Serios?

Hanka şi-a pus haina pe umeri, mângâind blana. I-a dat la schimb vechiul ei mantou elegant. în după-amiaza aceea, Hanka s-a plimbat de colo-colo pe malul râului, cu capul drept, ca un manechin. N-a părut să bage de seamă petele de sânge uscat din blană şi căptuşeala de mătase sfâşiată din loc în loc.

— Mă gândeam să ţi-o fur, oricum, a recunoscut Hanka. Nu te prinde. Eşti prea firavă ca să porţi aşa ceva.

S-au aşezat împreună pe malul râului.

— O să ne-ntoarcem la Varşovia, a zis Hanka. Poţi să vii şi tu la clubul Adria, unde cântam înainte, cu orchestra Henryka Golda. O să te duc să dansezi. O să m-auzi cântând şi o să te învăţ cum să te

îmbraci pentru astfel de ocazii. Perle! O să avem perle şi diamante!

Silvana a râs.

— Dar eu ce-aş face ?

— Ce-ai face? Ai putea să cânţi. Să înveţi să dansezi. Să-ţi foloseşti corpul tău frumos.

Silvana a clătinat din cap.

— Nu cred că pot să merg la Varşovia.

— Nu vrei să vii cu mine ?

Silvana şi-a amintit de soldatul din apartament, de mirosul ploii din hainele lui şi de vânătăile pe care i le lăsase pe coapse.

— Nu pot, Hanka.

Hanka a azvârlit haina de blană cât colo şi s-a întins la soare.

— Bine, a spus. Nu mergem. Apoi s-a întors pe o parte, iar Silvana a rămas cu privirea aţintită pe spatele ei gol şi alb.

în noaptea aia, Silvana a dormit sub cerul liber. Ţânţarii încă nu apăruseră; s-a cuibărit lângă Hanka. Să se ducă totuşi la Varşovia? Probabil că soldatul ăla plecase de mult. Ar putea

să-şi schimbe numele. Şi pe-al lui Aurek. Şi-a închipuit cum ar fi să-l ducă pe băiat la grădina zoologică din Varşovia, să vadă elefanţii. Şi în parc, să se joace cu bărcuţele de hârtie pe lac. Apoi s-a gândit la Janusz şi durerea i-a întunecat gândurile. Mai era în viaţă ? A închis ochii. Totul era din cale-afară de complicat.

S-a trezit, era încă întuneric, dar a cuprins-o o senzaţie de căldură, de parcă ar fi dormit în aşternuturi de mătase. Era bucuria de a simţi braţele Hankăi în jurul ei. A furat-o din nou somnul, imaginându-şi că Janusz era cel care o îmbrăţişa.

A doua zi de dimineaţă, când s-a trezit şi s-a ridicat în capul oaselor, şi-a dat seama că era singură cu băiatul. Lângă ea sclipea ceva: pandantivul de sticlă. L-a luat, l-a ridicat în lumina soarelui şi a privit cum îi strălucesc culorile. S-a uitat primprejur după Hanka, dar nici urmă de ea.

A aşteptat toată ziua. Lumina soarelui s-a îngroşat în amurg, devenind de un auriu-albicios. Roiuri întregi de insecte au ieşit din coroanele copacilor şi s-au împrăştiat în nori negri deasupra râului. Soarele s-a scufundat la orizont, strălucind roşu, lumina lui arsă transformând copacii în siluete negre. Silvana ştia că Hanka n-o să mai vină înapoi.

A doua zi se afla tot lângă râu, când a văzut un bărbat venind pe cărare către ea. Era înalt, avea pomeţi pronunţaţi, un nas teşit şi o gură mare. Silvana l-a luat pe Aurek în braţe şi s-a ridicat.

— Bună dimineaţa, a spus el, şi vocea îi era plăcută, garnisită cu un accent rusesc. A întins mâna şi Silvana a dat mâna cu el.

— Gregor Lazovnik, a zis. Poţi să-mi spui Gregor.

Janusz

Uneori, Janusz avea impresia că n-au să iasă vii din iarnă. Vremea era cumplită, îi hărţuia fără încetare, îi ataca, îi uda până la piele şi îi îngheţa. Următorul adăpost era o casă din apropierea unui orăşel prin mijlocul căruia trecea o stradă lungă şi care era compus din şiruri de case de lemn, baricadate împotriva iernii. Troiene murdare flancau ferestrele şi acopereau drumul; se înainta cu greutate, cei trei poticnindu-se prin zăpada adâncă, neatinsă.

Casa era ascunsă de un pâlc de mesteceni. O clădire cu trei niveluri, cu acoperiş de şindrilă şi cu

balcoane făcute din lemn incrustat. în faţa uşii se găseau, claie peste grămadă, nişte putini de lapte, găleţi şi coşuri de răchită peste care se aşternuse un strat fin de zăpadă. Un bărbat înalt, cu barbă deasă şi păr cărunt, i-a băgat înăuntru. îl chema Ambrose şi i-a ajutat să-şi dea jos hainele, apoi s-a uitat la degetele şi feţele lor înţepate de frig, căutând semnele degeraturilor.

— O să vă trecem în Iugoslavia. De-acolo, o să luaţi vaporul spre Franţa. Trebuie s-aveţi grijă, însă. Dac-o să se afle cine sunteţi, o să fiţi arestaţi. Dar o să vă ajutăm s-ajungeţi cu bine, nu vă temeţi. Doamne, oameni buni, da' păreţi înfometaţi! Haideţi, să trecem la masă!

într-o bucătărie plină cu vase de alamă şi coşuri cu ierburi uscate, Ambrose i-a pus să stea jos la masa de lemn şi le-a dat votcă din belşug, capete de peşte fierte şi o tocană fierbinte cu came, care lui Janusz i s-a părut cea mai bună mâncare pe care o gustase vreodată. Chiar şi atunci când, în timpul nopţii, din pricina durerilor de burtă, a fost nevoit să alerge afară, în zăpadă, de nu ştiu câte ori, să-şi desfacă cureaua şi să-şi dea pantalonii jos, tot şi-ar fi dorit să fi putut mânca mai multă tocăniţă fierbinte.

A doua zi, cu puştile pe umeri, au ieşit cu Ambrose pe malul lacului îngheţat, la vânătoare de căprioare. Janusz l-a privit pe Franek jucându-se cu câinii de vânătoare care mergeau ascultători pe lângă ei. Aveau o blană scurtă, boturi lungi, se muşcau unii pe alţii de labe şi dădeau aşa de vârtos din cozi, că aruncau schije de gheaţă argintie în toate părţile, ridicând câte o mică furtună de zăpadă pe unde treceau. Băiatul părea la fel de fericit ca animalele de lângă el şi Janusz se întreba dacă n-ar fi fost mai bine să-l lase acolo, în satul ăla izolat,

unde-ar fi fost probabil în siguranţă până la sfârşitul războiului.

— Am avut şi eu un câine ca ăsta, a zis Franek, mângâind un ogar înalt şi portocaliu, care dădea entuziast din coadă pe lângă el. Mi l-a dat frate-meu.

A încetat să mai mângâie câinele şi s-a uitat la Bruno, cu o figură dintr-odată serioasă.

— Vreau să-mi văd câinele. Când mergem acasă?

— Gheaţa aia pare groasă, a zis Bruno şi Janusz a vrut să vadă dacă lui Franek i se poate distrage atenţia atât de uşor.

— Aici ţine, dar mai încolo se subţiază, a răspuns Ambrose. Lacul ăsta nu-ngheaţă niciodată cu totul. Are şi porţiuni slabe.

Franek s-a îndreptat spre marginea lacului.

— Ia uitaţi-vă, a râs el. Uitaţi-vă la câini!

Au început să râdă cu toţii. Câinii încercau să alerge pe gheaţă pe lângă Franek, zgâriind gheaţa cu ghearele şi încercând să-şi ţină echilibrul, dar derapau şi alunecau pe burtă, venind în bot.

Ambrose le-a făcut semn să tacă.

— Şşt! O căprioară. Acolo, printre copaci.

A ridicat puşca.

Franek a ieşit de pe gheaţă, luându-şi puşca de pe umăr. Şi el şi Bruno au ridicat trăgacele şi au aşteptat. Janusz nu s-a mişcat. Nu-i plăcuse niciodată vânătoarea. Nu voia să împuşte nimic.

Au tăcut toţi; le ieşeau aburi pe nas şi pe gură. Janusz s-a uitat la ei, la armele ridicate, la obrajii lor roşii, la steluţele de chiciură din genele lor. Şi dacă n-ar mai merge nicăieri ? Dacă s-ar opri să se odihnească fix aici, în lumea asta acoperită de

zăpadă, şi ar aştepta să se termine războiul ? Sigur ar putea să se ascundă aici.

Ambrose a oftat zgomotos. Şi-a lăsat puşca în jos.

— Nu. Am auzit-o, dar n-o văd.

Bruno a făcut la fel. Tensiunea a părăsit micul grup, iar el a tuşit şi a început să sară pe loc, de parcă ar fi amorţit stând nemişcat prea multă vreme.

— N-am mai mâncat vânat de multă vreme, a zis el.

— Am câmaţi de vânat acasă, a zis Ambrose. Secretul e să-i faci cu mult ardei iute.

Janusz şi-a frecat mâinile.

— Cred că-s delicioşi. Şi mi-e o foame de mor.

— Căprioarele sunt pe-aici, pe undeva, a spus Franek. Era în continuare pregătit să tragă.

— Nu e uşor să nimereşti pe ceaţa asta, i-a zis Janusz, întrebându-se cât o să mai dureze până o să mănânce câmaţi.

— Mie nu-mi pasă, a zis Franek. Las-o-n pace pe ziua de azi; o-mpuşti tu mâine.

Franek şi-a pus puşca pe umăr, a rupt o crenguţă dintr-un copac şi a aruncat-o pe gheaţă, ca să alerge câinii să i-o aducă. Ogarul portocaliu a ţâşnit după ea. S-a întors cu crenguţa în gură şi a alunecat şi s-a prăbuşit pe-o parte.

Apoi totul s-a întâmplat foarte repede. Janusz a văzut câinele zbătându-se, încercând să se ridice, şi apoi a auzit gheaţa crăpând şi trosnind şi câinele a căzut în apă, printr-o crăpătură.

— Burek! a strigat Ambrose. Burek, câine prost ce eşti!

Ambrose şi-a dat rucsacul de pe umeri, şi-a pus arma jos şi a

păşit pe gheaţă, lăsându-se repede pe burtă şi înaintând prin alunecare.

— Trebuie să spargem gheaţa! a strigat. Să scoatem câinele de sub ea!

— îl scot eu! a strigat Franek. Janusz a văzut nerăbdarea din ochii lui Franek, hotărârea cu care a luat-o la fugă pe lac, trecând pe lângă Ambrose.

— Nu! a strigat Bruno. Ieşi de pe gheaţă, e periculos!

— Burek! a strigat Franek. Burek! E aici! îl văd. Pot să-l scot.

Franek a lovit gheaţa cu patul puştii, cu putere, de două sau

de trei ori. S-a auzit o împuşcătură şi un stol de ciori negre s-a ridicat din vârfurile copacilor. Franek s-a prăbuşit, cuprins de convulsii. Ambrose s-a târât pe gheaţă până aproape de el, a băgat mâna în gaura căscată şi a scos câinele portocaliu din apă.

Ceva i-a atras atenţia lui Janusz, o mişcare în spatele lui, şi s-a întors. Patru căprioare roşcate, cu răsuflările aburinde, s-au ivit, făcând salturi delicate spre pădurea înzăpezită, în care s-au făcut nevăzute. Janusz le-a privit îndepărtându-se. Când s-a uitat din nou pe lac, a văzut că Franek zăcea nemişcat, cu puşca lângă el, iar o baltă roşie de sânge se întindea pe gheaţă.

Ipswich

Cu sacoşele grele de cumpărături în mâini, Silvana traversează pe la staţia de tramvai şi străbate mai multe străzi aglomerate, până se trezeşte în faţa magazinului de animale al lui Tony. Ezită. Ce-o să-i spună? Nici măcar nu ştie de ce e acolo, poate doar pentru că el a invitat-o, iar ea a acceptat. Deschide uşa şi pătrunde într-un vacarm de triluri de păsări. Miroase a rumeguş şi a

dezinfectant şi Silvana se forţează să nu tuşească, în timp ce trage în piept aerul cald.

E într-adevăr un magazin mare. în cuşti sunt căţeluşi adormiţi pe paie, pisoi, iepuri, chiar şi raţe şi găini. Şoricei albi mişună în cuşti mari de sârmă împletită şi un zid întreg e ocupat de colivii locuite de papagali zgomotoşi, canari, peruşi şi sticleţi africani de mărimea unui deget. Mai în spate, vede acvarii întunecate, cu peşti ca nişte săgeţi în culorile curcubeului, portocalii şi aurii, ţâşnind prin apele umbroase.

— Pot să-ţi fac rost de orice animal vrei, a zis Tony. îşi ridică privirea şi-l vede stând la o tejghea de lemn, zâmbindu-i, şi se bucură că a venit. Pe chipul lui se citeşte încântarea, aşa că nu poate să nu se simtă flatată. Pare sincer încântat să o vadă.

— Ce ţi-ar plăcea? o întreabă Tony, ieşind de după tejghea. O şinşila? O broască ţestoasă? Să ştii că aprovizionez grădini zoologice şi circuri. Vrei un elefant pe care să se ducă Aurek călare la şcoală? O oaie Suffolk, un berbec Norfolk?

— Treceam pe-aici, zice Silvana, lăsând sacoşele jos şi scoţându-şi mănuşile, şi m-am gândit că mi-ar plăcea să văd animalele.

Tony îi dă un pisoi, apoi un şoricel alb care încearcă să i se strecoare pe sub manşetă. Apoi, îi pune în palmă un iepure mic şi negru.

— Ti-l fac cadou. Te place.

— E foarte drăguţ, zice Silvana, dar va trebui să-l plătesc.

— A, oricum nu e de vânzare! E disponibil doar în varianta cadou.

Se încruntă, nu ştie ce să spună. Râde de ea?

îi arată mai departe magazinul, printre grămezi de biscuiţi pentru câini şi seminţe pentru păsări şi cutii cu bucăţi de gumă pe care le place câinilor să le mestece.

Silvana se uită în jos la un coş mare, plin cu oase îngălbenite. Arată ca oasele de mort. încearcă să se uite în altă parte, dar nu poate; oasele îi atrag privirea ca un magnet. O cheamă, toate acele rotunjimi lustruite şi articulaţii, tibiile înăsprite şi cioturile. Grămezi întregi, peste tot în jurul ei. îi tremură picioarele.

— Arată sinistru, nu-i aşa? întreabă Tony vesel. Cele mai multe sunt de cal. Ia unul din coş, dar îl aruncă repede la loc, prinzând-o să nu cadă. O, Doamne, îmi pare rău! Eşti bine ?

— Am nevoie de aer. Cred că e prea cald aici.

Tony o ia de braţ şi o conduce spre uşa din spate a magazinului, pe care o deschide la perete şi o scoate grabnic într-o curte mică.

— Arăţi îngrozitor. îmi pare aşa de rău!

Silvana inspiră cu nesaţ aerul curat şi îşi revine treptat.

— Trebuie să fie cald înăuntru, pentru animale, zice Tony. E din cauza oaselor? îmi pare rău. Sunt un prost. Ar fi trebuit să mă gândesc.

— La ce să te gândeşti ? întreabă Silvana, ştergându-şi fruntea cu o batistă.

— Cum ai putea să te simţi. îmi dau seama prin ce-ai trecut. Ştiu ce s-a-ntâmplat în ţara ta. Am citit. Lagărele alea. îmi pare rău. îmi pare aşa de rău...

Silvana face un pas înapoi.

— Trebuie să plec.

— Nu, nu trebuie. Mai stai. Te rog, lasă-mă să te servesc cu nişte ceai. Nu te duce acasă, nu încă.

Ochii lui de un căprui-închis o privesc fix. Dacă ar cădea, ar sprijini-o. E sigură de asta. De-aia a şi venit aici. Trebuie să aibă încredere în cineva, acum, că Janusz a rănit-o atât de tare.

El îi cuprinde cotul cu palma.

— Iartă-mă, Silvana, dar pari atât de singură!

— Eu...

— Să nu mă-nţelegi greşit. Mă bucur c-ai venit.

— Ar trebui să plec...

— Nu te las să pleci până nu-mi spui ce te-a întristat atât de tare. Ai nevoie de ceva? Pot să-ţi fac rost de orice. Nu vrei să-mi spui ce te necăjeşte ?

Silvana se gândeşte la scrisori.

— Ştii franceză?

— Franceză? Nu. De ce?

— Ai putea să citeşti ceva scris în franceză? Seamănă cu italiana, nu?

— Nu cred. Dar am un dicţionar francez-englez pe undeva. Te-ar ajuta?

— Da. Dacă ai putea să mi-l împrumuţi...

— Sigur.

— Şi... Şi, te rog, nu-i spune soţului meu.

Tony o ia de mijloc şi simte prin haine căldura care se degajă din braţul lui.

— N-o să suflu niciun cuvânt. O să-mi spui într-o zi de ce ai nevoie de dicţionar? Plănuieşti să pleci în vacanţă pe Coasta de Azur?

îi dă drumul, râzând cu blândeţe, iar ea încearcă să pară relaxată.

— Nu. Nu e vorba de nicio vacanţă.

— Bine. N-aş vrea să cred că te gândeşti să pleci. Aşa, spune el îndepărtându-se, şi toată

intimitatea dintre ei dispare. Pot să te servesc cu o ceaşcă de ceai ?

Când îi oferă şi un sendviş în apartamentul de deasupra magazinului, îşi dă seama că era flămândă de zile întregi.

Chiar dacă sunt doar ei în biroul maistrului, acesta pare aglomerat. Silvana stă în picioare, în faţa unei mese de lucru din lemn, acoperită cu teancuri de hârtii, dezordonate şi alunecoase. Supraveghetorul stă la birou, pufăind din ţigara care îi atârnă într-un colţ al gurii, şi caută printre acte. Lângă el e o fereastră de la care se poate vedea atelierul şi Silvana îşi doreşte din inimă să se afle încă la maşina ei de cusut, lucrând alături de celelalte femei.

— îmi pare rău, drăguţă, spune maistrul, scoţând în cele din urmă o foaie dintr-un maldăr de acte. înţelegi? Te punem pe liber. O să te plătim pentru ce-ai făcut până acum, dar n-o să poţi să te-ntorci.

— Vă rog. Pot să cos mai repede.

— Nu ţii pasul cu norma. Nu putem să plătim muncitoare care nu ţin pasul.

Se gândeşte să-l implore, să cadă în genunchi în faţa lui. Dar ştie că n-ar folosi la nimic. S-a străduit să muncească la fel ca celelalte, dar degeaba. N-o să reuşească în veci. Dă din cap că a înţeles şi îşi cere scuze.

Ajunsă în curte, e surprinsă de uşurarea pe care o simte. Soarele îi încălzeşte faţa. A scăpat de fabrica aia prăfuită şi întunecoasă.

La întoarcere, găseşte casa pustie şi bănuieşte că Janusz l-a luat pe Aurek de la şcoală şi l-a scos la plimbare. Cum o să-i dea vestea lui Janusz? Lui o să i se pară o înfrângere.

Iese în grădină şi aude glasul lui Janusz plutind peste gard. Se uită şi-l vede aplecat peste o masă de joc, împreună cu Gilbert şi Tony. Capetele plecate aproape li se ating, coatele aproape se ciocnesc.

Iese pe stradă şi vede că uşa casei lui Doris e deschisă.

— Ce faci, drăguţă? o salută Doris. Stă pe hol şi fumează o ţigară. I-ai văzut pe băieţi, nu-i aşa? Face semn în spate, cu degetul mare. Sunt în grădină, la o partidă de cărţi. Tony a apărut cu nişte sticle de băutură şi a organizat o întâlnire pe nepusă masă. L-am luat pe puştiul tău în salonaş, cu mine. Intră şi tu. Da' ştiu că-i place să mănânce! Nu-mi dau seama unde intră atâta mâncare. Papă la pâine cu gem, de parcă mâine, poimâine ar veni sfârşitul lumii.

Salonaşul este o încăpere întunecoasă, cu mai multă mobilă decât au ea şi Janusz în toată casa. Pereţii sunt acoperiţi de un tapet cu dungi albe şi oliv. O oglindă atârnă deasupra şemineului, pe a cărui poliţă stau doi dragoni chinezeşti, roşu cu alb. Pe fiecare suprafaţă plată sunt bibelouri.

Aurek se joacă cu un tractor pe care îl împinge pe podea, printre picioarele scaunelor.

— S-a jucat toată după-amiaza, fără nicio grijă. Mă bucur c-ai venit, fiindcă am ceva pentru tine. Poftim. E vopsea de păr. Nu mă-nţelege greşit, dar m-am gândit c-ai putea să scapi de cenuşiul ăsta. Fata mea, Geena, o ia de la salon, de la Leslie. Le-a cumpărat ieftin de la Woolworths, după bombardamente. *Chestnut Harmony.* Arată foarte bine pe pachet, nu-i aşa? Stai jos şi hai să ne-apucăm de treabă!

Silvana ezită.

— Nu ştiu ce să zic. îşi atinge baticul. Poate c-ar trebui să-l întreb pe Janusz.

— Ei, lasă-l la jocul lui! Asta ne priveşte doar pe noi, femeile. În ţara asta, nu trebuie să-i ceri voie bărbatului ca să-ţi vopseşti părul. Nu suntem în Evul Mediu. Mai bine nu-i ceri voie bărbatului pentru nimic. Ce nu ştiu, nu le face rău. Stai liniştită, c-am lucrat o vreme la un salon de coafură, înainte să mă mărit cu Gilbert. Ştiu ce trebuie făcut. Hai să scăpăm de baticul ăsta şi să-ţi dăm un aer mai modem.

Când Doris o spală pe cap, o ia somnul şi se simte relaxată.

— Aveam părul lung pe vremuri, îi spune ea lui Doris. Lung şi roşu.

— Serios? Ei, cu toţii am îmbătrânit puţin... Vine o vreme când femeilor le stă mai bine cu părul scurt.

Doris îi înfăşoară părul într-un prosop, în formă de turban, şi beau ceai, aşteptând să prindă culoarea. Din grădină se aud vocile bărbaţilor, un amestec de vorbe şi hohote de râs. Silvana îl aude pe Tony, care râde mai tare decât ceilalţi doi.

— îl cunoşti de mult pe domnul Benetoni ? întreabă ea.

Doris scoate o plasă cu bigudiuri şi începe să le sorteze în

poală.

— Pe Tony ? De ani de zile. Mi-o aduc aminte pe maică-sa. Era o femeie extraordinară. A murit când era el mic. Pe urmă, bietul de el, a rămas şi fără nevastă. A fost o tragedie. Tony a plecat pe front. Lumea vorbeşte c-a făcut şi lucruri necurate, dar eu nu cred. Gilbert zice că mai degrabă l-au băgat la zdup când cu povestea cu străinii care, chipurile, ar fi fost spioni. Acum vreo doi ani, a venit înapoi şi şi-a deschis un magazin de animale. M-am

bucurat când am văzut că s-a-ntors. E un gentleman adevărat.

— Ai cunoscut-o pe soţia lui ?

— Nu prea. Era o fată tare finuţă şi frumuşică. Venea dintr-o familie foarte bună. Nu prea era de nasul lui Tony, e-adevărat, dar s-a-ndrăgostit până peste cap. El arăta foarte bine. încă arată, în caz că n-ai băgat de seamă. Doris chicoteşte. E clar că cine o să pună mâna pe el, o să facă o partidă foarte bună. Un burlac eligibil, ăsta e Tony. Păcat că băiatul n-a moştenit nici farmecul lui taică-său, nici frumuseţea maică-sii. Ciudat copil, nu ţi se pare? E lumina ochilor bunicilor lui. îl adoră. Zici că-i micul Billy Bunter[1]. Puştiului tău i-ar prinde bine nişte kilograme în plus. Aşa... acum hai să ne uităm un pic la părul tău. Da. Arată exact aşa cum trebuie. Hai să-l punem pe bigudiuri.

După ce îi încreţeşte şi îi aranjează părul, dă la o parte dra- gonii de porţelan şi calendarele de pe poliţa şemineului, ca Silvana să se poată privi în oglindă.

— îţi place? în timpul războiului, coafura asta se numea „Victoria”.

Silvana întoarce capul dintr-o parte în alta. Părul are o nuanţă de mahon, e foarte cârlionţat în faţă şi are bucle mari la spate. Parcă n-ar fi ea.

— Stai aşa! Doris scotoceşte prin geantă şi scoate un mic ruj auriu. Poftim. Dă-te un pic.

Silvana râde. Doris e atât de bucuroasă pentru ea! Femeia bate din palme, de parcă ar fi un artist care şi-a dezvelit cea mai recentă operă. Poloneza retuşată. Şi de ce nu ? O sărută pe obrazul pudrat,

---

1 Personaj fictiv din revista săptămânală pentru băieţi *The Magnet.* Billy Bunter este un antierou grăsun, care mănâncă mult, e mincinos, leneş şi lacom. (N. tr.)

simţindu-i pielea aspră sub buze, şi-şi dă seama că Doris şi-a plătit şi ea tributul în această viaţă.

— Eşti un om bun, îi şopteşte.

— Nu fi prostuţă.

— îmi aminteşti de o prietenă de demult, spune Silvana, întinzând mâna să-l mângâie pe Aurek pe cap. Hanka. Era un om foarte bun, ca tine.

— Ei, haide, doar suntem vecine! Ca să-ţi spun drept, îmi place să te am prin preajmă. De când a plecat Geena noastră de-acasă, mi-a lipsit compania feminină. îmi plăcea s-o am pe fata mea acasă. Dar copiii cresc aşa de repede... Uită-te la puştiul tău. Te iubeşte, nu-i aşa? N-am mai văzut o mamă şi un fiu aşa de apropiaţi ca voi. Probabil că nu ştii, dar Gilbert vă zice păpuşile ruseşti, după jucăriile alea de lemn care intră una într-alta, le ştii ? Şi băiatul îţi seamănă leit.

— Crezi?

— Te-a moştenit cu totul. Aşa, hai să-i chemăm pe bărbaţi înăuntru! Vreau să mă laud c-o am pe Vivien Leigh la mine-n salon.

— Nu. Nu, nu-i nevoie. O să-i arăt eu lui Janusz, mai încolo.

— Prostii! Şi să fi băut un pahar, două, după-masă, tot o să fie în stare să-mi aprecieze măiestria.

Părăseşte încăperea, înainte ca Silvana să apuce să mai spună ceva.

Cei trei bărbaţi se îngrămădesc în cameră şi Doris o ia pe Silvana după umeri şi o întoarce când într-o parte, când în cealaltă.

— Deci, ce părere aveţi?

— Nici nu te-am recunoscut, zice Janusz. Se clatină puţin pe picioare şi se vede cu ochiul liber că a băut cam mult.

E jenată de exprimarea lui vagă, de felul somnoros în care le zâmbeşte tuturor. Se uită la Tony şi îşi dă seama că o interesează ce crede el despre părul ei. E nerăbdătoare să vadă reacţia lui. Dacă o să i se pară că arată ridicol? Are privirea aţintită pe Janusz, pe figura lui căzută, pe ţigara din mâna lui, pe fumul care îi învăluie încheietura.

— Eşti frumoasă, Silvana, zice Tony, ca şi cum i-ar fi citit gândurile. O prinde pe Doris de mijloc şi o învârte prin încăpere, în ritm de vals. Şi dumneavoastră sunteţi frumoasă, doamnă Holbom!

— O, nu, termină! Lasă-mă jos!

— Nu dansa cu ea, zice Gilbert. Pe mine aşa m-a prins. Eram şi eu tinerel... M-a luat în braţe şi asta a fost. M-am trezit agăţat ca un peşte în cârlig.

— Chiar că spui prostii, râde Doris. Fetei noastre, Geena, îi place să danseze. Ar trebui să-i dai un telefon, Tony. Sunt sigură c-o să-şi găsească o seară liberă, să meargă să danseze cu tine.

— Mi-ar plăcea, zice Tony. N-am mai dansat de multă vreme. Se uită la Silvana şi îi face cu ochiul.

— Aurek? Silvana se întoarce către fiul ei. Ia uite! Uită-te la mama. Ce zici, îţi place? Aurek?

Aurek dă din cap.

— Tractor, zice şi împinge jucăria pe covor. Aceasta se loveşte de piciorul unui scaun, dărâmând vasul de alamă pentru cărbuni, un vătrai şi nişte cleşti, care aterizează în cămin.

— Stai cuminte, copile, spune Doris.

— Păi, bine, zice Gilbert, firecându-şi mâinile. Să continuăm, domnilor? încă o tură?

Tony se opreşte din valsat şi-i dă drumul lui Doris. Se înclină în faţa ei.

— Bună idee! încă un joc. Staţi aşa, să mai aduc nişte răcoritoare din maşină. Am nişte cadouri şi pentru dumneavoastră, doamnelor. Mă scuzaţi un moment ?

— Bine, zice Gilbert. Dar, dac-o să-ţi ia mai mult de cinci minute, o să trimitem o echipă de cercetaşi după tine.

Tony se întoarce cu două cutii de ciocolată şi un şoricel de zahăr.

— Iată! Milk Tray – şi ceva pentru Aurek.

— Vai de mine! zice Doris, în timp ce el îi înmânează cutia legată cu fundă roşie. De ani de zile n-am mai primit ciocolată de la un bărbat.

— Să nu cumva să o răsfeţi, zice Gilbert. Numai Dumnezeu ştie ce-o să mai vrea dup-aia.

— Măcar mie nu mi se-mpleticeşte limba, zice Doris. O să vă fac nişte ceai. Jan, tu pari să ai nevoie de o cană de ceai. Vino-n bucătărie!

Doris îi scoate din cameră, iar Tony şi Silvana se trezesc singuri în salon, cu Aurek plimbând tractorul pe la picioarele lor.

— Deschide-o! o îndeamnă Tony, dându-i o cutie cu bomboane de ciocolată.

Silvana desface funda şi capacul. înăuntru nu se găsesc bomboane, ci o carte mică, roşie. Un dicţionar.

— Asta voiai, nu ?

Ea încuviinţează din cap, neştiind ce să spună.

— Şşt, niciun cuvânt, spune el.

îi atinge obrazul cu vârfurile degetelor, îi zâmbeşte uşor amar şi iese din cameră.

în noaptea aia, după ce Janusz se duce la culcare, Silvana se aşază la masa din bucătărie, cu dicţionarul roşu deschis în poală şi cu dicţionarul

englez-polonez al lui Janusz lângă ea, pe masă. Traduce, cu greutate, primele rânduri ale unei scrisori. îi ia mult, răsfoieşte în grabă cărţile, notează cuvintele în engleză, apoi le caută în poloneză. în sfârşit, are câteva fraze cât de cât coerente.

Dragul meu,

E necesar să nu te simţi rău. Dacă n-ai veste de la soţia ta, poate că ea găsit pe altcineva ? Şi nu uita, niciodată nu vrei să te îndrăgosteşti. Se întâmplă, pur şi simplu. Citesc ceva azi. Acolo unde dragoste e, şi iertare e. Eu cred asta.

Silvana pune scrisoarea la loc în cutia de pantofi din cămară, stinge lumina şi urcă scările spre dormitor pe întuneric. Ştie câte trepte sunt, ştie unde să cotească pe palier, îi e familiară senzaţia balustradei sub degete. Casa asta a devenit căminul ei. Dar e un cămin plin de minciuni.

Şi dacă Janusz ar afla secretul Silvanei, oare ar ierta-o? N-are cuvinte să povestească cele întâmplate. Nu: e mai bine să-şi păzească secretul, să-l ţină la întuneric, murat şi alunecos, ca un borcan uitat în fundul cămării, un borcan în care nici măcar ea să nu-şi poată aminti ce pluteşte.

Ajunsă în dormitor, bagă dicţionarul roşu într-un sertar, lângă batic. Se strecoară în pat şi se gândeşte la Doris, la ce-a spus despre Aurek. Că seamănă cu ea. închide ochii. Câteodată, are impresia că Doris ştie tot şi, în acelaşi timp, habar n-are de nimic.

II aude pe Janusz răsucindu-se lângă ea.

— Ce-ai făcut ?

Silvana tresare la auzul vocii lui somnoroase.

— Am băut o ceaşcă de cacao. N-am vrut să te trezesc.

îşi trage pătura pe ea şi încearcă să nu se mai gândească la scrisori. E prea dureros.

— Janusz, m-au trimis acasă. Mi-am pierdut slujba.

Silvana aprinde veioza. Janusz clipeşte, deranjat de lumină.

Pare mahmur, are privirea înceţoşată, părul îi stă ridicat în smocuri.

O roagă să stingă lumina.

— Oricum nu-ţi plăcea slujba aia. Vorbim mai încolo. Lasă-mă să dorm.

Silvana ascultă cum se domoleşte răsuflarea lui Janusz. Se gândeşte la Tony. îi vine în minte expresia pe care o avea atunci când i-a dat dicţionarul, atingerea degetelor lui pe obrazul ei. îşi ţine mâna pe piept, şi-o strecoară pe sub cămaşa de noapte şi-şi prinde sânul în palmă, descriind cercuri cu degetele în jurul sfârcului. A ajuns până aici. Ştie foarte clar care sunt scopurile vieţii ei: căsnicia, să fíe o mamă bună, casa asta. O treime din restul vieţii ei pentru fiecare dintre ele. Cu aceste gânduri răsucindu-i-se prin minte, îşi închide cămaşa de noapte, se cufundă la loc în pernă şi lasă somnul să o tragă în bezna viselor.

Polonia

Silvana

Gregor era un bărbat arătos şi o ştia. Subţire şi înalt, purta un trenci lung, un costum de tweed făcut pe comandă şi o eşarfă de culoarea muştarului, bine strânsă în jurul gâtului său lung. Spunea că e doctor. Că lucrase în Rusia, trăind în

sate izolate din Urali, la mare distanţă de orice oraş. Era *znakhar,* adică practica medicina tradiţională. Acum, trăia cu un mic grup de oameni: trei femei şi un bărbat. În prima zi, când li s-a alăturat, Gregor a învăţat-o să caute muşuroaie de furnici. Bătrânul din grupul lor suferea de artrită.

— Trebuie să găsesc furnici care-şi fac muşuroaie înalte. Dacă dai de ele, trebuie să iei muşuroiul cu totul. Secreţia pe care o folosesc furnicile ca să construiască e foarte bună pentru bolile de articulaţii.

— Ştie ce vorbeşte, i-a spus una dintre femei Sil vanei. Mi-a salvat copilul. Şi-a mângâiat burta. Sunt în opt săptămâni de-abia, dar mi-e rău de nu mai pot. Vin dintr-un sat, de la vreo optzeci de kilometri de-aici. L-am cunoscut pe Gregor acum câteva săptămâni. Sângeram şi mi-a dat un leac care a oprit sângerarea. Uită-te la mine acum! M-am făcut bine. E un om extraordinar.

O chema Elsa. Avea o faţă rotundă, pistruiată, înconjurată de o claie deasă de păr negru şi strălucitor. Avea ochii mari, genele lungi şi buzele pline, predispuse la ţuguiere. Se ţinea după Gregor peste tot. Când se simţea prea obosită ca să se mai mişte din tabără, stătea şi se uita după el.

Mai era şi un cuplu de bătrâni. Lui îi plăcea să se plângă de frig, să-şi scarpine chelia şi să facă glume, cum c-ar avea nevoie de o tunsoare. Ea avea şolduri late, pielea flască şi părul împletit în cozi strânse în vârful capului ca nişte câmaţi gri. Ea se ocupa să gătească orice le aducea Gregor. În restul timpului, se plângea de bărbatul ei suferind.

în fme, mai era o femeie brunetă, pe nume Lottie. Silvana îi spunea Pianista. Avea părul strâns într-un coc şi mâini delicate, la care se uita vreme îndelungată.

Gregor i-a arătat Silvanei cum să jupoaie animalele cu cuţitul şi cum să pună capcane; ea însăşi a fost surprinsă de cât de repede a învăţat să supravieţuiască printre copaci.

— Poftim, a zis el, dându-i un iepure mort, prima dată când au mers împreună la vânătoare. Nu-ţi fie teamă. Ia unul dintre cuţitele mele şi o să-ţi arăt ce să faci.

Intraseră adânc în pădure, printre ferigi şi muri spinoşi.

Silvana a dat din cap. Jupuise deja iepuri împreună cu Hanka, pe timpul iernii, la fermă. Avea să-i arate acestui bărbat că ştie exact ce să facă. A luat cuţitul pe care i-l dăduse, unul scurt, de vânătoare, cu mâner mic. Aurek s-a lăsat pe vine lângă ea.

Gregor i-a zâmbit, ca şi cum ar fi fost studenta lui preferată.

— începe de la picioarele din spate. Vrem ca blana să rămână întreagă. Când o să vină frigul, o să-ţi prindă bine nişte mănuşi din blană de iepure. Faci o tăietură de-a lungul coapselor. Fii îndrăzneaţă când mânuieşti cuţitul! Nu-ţi fie frică, e destul de...

Silvana a luat cuţitul şi a început să taie cu agilitate. După câteva minute, a ridicat blana însângerată.

— Aşa?

Gregor a râs.

— Deci ce-avem noi aici? O ţărancă? Si eu care credeam c-ai spus că eşti din Varşovia! Dar nu, nu eşti fată de oraş. Şi nici ţărancă get-beget nu eşti. Ce faci singură în pădure, cu ţigănuşul tău cu ochi negri ?

L-a ţintuit cu privirea, încercând să-l facă să se uite în altă parte. Dar n-a făcut-o.

— Soţul meu e soldat în armata poloneză. Cât e el plecat, eu încerc să-l ţin pe băiatul nostru departe de orice rele. A pus un braţ protector în jurul lui Aurek. Pădurea e un loc bun în care să-l ascund. După război, soţul meu o să se-ntoarcă şi-o să ne găsească, şi-o să locuim din nou la Varşovia.

— Hm... Asta-i povestea ta. Când te-am văzut prima oară, am crezut că eşti un spiriduş al pădurii. O zână minunată, care se plimba printre copaci, adunând ierburi, scoţând rădăcini. Fură luna, muşcă din soare.

A ridicat iepurele jupuit şi l-a scuturat, ca să alunge muştele care începeau să se adune.

— E un descântec rusesc. Sperie vrăjitoarele. Dar tu nu pari speriată, aşa că poate eşti într-adevăr cine zici că eşti. Oricine-ai fi, e bine să ai pe cineva lângă tine, care ştie să mânuiască un cuţit. Hai să vedem dacă în capcanele celelalte s-a prins ceva. Dac-o să ai noroc, poate c-o să te alegi cu mănuşile alea din blană de iepure, până la urmă.

Uneori, se trezea cu Gregor lângă ea.

— Dormi ? Pot să mă-ntind lângă tine, dacă ţi-e frig.

— Te rog, pleacă.

— Hai, lasă-mă să te-ncălzesc...

— Pleacă.

— E pierderea ta, şoptea şi se ridica. Nu a mea.

Târziu în noapte, când zgomotele pe care le făceau oamenii în somn erau mai puternice decât cele ale pădurii, Silvana îl auzea mai întâi cu Elsa şi apoi cu Lottie, crenguţele frângându-se sub

picioarele lui în timp ce se furişa de la o femeie la alta.

În lunile de vară, a luat-o pe Silvana la vânătoare cu el, spunând că e mai agilă şi mai iscusită decât celelalte femei. I-au plăcut zilele alea, când ei doi, împreună cu Aurek, se mişcau în tăcere printre copaci. Au găsit un coş de răchită într-un şanţ şi l-au proptit cu un băţ, de care au legat o sfoară lungă. Au prins veveriţe, nevăstuici, chiar şi un pui de mistreţ, într-un rând. Gregor a înşfăcat creatura mică şi păroasă, care guiţa. Silvana l-a luat pe Aurek şi au fugit cât au putut de repede, speriaţi ca mama să nu se afle cumva prin preajmă şi să fie furioasă.

într-o zi, spre sfârşitul verii, Gregor i-a luat la cules de ciuperci şi au dat peste o căprioară cu ochii împăienjeniţi de moarte, cu capul răsucit, ca şi cum ar fi căzut în goană. Gregor s-a aplecat deasupra ei.

— A fost împuşcată. Ajută-mă s-o ridic. Cine a împuşcat-o are să vină s-o caute. Trebuie s-o luăm repede de-aici. O să ne hrănească bine pe toţi.

Silvana a apucat-o de picioarele din faţă şi l-a ajutat pe Gregor să o ridice pe umeri. A mers alături de el, cărându-l pe Aurek în braţe. Băiatul era uşor şi se ţinea bine de ea, aşa că avea mâinile libere ca, din când în când, să-l ajute pe Gregor să-şi potrivească mai bine povara pe umeri.

S-a oprit într-o poieniţă şi a lăsat animalul jos.

— Nu mai pot s-o car. E prea grea. Trebuie s-o tăiem aici.

Silvana l-a dat jos pe Aurek.

— Aici?

A scos două cuţite din haină şi i-a dat şi ei unul. Apoi s-a aplecat şi a spintecat burta căprioarei. Măruntaiele au dat pe dinafară, o învălmăşeală

catifelată de roşu şi albăstrui, iar trupul a părut să ofteze, de parcă ar fi rămas dintr-odată fără aer.

— O să aruncăm măruntaiele, a spus Gregor, băgând mâna în trupul însângerat. Acum trebuie să-ngropăm carnea. Dac-o lăsăm descoperită, o să se umple de muşte. Oricât de foame ne-ar fi, nu putem să mâncăm came plină de viermi. Dac-o acoperim, o să ţină. Trebuie doar s-o ferim de muşte, asta-i tot.

Silvana s-a întors cu spatele, simţind că i se întoarce stomacul pe dos din pricina mirosului care se ridica. Gregor i-a aruncat o privire.

— Te simţi în stare să faci asta?

A dat din cap. Nu era timp pentru slăbiciune. Aveau nevoie de carne. Aurek trebuia să mănânce.

— Da, a zis. Da, bineînţeles că sunt în stare.

A îngenuncheat şi el i-a spus ce să taie, cum să secţioneze cadavrul. Maţele erau calde şi îşi simţea propria inimă pulsând, înteţindu-şi ritmul, pe măsură ce scotea măruntaiele şi le arunca în groapa puţin adâncă pe care o săpase pentru ele.

— Ai văzut vreodată un om rănit? a întrebat-o Gregor. Pe cineva care pierde mult sânge?

— Nu. De ce mă-ntrebi ?

— Sunt bărbaţi în pădurile astea. Bărbaţi care se luptă cu nemţii. Au nevoie de oameni ca tine. Ai putea să li te-alături. Eşti destul de puternică să lupţi împreună cu ei. Pot să te duc în tabăra lor. Ai putea să-nveţi să tragi cu arma. Şi dacă nu vrei să lupţi, tot au nevoie de asistente medicale. Femei care să nu dea înapoi la vederea sângelui. Ai putea s-o faci.

Silvana curăţa cavităţile căprioarei cu iarbă. S-a oprit o clipă, şi-a şters obrazul cu mâneca şi s-a uitat la Aurek, care alerga după fluturi, cu faţa şi hainele mânjite de sânge de căprioară.

— Trebuie să am grijă de fiul meu, asta-i datoria mea. De mai mult nu sunt în stare.

Gregor şi-a şters briceagul pe pământ.

— Cine ştie de ce suntem capabili pe timp de război. Haide! Trebuie să săpăm repede o groapă. Şi trebuie să îngropăm mare parte din ce-i aici.

Într-o noapte cu lună de la sfârşitul verii, când totul era scăldat într-o lumină albastră şi argintie, Silvana I-a văzut pe Gregor culcându-se lângă bătrână. Carnea ei se revărsa de sub trupul lui masiv şi Silvana a fost sigură că aude oasele obosite ale bătrânei trosnind în timp ce Gregor se mişca încet deasupra ei, înainte şi înapoi, ca un făcăleţ care întinde coca. Alături, prefăcându-se că doarme, soţul ei stătea făcut covrig ca un copil şi-şi sugea degetul mare, cu îmbufnare neputincioasă.

Silvana a închis ochii, tulburată de dorinţa pe care cele văzute o stârniseră în ea.

Janusz

Janusz voia să rămână, să încerce să înţeleagă ce se întâmplase. Ambrose spunea că nu se mai putea face nimic, că Franek avea să fie înmormântat în sat şi că avea să le scrie rudelor lui, să le dea vestea că băiatul murise în urma unui accident de vânătoare.

Bruno s-a înfuriat şi a insistat să scrie el scrisoarea. Rudele nu aveau să primească o misivă de la un străin. Avea să le spună că Franek căzuse la datorie, erou de război. La ce bun să afle că avusese o armă încărcată şi că se împuşcase singur?

Janusz l-a văzut aşezat la masa din bucătărie, aruncând foaie după foaie, până când a părut să găsească formularea potrivită.

Dimineaţa, devreme, a sosit o sanie încărcată cu piei de capră. Şi-au luat rămas-bun de la Ambrose pe întuneric.

— Să le trimiţi scrisoarea mea rudelor lui Franek, i-a cerut Bruno la plecare. Promite-mi c-o s-o trimiţi chiar azi.

A urmat o călătorie lungă, dureroasă, un traseu sinuos, prin sate şi cătune, pe drumuri flancate de troiene uriaşe de zăpadă, tunele de alb care albăstreau aerul şi înnegreau copacii. Nici Janusz, nici Bruno nu vorbeau. Mirosul pieilor pe care stăteau era copleşitor, o duhoare unsuroasă de capră, care lui Janusz îi întorcea stomacul pe dos.

Au ajuns la o şcoală, unde li s-a dat votcă amestecată cu grăsime de raţă.

— *Ca să vă dea putere,* a zis cineva, înmânându-i lui Janusz paharul cu amestecul tulbure. O să vă prindă bine leacul ăsta, după toate prin câte-aţi trecut.

L-a băut dintr-o suflare şi a mai cerut unul. Apoi încă unul.

în aceeaşi zi, două fete i-au condus pe Janusz şi pe Bruno la gară, sărutându-i de rămas-bun, ca şi cum ar fi fost iubitele lor.

— Nu uita, a zis fata care îl însoţea pe Janusz. Nu trebuie să stai în acelaşi vagon cu prietenul tău. Trebuie să călătoreşti singur. Dacă poliţiştii văd doi bărbaţi călătorind împreună, îi opresc.

— La revedere, a zis Janusz. Capul i se învârtea de la atâta votcă. O adiere a măturat peronul gării, ridicând zăpada în spirale, iar Janusz a încercat să se posteze între fată şi suflarea îngheţată, ca s-o apere de frig.

De sub căciula de lână îi ieşeau şuviţe din părul castaniu, scurt şi cârlionţat. Avea ochi migdalaţi şi

mici şi sprâncene dese. Frigul muşcător îi înroşise nasul. S-a ridicat pe vârfuri şi l-a sărutat.

— Trebuie să joci bine, a şoptit. Să pari localnic. Prefă-te că-ţi iei rămas-bun de la iubita ta.

— O să-mi fie dor de tine, a zis el, conformându-se, şi s-a gândit că într-adevăr îi va fi dor de ea. Te iubesc, i-a şoptit, cuvintele transformându-se în nori de aburi în aerul îngheţat. Şi părea veridic. A tras-o în braţele lui. Să iubeşti o străină ar putea fi cel mai uşor lucru din lume. II încerca o dorinţă puternică, care venea din altă parte decât din inimă şi care, de aceea, era clară şi simplă. A sărutat-o şi şi-a dat jos mănuşile, fără să-i pese de frig, i-a descheiat nasturii de la haină, încercând să-şi facă loc printre straturile de haine. Nu voia decât s-o ducă pe străina asta în spatele şcolii şi s-o dezbrace. Ea s-a retras, punându-i o mână pe piept.

— Eşti beat.

— Cum te cheamă?

— E mai bine să nu ştii.

— Te rog.

— Nu-i nevoie să ştii.

— Ba da. Vreau să te revăd. După război.

Fata a clătinat din cap.

— Mă cheamă Roza.

— Roza. După război, o să mă-ntorc.

L-a sărutat delicat pe buze.

— Crezi că eşti singurul care mi-a spus asta? Aşa spun toţi soldaţii. Sunteţi cu toţii nişte fraieri romantici. Du-te. Nu uita să-mi faci cu mâna din tren. Joacă bine.

Janusz a urcat în tren şi a încercat să-i facă semn cu mâna, dar ningea prea tare, aşa că n-a

reuşit s-o mai zărească. Şi-a studiat mâinile aşezate în poală şi s-a simţit prost la gândul că se lăsase copleşit de emoţii în halul ăla. Se întreba dacă Bruno îl văzuse încercând să-şi bage mâinile pe sub hainele fetei. S-a gândit la Silvana şi şi-a dat seama că n-ar fi simţit niciodată lucrurile astea pentru altă fată dacă ar fi rămas lângă ea. Singurătatea îl înnebunea.

La un moment dat, probabil că s-au urcat şi nişte poliţişti în tren. După aceea, Bruno a povestit de multe ori despre evadarea lor şi de fiecare dată pomenea şi de poliţişti, dar Janusz nu-şi mai aducea aminte de ei. I se spusese să ţină capul jos şi să nu privească pe nimeni în ochi.

Trenul înainta zdrăngănind şi clătinându-se, iar amintirile de acasă îi dădeau putere: mama lui cântând la pian; tatăl lui, venind ;icasă de la muncă, discutând politică şi vorbind despre consiliul local. îşi amintea de livada de meri din spatele casei părinţilor Sil vanei, unde o aştepta atunci când îi făcea curte. S-a gândit din nou la bătrâna pe care o confundase cu o fată. La sângele de pe picioarele ei. La părul ei alb. S-a gândit la Franek şi ar fi vrut să spună ce simţise când îl văzuse pe băiat zăcând fără suflare pe gheaţă. Dar nu avea cui să i se confeseze. S-a aplecat pe fereastră şi a privit cum ziua se transformă în noapte. Când, a doua zi în zori, trenul s-a oprit, Bruno a trecut pe lângă el, iar Janusz s-a ridicat şi l-a urmat.

Nişte străini i-au întâmpinat pe peron. Au fost trecuţi de la unii la alţii. Au traversat în tăcere un râu îngheţat şi au luat alt tren. Janusz şi-a dat seama că Roza avusese dreptate. Fusese o prostie să-i spună că se vor mai vedea vreodată. Şi Silvana, şi fiul lui ? Bruno îi spusese să uite de ei. Probabil că n-avea să-i revadă nici pe ei, niciodată.

Ipswich

în septembrie, Aurek începe şcoala. Acum îl are pe Peter, sunt colegi de clasă, nu mai face scandal, iar pe Silvana o cuprinde un fel de spaimă când el îşi desprinde mâna dintr-a ei şi pleacă. Băiatul nu mai are nevoie de ea ca pe vremuri, nu mai simte nevoia să stea tot timpul împreună, legaţi, şi asta o face să se simtă ciudat. O doare să-l vadă îndepărtându-se de ea cu atâta uşurinţă.

Peter, care, aşa cum află Silvana de la Tony, stă la bunici în timpul săptămânii, se întâlneşte în fiecare dimineaţă cu Silvana şi cu Aurek în parc, în drum spre şcoală. Bunica lui îl aduce până la marginea parcului. E o femeie slabă, cu părul cărunt, care poartă o fustă de tweed şi o bluză cu gulerul închis până la gât. îngustă ca o lamă de cuţit, din lateral aproape că dispare. Când îl îmbrăţişează pe băiat, totuşi, chipul ei slab radiază. Se umflă, devine materială, caldă şi vie, iar sentimentele ei sunt la fel de evidente ca ale unui copil. Bătrâna îl sărută pe Peter cu sălbăticie pe obrajii bucălaţi, ca şi cum s-ar teme că n-are să-l mai vadă niciodată.

Silvana ştie că mâinile bătrânei închid în ele teama de pierdere. Şi-a pierdut fiica. Nu-i de mirare că se agaţă de băiat. Şi nu-i de mirare nici că, atunci când îl atinge, copilul încearcă să scape. Probabil că simte greutatea morţii mamei de fiecare dată când mâinile osoase ale bunicii se aşază pe faţa lui.

Silvanei i-ar plăcea să stea de vorbă cu ea, să-i spună că înţelege, dar bătrâna nu-i dă niciodată atenţie. întoarce capul şi se face din nou subţire ca o lamă de cuţit. Are ochi doar pentru nepotul ei.

în după-amiezile de vineri, Tony îl ia pe Peter de la poarta şcolii, ca să-şi petreacă weekendul împreună. La simpla vedere a bărbatului care stă şi-şi aşteaptă copilul, inima Silvanei începe să bată nebuneşte. O înspăimântă cât de intens speră că îl

va revedea şi de multe ori încearcă să se ascundă printre celelalte mame care îşi aşteaptă copiii. Dar o găseşte mereu, ridică mâna sus de tot în semn de salut, ca şi cum ar fi zărit-o în mijlocul unei mulţimi mult mai mari şi trebuie să-i atragă atenţia cu un gest exagerat.

Merg prin parc, lăsându-i pe cei doi băieţi să alerge înaintea lor. E aşa de uşor să stai de vorbă cu Tony. Cu el, poate să-şi lase trecutul în urmă. E convinsă că o înţelege. De fiecare dată când Sil vana caută un cuvânt, el l-a găsit deja şi încheie propoziţia în locul ei.

Aşa era şi cu Janusz, când erau tineri. Trebuia doar să se uite unul la altul ca să ştie ce gândesc. Chiar şi visele li se intersectau uneori. Acum, între ei e o răceală politicoasă.

— Mi-e dor de anumite mâncăruri, răspunde, când Tony o întreabă despre ţara ei natală. îi pune mereu întrebări despre Polonia şi ea răspunde cu plăcere, atâta timp cât nu vine vorba de război. Când încearcă s-o descoasă despre anii petrecuţi în pădure, schimbă subiectul. Îi arată veveriţe care le taie calea sau observă că mânecile hainei trebuie călcate, un nasture trebuie cusut sau capsele genţii trebuie reparate.

— *Pierogi,* spune. De-asta mi-e dor. Cocă umplută cu varză şi brânză, sau ciuperci şi ceapă. Sau cu ce vrei. Le mâneam întotdeauna cu smântână. Poţi să le faci şi dulci. Când mă gândesc la *pierogi*, mă simt...

— Nostalgică?

— *Tesknota.* Da. Nostalgică. De-aia nici nu mă gândesc prea des la lucrurile astea.

Tony întinde mâinile ca un politician pe cale să ţină un discurs, să se joace cu mulţimile. Silvanei îi place felul lui de a fi, plin de sentimentul propriei

importanţe. I se pare că vrea s-o impresioneze. Şi de ani de zile n-a mai încercat un bărbat să facă asta.

— Te gândeşti vreodată să te-ntorci ?

— Janusz crede că vom putea să ne întoarcem într-o zi, dar nu-mi dau seama cum. N-avem la ce să ne-ntoarcem. Ţara noastră e condusă de comunişti. N-am putea să ne-ntoarcem nici dac-am vrea.

— Dar Aurek are dreptul să ştie de unde vine. Toţi oamenii ar trebui să ştie ai cui sunt şi de unde vin.

Silvana se uită la el.

— Aurek e al meu, spune ea apăsat.

Ajunşi la marginea parcului, se întorc să-i privească pe băieţi jucându-se în spatele lor.

— E timpul să mergem, spune Silvana.

— Chiar trebuie? De ce să nu-i lăsăm pe băieţi să se mai joace puţin ?

Tony îi ţine o clipă mâinile într-ale lui, blând, de parcă ar putea să se spargă dacă ar fi apucate cu mai multă putere. Se uită la ele în timp ce le dă drumul, să vadă dacă sunt într-adevăr aşa de fragile cum credea. Dar nu sunt. Are mâini aspre. Mici şi vânjoase, şi mereu în căutarea a ceva care să le umple.

— Mi-ar plăcea să te conduc acasă, zice el, dar, dacă Janusz n-a venit de la muncă, mi-e teamă că oamenii ar cleveti dacă ne-ar vedea sosind împreună. N-aş vrea să dau prilej limbilor să foarfece. Britanicii sunt înguşti la minte şi au limbi ascuţite, iar cei de pe-aici sunt cei mai răi dintre toţi.

— Ei bine... spune ea, în timp ce aşteaptă ca Aurek să se dea jos din copacul în care se căţărase. Pe curând.

— N-ai vrea să-i ducem pe băieţi la o plimbare în weekend ? Sau să mergem la lac, să ne plimbăm cu barca?

— Da, ar fi drăguţ.

E obişnuită cu propunerile lui Tony. Uneori se ţine de ele, de cele mai multe ori, nu. Apoi apare ca din senin, după mai multe zile, cu cadouri: portocale şi struguri verzi, sticloşi. O banană pătată pentru fiecare; câmaţi de porc pe care trebuie să-i pregătească pe loc, pentru că sunt, după cum spune el, pe muchie. Lucruri atât de neaşteptate şi delicioase, încât Silvana dă uitării plimbările ratate.

— înainte să pleci, spune-mi... dicţionarul ăla... ştiu că n-ar trebui să te-ntreb, dar sunt curios. Ţi-a fost de ajutor? N-ai mai spus nimic.

Silvana se gândeşte la întrebare, jucându-se cu o şuviţă de păr. Spune ceva despre Peter, că e înalt pentru vârsta lui.

— Da, aşa e, spune Tony. Dar dicţionarul ? La ce ţi-a trebuit ?

Silvana se uită în jur. Nu găseşte nimic care să întrerupă şirul

acesta de întrebări. Parcul e gol, veveriţele au fost deja aduse în discuţie şi, dacă o să se mai joace mult cu părul şi cu hainele, el o să creadă că are păduchi.

— Silvana?

Trage adânc aer în piept şi încearcă să-i spună adevărul.

— Aveam nişte scrisori pe care trebuia să le traduc.

— Scrisori ? Atât, nişte scrisori ?

Ochii căprui ai lui Tony o fixează, îmbiind-o. „Vorbeşte cu mine”, îi spun. Şi ar vrea să vorbească. A obosit să-i poarte secretele lui Janusz. Destul că le

are pe-ale ei. Tuşeşte agitată şi îşi împinge bărbia spre el, încercând să pară amuzată de conversaţia asta.

— Sunt scrisorile lui Janusz. De la altă femeie.

— De la altă femeie ?

— Nu e stupid? zice ea, încercând să aibă o atitudine cât mai englezească. Aşa de stupid!

— Vai, Silvana, îmi pare rău...

Tony îi prinde din nou mâinile într-ale lui, dar de data asta le strânge cu putere, zdrobindu-i degetele. Un gând neaşteptat, oribil îi vine în minte: ce-ar fi să-i spună lui Janusz?

— E complicat, spune ea, dorindu-şi să-i poată vorbi în poloneză. Arde de dorinţa de a se desfăşura în propria limbă, de a-i simţi gustul pe buze, toate nuanţele şi figurile de stil, toate răsucirile şi subtilele sunete joase pe care le-ar putea produce. I-ar putea explica totul în poloneză.

— Nu-i nimic. Ţi-am spus asta numai pentru că e foarte obositor să păstrezi tot timpul secrete. Janusz e un soţ bun, chiar e. Şi un tată bun pentru Aurek.

Tony o trage spre el, apăsându-i mâinile la pieptul lui; de data asta, îmbrăţişarea lui nu mai are nimic echivoc.

— Silvana, draga mea, habar n-am avut...

Se uită în ochii ei şi, o clipă, are impresia că o s-o sărute. Şi totuşi, nu se desprinde din îmbrăţişarea lui.

— Dacă-i spun lui Janusz că ştiu şi mă părăseşte ? Dacă se-ntoarce la ea? Ce-o să se aleagă de noi, de Aurek şi de mine?

Tony se apleacă spre ea, ea îi simte vocea fierbinte pe obraz.

— Dar să ştii că...

— Nu ştiu nimic.

— Să ştii că eu o să te ajut mereu. Nu se poate să nu-ţi fi dat seama că...

în spatele lor, Aurek sare din copac şi îşi înfăşoară braţele în jurul picioarelor Silvanei. Ea îşi retrage mâinile dintr-ale lui Tony şi se îndepărtează de el.

— Serios, trebuie să plec.

— Nu pleca! Vino la mine. Acum! Putem să vorbim. Te rog să nu pleci aşa.

Pare atât de trist, încât e sigură că unul dintre ei sau poate amândoi vor începe să plângă, iar plânsul n-are niciun rost. Plânsul ar fi deja prea mult. Plânsul i-ar arăta lui Tony că e o femeie lipsită de orice control asupra propriei vieţi. Oricum a fost o proastă că i-a spus. Ar fi mai bine să-i explice că nu e decât o supravieţuitoare, nimic mai mult, care a venit în Anglia pentru ca Aurek să aibă un tată.

Vorbeşte în şoaptă.

— Eu şi Janusz... Nu prea mai ştim cine suntem. S-au întâmplat atâtea în timpul războiului... Trecutul nu-mi dă pace. În timpul războiului, am crezut că Janusz a murit. Toţi anii ăia petrecuţi separat... Nu mi-am imaginat niciodată că are să mă găsească. S-au întâmplat prea multe...

îl priveşte din nou în ochi. Habar n-are de ce îi spune lui Tony atâtea despre viaţa ei. Ar putea la fel de bine să fie pe pervazul unei ferestre, gata să-şi ia viaţa. De ce riscă atât de mult? Pentru că are ocazia să-i spună cuiva ce e de nespus? Sau ca să simtă căldura privirii acestui bărbat pe pielea ei ?

— Te rog să uiţi tot ce-am spus. Aurek are nevoie de tatăl lui. Eu... Te rog, prefă-te că n-am zis nimic. Trebuie să plec.

Cu o ultimă fărâmă de putere, Silvana se răsuceşte pe călcâie, sperând ca Tony să vadă doar spatele unei femei puternice, care se îndepărtează de el. O strigă, rugând-o să-l aştepte, dar nu se întoarce.

Aurek se străduieşte să ţină pasul cu ea. Silvana ştie că nu-i place când merge prea repede, dar e singurul lucru pe care-l poate face ca să n-o ia la fugă. Aurek se plânge, dar nu poate încetini pasul. îl apucă de mână şi-l trage după ea. La marginea parcului, se opreşte.

— Aurek, uită-te-n urmă. Îi vezi ?

Aurek clatină din cap.

— Bine, vino-ncoace. O să te iau în braţe. Trebuie s-ajungem repede acasă.

Aurek se zbate în braţele ei. Ştie că e prea mare ca să mai fie cărat aşa, dar îl roagă să stea cuminte şi, în cele din urmă, o cuprinde cu picioarele pe după mijloc şi cu mâinile pe după gât.

Până ajunge să bage cheia în broasca uşii de la intrare, s-a convins singură că Janusz va fi acolo şi că va şti totul. Dar, când intră în hol, casa e pustie şi se aude numai ticăitul ceasului de pe poliţa de deasupra şemineului din salon.

Deschide uşa din spate, iar Aurek aleargă afară şi se caţără pe scara de frânghie, în căsuţa din copac. în cămară, pe un raft, stă cutia de pantofi. Doar văzând-o, se simte înspăimântată. Va arde scrisorile. Le va scoate şi le va da foc şi apoi vor trăi toţi trei mai departe, ca înainte.

Ia cutia de pantofi şi o aşază pe masa din bucătărie. Bagă mâna cu grijă printre cârpe şi cutii

cu cremă, dar scrisorile nu mai sunt acolo. Azvârle totul din cutie, o scutură, o întoarce cu fundul în sus. Ce să facă mai departe? Pune la loc lucrurile împrăştiate, aşezându-le în ordine. Bagă cutia la loc în cămară şi închide uşa, sprijinindu-se pe ea, de parcă i-ar fi teamă să nu se deschidă brusc, de capul ei. Pe urmă iese în grădină, sorbind cu nesaţ aerul umed.

Parcela cu zarzavaturi de sub copac a dat o recoltă bogată de ceapă şi mulţi morcovi, pe care i-a scos împreună cu Janusz. Au mai rămas cepe de scos. Janusz a pus unele care cresc încontinuu. „Eterne”, aşa se numesc. Oftează. Chiar s-a prostit în aşa hal, încât până şi numele unui soi de ceapă o face să se simtă slabă ?

îşi trece mâna peste corolele crizantemelor de culoarea ruginii. Tufele de vâsc pe care le-a plantat Janusz sunt încă mici, dar în ele strălucesc nişte boabe mărunte, roşii ca sângele. în Polonia, bobiţele astea sunt semn de iarnă grea, aşa se spune. Margaretele albastre din soiul Michaelma şi anemonele albe s-au prăbuşit unele peste altele şi ultima dintre daliile uriaşe ale lui Janusz, roz cu purpuriu, proptită de un arac, se ridică mândră spre cer, strălucind în lumina târzie a amiezii.

Silvana culege câteva flori, până face un bucheţel. Dacă Janusz şi-ar fi dat seama că a găsit scrisorile, nu i-ar fi spus totuşi ceva? Deci trebuie să le fi mutat, crezând că ea habar n-are de ele. Simte uşurare la gândul că scrisorile nu mai sunt acolo. Ca şi cum un nod strâns înlăuntrul ei s-ar fi desfăcut.

Poate că se simte mai bine fiindcă i-a spus lui Tony despre ele? Se convinge singură că Janusz a aruncat scrisorile. Asta înseamnă că aventura s-a terminat. A fost o întâmplare dintre cele care se întâmplă în vreme de război, asta-i tot. Dar ea şi Tony?

Se pricepe de minune să se mintă singură, prefacându-se că anumite lucruri s-au întâmplat într-un fel, şi nu în altul, şi reuşeşte să-şi fixeze povestea în minte. S-ar putea să se fi îndrăgostit puţin de Tony, dar acum s-a terminat. E doar un prieten de familie. Nimic mai mult. Un bărbat care are un fiu de aceeaşi vârstă cu fiul lor. Se uită la buchetul de flori şi-şi dă seama că a smuls toate petalele şi că ţine în mână câteva tulpini cu frunze. Le aruncă în iarbă.

La apus, grădina devine sumbră. Cerul se face turcoaz şi apare prima stea.

— Coboară! strigă la Aurek, care e în căsuţa din copac. Hai înăuntru, să facem ceai pentru tata!

Tata e un cuvânt aşa de frumos. Se potriveşte cu *familie, mamă şi fiu.* Cuvinte neprimejdioase. Stând acolo, pe peluza pe care Janusz a tuns-o şi a greblat-o cu atâta drag, şi privind la partea din spate a casei lor, Silvana îşi dă seama că nu trebuie să-l mai vadă niciodată pe Tony. Prietenia lor s-a terminat.

Polonia

Silvana

începuse să bată un vânt rece, care nu se mai dădea plecat, măturând pădurile, suflând frunzele din copaci. Silvana privea cum cad frunzele, rotindu-se şi dansând în jurul ei. Trecuse mai mult de un an de când plecase din Varşovia. Mai mult de un an de când nu-l mai văzuse pe Janusz. A auzit nişte crenguţe trosnind, s-a ridicat în capul oaselor şi l-a văzut pe Gregor făcându-şi greoi apariţia, cu un sac pe care l-a trântit în mijlocul taberei.

A făcut un mare spectacol din golirea sacului, oferindu-le tuturor mere şi pâine neagră.

— Şi am... sare! a declamat.

Şi-a afundat degetul într-un pacheţel de hârtie şi apoi l-a lins.

— O s-avem nevoie de ea la iarnă. Ar trebui să ne facem şi noi nişte provizii. La vreo doi kilometri de-aici e un pădurar care are o cabană. E prietenos şi dispus să ne dea alimente. Am vindecat-o pe nevastă-sa de dureri de stomac. Am folosit *chaga,* o ciupercă ce creşte pe scoarţa mestecenilor. Mi-a promis c-o să taie câteva găini, să ni le dea. Să vedeţi ce ospăţ o să fie!

Apoi, printre picături, Gregor a mai adus şi alte lucruri, puţin lapte într-o conservă, din nou pâine, câţiva cartofi. Elsa, gravidă, cu ditamai burta, mânca prima. Nu era departe de soroc, se vedea cu ochiul liber. Gregor stătea lângă ea până se sătura. Silvana îl împingea pe Aurek în faţă.

— După ea, el trebuie să mănânce. E copil. Are nevoie de mâncare.

îl punea la ea în poală şi-l păzea în timp ce mânca. Ceilalţi cleveteau, dar ei nu-i păsa. Băiatul trebuia să mănânce.

Şi-au reorganizat tabăra pentru iarnă, au împletit paravane din viţă albă şi coajă de mesteacăn, cu care şi-au căptuşit colibele. Au strâns crengi pe care le-au legat unele de altele, construind culcuşuri pe care Silvana le-a căptuşit cu muşchi şi ferigi uscate. Gregor s-a plimbat printre ele, refăcând ce era greşit şi împărţind crengile de salcie pe care le strânsese. Silvana se îndoia că vreunul dintre ei ar fi supravieţuit fără el.

A venit din nou la ea într-o noapte şi şi-a băgat mâinile aspre pe sub hainele ei, risipind puţina căldură pe care o adunase, aducând aerul rece pe pielea ei. Răsuflarea îi mirosea a acru.

— Pentru cine te păstrezi? a întrebat el. Bărbatul tău nu se mai întoarce. Zace mort pe undeva, pe front. Termină cu prosteala asta de femeie independentă. Nu merită.

Cuvintele lui au rupt ceva în ea, iar când şi-a deschis braţele să-l primească şi şi-a lipit buzele de ale lui, a izbucnit în plâns.

S-a terminat repede. Era deasupra ei, iar Silvana se zbătea sub mâinile lui, deja desprinsă de el când s-a împins în ea. După aceea a rămas în braţele lui, conştientă că Aurek se foia în somn lângă ei.

— Ar fi mai bine să pleci, a şoptit.

— îmi placi, fata pădurii, a zis el.

— Te rog, pleacă. Am făcut o greşeală. îmi pare rău.

L-a auzit urinând pe trunchiul unui copac. Gregor era un câine, un lup cu haita lui. S-a simţit ca o proastă.

Janusz

Janusz şi Bruno au părăsit Iugoslavia pe un vas de pescuit şi au ajuns la Marsilia, printre grămezi de năvoade şi coşuri cu peşte. Franţa era mai frumoasă decât îşi imaginase Janusz. Mimozele de un galben prăfuit răspândeau o lumină untoasă peste coastele dealurilor. Palmieri scunzi şi agave făcute parcă din piele albăstruie licăreau în căldura primelor zile de primăvară.

Cu ei mai erau şi alţii şi li s-a spus să ia trenul spre Lyon, unde aveau să primească uniforme şi grade. Bruno nu voia. îşi făcuse planul să ajungă în Anglia. Când vasul a acostat şi au simţit pământul sub picioare, Bruno l-a tras pe Janusz deoparte şi s-

au furişat de-a lungul docurilor, în labirintul de străduţe întunecate al vechiului oraş.

Primul lucru pe care l-au făcut a fost să înoate. S-au dezbrăcat de hainele murdare şi s-au aruncat în mare. în vreme ce Bruno se bălăcea şi striga, Janusz a plonjat în valuri şi a înotat cât de departe a putut. S-a lăsat apoi să plutească în voia valurilor, privind în urmă, spre coastă. Apa era limpede precum cristalul. Se afla într-o ţară pe care o cunoştea doar din cărţi.

Janusz a fost cel care a pus cap la cap suficientă franceză cât să facă rost de cazare şi au ajuns într-una dintre clădirile înguste, dărăpănate de pe străzile marsilieze din apropierea portului. în fiecare zi mergeau până la o mică plajă, ca un semicerc, de lângă port şi stăteau la soare.

— Arăţi ca un homar din piaţa de peşte, a rânjit Bruno prin fumul ţigării care-i atârna între buze. N-am mai văzut niciodată un om aşa ars de soare.

Janusz nu-l băga în seamă.

— Nu se poate să stăm toată ziua degeaba. Trebuie să ne înrolăm într-o unitate franceză.

— Poate că da, poate că nu. Nu prea mă grăbesc, să ştii. Ne permitem să mai stăm vreo săptămână. Dacă ne vor, n-au decât să vină să ne caute. Merităm şi noi câteva săptămâni de vacanţă, înainte să ne riscăm din nou vieţile.

în fiecare zi făceau şi câte-o excursie la altă plajă. În fiecare seară se întorceau şi mâncau în baruri, platouri cu caracatiţă la grătar şi arici de mare portocalii. Janusz îi plimba cu furculiţa prin farfurie.

— Nu ştiu cum poţi să mănânci aşa ceva, spunea el. De ce nu putem să mâncăm friptură ?

— E ieftin şi bun, spunea Bruno. Uite-acolo!

A dat din cap în direcţia chelneriţei.

— E drăguţă. Bruno şi-a împins scaunul în spate şi s-a ridicat de la masă. Nu ştiu ce-o să faci tu mâine, dar eu cred c-o să fiu ocupat.

— Cu ea?

— De ce nu ?

Janusz a întors capul.

— Fă ce vrei.

Nu credea că fata va fi interesată, oricum. Bruno de-abia dacă bălmăjea câteva cuvinte în franceză.

A doua zi, Bruno era tot cu chelneriţa, iar Janusz a plecat de unul singur. A găsit o plajă şi a mers câţiva kilometri de-a lungul ei, până când nisipul a lăsat loc bolovanilor şi pietrişului. Pescăruşii au ţipat când Janusz le-a găsit cuiburile şi a luat ouăle, ovaluri mari, albastru cu alb. Păsările s-au rotit şi au plonjat în direcţia lui, până când a fost nevoit s-o ia la fugă, cu mâinile deasupra capului, în semn de capitulare.

A intrat în mare cu pantalonii suflecaţi, cu cămaşa legată la mijloc. Aburul cald care se ridica din valuri l-a ameţit, iar tâmplele au început să-i pulseze. S-a aşezat lângă nişte stânci, şi-a făcut cămaşa pernă şi a închis ochii.

Când s-a trezit, soarele îşi schimbase locul pe cer şi îl bătea acum în plin. Ameţit şi însetat, s-a întors în cameră, unde a băut o cană mare de apă şi şi-a turnat alta pe cap şi pe gât. Ud leoarcă, s-a întins, s-a înfăşurat într-un cearşaf ca-ntr-un cocon şi s-a gândit la Silvana. S-a ridicat în picioare, clătinându-se, şi a bâjbâit prin cameră, până a găsit un stilou şi o bucată de hârtie lângă patul lui Bruno. Dar nu ştia ce să scrie. Ce-ar fi putut spune? Sunt în

Franţa, la soare, şi sper că tu eşti în siguranţă la părinţii mei? Nici măcar nu îndrăznea să se gândească la traiul ei din Polonia. I s-a părut că e tâmpit şi greu de cap. A pus deoparte stiloul şi hârtia şi s-a prăbuşit în pat.

În noaptea aceea, în camera înăbuşitoare, a visat că trupul lui ars, cu pielea care-l strângea, se deschisese ca o crisalidă. Că alt bărbat, alt Janusz, a ieşit din pielea lui şi a pătruns încet afară, în noaptea sufocantă, eliberat din carapace de sudoarea care se revărsa din el. Că acest alt bărbat a zăbovit în lumina lunii şi apoi a pornit cu pas întins pe străzi, până a ajuns pe malul mării.

Mediterana, atât de limpede şi de proaspătă în timpul zilei, se făcuse neagră, mătăsoasă, iar el s-a oprit o clipă la marginea apei înainte de a intra în ea, înainte de a lăsa valurile să-i lingă trupul cel nou şi crud. Era altul. Se născuse din nou, din aer în apă. O naştere inversă.

S-a trezit cu o sete îngrozitoare. A încercat să se mişte, dar durerea din spate îl oprea.

L-a auzit pe Bruno şoptind:

— Jan ? Ai de gând să te trezeşti azi ? Ascultă, există o tabără pe dealurile de lângă oraş. M-am întâlnit cu nişte oameni aseară. Nemţii înaintează spre sud. În câteva luni, poate chiar săptămâni, o s-ajungă aici. Oamenii cu care m-am întâlnit mi-au spus că putem să ne înrolăm într-o unitate militară şi să luăm vaporul spre Anglia. Trebuie să ne mişcăm. Ce zici ? Dumnezeule, uită-te la tine!

A ridicat cearşaful.

— Doamne, omule, arăţi îngrozitor! M-auzi ? Uită-te la tine, eşti plin de băşici... Dumnezeu să te ajute, eşti ars peste tot.

Bruno a deschis geamurile, tuşind.

— Ai nevoie de aer.

Janusz a deschis ochii. Desenele de pe tapet se roteau. A încercat să vorbească, dar buzele i-au crăpat şi a simţit din nou gustul sângelui.

— Nu poate să rămână aici.

În uşă apăruse proprietăreasa, o femeie cu părul negru înspicat cu cenuşiu strâns într-un coc în vârful capului, cu buzele date cu ruj de culoarea coralului şi cu genele negre, ca nişte picioare de păianjen.

— Ce băiat prost! Eşti prea blond ca să stai la soare. Uită-te la tine! Eşti uscat ca o bucată de cod sărat.

Janusz l-a auzit pe Bruno stăruind într-un amestec stricat de poloneză şi franceză. Şi-a obligat buzele uscate să şoptească:

— îmi pare rău, *madame.* O să plec. E periculos pentru dumneavoastră să rămân aici.

Ridicându-se cu greu, sprijinit în cot, i-a făcut semn lui Bruno.

— Dă-mi hainele.

— Nu, nu, nu... Femeia a oftat. Vorbeşti franceză; asta simplifică lucrurile. O să-ţi găsesc pe cineva la care să te duci. Am un prieten care are o casă la ţară. Poţi să stai acolo până-ţi revii.

S-a uitat fără înconjur la trupul lui dezgolit.

— După ce-o să te pui pe picioare, poţi să lucrezi pentru ei. Eşti destul de solid. Arăţi ca un ţăran.

A doua zi, Janusz a pornit la drum; hainele i se lipeau de piele şi îl zgâriau, iar trupul îi era înţepenit şi dureros. Cu cât căruţa îl ducea mai sus printre dealurile de la marginea Marsiliei, cu atât

aerul se îndulcea. Mirosul mării se risipea, lăsând locul aromei pinilor şi a mirodeniilor puternice.

Ipswich

Silvana refuză să se mai gândească la Tony. Evită plimbările prin parc şi ocoleşte magazinul de animale. E greu să-l ţină departe de gândurile ei, dar reuşeşte. De fiecare dată când îi vine în minte chipul lui Tony – ochii lui căprui, părul negru, cârlionţat, lucios de la briantină, mâinile care gesticulează în timp ce vorbeşte –, îl alungă, concentrându-se pe cârpa de praf sau pe cărbunele pe care îl pune cu lopata în micul şopron din grădină. Ca un croitor care nu foloseşte decât materialul pe care îl ţine în mână, aşa îşi croieşte ea viaţa alături de Janusz.

— N-ai voie să te mai joci cu Peter, îi spune lui Aurek într-o seară, în timp ce pregăteşte cina. Trebăluieşte pe lângă cuptor, lovind zgomotos cratiţele una de alta, amestecând cu o lingură de lemn în fierturile care bolborosesc, vocea ei acoperind tot acest vacarm.

— Aurek, m-ai auzit?

— De ce?

— De ce? Aruncă lingura de lemn în chiuvetă şi se întoarce cu faţa la băiat.

— Cum adică de ce? Tu trebuie să faci ce-ţi spun eu, ai înţeles ? Nu mai e prietenul tău.

Felul sfidător în care o priveşte, de parc-ar fi demnă de ură, o face să răbufnească şi, aproape fără să-şi dea seama, palma ei cade greu peste umărul lui. Băiatul se clatină şi se prăbuşeşte într-o parte, izbindu-se de masă. Apoi se adună şi se ridică în picioare, făcând câţiva paşi în spate.

— Aurek! Nu! exclamă, îngrozită. Nu l-a lovit niciodată până acum. Nu! strigă. îmi pare rău!

Aurek ţâşneşte afară din bucătărie, traversând holul, orbecăind după clanţa uşii de la intrare, ca s-o deschidă înainte să fie ajuns din urmă. Silvana pune mâna pe uşă, în timp ce Aurek tocmai o deschide, şi încearcă să-l prindă, dar băiatul îi scapă şi fuge afară, în noaptea întunecoasă, în ploaia care se revarsă cu nemiluita.

Ştie că n-are rost să se ducă după el, totuşi bate străzile, călcând prin bălţi, cu întunericul nopţii apăsându-i pleoapele. Caută o oră întreagă, cu toate că ştie că n-are niciun rost. Până nu se va simţi pregătit, nu se va întoarce.

— Unde Dumnezeu ai fost? o întreabă Janusz, când o vede intrând în casă.

Rămâne în hol şi clipeşte des, din păr îi picură apă în ochi. în casă miroase a mâncare arsă şi Silvana îşi aminteşte de oalele pe care le-a lăsat pe foc. Uşa de la bucătărie e deschisă şi un nor de fum pluteşte chiar deasupra capetelor lor.

— Am fost după Aurek, spune. A fugit. O să vină el înapoi. Trebuie s-avem răbdare.

După două ore, se aude o bătaie în uşă şi Aurek apare în prag, ud până la piele, cu părul lipit de cap şi negru ca o vidră. E mai mult decât poate Silvana să îndure. îl dă pe Janusz la o parte, fără să bage de seamă că Aurek caută să scape din mâinile ei.

— Aurek, lasă-mă să te usuc...

Janusz o trage înapoi.

— Lasă-mi-l mie. Hai, băiete! Hai să te usuci.

Aurek se uită sumbru la Silvana şi-şi pune mâna în palma întinsă a lui Janusz. Se simte de parcă ar fi înjunghiat-o.

Silvana stă în capul scărilor, ascultând cum Janusz îi vorbeşte băiatului în camera lui, explicându-i că nu trebuie să mai fugă. La un

moment dat, îi dă prin cap c-ar trebui s-o bucure ce aude: tonul părintesc al lui Janusz, severitatea calmă. în schimb, se simte deposedată. N-au nevoie de ea. Niciunul dintre ei. N-au deloc nevoie de ea.

O săptămână mai târziu, Aurek, care încă n-a iertat-o, face febră. Temperatura creşte, iar în seara următoare e lipsit de vlagă ca o păpuşă de cârpe. Silvana adună ierburi uscate de prin borcanele din cămară: cimbru, măceşe, coajă de salcie, lavandă, plante pe care le-a adunat şi le-a uscat în lunile de vară. Umple cada cu apă rece şi aruncă ierburile în ea.

— Intră, îi spune lui Aurek, care se clatină slăbit lângă ea.

Janusz stă în uşa băii.

— Tremură. Eşti sigură că-i o idee bună? Avem aspirină. Nu vrei să-i dai mai bine o aspirină şi să-l bagi în pat ?

Nu-l ascultă. Aurek e bolnav şi e numai vina ei.

— Lasă-mă, te rog, să-mi îngrijesc copilul, îl repede şi-l ridică pe băiat, ajutându-l să intre în apă. Asta o să-i scadă febra. Dar am nevoie şi de nişte coajă de mesteacăn. Trebuie să-l scăpăm de febră. Adu-mi nişte coajă, s-o fierb şi s-o pun în apă. Doar aşa o să-i scadă temperatura.

— Unde naiba să găsesc mesteceni ?

— îţi spun, am nevoie de coajă de mesteacăn. *Brzoza.* Sunt câţiva mesteceni în Parcul Christchurch. I-am văzut. Dacă nu vrei să te duci tu, o să mă duc eu.

Ştie că vorbeşte ca o femeie nebună. Poate asta i s-a şi întâmplat, după atâta timp petrecut în pădure. Războiul a prefăcut-o în Baba Iaga, în Muma-Pădurii. Şi e vina ei că băiatul s-a îmbolnăvit. Şi ce e

mai rău e că nu ştie ce să facă. Se uită la Janusz şi aşteaptă să vadă ce zice. El este englezul.

Aurek se chirceşte şi tuşeşte. Coastele îi lucesc pe sub apă, iar tuşea îi zguduie umerii.

— Nu pot să mă duc în parc la zece noaptea, spune Janusz. Pentru numele lui Dumnezeu, termină cu toate astea! îmbracă-l pe Aurek în pijama şi bagă-l în pat. Mă duc după doctor.

— După doctor?

— Păi, de asta are nevoie! Scoate-l din apă. I s-au învineţit buzele.

Se uită la copil şi dă din cap.

— Da, ai dreptate. Doctorul. Doctorul o să ştie ce-i de făcut.

îl ridică pe Aurek, apa picură pe rochie şi copilul, încă

fierbinte la atingere, îi leşină în braţe. Amintirile o iau cu asalt, panica îi cuprinde pieptul ca o gheară. Noroiul sub tălpi. Haina

de blană năclăită de sânge. E o mamă îngrozitoare, blestemată, exact cum a fost şi mama ei.

— Janusz, grăbeşte-te! ţipă ea, dar el deja a plecat. îşi strânge fiul în braţe şi plânge în hohote la gâtul lui.

Plouă cu găleata; o ploaie îngheţată, care se transformă în lapoviţă. Janusz aproape că se rostogoleşte de pe bicicletă, pedalând la vale, derapând pe bălţile îngheţate. împinge cu putere în pedale, aplecat peste ghidon, dorindu-şi să ajungă cât mai repede la doctor acasă. Frica Silvanei l-a cuprins şi pe el. Nu se mai gândeşte că băiatul are doar o răceală puternică. Acum alte boli îi vin în minte şi nu-i dau pace. *Poliomielită. Tuberculoză. Pneumonie.*

Lapoviţa îi muşcă obrajii. Iese de pe drumul principal, înaintând grăbit pe o alee cu pietriş. Nimic nu e mai important decât băiatul. Pedalând ca un nebun, simte cum circulă energia prin el, simte pentru fiul lui cel ciudat o iubire ca un nod strâns, cuibărit în inimă, ca un drug de metal ascuns într-un strung. Când vede că lumina e încă aprinsă în camerele din faţă ale locuinţei doctorului, se simte aşa de uşurat, că-şi aruncă bicicleta cât colo şi urcă treptele de la intrare două câte două, bătând cu pumnii în uşă, iar nevasta doctorului îi deschide furioasă, boscoro- dindu-l că a speriat-o de moarte.

în dormitor e frig. E primul lucru pe care îl observă Janusz când îl duce pe doctor în camera lui Aurek. Nu se oferă să-i ia haina. Faptul că nu s-a descheiat la nasturi sugerează că nu vrea să se despartă de ea.

— Nu trebuie să vă faceţi griji, zice doctorul, frecându-şi dintr-odată mâinile. O să se facă bine.

Janusz îşi dă seama că-şi ţinuse respiraţia. Răsuflă uşurat. Silvana a aranjat lucrurile prin cameră, cât timp a fost el plecat. Cărţile lui Aurek sunt aliniate la dungă, tabloul cu căţeii din coşul de răchită atârnă drept pe perete, covorul arată de parcă l-ar fi măturat. A uitat de rochia umedă care se lipeşte de ea. Janusz se trezeşte observând dunga portjartierului care se conturează prin materialul ud. N-a mai atins-o de atâta vreme. Se întoarce spre doctor, sperând că acesta nu i-a băgat de seamă privirea.

— E pojar, spune doctorul. E epidemie. Jumătate dintre şcolari sunt bolnavi. Până mâine dimineaţă o să-i treacă febra. Pe urmă o să-i apară petele.

— Pojar?

— Şi fiul meu a făcut, acum două săptămâni.

Janusz se relaxează. Aurek are ceva ce au şi alţi copii. Ceva normal şi tratabil.

— Fiul dumneavoastră?

— Cam târziu, ce-i drept. Băiatul meu are doisprezece ani şi cred că e bine ca bolile astea s-apară mai devreme, decât mai târziu.

— Deci Aurek are vârsta potrivită pentru pojar? Are vârsta cea bună? E normal să ai pojar la vârsta asta?

— Ei, da, s-ar putea spune şi-aşa. Dacă mâine o să mai aibă febră mare, chemaţi-mă, dar sunt sigur că n-o să fie cazul.

Janusz se uită la Aurek, care stă întins în pat, şi îl mângâie pe frunte. E un copil normal. Ca oricare altul. Doctorul tocmai a spus-o. E o lume întreagă, plină de speranţă, în cuvântul „pojar".

Când Janusz se trezeşte în zori şi merge să vadă ce face pacientul, Aurek nu mai are febră şi tot corpul îi este acoperit de o iritaţie. Vederea acestor pete miraculoase îl face pe Janusz să râdă cu gura până la urechi.

— Foame, zice Aurek, scărpinând un rând de bubiţe de pe obraz.

— Ţi-e foame? Ăsta-i semn bun! Hai la fereastră, vreau să-ţi arăt ceva.

Silvana stă pe marginea patului şi pare năucă, de parcă lumina albastră a dimineţii care începe să se strecoare în cameră ar deconcerta-o.

— Uite, spune, când se uită împreună pe fereastră la lumea cea albă. Zăpadă. Multă zăpadă. Cred c-a nins toată noaptea. Se întoarce către Silvana. Pari epuizată.

Silvana dă din cap, cască şi se freacă la ochi. Cade la loc pe patul lui Aurek şi se face ghem,

prinzându-şi genunchii cu braţele. Janusz se opreşte, se uită la obrajii ei palizi, la ochii ei cu gene lungi, pe care îi ţine închişi, de parcă ar dormi. îşi aminteşte de ea când era însărcinată, cu atâţia ani în urmă, cum îi plăcea să doarmă în poziţia aia, cu braţele în jurul burţii, de parcă ar fi fost ceva ce trebuia păzit.

Ea deschide ochii.

— Mulţumesc pentru ce-ai făcut aseară. Tu ai adus doctorul, iar eu m-am purtat ca o nebună, ţipând după coajă de mesteacăn.

— Mi-ai adus aminte de bunica ta.

— A fost o femeie bună.

— Ca şi tine.

Janusz îi ia mâna într-a lui. De luni de zile nu s-a mai simţit aşa de aproape de ea. Boala lui Aurek i-a adus din nou împreună. Şi e bine că băiatul îi leagă unul de celălalt.

— N-o să te mai părăsesc niciodată, spune el. Chiar dac-o să mai înceapă vreun război, n-o să mă mai duc.

Momentul i se pare cum nu se poate mai potrivit.

— Silvana, cred c-ar trebui să mai facem un copil. Să aibă şi Aurek un frăţior.

Silvana nu răspunde, iar el se apleacă şi o sărută, simţind cum se crispează la atingerea lui.

— Eşti obosită, îi spune, prefăcându-se că nu observă. Ar trebui să dormi. N-o să te deranjez.

O înveleşte grijuliu cu pătura.

— Haide, îi spune lui Aurek. Hai să pregătim micul dejun. Spală-te pe dinţi şi pe faţă şi eu o să-ţi fac nişte *porridge.*

în timp ce băiatul se spală, Janusz iese în grădină. Totul e acoperit de zăpadă, iar cerul pare încărcat cu şi mai multă ninsoare. Fulgii pufoşi cad lin pe lângă el. Intră în micul şopron unde îşi ţine răsadurile, să verifice dacă bulbii de dalie sunt bine acoperiţi cu nisip. Dă să închidă uşa, dar se opreşte, ridică lădiţa cu răsaduri şi scoate teancul de scrisori de sub ea. Le bagă la loc. Într-o zi o să scape de ele. într-o zi, cât de curând. O iubeşte pe Silvana, dar nu poate renunţa la Hélène. Nu încă.

Aurek stă la masa din bucătărie, cu ochii cârpiţi de somn, şi mănâncă *porridge.* Se simte foarte bine, dar nu înţelege de ce i-au apărut toate petele alea. îşi tot ridică bluza de pijama ca să se uite la ele. Ar vrea să-l roage pe inamic să arunce şi el o privire, dar e ocupat. Janusz stă cu spatele la el şi îşi lustruieşte încălţările, frecând pielea neagră, ridicând un vârf strălucitor de gheată în lumină şi apoi frecându-l din nou, furios, cotul alunecându-i înainte şi-napoi de parc-ar fi cântat la scripcă.

— Ţi-e frig ? îl întreabă, întorcându-şi faţa roşie spre el. Pot să-ţi aduc o pătură, dacă ţi-e frig.

Aurek clatină din cap şi îşi scarpină petele de pe obraz.

— Nu le-atinge, îl avertizează Janusz. Hai, mănâncă!

Aurek ia o lingură de *porridge.*

— Ne-nţelegem bine, nu-i aşa? zice Janusz. Noi doi?

Pune ghetele pe duşumea şi le şterge cu o cârpă.

— Ţi-ar plăcea să ai un frate într-o zi ? Sau o soră ? Aurek, m-asculţi? N-ar fi distractiv s-avem un bebeluş?

Aurek cântăreşte lucrurile. Se gândeşte la mama lui şi clatină din cap. Nu vrea s-o împartă cu nimeni.

— Ei, cine ştie, într-o zi... într-o zi s-ar putea să-ţi aducem un frăţior şi tu o să fii cel mai mare. O să ne-ajuţi s-avem grijă de el.

Janusz se încalţă.

— Nu prea apucăm să petrecem timp împreună, nu-i aşa? Mama te ţine doar pentru ea. Spune-mi, îţi aminteşti pădurea în care-aţi trăit?

Aurek se încruntă. Urăşte întrebările astea. Bagă lingura în *porridge* şi amestecă.

— Mi-ar plăcea să-mi povesteşti şi mie, spune Janusz. Când o să mă-ntorc de la muncă, poate o să-mi spui câte ceva, ce zici ?

Mama lui Aurek nu vorbeşte niciodată despre pădure, dar inamicul ar vrea să ştie. între ei, Aurek se simte ca un secret pe care niciunul nu vrea să-l împărtăşească. Dar inamicul îi zâmbeşte şi Aurek se gândeşte ce-ar putea să spună ca să împiedice zâmbetul să dispară.

— Când eram mic, am înghiţit un nasture.

— Ce?

— Am înghiţit un nasture. M-ai întors cu capu-n jos, ca să nu mă înec.

Inamicul zâmbeşte strâmb.

— Aşa e. Ai înghiţit un nasture. Uitasem. Dar sigur n-ai cum să-ţi aminteşti aşa ceva.

— Mama mi-a povestit. O să mă duc la şcoală, acum?

— Nu, trebuie să stai acasă până dispar toate petele. Plec la muncă. Să fii cuminte şi să n-o superi pe mama.

Aurek merge după Janusz până la uşa de la intrare, simţind plăcuţele îngheţate sub tălpi.

Când Janusz îşi închide haina şi deschide uşa, o pală de vânt aproape că-I doboară pe Aurek.

— Un nasture, zice Janusz. închipuie-ţi! Uitasem. Mereu băgai lucruri în gură când erai mic.

Janusz priveşte fix în zare, către ziua cea nouă, precum un cal aflat la câmp, care ridică brusc capul şi se uită în depărtare. Aurek se apropie, târşâindu-şi picioarele. Stă în spatele lui Janusz şi trage cu ochiul la fulgii care dansează afară, la casele de peste drum, la ferestrele lor gri, la sticlele cu lapte îngheţat de pe treptele de la intrare. îi atinge mâna lui Janusz. Poate că astăzi inamicul o să-ncerce să-l îmbrăţişeze? Dacă o s-o facă, Aurek o să-l lase.

— Ţi-ar plăcea să facem un om de zăpadă când mă-ntorc de la muncă? întreabă Janusz, privind în jos, către el.

— Acum?

— Nu. Nu acum. Diseară. Bărbaţii trebuie să muncească, să ştii. Şi tu va trebui să munceşti într-o zi. Janusz îşi trage pălăria peste urechi şi-şi freacă mâinile. închide uşa după mine, mai spune şi pleacă, mergând cu paşi mari şi cu umerii aduşi, ca să se apere de frig.

— Să vii repede, şopteşte Aurek.

Se duce sus, se urcă în pat lângă mama, care pare că doarme. Are ochii închişi şi părul îi cade pe faţă.

— O să am un frăţior?

Silvana deschide ochii.

— Poftim?

— Un bebeluş?

— Nu, zice ea, luându-l în braţe. Tu ne eşti de ajuns. Aurek se ghemuieşte lângă ea, bucuros. Are dreptate. N-au

nevoie de niciun bebeluş.

Polonia

Silvana

A început să plouă şi în tabără e mult noroi. Silvana aproape că a uitat de război. I se părea că se află departe de orice, într-o altă lume. Şi-au făcut culcuşurile la înălţime, pe grămezi de crengi sau pe trunchiuri de copaci, dar apa a pătruns peste tot şi n-a fost chip să se mai usuce ceva.

Bătrânul n-a mai ieşit din pături. A rămas împachetat în propria mizerie, zi şi noapte. Nevasta lui i-a cedat porţia de mâncare a bătrânului lui Gregor, care stătea jos şi mesteca dumicaţii de pâine uscată, în vreme ce bătrâna îl dădăcea, culegând lindini din părul lui şi zâmbind ca o mamă indulgentă. Elsa şi Lottie n-o scăpau din ochi, iar Silvana a observat gelozia din privirile lor. Bătrânul se holba la bolta de crengi de deasupra lui. Poate că nici nu vedea cerul. Poate că nici nu privea atât de departe.

Ziua, Silvana a început să umble, mergea kilometri întregi cu Aurek în spate. în unele nopţi, nu suporta gândul de a-l vedea pe Gregor, aşa că rămânea departe de tabără, luând cu ea blănile de iepure şi încropind culcuşuri din ferigi pentru ea şi pentru băiat. într-o dimineaţă, a venit înapoi şi l-a găsit pe bătrân privind mai stăruitor ca de obicei către cer. Bătrâna plângea.

— A murit? a întrebat Silvana.

— Ce ? Lottie s-a uitat la ea şi pe faţa ei se citea tristeţea. El? Doamne, nu! N-a murit.

— De ce-ntrebi aşa ceva? a ţipat bătrâna. N-am grijă de el ? Asta vrei să spui ? Toată viaţa mea am avut grijă de omul ăsta! Ce ştii tu? Şi, la urma urmei, cine eşti tu? Nu vorbeşti niciodată cu noi. Mişuni noaptea ca un tâlhar, cu copilul tău cu tot! Ce nevoie avem noi de tine ?

Silvana s-a uitat în jur după Elsa. Atunci a înţeles. Gregor plecase. El şi Elsa dispăruseră în timpul nopţii.

Femeile au plecat a doua zi, în zori. N-au vorbit cu Silvana, care le-a privit cum îşi adună păturile şi celelalte lucruri. Lottie, pianista, nu-şi mai purta părul strâns în coc. Acum îi atârna pe spate, în şuviţe groase. Şi ea, şi bătrâna erau îndoite de frig şi se mişcau ca două imagini identice. Două mume ale pădurii cu crenguţe în păr. Silvana se bucura că pleacă.

Bătrânul a murit la o săptămână după plecarea lor. A încercat să sape o groapă ca să-l înmormânteze, dar pământul era prea tare şi cadavrul era ţeapăn. în afară de asta, păturile miroseau urât, chiar şi pe frigul ăla. Silvana l-a tras afară din adăpost, ca să-l acopere ninsoarea care începuse să cadă. În câteva ore, îngheţase sub plapuma de zăpadă. L-a învelit pe Aurek în blănile de iepure, l-a luat în braţe, s-a înfăşurat şi ea strâns în palton şi a pornit la drum. „Când o să vină dezgheţul”, s-a gândit, „noi o să fim departe şi de el vor avea grijă fiarele.” în schimb, n-avea nici cea mai mică idee ce aveau să facă ea şi băiatul de-atunci încolo.

Janusz

Fermierul şi nevasta lui i-au arătat lui Janusz o ospitalitate tăcută. I-au dat o cameră în partea din spate a casei, ajutându-l să se întindă pe patul cu suport de metal, unde avea să zacă pe spate şi să se uite la tavanul crăpat, traversat de bârne închise la culoare, întrebându-se dacă va mai fi vreodată în stare să se mişte liber. Nevasta fermierului l-a acoperit cu un cearşaf umed, aşternându-l cu grijă peste el, astfel încât să nu-i acopere doar corpul, ci

şi faţa. A clipit sub pânza de bumbac şi s-a simţit ca un cadavru pregătit pentru odihna de veci.

Pe pielea lui arsă de soare, cearşaful părea greu. Exact când era pe cale să-şi mişte braţele înţepenite ca să-l dea jos, două mâini i-au atins faţa şi au dat cearşaful la o parte. S-a uitat îndelung la fata în rochie galbenă de deasupra lui. Culoarea i-a amintit de gălbenelele care creşteau pe malul râului din oraşul lui natal.

I-a zâmbit şi, deşi durerea îi crăpa pielea de pe faţa jupuită, nu i-a păsat.

— Cum te cheamă ? a întrebat în şoaptă.

S-a aplecat spre el.

— Aţi spus ceva, *monsieur ?*

El a înghiţit şi a încercat din nou să vorbească.

— Numele tău ?

— Hélène, a spus ea. Hélène Legarde, *monsieur*.

O săptămână a zăcut în pat cu febra dată de insolaţie. Hélène i-a uns arsurile cu ulei de măsline şi i-a dat să soarbă înghiţituri mici de apă. Bunătatea ei îl făcea să simtă o recunoştinţă ameţitoare. îi spărgea băşicile de pe spate şi îl ungea cu alifii pe carnea vie. Se apleca peste el şi sânii ei se odihneau puţin pe pieptul lui, trimiţându-i fiori de-a lungul şirei spinării. îi simţea parfumul, mirosul ca de mosc al sudorii ei. îl făcea să-şi dorească să întindă mâna şi să o atingă. Noaptea aştepta nerăbdător ivirea zorilor, când avea să vină din nou să vadă cum se simte.

O dată pe zi, îl ajuta să meargă la closet, adică la şanţul din spatele vechii clădiri de piatră. II lăsa acolo cu o lopată şi un vas cu cenuşă, iar el se aşeza pe vine în binefăcătoarea umbră a casei de piatră,

gândindu-se la simplitatea vieţii acestei familii şi la pacea pe care o găsise acolo.

Se întorcea în curte ; şopârlele dispăreau în iarba pârlită de la picioarele lui, atunci când le întrerupea baia de soare. În curte, câinii dormeau cu botul pe labe. Găinile se strângeau lângă uşa hambarului, zăcând în ţărână ca să se răcorească, desfăcându-şi penele aripilor ca pe nişte degete. Hélène era şi ea acolo, cu spatele la el, măturând treptele care duceau la terasă. S-a uitat cum transpiraţia îi umezea spatele rochiei ; materialul înflorat se închidea la culoare. S-a întors, iar sânii i-au alunecat unul spre celălalt, când a apucat coada măturii cu amândouă mâinile. Stătea cu capul plecat, concentrându-se la treaba pe care o avea de făcut.

Janusz s-a îndreptat spre ea.

— E prea cald ca să munceşti. Probabil că ţi s-a făcut sete. Vrei să-ţi aduc ceva de băut?

Şi-a ridicat privirea spre el, iar Janusz i-a luat mătura.

— De băut? a întrebat ea, cu obrajii îmbujoraţi de căldură. S-a îndreptat spre fântâna din mijlocul curţii şi a început să tragă de funia groasă, de care atârna ceva în adâncimi. în fine, o găleată şi-a făcut apariţia, legănându-se. A băgat mâna în ea şi a scos o sticlă de vin roşu.

— Bun şi rece, a zis. Vrei să bem împreună?

Ipswich

Crăciunul la numărul 22 miroase a varză, peşte la cuptor şi calamină. în Ajun deschid cadourile şi Janusz le spune că anul viitor vor aştepta şi le vor deschide chiar în ziua de Crăciun, ca toţi englezii.

— Bineînţeles, zice Silvana, care e prea obosită ca să-l mai contrazică, darămite să se mai gândească şi la un an viitor. Cum spui tu.

Aurek primeşte o bicicletă Raleigh la mâna a doua şi o promisiune de la Janusz că-l va învăţa să meargă pe ea. Silvana nu vrea ca băiatul să meargă pe bicicletă. Se teme că o să cadă şi o să păţească ceva. De fiecare dată când se uită la bicicletă, şi-l imaginează pe Aurek căzând. Dar nu zice nimic. Aurek o reazemă de scara din hol şi-i lustruieşte spiţele cu batista.

Silvana îi dăruieşte lui Janusz o pungă de hârtie maro, cu nişte bulbi de dalie în rumeguş. Janusz îi face cadou un parfum: Yardley English Lavender. Deschide sticluţa, miroase parfumul şi strănută de câteva ori.

Pentru că doctorul le-a dat o adeverinţă pentru Aurek, cu care au luat mai mulţi cărbuni, Silvana insistă să înteţească focul şi să ţină cald în casă. Ninsoarea n-a încetat şi toată ţara e degerată. Ştirea e şi la radio, şi în ziare. Cea mai grea iarnă de mulţi ani încoace. îi spune lui Janusz c-ar trebui să fie mândru: a citit ea în ziar că minerii polonezi lucrează fără încetare, pentru ca rezervele de cărbune să nu se termine.

— Englezii se plâng de muncitorii străini, îi spune lui Janusz, dar ar fi la ananghie fără minerii noştri, nu crezi ?

Chiar dacă gândul ăsta o mai înveseleşte, trebuie să accepte că nici măcar minerii polonezi nu reuşesc s-o încălzească. Poartă două perechi de

şosete, o jupă, o fustă groasă de tweed, două bluze şi o vestă, dar degeaba.

Dârdâie de frig.

— Hai, Aurek, fii atent, zice Janusz. Stă pe scaun, lângă foc, iar Aurek e întins pe covor şi încearcă să termine un puzzle. Asta-i eşarfa cowboyului. E albastră, vezi? Uită-te la poza de pe cutie. Trebuie să găseşti o bucăţică exact ca asta. Caută acelaşi albastru.

Silvana se întreabă ce mai face Tony. Dacă e cu Peter în casa cea mare de lângă parc a bunicilor copilului, dacă fac un puzzle împreună, lângă foc. Se lasă pe spătarul scaunului. Nu l-a mai văzut din octombrie, de când i-a povestit de scrisori. Ar trebui să fie mulţumită. Sigur că viaţa ei e mai uşoară dacă nu se mai vede cu el, şi totuşi e furioasă. Cum poate să intre şi să iasă din viaţa ei aşa de uşor?

Se uită la Janusz, care caută piesele de puzzle potrivite, calm, logic, în timp ce Aurek face turnuleţe din bucăţelele de lemn.

— E timpul să bem un pahar de *sherry,* spune Janusz după ce strică turnuleţul de piese făcut de Aurek şi pune ultima bucăţică de cer la locul ei. Aurek, nu! Nu-l atinge! E gata. Du-te şi dă drumul la radio. Mai e puţin până la discursul regelui.

Stau toţi trei şi ascultă discursul regelui la radio, iar Silvana soarbe din paharul cu *sherry.* Are un gust oribil, aşa că înghite repede, nerăbdătoare să termine şi să plece. Tâmplele îi pulsează şi nu-şi doreşte decât să se bage în pat.

— Ar trebui să toastăm în cinstea familiei regale, spune Janusz. Şi a fiului nostru. Aurek, vrei să guşti nişte *sherry ?*

La momentul imnului, Janusz se uită la Silvana, aşteptând să se ridice, dar ea nu se mişcă. E sigură

că ar cădea dacă ar încerca să stea în picioare. Janusz se ridică, stă ţeapăn şi serios. încrederea lui în rege e înduişătoare. Sau poate că e ea prea obosită ca s-o mai enerveze încercarea lui continuă de a fi un englez perfect? Apoi Aurek o surprinde când sare în picioare şi salută în timpul imnului.

— L-am învăţat cuvintele, zice Janusz. Hai, Aurek, cântă cu mine!

Când îl vede pe Aurek cântând imnul naţional britanic împreună cu tatăl lui, amândoi în poziţie de drepţi, şi când Aurek în timpul cântării croncăne ca o cioară şi urlă ca un câine, Silvana începe să râdă şi apoi tuşeşte şi scuipă şi, în cele din urmă, i se face greaţă şi vomită.

Janusz dă radioul mai încet.

— Eşti bine ?

Se apleacă spre ea şi îşi scoate batista din buzunar.

Crăciunul e o perioadă îngrozitoare, se gândeşte ea, în timp ce se şterge la gură. O lasă fără apărare.

— Vreau să merg acasă, murmură ea.

Janusz se apleacă spre ea, dându-i la o parte o şuviţă de păr care-i intră în ochi.

— Şi eu, îi şopteşte la ureche.

Sau cel puţin asta i s-a părut că aude. Se uită în ochii lui.

— *Wesolych swiat,* îi urează. Sărbători fericite.

Apoi îl lasă pe Janusz s-o ajute să ajungă în pat.

Restul zilelor dintre Crăciun şi Anul Nou trec ca prin ceaţă. E chemat doctorul, care spune că Silvana are gripă. îşi simte capul ca pe un fier de călcat,

masiv şi greoi, iar corpul e ceva la care ar renunţa bucuroasă, dacă ar putea.

în timpul zilei, când Janusz e la muncă, Doris îl duce pe Aurek la şcoală. îi aduce Sil vanei supă de vită şi nişte Easton's Tonic, un sirop maroniu şi lipicios – Doris se jură că e bun, iar Silvana îl înjură în gând. Şi tot timpul cât zace în pat, are impresia că Aurek se îndepărtează de ea.

în grădină, lumina se împuţinează. Copacii sunt glazuraţi cu alb. Gardul şubred e de un cenuşiu-deschis, contrastând cu zăpada încremenită, ca un şirag de mărgele de gheaţă, de pe vârfurile lui. Pe jos, zăpada e uscată şi albă, ca o bucată de zahăr. Lângă bătrânul stejar din fundul grădinii, îşi schimbă din nou culoarea. Lângă trunchiul negru al copacului, prinde nuanţa alb-albăstruie a laptelui de mamă.

Silvana pleacă de la fereastră şi se uită la Aurek, care stă la masa din bucătărie. Doris tocmai l-a adus înapoi de la şcoală.

— Mai eşti prieten cu Peter?

îşi promisese că nu va face asta, dar iată că o face.

— N-am avut dreptate când ţi-am spus să nu mai fiţi prieteni, să ştii. îmi pare rău pentru ce-am spus. E un băiat drăguţ. De ce nu-l chemi pe la tine să vă jucaţi ?

— Peter nu mai vine la şcoală.

— Nu mai vine?

— învăţătoarea zice că nu se mai întoarce. A plecat.

Deci chiar e adevărat. Tony a plecat. Şi când te gândeşti că ea aproape i-a spus totul! Aurek arată de parcă ar fi pe cale să izbucnească în plâns. Era

singurul lui prieten şi, din cauza ei, a plecat din oraş.

— Poţi să nu te duci mâine la şcoală, îi şopteşte ea.

Oricum, şcoala e închisă. Zăpada continuă să se cadă şi drumurile devin impracticabile. Toţi spun că e cea mai grea iarnă pe care au trăit-o. Fabrica se închide, iar Janusz rămâne acasă o săptămână şi trăiesc cu supă cu găluşte, pentru că magazinele, chiar dacă s-ar găsi ceva de mâncare în ele, lucru îndoielnic, de altfel, sunt oricum închise.

În fiecare dimineaţă, Silvana merge la plimbare. Ştie că ar trebui să stea în casă, dar picioarele nu-i dau voie.

— La noi ninge aşa în fiecare an, îi spune ea lui Janusz. Nu ştiu de unde atâta agitaţie.

— Oamenii îngheaţă în case, zice Janusz. N-ai citit şi tu în ziar? Ţara e îngenuncheată. Să nu-l iei pe Aurek cu tine. E prea frig pentru el.

— Simt nevoia să fac puţină mişcare.

Adevărul e că-i este ruşine de sentimentul care o încearcă ori de câte ori îi vede pe Janusz şi pe băiat împreună. Are ce şi-a dorit, un tată pentru Aurek. El îl iubeşte pe băiat, iar Aurek, îşi dă şi ea seama, începe să capete încredere în el. Ar trebui să fie fericită, şi totuşi nu suportă să-i vadă împreună.

îşi târăşte picioarele prin lumina albastră a zloatei şi a gheţii, aerul îngheţat îi arde plămânii şi se preface că s-a întors în iernile poloneze glaciale din timpul războiului, că s-a întors la amintirile ei şi la vremea în care supravieţuirea era cea mai importantă şi nu trebuia să ţină cont de nimic altceva.

Trece pe lângă turme de oi pe izlazuri. Vede un tren îngropat în troiene, ţurţuri sticloşi atârnând ca

nişte pumnale deasupra vitrinelor prăvăliilor. în centru, magazinul de animale al lui Tony e baricadat, are obloanele trase peste vitrine, iar pe uşă e o plăcuţă pe care scrie „închis”. Stă în dreptul lui, privind în sus, la ferestrele întunecate ale apartamentului, şi se întreabă unde-ar putea fi.

Estuarul e îngheţat şi Silvana păşeşte pe gheaţă, ascultând geamătul vântului care patinează pe ea. Simte cum gheaţa se arcuieşte şi trosneşte sub picioarele ei. Dacă s-ar căsca gheaţa şi ar cădea în apele întunecate, secretul ar dispărea odată cu ea. Ar rămâne doar Aurek. Doar un băiat şi tatăl lui. Dar râul nu vrea s-o înghită. E la fel de uscată şi de uşoară ca vântul, iar tremurul şi trosnetele neîntrerupte ale gheţii de sub paşii ei îndreptaţi spre mijlocul râului devin prietenoase, precum zgomotul crenguţelor care se rup sub paşii celor care merg prin pădure.

Oraşul rămâne îngheţat săptămâni întregi, şi apoi vine dezgheţul ; râul se umflă şi se revarsă şi canalele se umplu de şuvoaie de apă maronie. în centru, autobuzele şi tramvaiele încep să circule din nou, oamenii îşi fac iar apariţia pe străzi, în haine Wellington şi cu pălării marinăreşti, şi şcolile sunt iarăşi deschise.

într-o dimineaţă însorită, după ce-l duce pe Aurek la şcoală, Silvana se plimbă pe străzile lăturalnice din Ipswich. Trece pe lângă biserica metodistă, cu faţada ei din cărămidă galbenă, mohorâtă, şi vede un mic pasaj prin care n-a mai trecut niciodată. Intră şi îşi plimbă degetele pe zidurile de cărămidă, acoperite de muşchi, uimită de întunericul care se adună la picioarele ei ca frunzele înnegrite.

Pasajul dă într-o stradă pietruită, plină de garaje şi de ateliere de reparaţii. Automobile, camioane, camionete şi autobuze parcate la

întâmplare blochează strada. îşi face loc printre ele şi, la capătul drumului, dă de o curte. O firmă cu litere pictate atârnă deasupra uşilor de lemn. *Harry Goldberg & Fiul. Negustori de vechituri ţi fier vechi.* Omul de la care a cumpărat pantofii. E curioasă, atrasă de locul ăsta.

A doua zi, face turtă dulce. Pune jumătate pe masă, pentru Aurek şi Janusz. înveleşte cealaltă jumătate într-un prosop de bucătărie şi i-o duce negustorului de vechituri. îşi aminteşte de ea. Ia din turta dulce şi zâmbeşte, arătându-şi dinţii lipicioşi şi gingiile stafidite.

— Aruncaţi o privire. Am tot ce vreţi, antichităţi şi de-alde astea. Am negustori care vin tocmai de la Londra să se uite prin depozitul meu. înainte, tata se ocupa de magazin. Cumpăra oase şi de-alde astea. Le fierbea chiar aici.

— Oase?

— *Rag and bone*[1]*.* Cu asta ne ocupam. Vindeam oase pentru îngrăşământ. Acuma nu se mai fac bani din asta. Aruncaţi o privire!

Grajdurile sunt pline de haine şi mobile vechi. Scaune de sufragerie stivuite până în tavanul uneia dintre boxe. Nişte baloturi de pânză, mirosind jilav, umplu o alta. Zeci de pisici, care dorm printre pânzeturi, se trezesc când se apropie de ele şi o privesc cu ochi vigilenţi. Se uită prin grajdul întunecos, plin de carpete şi paraşute de mătase, prin boxele stivuite cu paturi şi pături. Pentru prima dată de când a venit în Anglia, simte că recunoaşte ceva. Cu siguranţă face şi ea parte din acest talmeş-balmeş de mărunţişuri ale vieţii.

Săptămâna următoare, Silvana mai face nişte turtă dulce pentru negustorul de vechituri. E limpede că îi plac dulciurile, dar, bănuieşte ea, nu

1 Literal, „zdrenţe şi oase”. (N. tr.)

are pe nimeni care să-i facă prăjituri. Ei îi face plăcere schimbul acesta simplu: nişte prăjituri pentru o plimbare prin hambarele şi grajdurile lui.

— E ziua mea, îi spune, încurajată de plăcerea evidentă cu care o întâmpină. Astăzi.

Probabil că nu e un lucru pe care să i-l spui unui străin, dar Silvana vrea să-l spună cuiva. Janusz a plecat de dimineaţă, fără să sufle o vorbă despre asta. Nu că ar conta. Are douăzeci şi nouă de ani. E prea bătrână pentru torturi şi cântecele.

— Ei bine, atunci luaţi ce doriţi, îi spune omul. La mulţi ani, domnişoară! Luaţi ce vreţi. Dau multe dintre lucrurile astea de pomană, oricum. Le sortez şi le trimit nevoiaşilor. Străini, mai ales. Cerşetori săraci, care n-au nimic.

O clipă, se simte jignită. Dar pe urmă se uită la ochii lui pleoştiţi şi la faţa lui pământie şi-şi dă seama că la fel îl vede şi ea pe el, ca pe un străin singuratic, care nu are nimic.

îl ajută să sorteze hainele. într-o parte, lenjeriile de pat din în şi din bumbac. într-o grămadă, pardesiurile cu miros de mucegai; în alta, hainele bărbăteşti; hainele de femei şi de copii, în a treia. Se gândeşte la lagărul de refugiaţi, la cozile lungi de oameni care au venit şi au plecat şi au dispărut exact ca ea, în trenuri, autobuze şi vapoare îndreptate spre alte ţări. Hainele care li se dăduseră tuturor acestor oameni îşi începuseră probabil călătoria în locuri ca acesta. Când sortează hainele, cot la cot cu negustorul de vechituri, e ca şi cum s-ar mişca printre oameni pierduţi, din soiul celor pe care-i cunoaşte cel mai bine.

Sil vana deschide un sac de rafie plin de bluze şi-şi imaginează femeile care le-au purtat cândva. Petele şi urmele ceţoase de pe cearşafuri sunt ca nişte registre cu naşteri şi căsătorii şi decese.

Cercurile lăsate de transpiraţie pe gulere o fac să ofteze. îşi bagă mâinile pe mâneci şi urmăreşte cusăturile lărgite de corpurile care, zi de zi, au întins materialul. Găleţi întregi de pantofi o fac să tremure. Ar putea la fel de bine să fie găleţi de picioare. Pielea întărită a pantofilor şi a ghetelor le face să semene cu picioarele diforme ale morţilor.

Observă cârpelile şi degradarea lentă a hainelor şi i se pare că e în doliu după oamenii care au purtat cândva aceste haine. Dar ea poate să-i învie. O să sorteze hainele şi o să le pună în pachete şi în colete. îşi vor continua călătoria şi vor ajunge în mâinile bărbaţilor şi femeilor şi copiilor care la sfârşitul războiului n-au rămas cu nimic, în afara descoperirii ciudate că au scăpat cu viaţă şi a unei senzaţii vagi că n-ar mai scăpa din nou.

Găseşte o rochie de bumbac neagră, cu poale largi, ca cele pe care le purta mama ei. Şi-o închipuie pe mama ei în haine de doliu, cu capul plecat de durere sau de iritare, cu mâinile îmbrăţişând forma copiilor ei morţi. Silvana apucă rochia de umeri şi o scutură.

— Sunt fiica ta, spune, ţinând-o în faţa ei.

O scutură din nou, şi mânecile rochiei se zbat agresiv, negre şi ursuze, ca aripile unei ciori încolţite.

— Deci ce-ar trebui să fac, mamă? întreabă rochia. Mă gândesc la Tony tot timpul. Spune-mi ce să fac. Tu ce-ai face ? De ce nu poţi să m-ajuţi când am nevoie de tine?

Rochia nu-i dă niciun sfat. Normal că nu. Când a mai ajutat-o maică-sa ? Cu toate astea, îi e dor de ea.

Se întoarce acasă cu rochia pe braţ şi-i găseşte pe Janusz şi pe Aurek stând în salon, cu Doris.

— La mulţi ani!

încep să cânte.

— Mulţi ani trăiască, mulţi ani trăiască...

Silvana nu poate face nicio mişcare ca să-şi dea haina jos. Degetele ei îngheţate pulsează în căldura neaşteptată, fumicând-o de parcă s-ar trezi din nou la viaţă. Pătate cu roşu şi cu alb, o înţeapă şi se umflă, aşa că, nici dac-ar vrea, n-ar putea să-şi descheie nasturii de la haină.

— Ai crezut c-au uitat, spune Doris. Trage din ţigară şi tuşeşte din rărunchi. Jan a făcut lucrurile fără ştirea ta!

— Poftim!

Janusz îi dă o cutie mare, albă, legată cu o fundă albastră.

— Doris ne-a ajutat s-o alegem.

— Eu, zice Aurek. Eu, eu, eu!

Doris râde.

— Bine, tu ai ales-o. Haide, Sylvia, deschide-o!

Silvana deschide cutia şi scoate din ea o rochie. E croită

dintr-un material albastru cu buline albe. Mâneci trei sferturi, cu manşete din dantelă, strânsă în talie, corset şi poale largi.

Janusz îi dă altă cutie. Vorbeşte încet, să-l audă doar ea.

— Am pierdut prea multe aniversări de-ale tale.

În cutie sunt o pereche de pantofi decoltaţi şi nişte mănuşi de piele.

— Câteva săptămâni am ţinut cutiile astea în camera de oaspeţi, spune Doris. Si crede-mă, ai noroc că eşti mai slabă ca mine, că altfel aş fi purtat eu rochia asta! Haide! Fă parada modei pentru noi. Să vedem cum îţi stă.

În dormitor, Silvana bagă rochia neagră în dulap. Îşi pune rochia cea nouă, se învârte ca să vadă fusta rotindu-se. Cutele se aşază la loc. Ca să vezi! Falduri de material în jurul ei. Şi încă nou! O rochie cumpărată pentru ea, nepurtată de nimeni înainte. Nici nu-şi mai aduce aminte când a îmbrăcat ultima oară o rochie nou-nouţă. Îşi pune pantofii şi mănuşile, pipăind cu degetele prin pielea tare, ca să ajungă în vârf. Se uită în oglinda din baie. Rochia e frumoasă, dar femeia care o priveşte are ochii goi. Duri. „Până când”, se gândeşte, „o să mai fiu o străină în propriii ochi?”

Când coboară, Janusz dă aprobator din cap.

— Poţi s-o porţi vineri.

— Vineri?

— Mergem la cinematograf. Cu Doris şi cu Gilbert.

— La cinematograf?

Se gândeşte la Varşovia şi la cinematografele la care se ducea să vadă filmele de la matineu. Stând pe scaunele catifelate, în întuneric, cu burta de gravidă, bombată ca un glob, atingând aproape scaunul din faţă, se lăsase purtată de valurile de speranţă din filmele ei americane preferate. Se ducea în fiecare săptămână şi era convinsă că fiul ei (deşi ştia că maică-sa era nebună, crezuse mereu în profeţia ei că Silvana va avea un băiat) avea să iubească filmele.

Doris bate din palme şi Silvana se trezeşte din visare. Îi e recunoscătoare lui Doris pentru că a smuls-o din gândurile ei. Îl trage pe Aurek spre ea, ascunzându-l în faldurile fustei.

— Am găsit chiar şi pe cineva care să stea cu băiatul, zice Doris.

Janusz aprobă.

— E vorba doar de câteva ore.

Silvana clatină din cap. Nu-şi lasă ea băiatul cu o străină.

— Cine?

— Tony! spune Doris. Am dat nas în nas cu el ieri şi l-am întrebat. A spus să-ţi transmit că de-abia aşteaptă să te vadă. O să fie aici la şase fix, vineri seara.

Janusz îşi trece degetul pe interiorul gulerului.

— E-n regulă, nu ?

— Gata! spune Doris. S-a aranjat.

— Silvana? zice Janusz. Eşti bine?

— Arăţi de parc-ai fi văzut o fantomă, râde Doris. Eşti albă ca varul.

Silvana se aşază, iar poalele rigide se ridică în jurul ei. îşi împreunează palmele şi se străduieşte să zâmbească.

— Sunt bine, spune. Sunt foarte bine.

Polonia

Silvana

Silvana a umblat zile în şir prin pădure. Părea fără sfârşit. După ce Gregor dispăruse şi plecaseră şi femeile, nu mai înţelesese copacii. Oricât de departe ar fi mers, nu dădea de marginea pădurii şi nu mai vedea niciun alt semn de viaţă. îi căuta pe bărbaţii ăia, pe partizanii care s-ar fi ascuns, chipurile, în codru, dar nu dădea de nimeni. Erau doar ea şi copilul, singuri. Poate, s-a gândit, ar fi

trebuit să fie mai prietenoasă cu Gregor? Poate că i-ar fi luat şi pe ea, şi pe Aurek acolo unde o dusese pe Elsa.

în cele din urmă, a ajuns-o oboseala. Era prea obosită ca să-i mai fie frig. Prea obosită ca să mai bage de seamă durerea de dinţi şi junghiul din spate, pe care-l căpătase fiindcă stătuse cocoşată atâta timp, încercând să se apere de vântul îngheţat.

Se imagina zăcând într-un pat. Un pat în care ea şi copilul să se întindă. Se gândea că vrea să doarmă. După o vreme, şi-a dat seama că de fapt îşi dorea moartea. Silvana a înţeles totul atunci. Era fata mamei ei. Fără noroc. Incapabilă să crească un copil.

îşi amintea de zăpada din livada cu meri, de când era mică, şi-i povestea lui Aurek de ea, sperând să aducă un pic de magie în gerul care-i înconjura. Ea şi ceilalţi copii făceau îngeraşi în nămeţi, căutau zăpada neatinsă, se ghemuiau în ea şi-şi întindeau braţele şi picioarele şi păreau nişte stele luminoase, cu colţurile răsfirate pe pământ. Cu grijă, copiii care stătuseră întinşi în zăpadă erau traşi în sus de ceilalţi şi o formă fermecată, ca o secţiune de înger, rămânea în zăpadă, fără niciun semn care să arate cum a fost făcută.

Nu se aşteptase ca iarna să fie aşa de grea. Nu aducea deloc cu zăpada pe care şi-o amintea din copilărie. Era cumplită. Copacii luceau albaştri de chiciură, iar crengile goale scânteiau. O dureau dinţii de Mg. Mâinile îi înţepeneau, fălcile i se încleştau. Degetele i se umflau. Orice-ar fi încercat să facă, era amarnic de greu.

Aurek nu mai plângea. Stătea în braţele Silvanei, cu ochii pe jumătate închişi şi cu gura deschisă. Obrajii lui roşii ca mărul se făcuseră albi ca neaua. îl simţea că cedează.

A găsit un mic luminiş în pădure. O gaură în peisaj, unde doar trunchiurile arse mai rămăseseră. O bombă căzuse probabil aici, muşcând din pământ şi din copaci ca o mână uriaşă, formând o adâncitură ca un castron, la adăpost de vânturi, străjuită de troiene înalte. Silvana s-a aşezat pe marginea craterului şi şi-a dat drumul în jos, alunecând pe spate, cu Aurek pe picioare. Pe fundul gropii, într-un vârtej de zăpadă, a văzut ceva care a făcut-o să se frece la ochi.

Atunci a ştiut că n-are să mai părăsească niciodată pădurea. Se holba la el, sorbindu-i frumuseţea. Era lucrul cel mai colorat pe care-l văzuse de mult timp încoace. Franjurile aurii îi făceau cu ochiul ca un prieten vechi. întins, capitonat cu catifea roşie, divanul stătea pe covorul alb ca un obiect fermecat.

Silvana mai găsise obiecte de mobilier – mese, scaune stricate, dulapuri –, dar niciodată ceva atât de frumos ca acest divan roşu.

Nişte ciori negre au zburat printre crengile golaşe ale cerului. O îmbiau. Era sigură de asta. De câteva zile le auzea chemând-o pe nume. La început avusese impresia că-şi băteau joc de ea, dar pe urmă înţelesese. Devenise parte din pădure. Asta îi spuneau ciorile. Ele o aduseseră aici. Ăsta era sfârşitul. Băiatul se topea deja în braţele ei.

Silvana s-a îndreptat spre divan, cu privirea aţintită pe ruloul de mahon sculptat, prins în spatele lui. Cu degetele amorţite, a urmat luciul neted al lemnului ud şi mâncat de cari, cercuri negre lângă cristalele albe de gheaţă care atârnau pe marginea lui. Dând la o parte straturile de zăpadă, s-a aşezat. Aurek s-a întins pe catifeaua roşie. Şi-a lipit buzele de ea şi i-a gustat culoarea cu limba. Silvana s-a aplecat şi l-a ridicat în poală, unde a scâncit şi s-a cuibărit bine. Ea şi-a lăsat capul pe spate. Era plăcut

să renunţi. Să ştii că nu mai eşti nevoit să mergi mai departe.

în scurt timp, frigul avea să-şi croiască drum, trosnind, prin ea. în scurt timp avea să vină somnul glacial. Trupul lui Aurek, de obicei uşor ca pulberea de zăpadă purtată de vânt, a început să atârne greu în braţele ei. Astfel, se gândea ea în timp ce-şi pierdea cunoştinţa, aveau să fie împreună pentru totdeauna. Ea şi copilul. I-a şoptit, explicându-i cât de rău îi părea că l-a dezamăgit. De două ori a spus-o. Două păreri de rău, ca două grămăjoare lângă ea, reci ca zăpada.

Janusz

în vremea în care pielea începuse să i se jupoaie, acoperindu-se de coji albe şi uscate, Janusz căpătase obiceiul să moţăie la umbră, în hambar, cu mirosul fierbinte de cimbru, salvie şi rozmarin în nări. Pe zi ce trecea, se simţea mai puternic, pielea i se vindeca şi a început s-o ajute pe Hélène să adape animalele, să strângă ouăle. Munceau împreună, fără să scoată o vorbă. Ea îi arăta cum să mulgă caprele şi cum să stivuiască fânul în hambar. Mâinile li se atingeau când Hélène îi dădea ouăle.

— Câţi ani ai ? l-a întrebat într-o dimineaţă.

Şi el ar fi vrut să-i pună întrebarea asta, dar se temuse să nu pară prost crescut.

— Eu am douăzeci şi patru, a zis ea. *Vingt-quatre.* Poftim, prinde ! I-a aruncat un ou şi el l-a prins. Bravo ! a strigat şi i-a aruncat altul. Am douăzeci şi patru şi mama îşi face griji că sunt prea mare ca să-mi mai găsesc un soţ. Crede c-o să rămân fată bătrână.

— Şi tu ce crezi ?

— Cred c-aştept să găsesc bărbatul potrivit. Poftim, prinde !

Oul l-a nimerit în piept şi i s-a spart în mâini.

Ea a luat nişte paie şi i-a şters cămaşa.

— Dă-ţi-o jos, ţi-o spăl eu.

A întins mâna să-i deschidă nasturii, dar el s-a dat înapoi, stânjenit.

— Treaba ta, a spus ea şi a ieşit din hambar.

Când s-a întors, l-a găsit atârnându-şi cămaşa la soare, ca să se usuce. A văzut-o că-l priveşte, rezemată de uşa hambarului, cu mâinile în sân şi cu un zâmbet jucăuş pe buze.

— Hei, *soldat* ! Dac-ai terminat să faci pe spălătoreasă, vreau să-ţi arăt ceva.

L-a dus în hambar, a uşuit găinile cuibărite acolo şi a tras prelata de pe o maşină roşie, acoperită de praf. Şi-a scos şorţul şi a şters capota cu el, dând la iveală vopseaua strălucitoare.

— A cui este ?

Şi-a trecut mâna peste ea, încercând să nu se gândească la cât de mult îşi dorea să o îmbrăţişeze pe Hélène. A încercat să nu se uite în ochii ei.

— E-a lui Pascal. Fratele meu. Nu merge. A venit cu ea de la Marsilia, cu o săptămână înainte să se înroleze.

— Unde-i acum?

— în Normandia. Datorită lui eşti aici. Madame Agut, care are pensiunea la care-ai stat, e prietenă cu el.

Janusz simţea mirosul săpunului lui Hélène, căldura răspândită de pielea ei. A ridicat capota şi a aruncat o privire înăuntru. Bujiile erau probabil uzate. A scos una şi a ţinut-o în lumină. Hélène i-a luat-o.

— Sărută-mă.

Şi-a pus mâna pe ceafa lui şi s-a lipit de el. A respins-o.

— Sunt însurat.

A fost un lucru prostesc să-i spună aşa ceva, dar cuvintele au ieşit singure. O apărare împotriva propriei dorinţe disperate de a-i spune că adoră să o vadă, să o audă.

— Şi unde e soţia ta?

— în Polonia.

— Exact.

L-a sărutat şi el a simţit cum îl trece un val de căldură, de parcă n-ar fi ştiut până atunci cât de multă răceală mai exista cuibărită în trupul lui. A încercat să vorbească, s-o facă să înţeleagă de vorbă bună.

— Eu nu... Asta-i tot ce pot să-ţi dau. Şi trebuie să plec în curând.

— Deci ar trebui să fim împreună, cât se mai poate. L-a sărutat din nou. Avem doar o viaţă. Cum să laşi să treacă aşa ceva pe lângă tine ?

Şi n-a putut.

Ea şi-a scos rochia şi i-a tras capul în jos, umplându-i gura cu un sân cu sfârcul maroniu, dulce ca un măr copt la soare. Era nebun după ea. A căzut în genunchi, trăgând-o şi pe ea în jos, după el, şi ea s-a căţărat pe el, puternică şi hotărâtă; coapsele ei îi zdrobeau coastele, degetele ei se înfigeau în părul lui, pântecele ei ca o cupă se lăsa pe faţa lui, genunchii ei îi loveau urechile.

A gustat din ea, dar, când a încercat s-o ţină pe loc, ea şi-a smucit coapsele şi s-a îndepărtat din nou, alunecând în jos pe trupul lui. A apucat-o strâns şi a ţinut-o şi s-au rostogolit împreună, izbindu-se şi lovindu-se cu capul de podeaua hambarului, învineţindu-şi coatele, fesele, feţele, genunchii.

La final, arătau ca doi luptători, plini de transpiraţie şi murdari. A luat-o în braţe şi ea şi-a culcat capul pe pieptul lui. Au aţipit, apoi s-a uitat la ea şi a sărutat-o, braţele lui au săltat-o, trăgând-o în îmbrăţişare. L-a învelit cu corpul ei.

Şi de-atunci a fost ca o pătură care îl apăra de lume. Nu mai trebuia să se gândească la bătrâne ucise şi la tineri care se împuşcau de dragul unor câini înecaţi. Tot frigul şi toată teama care îl aduseseră aici dispăruseră. Nu mai exista nimic altceva în viaţa lui în afară de ea, de fata asta frumoasă şi caldă, de lumina copleşitoare a soarelui din sud şi de mirosul înţepător de sex din nările lui.

S-au aşezat pe bancheta din spate a maşinii fratelui ei. Timp de o oră, n-au vorbit. N-avea cuvinte să-i spună ce simţea pentru ea. Urmărea cu degetele contururile mâinilor ei, îi săruta vârfurile degetelor, încheieturile, pielea întinsă dintre degetul mare şi arătător. Degetele ei butucănoase şi palmele pline de bătături îl încântau. Indiferent ce s-ar fi întâmplat, indiferent unde s-ar fi dus după aceea, ştia că-şi va aminti întotdeauna mâinile ei. I-a pus întrebări despre viaţa lui şi el i-a povestit de Silvana şi de Aurek.

— Stai. A scos un portofel din buzunarul de la pantaloni. Uite. Ei sunt. Soţia mea, Silvana, şi el e fiul nostru.

— E frumoasă. Şi băieţelul parcă e un îngeraş. Sunt foarte fericită pentru tine.

— Da?

— Nu. Sunt geloasă.

S-a uitat în ochii ei. Ea a zâmbit, a ridicat din umeri şi l-a sărutat.

— Nu mai fi aşa de îngrijorat, a spus când s-a desprins de el. Ştiu că nu pot să te păstrez.

Janusz şi-a îngăduit să se gândească la el însuşi ca fiind rătăcit. Uitat aici, pe deal. Săptămânile treceau. Hélène îi spunea că dragostea e un lucru împotriva căruia nimeni nu se poate apăra, şi lui îi plăcea s-o creadă. D vizita noaptea, strecurându-se goală în aşternutul lui.

— Ar trebui s-avem grijă, i-a şoptit, deşi îi făcea plăcere gândul c-ar putea să rămână gravidă cu copilul lui.

Hélène a oftat şi l-a mângâiat pe frunte.

— Nu-ţi face griji. Ştiu să am grijă de mine.

A doua zi de dimineaţă, s-a dat jos din pat, trecând peste el. A rămas culcat şi a privit-o cum intră într-o cămăruţă din fundul încăperii, razele de soare pătrunzând ca nişte degete prin obloanele pe jumătate deschise, jucându-se şi desenând diverse forme pe spatele ei alungit, pe picioarele ei scurte şi puternice. A lăsat uşa întredeschisă, pentru ca el să vadă cum se apleacă, cu un picior pe marginea căditei de cositor, vorbindu-i despre duşuri cu oţet şi zeamă de lămâie. Nu mai cunoscuse o femeie ca ea.

Ipswich

— *Bellissima,* e primul cuvânt pe care-l spune Tony când Silvana îi deschide.

Clipeşte la auzul vocii lui, de parcă cineva i-ar fi aprins o lumină orbitoare drept în faţă.

Tony îşi ridică pălăria şi zâmbeşte.

— Silvana, ce bine-mi pare că te văd! Ce rochie minunată... Eşti o femeie făcută să poarte

haine frumoase. Dac-ai fi cunoscut-o pe Lucy a mea... îi plăceau mult hainele frumoase. Dar cum te mai simţi ? Doris mi-a spus c-ai avut gripă acum ceva timp. Sper că eşti bine. Oricum, radiezi.

Uitase cât de bine făcut era, umplând tot cadrul uşii cu statura lui. Primul imbold e acela de a se arunca în braţele sale. Apoi, când îl aude pomenind de soţia lui moartă, îşi încrucişează mâinile la piept. El se dă la o parte şi apare Peter, care are nişte pungi de hârtie în braţe.

— Am adus dulciuri, spune. Lemn-dulce şi dropsuri cu mentă.

Tony râde.

— Am cumpărat tot magazinul de bomboane, nu-i aşa, Peter?

Ea îi zâmbeşte copilului cu obraji roşii şi bucălaţi.

— Vrei să urci, Peter? Aurek te aşteaptă-n camera lui.

— îmi pare rău că n-am mai trecut de-atâta timp pe la tine, zice Tony în timp ce-l urmăresc amândoi cu privirea pe Peter, care urcă scările. Am o casă în Felixstowe, pe malul mării, şi-am stat acolo. Bunicii lui Peter l-au înscris la o şcoală privată şi mi-e teamă că nu s-a mai văzut cu Aurek de atunci, nu-i aşa? Oricum, poftim.

Ridică o plasă de cumpărături.

— Ţi-am adus un cadou de ziua ta. O sticlă de Tokaji şi un iepure proaspăt.

— Tokaji?

N-a mai văzut o sticlă de vin unguresc de ani de zile.

— Am avut Tokaji la nunta noastră, spune ea, învârtind sticla în mâini. Foarte frumos din partea ta. Şi un iepure... e un prilej bun să mai înlocuim

carnea de cal. Nu prea am cum să fac rost de altceva, pe moment. E un cadou minunat. Mulţumesc.

— Cu plăcere. Tony coboară glasul. Cum te simţi ? Adică, pe bune ?

— îmi pare rău, spune Silvana, disperată să schimbe subiectul. Nu ţi-am luat haina. Hai, lasă-mă să te ajut!

Aproape că-i vine să plângă când mâna lui îi atinge fugar încheietura şi se bucură că a lăsat sticla de vin jos, pentru că e sigură că altfel ar fi scăpat-o.

— Ah, e grea, spune ea luând haina, care-i umple braţele.

Şi a fost o întâmplare, atingerea aia, felul în care degetele lui

s-au oprit pe pielea ei? îşi imaginează ea?

— E lână, nu ? Calitatea hainelor contează cel mai mult.

Se aude bălmăjind ca o proastă, dar tăcerea ar fi mai rea.

— Deci ţi-am luat haina şi... nu te-am văzut de-atunci... de-atunci...

— Din parc?

— Da, exact.

Oftează. Ce uşurare că bărbatul acesta îi termină întotdeauna propoziţiile!

Tony se apleacă spre ea.

— N-am vrut să-ţi complic şi mai mult viaţa, aşa că...

— Salut, Tony!

Gilbert stă în uşa salonului.

— Gilbert, îmi pare bine să te văd.

— Ei, intri să bei un pahar? întreabă Gilbert, râzând. Sau aveţi o întrunire strict secretă?

— Tocmai veneam, spune Silvana şi intră după Gilbert în salon, cu Tony pe urmele ei.

— Tony, spune Doris, printr-o perdea de fum de ţigară. Nu te-am văzut de ceva vreme. Iar pui ceva la cale? Ce mai vinzi azi pe sub mână? Zăpadă eschimoşilor?

— Bună, Doris. Nu, nu cred c-au raţionalizat încă zăpada. Janusz, tocmai îi spuneam Silvanei că v-am adus un iepure. Şi o sticlă de vin care să meargă cu el.

Silvana vede cum faţa lui Janusz se încreţeşte de plăcere când ia sticla de vin.

— Tokaji? Silvana, ai văzut?

— Vin, deci ? spune Gilbert. Foarte elegant. Eu prefer berea.

— Sau un pahar mare de cidru, zice Doris.

— Tu s-ar putea să preferi votca, spune Tony. Data viitoare. Am nişte cunoştinţe în port. Marinarii aduc diverse lucruri de vânzare. Sunt sigur c-o să pot să vă fac rost de nişte votcă.

Janusz ţine sticla, ca să se uite şi Gilbert şi Doris la ea.

— Nu, nu. îmi place vinul ăsta foarte mult. O să-l păstrăm pentru ocazii. în seara asta bem *sherry.* Te servesc ?

— Vezi să nu-mbeţi bona, râde Doris.

— O să duc astea în bucătărie, spune Janusz. Silvana, poţi să-i torni tu prietenului nostru un pahar?

— Nu, nu-mi trebuie, spune Tony. Doris are dreptate. Dacă stau cu copiii, e mai bine să am mintea limpede.

— A, atunci poate o cană de ceai ? întreabă Janusz. Cu o brioşă ?

— Nu, nimic. Mulţumesc.

Silvana vede cum le zâmbeşte Tony tuturor. Are stofa de politician. I-a făcut pe toţi să-i mănânce din palmă. Inclusiv pe ea. Pleacă şi pe urmă se întoarce în viaţa ei, de parcă ea ar fi o păpuşă pe care poţi s-o iei şi s-o laşi când ai chef.

— Eu aş mai vrea un păhărel, spune Gilbert. Iepure, zici? N-am mai mâncat iepure de nu ştiu când. Doris, tu făceai un stufat de iepure foarte bun. Ţi-aduci aminte ?

— Gilbert, mă-ntreb dacă tu ştii ce mănânci. Am făcut iepure chiar luna trecută. L-am luat de la un băiat care lucrează la Chantry Park.

— Cum am uitat? Dar cartofi ai găsit, în ultima vreme? Doris a stat la coadă ore întregi la cooperativă, zilele trecute.

—■ Ore întregi, aşa e. Să n-o iei razna? Ne-am bătut cu Hitler şase ani şi am avut cartofi la discreţie. Se termină războiul, se termină şi cartofii. Nici peşte nu se găseşte, că bine-ar mai merge cu cartofi prăjiţi. Mai rău de-atât nu se poate, ascultaţi la mine!

— Cum faci să mai mergi cu maşina, Tony ? întreabă Gilbert. îţi iei benzină tot la negru ?

Mereu aceeaşi discuţie. Nu se mai găseşte asta, nu se mai găseşte ailaltă, şi guvernanţii îi dezamăgesc pe oameni. Uneori, Silvana îşi imaginează cum ar fi dacă le-ar spune să tacă. Să se audă musca, vorba lui Doris. Să le tacă fleanca odată.

— Liverpool conduce în prima divizie, spune Tony, care pare să nu fi auzit întrebarea lui Gilbert.

Silvana observă cu câtă grijă schimbă el subiectul. Janusz se întoarce în cameră.

— Ce părere ai? îl întreabă Tony. Ţii cu ei?

— Prefer crichetul, spune Janusz.

— Eu sunt fan Ipswich Town! declamă Gilbert, entuziast. Trebuie să-i susţinem pe băieţii noştri. Sunt la jumătatea clasamentului în divizia a treia şi urcă. O să le-arate ei într-o zi celor de la Liverpool!

Tony râde.

— Nu cred că ziua aia o să vină prea repede.

— Stai că vezi tu! Când o să câştig la pariuri, o să cumpăr Ipswich şi o să-i antrenez chiar eu.

Doris se uită la ceas.

— Ar cam trebui să plecăm. Gata cu fotbalul, vă rog, domnilor. Să nu pierdem începutul filmului.

îşi iau paltoanele şi ies pe uşă, întâmpinaţi de un vânt îngheţat, care îi loveşte drept în faţă. Silvana se întoarce să se uite la Tony. Nu-i întâlneşte privirea. Janusz vine lângă ea.

— E foarte frumos din partea ta, Tony. Apreciem gestul.

— Da, da, aşa este, spune Silvana.

— Să vă distraţi, copii! le urează Tony jovial, făcându-le cu mâna.

Silvana se uită în sus, spre fereastra dormitorului. Aurek şi-a lipit faţa de geam.

— Cred că Aurek vrea ceva... începe ea să spună, dar Doris o apucă de braţ cu fermitate.

— Hai, Sylvia! Trebuie să te desprinzi de el, odată şi-odată. Lasă-l să crească.

O seară în oraş fără Aurek. Prima de când au ajuns în Marea Britanie. Se simte expusă şi vulnerabilă, chiar şi în toată splendoarea ei, cu rochia cea nouă şi cu mănuşile, şi nu ştie dacă i se întâmplă asta pentru că l-a lăsat singur pe băiat sau pentru că mâna lui Tony a atins-o în treacăt pe-a ei.

Janusz poartă costumul de la demobilizare, cel cu care a întâmpinat-o la gară, sacou cu vestă şi pantaloni cu manşete. Arată bine. Un bărbat bine, solid şi respectabil.

— Zâmbeşte, o îndeamnă. Arăţi de parcă te-ar durea ceva.

— Nu-mi place să-l las pe Aurek.

— De ce? Ce poate să se întâmple? E un oraş sigur. Suntem în siguranţă aici.

— Uneori nu mă simt în siguranţă.

— Păi, ar trebui. în curând o să fiu promovat. O să iasă cineva la pensie şi eu sunt următorul la rând, pentru postul lui. Am lucrat peste program, am făcut ore suplimentare, ca să fiu sigur c-o să-l primesc.

— Crezi c-o să-l primeşti? întreabă Gilbert, apărând lângă ei. Scuze, v-am auzit fără să vreau. Deci, crezi c-o să-l primeşti ?

— Nu văd de ce nu. Muncesc din greu. îl merit.

— Păi tocmai asta-i problema, nu-i aşa? Că voi, străinii, munciţi al naibii de mult.

— Ne oprim când terminăm ce-avem de făcut.

— De-aia nu vă simpatizează lumea. Dereglaţi sistemul.

— Sunteţi gata de film ? întreabă Doris tare şi Silvana vede cum îi dă un cot lui Gilbert între coaste. Şi vreau să-l văd de la cap la coadă, Gilbert Holbom, aşa că nu-ncerca să mă convingi să stau cu tine în spate.

— Eu?

— Da, tu, zice Doris. N-o să mă vezi printre perechile care-şi fac curte. Sunt prea bătrână pentru asta.

Se duc să vadă *Top Hat.* Silvana l-a ales, e un musical mai vechi, cu Fred Astaire. Gilbert zice că lui i-ar plăcea să vadă un film de război, dar Doris îi aminteşte că e ziua Silvanei, nu a lui. Traversează toţi patru oraşul, trecând pe lângă Woolworths şi Lipton, care are o faţadă frumoasă, placată cu gresie verde, pe lângă măcelăria lui Smith, pe lângă spălătorie şi farmacie, în direcţia cinematografului Odeon.

— Aici a fost un crater mare, oribil, spune Doris în timp ce intră cu toţii pe aleea provizorie din pietriş, cu noroi de-o parte şi de alta. O bombă aruncată chiar la sfârşitul războiului. Au astupat gaura destul de repede. Arăta de parcă cineva încercase să sape un tunel până-n Australia. O groapă al naibii de adâncă! Ca prin minune, nimeni n-a fost rănit.

Odeonul e o clădire impunătoare, cu ferestre alungite, ca ale unei biserici, şi faţadă roz, scorojită. Gilbert le spune că s-a aflat şi el printre muncitorii care au construit-o, în '29. Doris le arată urmele de şrapnel de pe treptele de la intrare, iar Janusz şi Gilbert cercetează semnele rămase în piatră, aplecaţi ca nişte doctori care examinează ţesutul unei vechi cicatrici. Silvana n-ar vrea decât să intre. De ani de zile, de prea mulţi ani, n-a mai fost la cinematograf.

înăuntru îi învăluie o lumină de neon albastră; perdelele groase de catifea acoperă ghipsul ridat de pe ziduri. O plasatoare într-un costum bleumarin cu dungi albe, care-i vine foarte bine, şi cu beretă asortată le ia biletele şi îi conduce la locurile lor.

— Şi eu am făcut asta, îi şopteşte Silvana lui Doris.

— Poftim?

— Am fost plasatoare. în Polonia. A fost slujba mea înainte să mă mărit.

— Serios? Dar nu cred că era un cinematograf la fel de mare, totuşi.

— Era un cinematograf foarte frumos, spune Silvana. Şi uniformele plasatoarelor erau mai elegante. O vezi pe fata aia? Are ciorapii rupţi şi jacheta o strânge.

Doris îşi ţuguiază buzele.

— Am fost în război, nu uita. Cârpeşti şi te mulţumeşti, nu-ţi spune nimic vorba asta?

— îţi aduci aminte de uniforma mea? îl întreabă Silvana pe Janusz, şoptindu-i în poloneză.

îi răspunde în limba lor maternă.

— Roşu de Burgundia cu manşete aurii. Arătai foarte bine în ea.

— Uniformele erau mult mai frumoase în Polonia.

O clipă, Janusz rămâne tăcut.

— Da, spune el. Cred că ai dreptate.

— Deci aveaţi cinematografe în toată Polonia? întreabă Doris.

— Peste tot, răspunde Janusz. Mult mai mari ca ăsta.

Silvana îi e recunoscătoare pentru că-i apără amintirile. Nu

suportă faptul că englezii cred că tot ce au ei e mai bun şi mai frumos. Dacă ai sta s-o asculţi pe Doris, ai crede că pe străzile distruse ale Europei umblă urşi în libertate.

în momentul în care cortinele roşii sunt trase şi ecranul prinde viaţă, Silvana intră în transă. Povestea e simplă. Fred şi Ginger se iubesc. Oricine îşi dă seama de asta, în afară de ei doi. îşi spun cuvinte nepotrivite şi se ceartă tot timpul, în primele două treimi ale filmului. În sfârşit, când pare că s-au pierdut iremediabil, cuvintele potrivite le vin pe buze şi adevărul iese la iveală.

— Te iubesc, spune Fred Astaire. Orice-ar fi.

— Şi eu te iubesc, răspunde Ginger Rogers.

Şi nu se mai despart niciodată.

— Frumos, şopteşte Silvana, când apare genericul de final. Foarte frumos.

Pe drumul spre casă, în timp ce urcă dealul pe Britannia Road, Silvana îşi dă seama că pantofii ei cei noi au bătut-o. Doris şi Gilbert au luat-o înainte, Gilbert plângându-se că puburile se închid devreme şi că nu au unde să mai bea şi ei un păhărel, iar Doris vorbind despre pandişpan şi susţinând că reţeta bunicii ei e mai bună decât cea a mamei lui Gilbert.

Silvana se opreşte. îşi dă jos pantofii şi simte asfaltul ud sub tălpi.

Janusz îi ia pantofii din mână.

— Ţi-a plăcut filmul?

— La nebunie! N-am mai fost de-atâta vreme la cinema... Fred şi Ginger fac o pereche minunată.

— Minunată. Şi noi ?

— Noi?

— Silvana, nu vrei să mai facem un copil ? Ar fi bine pentru Aurek să aibă un frate sau o soră.

încearcă să găsească ceva de zis, pentru că nu-i vine în minte decât că e imposibil să aibă alt copil.

— Uite, spune el. Am fost la doctor... M-am dus să-l întreb despre... despre noi. Ştiu că nu eşti fericită. în ultima vreme, nu prea m-ai mai lăsat să te ating, iar doctorul a spus că ţi-ar face bine, că poate te-ar face fericită să mai ai un copil. I-am spus că şi eu cred asta. Venirea pe lume a unui copil ne-ar face bine tuturor.

Silvana îşi dă seama că Janusz aşteaptă un răspuns, chipul lui e luminat de felinarele de pe stradă.

— Am făcut băşici, spune ea.

Janusz îi dă pantofii înapoi.

— Asta-i tot ce ai de spus ?

— Da.

îi întoarce spatele şi îşi continuă drumul. Se grăbeşte să-l ajungă din urmă.

— îmi pare rău. Mai lasă-mă puţin. Aurek e încă mic.

— Are aproape nouă ani. Are nevoie de un frate.

— Dar nu ne permitem alt copil.

— Dac-aş primi postul de maistru, ne-am permite.

— Aurek nu ne este de-ajuns ?

— Deci nu vrei să-ncerci ?

Silvana dă din cap că nu. Gândul de a face alt copil o îngrozeşte. Nu trebuie să mai aibă încă unul. Nu merită să mai aibă încă unul. Şi cum poate să-i ceară aşa ceva, când el a iubit altă femeie, când, de fapt, s-ar putea s-o mai iubească încă?

Janusz îşi bagă mâinile în buzunare şi grăbeşte pasul. îl vede ajungându-i din urmă pe Doris şi pe Gilbert şi-i aude începând să vorbească despre film. Momentul a trecut. Silvana a stricat totul. Merge desculţă şi singură în spatele lor, cu pantofii în mână. Ar vrea să se întoarcă în cinematograful

întunecos. Să se scufunde în scaunul de pluş şi să se piardă din nou în povestea filmului.

— Ce faci, vii? o strigă Doris. Doar eu vreau s-ajung acasă înainte să-nceapă ploaia?

Silvana se uită la Doris, la Gilbert şi la Janusz care o aşteaptă, cu răsuflarea aburindă în aerul nopţii.

— Vin, răspunde şi grăbeşte pasul, desculţă pe pietrele ude şi reci ale pavajului.

La întoarcere, îl găsesc pe Aurek adormit lângă foc, pe Peter ghemuit în fotoliu şi pe Tony citind.

— Salut, spune el, punând cartea jos. V-aţi distrat?

Silvana rămâne, ursuză, în spatele lui Janusz. Ciorapii i s-au

rupt la vârfuri şi una dintre băşicile de pe călcâi s-a spart.

— A fost frumos, spune ea. O să-l duc pe Aurek în pat.

— Nu. Janusz se apleacă şi-l ia în braţe pe băiatul adormit. II duc eu.

Inima Silvanei se despică uşor când îl vede purtându-l pe băiat în braţe. îl priveşte scoţându-l pe Aurek din cameră, atingându-şi duios obrazul de faţa copilului.

— Deci m-ai iertat? o întreabă Tony.

Traversează încăperea şi închide încet uşa.

— Dacă te-am iertat?

Acum, că a rămas singură cu el, simte că inima îi bate prea repede. Era atât de sigură că nu va mai avea astfel de slăbiciuni, dar apropierea lui e copleşitoare.

— Pentru că n-am mai trecut pe la tine. Mi-a fost dor de tine. Am încercat să stau deoparte, n-am vrut să-ţi complic viaţa. Vrei să te-ntâlneşti cu

mine ? Face un pas spre ea. Când o să-l iei pe Aurek de la şcoală? Vrei să ne-ntâlnim în parc? Trebuie să vorbesc cu tine.

— Nu pot.

— Silvana, trebuie neapărat să te văd. Nu mai pot să mă prefac.

Silvana încearcă disperată să scape din raza privirii lui. Simte cum privirea lui alunecă pe părul ei, pe corsetul rochiei. „Sunt o femeie casnică", ar vrea să-i spună."Nu un personaj dintr-un film."

— Nu se poate. Peter e aici.

— Doarme. Săptămâna viitoare, spune el. Marţi. O să fiu la poarta şcolii. O să vii ?

N-are timp să răspundă. Uşa se deschide şi amândoi se uită în direcţia ei.

— Pot să-ţi ofer ceva de băut, Tony? întreabă Janusz când intră în cameră. Ceai, vin, *sherryl*

Postată între cei doi bărbaţi, Silvana simte intensitatea aversiunii controlate a lui Janusz faţă de ea.

— Un păhărel înainte de culcare, zice Tony, care se preface că n-a observat răceala pe care a adus-o Janusz când a intrat în cameră. Ce idee bună!

Şi iată-i pe toţi, Tony vorbind cu mâinile, gesticulând în direcţia unei audienţe imaginare; Janusz ţinându-şi ţeapăn mâinile la spate, vorbind despre serviciu şi despre vreme; Silvana plimbându-şi privirea inexpresivă peste foc, peste poliţă, peste uşă, peste silueta adormită a lui Peter de lângă cămin, peste spaţiul de deasupra umărului drept al lui Tony, peste cuta pe care o face haina lui în dreptul cotului. Peste colţul bufetului din spatele capului său.

— Tocmai o întrebam pe Silvana dacă nu v-ar plăcea să-i ducem pe băieţi la pădure, săptămâna viitoare, după ore, zice Tony.

— Nu cred c-avem timp, spune Silvana, încercând să pară calmă.

— Ei, dacă aveţi, mi-ar plăcea să ne întâlnim cu toţii, marţi.

— Nu ştiu dacă o să pot s-ajung, zice Janusz. O să-ncerc, dar tocmai schimbăm turele. S-ar putea să fiu iar de serviciu noaptea.

— Ei, atunci o s-aşteptăm să te mai eliberezi, Jan.

— Nu, nu staţi după mine. în perioada asta, încerc să fac cât mai multe ore suplimentare. Sper să fiu promovat, de fapt. Dar

Silvana şi Aurek pot merge. Ştiu că lui Aurek i-a fost dor să se joace cu Peter. Silvana?

— Nu ştiu ce să zic. Poate. Vă rog să mă scuzaţi, spune Silvana, frecându-se la ochi. Sunt obosită, cred c-o să mă duc la culcare.

— Deci o să vii marţi cu Aurek ?

Se uită amândoi la ea.

— Nu săptămâna viitoare. Poate altă dată, când Janusz o să aibă liber.

Se strecoară pe uşă şi urcă scările în grabă, hotărând să doarmă în patul lui Aurek în seara asta.

încearcă să nu se privească în oglindă, în timp ce se spală pe dinţi şi pe faţă. Nu-şi mai dă cu cremă. Tenul ei n-are decât să rămână aspru şi uscat. Şi nici părul n-o să şi-l pieptene în seara asta. Mulţumită de micile pedepse pe care şi le-a aplicat, îşi scoate rochia cea nouă şi o aşază cu grijă pe scaunul din dormitor, netezind materialul cu mâna.

Rochia n-are nicio vină, până la urmă. Şi e nouă. Nu conţine decât posibilele începuturi ale prăbuşirii ei.

Intră în dormitorul lui Aurek şi se urcă în patul lui. Aşteaptă să o fure somnul. „Fără vise cu Polonia”, se gândeşte. „Te rog, în noaptea asta, fără vise cu avioane şi zăpadă şi copii care plâng.” Aurek se zvârcoleşte în somn, aruncându-şi o mână peste ea; îi simte pielea fierbinte pe gât.

Mereu a ştiut foarte limpede ce vrea. Să-i dea un tată lui Aurek. Dacă băiatul e în siguranţă, e şi ea în siguranţă.

— Sunt lângă tine, dragul meu, îi şopteşte lui Aurek şi ştie că el e cel care-o susţine pe ea. Pe mările nemiloase în care înoată ea acum, băiatul e pluta salvatoare. Oricât ar încerca, nu poate să scape de imaginea asta. De plutirea asta în ape întunecate. Dar nu gândurile văluroase o ţin trează, ci faptul că ştie că, deşi băiatul e cel care-o ţine la suprafaţă, tot el e cel care-o trage la fiind.

Polonia

Silvana

Silvana s-a trezit şi a văzut un bătrân care îi freca pieptul cu zăpadă. Era o privelişte atât de neverosimilă, încât a închis ochii la loc, dar el a continuat, împingând-o şi lovind-o până ce nu l-a mai putut ignora. Avea zăpadă în gură şi, când s-a trezit din nou, s-a gândit la băiat şi a încercat să vorbească şi să-l întrebe pe bătrân unde este fiul ei, dar n-a putut să scoată niciun cuvânt.

Data următoare când a deschis ochii, Aurek era făcut covrig la pieptul ei. Nu se mai aflau pe divanul roşu, ci pe o grămadă de vreascuri, pe o sanie, înfăşuraţi într-o piele de capră şi purtaţi prin pădure.

Au ajuns la o căsuţă unde lătra un câine şi unde două femei stăteau şi se uitau la ei. Silvana a încercat să se concentreze, să vadă cine erau, dar recădea într-un somn vag. A văzut-o pe una dintre femei aplecându-se şi luându-l pe Aurek de lângă ea. Apoi au luat-o şi pe ea şi au băgat-o în căsuţă, culcând-o pe masă şi dându-i hainele jos.

— Mamă, a zis una dintre femei, n-ar fi mai bine să-i punem lângă foc ? Ea e ca o piatră udă.

— Nu, prea multă căldură le-ar face rău. Antek, freacă-l mai departe pe băiat cu prosopul, mai ales pe unde i s-a-ngălbenit pielea. Trebuie să-i încălzim dinăuntru.

Silvana le auzea vorbind, cu toate că-şi pierdea din când în când cunoştinţa. Avuseseră oare noroc ? se întreba. N-ar fi trebuit să moară amândoi ? Sau norocul băiatului fusese cel care-i salvase pe amândoi? A închis ochii. îi ardea capul şi trupul ei părea făcut din cocă, dar inima îi era plină de iubire pentru băiat.

Oamenii care le salvaseră vieţile erau ţărani săraci, judecând după hainele zdrenţăroase. De mai multe ori, când s-a trezit din somnul profund în care tot cădea în primele zile, Silvana a crezut că e din nou acasă şi că propria mamă stă aplecată deasupra ei.

Pădurarul era tare încântat de aventura lui salvatoare. Când au început să-şi revină, se interesa în fiecare zi de ei. Pe pădurar îl chema Antek, iar

nevasta lui, o versiune mai mică şi mai sobră a mamei Silvanei, se numea Ela.

Ela era cocoşată, trupul ei fiind deformat de viaţa plină de lipsuri pe care o dusese, ca un copac bătut de viscol. Când mergea, îşi ţinea capul în jos, iar spatele îi era îndoit ca o poliţă pe care se aşeza zăpada. Se plângea de dureri de stomac şi bea sticluţe întregi de leacuri de culoarea cărbunelui.

Nu aveau decât o fată, o tânără scurtă şi îndesată, pe nume Marysia.

— Sunt soldaţi în sat, la o oră de mers pe lângă râu, a zis Ela în timp ce-i masa picioarele Silvanei cu grăsime de gâscă. Ar trebui să stai pe lângă casă.

— Nemţi ? a întrebat Silvana.

Era la ei de câteva săptămâni şi începuse să se mai întremeze, aşa că era mai atentă la ce se petrecea în jur.

— Câteva sute. N-avem probleme cu ei.

— Sătenii zic că suntem culaci, cred că suntem de partea nemţilor, a zis Marysia. Dar de fapt sunt invidioşi, pentru că noi nu trebuie să muncim pentru soldaţi, ca ei.

— Nemţii nu sunt chiar aşa de răi, i-a spus Marysia Silvanei după ce mama ei a ieşit din cameră. Unii dintre ei sunt mai buni decât animalele din sat care-şi spun bărbaţi.

— Au fost nişte domni când ne-au luat ţara, i-a răspuns Silvana.

— Lasă-i s-o ia, a zis Marysia. Să le fie de bine! înainte să vină ei, n-aveam nimic de mâncare. Acum pot să fac rost de mâncare oricând am chef. Şi uite! Şi-a ridicat fusta şi şi-a întors glezna, arătându-i o pereche de ghete maronii cu şireturi şi cu tocuri

joase. Astea-s de la Paris. Te-aş lăsa să le-ncerci, dar nu cred c-o să reuşeşti să le-ncalţi.

Silvana s-a uitat în jos, la picioarele ei umflate. Degetele erau stacojii, labele picioarelor erau acoperite de o iritaţie roşie, care îi perla gambele, oprindu-se chiar sub genunchi.

Marysia a plescăit din buze.

— O să-ţi rămână cicatrice. Apropo, ce făceai în pădure? Te ascundeai ? Eşti evreică ? Băiatul pare evreu.

— Fiul meu e polonez. Ca şi mine.

— Oricum, nu-mi pasă, a spus Marysia. Tata crede că tu şi băiatul sunteţi nişte miracole. O să vă lase să staţi aici cât vreţi. Şi eu o să vă las să staţi, cât timp o să-ţi faci treaba.

Silvana s-a ridicat, ţeapănă. I se părea că trăise multe vieţi. Că ziua în care Janusz o lăsase singură la Varşovia fusese ziua în care o viaţă se terminase şi alta începuse. Şi iat-o acum, luând-o de la capăt. Un miracol, nu altceva. Dar ea nu putea fî un miracol. Ea şi băiatul erau ca doi copii găsiţi în pădure, un mister până şi pentru ea. în bucătărie, Aurek stătea în poala lui Antek, înfăşurat în cârpe înmuiate în ulei. Antek îl învăţa un cântec. *„Oto dzice dzien krwi i chway.* Azi e o zi a sângelui şi a gloriei.”

Bătrâna stătea pe un scaun lângă foc şi se uita la ei.

— Ei, aici erai, a spus Antek. Vino şi stai jos.

11-a dat pe Aurek Silvanei.

— Tocmai spuneam c-am crezut că sunteţi o grămadă de haine vechi, când v-am găsit. Asta am crezut că sunteţi: un maldăr de pături. Găsisem divanul cu câteva zile în urmă. M-am gândit că poate ne-o fi de folos. Vezi tu, acuma dai de-o

grămadă de lucruri prin păduri. Oamenii încearcă să treacă la ruşi. îşi cară mobilele şi ce mai au, cât de departe pot, şi dup-aia le lasă acolo. Vezi ceasul ăla?

O pendulă cu baza lată fusese sprijinită de peretele văruit. îi lipsea o limbă, iar partea din faţă era făcută dintr-un lemn de altă culoare decât restul corpului.

— Eu l-am reparat, cu mâinile mele. M-am gândit că e din aceeaşi casă ca divanul. După care v-am văzut pe voi şi am crezut că sunteţi un morman de haine.

— Crezi c-ai putea să mă duci la divan, când s-o face mai frumos afară? a întrebat Silvana. Aveam un săculeţ cu mine. Aş vrea să merg să-l caut. Şi un lănţişor. Cu un medalion de sticlă. Probabil că l-am pierdut, dar mi l-a dat soţul meu şi-aş vrea să-l caut.

— N-am văzut niciun săculeţ şi nici urmă de medalion. Nu eraţi decât voi pe divanul stricat.

— Ce de lucruri găseşti prin pădure! a spus nevasta lui, cu un glas scăzut. Ce de poveşti îţi ajung la urechi!

— înecata, a zis Marysia. Povesteşte-ne despre înecată.

— Aia-i o poveste prostească, a mormăit Antek.

— Haide, mamă, spune povestea! Sunt sigură că musafira noastră vrea s-o audă.

— Bine, a zis Ela. Femeia asta bea foarte mult. Avea un băiat, dar nici că-i păsa. Bărbatu-său a azvârlit-o afară din casă. A păstrat copilul, iar pe ea a gonit-o.

— Se culca cu mai mulţi, a zis Marysia. Nimeni nu ştia cine e tatăl adevărat al copilului. S-a uitat stăruitor la Silvana. Ţie-ţi place să bei ?

— Marysia! a şuierat mama ei. Cine spune povestea, eu sau tu ?

S-a foit pe scaun şi a continuat.

— Femeia s-a dus drept la cârciuma evreilor din sat. După ce s-a-nchis cârciuma, a umblat fără ţintă prin beznă şi s-a pomenit în pădure, unde a căzut într-un eleşteu adânc. Au găsit-o a doua zi, înecată. Copilul ţipa şi plângea şi nimic nu-l făcea să tacă.

— Şi ce s-a-ntâmplat? a întrebat Silvana.

Ela s-a lăsat pe spătarul scaunului.

— S-a-ntors din morţi. După trei zile, s-a-ntors să-i dea copilului să sugă. Plânsul lui a adus-o pe nenorocită înapoi. Şi de-atunci, n-a mai plecat niciodată din casă, n-a mai scos un cuvânt, a tors în fiecare noapte, a făcut de mâncare şi şi-a crescut băiatul. Bărbatu-său spunea că-i place mai mult de ea moartă decât vie.

— Şi s-a-ntâmplat de-adevăratelea, a spus Marysia.

— Ba bine că nu, a zis pădurarul. E o poveste prostească, pe care vă place vouă, femeilor, s-o spuneţi. De ce nu tăceţi voi şi nu mă lăsaţi pe mine să vorbesc ? Cel puţin eu pot să spun adevărul lui Dumnezeu, şi nu vreo aiureală născocită de nişte femei cu prea mult timp de pierdut.

S-a ridicat şi s-a încălzit la foc.

— Nu cred că eraţi acolo de prea multă vreme. V-am găsit la timp. Te-am frecat cu zăpadă cât de bine am putut. Am folosit atâta zăpadă, că eram lac de sudoare când te-am adus înapoi la viaţă. Să transpiri în mijlocul zăpezilor ! Am râs singur, în gura mare. Aşa o bucată am curăţat. Până la pământ. Dacă nu m-aş fi hotărât să iau divanul

acasă, aţi fi fost morţi. Cum spuneam, e un miracol că v-am găsit. De parcă Dumnezeu v-ar fi pus acolo.

Marysia a izbucnit în râs.

— El sau diavolul.

Silvana l-a săltat pe Aurek pe genunchi şi s-a prefăcut că n-a auzit.

Janusz

în fiecare dimineaţă, în zori, Janusz lua masa cu familia, şi pe urmă plecau cu toţii la câmp. învăţase să îngrijească viile şi să semene grâul şi se ocupa de legumele din grădină. Nevasta fermierului îi arătase cum să îngrijească trandafirii şi pomii fructiferi din livezi.

După-amiaza, când era prea cald pentru muncă şi când toată lumea dormea, Hélène îl trăgea pe Janusz după ea în hambar, unde făceau dragoste ; sarea i se lipea de buze, sudoarea îi îmbiba părul şi îi picura în ochi, mici şiroaie i se prelingeau pe spate şi pe fese. Hélène părea să încingă aerul cu căldura iubirii ei, mereu voia mai mult de la el, dorindu-l mereu, iubindu-l.

El nu suporta să o scape din priviri. Era atât de plin de ea, încât nu-şi putea înţelege bucuria. Ştia că războiul continuă, dar nu-i mai păsa. Era treaba altora. El nu mai avea nimic de-a face cu asta.

Fermierul l-a întrebat pe Janusz dacă are de gând să se însoare cu ea. Nu voia să ştie nimic despre trecutul lui Janusz. Avea nevoie de un bărbat care să muncească la fermă. Voia nepoţi. Mulţi.

— Dacă vin nemţii, te ascundem noi. Ştiu şi eu ce-nseamnă războiul. Am fost *poilu*[1] în 1914. Rămâi aici. Hélène e fată bună. O să fie o soţie bună.

— Aşa o să fac, domnule, spunea Janusz.

Era atât de serios, încât l-a salutat soldăţeşte pe bătrân. Iar bătrânul a luat poziţie de drepţi şi l-a salutat la rândul lui.

Ipswich

Janusz speră din tot sufletul că va fi promovat. Se întreabă dacă vor alege pe altcineva în locul lui, un englez. Poartă pantofii lui cei mai buni, cei pe care i-a primit de la Silvana, lustruiţi şi strălucitori. Are părul dat cu briantină, faţa curată şi gulerul apretat. Niciun bărbat nu munceşte la fel de mult ca el în atelier, de asta e sigur. Dar va fi de ajuns ?

Aşteaptă în biroul unde lucrează secretarele, ascultând ţăcănitul maşinilor de scris, iar când şeful iese din biroul lui cu geamuri de sticlă, cu un trabuc în mână, Janusz îl întreabă dacă s-a hotărât în legătură cu cel care îl va înlocui pe domnul Wilkens în postul de maistru. Şeful îi spune că încă nu s-a hotărât, dar că, după părerea lui, polonezii sunt nişte lucrători al naibii de buni. Janusz îşi trece degetul pe interiorul gulerului, îşi drege glasul, se simte dintr-odată încrezător şi o spune.

Şeful îi zice că aşa şi trebuie să fie. El are o fabrică de condus şi nu dă doi bani pe ce-o să creadă localnicii despre străinii care le fură slujbele.

— Numai să nu te-atingi de femeile lor. Ştim cum sunteţi voi, cei de pe continent. Sunteţi toţi nişte tineri Lothario, râde el şi îl bate prieteneşte pe Janusz pe umăr.

Apoi iese cu paşi mari, lăsându-l pe Janusz singur în cameră, cu şase maşini de scris tăcute şi şase secretare care chicotesc şi se uită la el de

parcă ar crede că e vreun Casanova polonez, în salopetă albastră. E nevoie de aproape toată după-amiaza pentru ca obrajii lui, de obicei palizi, să-şi piardă luciul roşu al ruşinii.

Janusz a crezut dintotdeauna că lucrurile se aranjează de la sine. Ştie că răbdarea şi simţul datoriei sunt mereu răsplătite.

Convingerea asta vine de la tatăl şi de la bunicul lui. Este şi el unul dintre fiii Poloniei şi ştie că binele va fi întotdeauna, într-un fel sau altul, răsplătit cu bine.

Ca un pârâiaş care curge lin peste pietre, netezindu-le şi dându-le o formă, optimismul lui Janusz e forţa răbdătoare şi nesfârşită care îi străbate liniştit viaţa, şlefuind-o, rostogolind-o şi modelând-o. Aşa că nu e deloc surprins când i se iveşte ocazia de a cumpăra o maşină, în aceeaşi zi în care află că aproape sigur va fi promovat.

E un Rover negru, al unui profesor şi al nevestei lui. E fabricat în 1940, are cutie manuală cu patru viteze, un radiator stricat şi două cauciucuri sparte. în 1943, nevasta profesorului îl conducea printr-o furtună de zăpadă şi a intrat cu el într-un stejar. De atunci, l-au ţinut în hambar, sub prelată. Janusz aude din întâmplare pe cineva spunând povestea asta în timpul pauzei de prânz.

Se întoarce spre bărbatul care bea ceai din termos şi îi oferă un sendviş.

— Sunt cu brânză, spune Janusz, politicos.

— Cu brânză?

— Da. Cedar adevărat. De la cooperativă. Cu margarină şi ceapă tăiată foarte subţire.

— Cu brânză, zici? Bine, atunci o să mănânc.

Cu preţul mesei de prânz, pleacă de la muncă în ziua aia cu adresa profesorului.

Nu ridică prelata. Rotunjimea maşinii de sub ea îl face să viseze la excursii la ţară, la picnicuri cu Silvana şi Aurek, la cum îl va duce pe băiat la şcoală şi la ieşiri la mare, duminica.

— Da, spune Janusz.

— Hai să bei o ceaşcă de ceai, mai întâi, prietene, spune profesorul. Nu e grabă.

Janusz se aşază la o masă lungă şi îngustă, în bucătărie. Se uită pe fereastră, dincolo de curtea pietruită, la grădina cu peluză mărginită de straturi de lalele galbene şi roşii, în spatele cărora se văd tufe şi copaci. Bucătăria are podeaua pardosită cu gresie albă şi neagră, ca cea din bucătăria părinţilor lui Janusz din

Polonia, şi o maşină de gătit mare, acoperită cu oale. Deasupra maşinii de gătit atârnă nişte hăinuţe de copil puse la uscat.

— Tocmai l-am făcut pe-al patrulea, spune profesorul când vede unde se uită Janusz. Mi-e teamă că are nişte probleme, sărăcuţul de el. Vindem maşina în parte ca s-o trimitem pe soţia mea într-o vacanţă. îi e greu să accepte copilul.

Janusz nu ştie ce să spună. Dă din cap, fără prea multă convingere.

Bărbatul mută ibricul pe foc.

— Deci crezi că poţi s-o repari singur?

— Cred că da.

Intră soţia profesorului şi-l serveşte pe Janusz cu o brioşă, la ceai. Are chipul tras şi brăzdat de cute de oboseală. îşi dă la o parte de pe faţă părul ondulat şi castaniu şi îşi aşază şuviţele rebele după urechi, un gest pe care îl tot repetă în timp ce vorbeşte. Discută despre Rusia şi bomba atomică şi Janusz îi spune politicos că el e polonez, nu rus.

— Cred că, dacă ruşii ar avea o asemenea bombă, ar fi un dezastru. Polonia va fi din nou Polonia într-o zi şi ruşii vor pleca din ţara noastră, spune el şi apoi se simte jenat de tonul ferm, de emoţia pe care n-ar fi vrut s-o arate.

— Da, da, zice soţia profesorului.

Îi zâmbeşte ca şi cum el n-ar fi înţeles de fapt complexitatea discuţiei.

— Dar trebuie să lăsăm poporul să vină la putere. Să urmăm modelul rusesc, fie că ne place sau nu.

Janusz a venit să cumpere maşina, nu să discute politică. Simte că-l strânge gulerul, dar rezistă imboldului de a-l slăbi.

— Totul se rezumă la a înţelege cum stau lucrurile, spune profesorul. îşi ţine ochelarii pe vârful nasului sau îi pune pe cap, printre şuviţele ondulate şi nestatornice de păr roşu. Ţara nu şi-a revenit încă după război. Trebuie să găsim o cale de a le inocula tuturor ideea că viaţa merită trăită.

Ţipătul ascuţit al unui copil mic ajunge până la ei dintr-o altă cameră, iar nevasta profesorului se ia cu mâinile de cap şi izbucneşte în plâns. Profesorul îşi scoate ochelarii şi îi şterge.

— Ajunge, Susan.

— Ajunge? îşi ridică privirea. Fir-ar să fie, ăsta-i doar începutul!

Janusz îşi slăbeşte gulerul.

— Pot să mai văd maşina o dată ?

Dă prelata la o parte, deschide portiera, şterge praful de pe pielea neagră a scaunelor şi intră. Iese, se plimbă în jurul maşinii, mângâie capota bombată, dă cu piciorul în cauciucul dezumflat.

— Da, spune el din nou şi se întorc în casă, unde o femeie cu şorţ alb îi pune profesorului un copilaş în braţe.

— Salutare, micuţule, spune profesorul, dându-i-l lui Janusz. Din păcate, nu e un copil normal. Ţi se rupe sufletul.

Copilul are o claie deasă de păr castaniu şi, când Janusz îl ia în braţe, se opreşte din plâns şi zâmbeşte, un zâmbet larg care face ca ochii să-i dispară şi faţa să i se încreţească. Janusz îl ţine în poală şi îşi joacă piciorul, ca să-l facă să râdă. E gras ca o bucată de şuncă şi nu e prea frumos, dar lui Janusz îi vine să-i cânte în poloneză.

— Te pricepi, zice profesorul şi ceva din vocea lui îl face pe Janusz să creadă că i-ar plăcea să-i dea şi copilul, la pachet cu maşina.

Când pleacă, nu fără promisiunea profesorului că-l va ajuta să mute maşina pe Britannia Road, pe o platformă, femeia îi dă o pătură ecosez.

— Poftim. O să ai nevoie de pătură în maşină. Mult noroc cu viaţa de-aici!

Are ochii plini de lacrimi. Un val de tristeţe iese din ea, iar lui i se pare că s-ar putea îneca în el.

— Aveţi un copil adorabil, spune el, blând. Sunteţi o mamă bună.

— Din păcate, nu sunt deloc, răspunde ea. Sper să vă bucuraţi de maşină.

Janusz pedalează până acasă, cu pătura pe ghidon, alcătuind în minte o listă cu piesele de schimb de care are nevoie. în afară de dubiţa maronie Humber, deţinută de familia care locuieşte la trei case mai jos, maşina lui Janusz va fi prima de pe Britannia Road.

Mintea îi roieşte de gânduri, aşa că nici nu observă maşina care se opreşte în dreptul lui.

Aproape că se izbeşte de ea, în momentul în care se opreşte în faţa lui, pe podul de beton de peste râu.

— Bună seara, spune şeful, coborând geamul. Mă bucur să te văd.

Janusz se dă jos de pe bicicletă, îşi netezeşte mustaţa, îşi îndreaptă spatele.

— Te mai interesează slujba de maistru ?

— Da.

— E a ta. E bine să mai dai şi veşti bune. Vino mâine la birou.

II salută pe Janusz şi pleacă, fluturând mâna ca un rege.

Janusz se urcă la loc pe bicicletă. Ajunge la poalele dealului şi, în loc să descalece şi să împingă bicicleta, cum face de obicei, simte un puseu de energie, îşi bagă bărbia în piept şi pedalează cât îl ţin puterile, ridicând privirea abia când ajunge în vârf. Acolo se opreşte triumfător şi se uită în urmă la oraş, la ogoarele care îl mărginesc, la estuarul care duce către mare şi la drumurile care duc până la Londra şi înapoi.

Aici e deasupra lumii. Şi asta e o ţară frumoasă, unde chiar dacă nu vii decât cu o inimă frântă, tot poţi să construieşti ceva. I-ar plăcea să-şi vadă tatăl şi să-i spună c-a fost promovat. Are să-i scrie din nou. Poate că n-are niciun rost să-i mai trimită scrisori, mai ales că n-a primit niciodată răspuns, dar va mai încerca. Şi de ce să nu-şi imagineze că poate vorbi cu cei dispăruţi ? Poate că tatăl lui, oriunde-ar fi, se gândeşte şi el la fiul său.

îşi împinge bicicleta pe mica alee pe care-o împart cu Doris şi Gilbert şi deschide poarta grădinii lor din spate, îşi dă jos baretele pentru bicicletă, se sprijină de zid şi aşteaptă să-şi tragă sufletul. Apoi intră în micul şopron unde-şi ţine răsadurile.

Acolo, printre canistre cu ulei, maşina de tuns iarbă şi cutii cu bulbi, sunt scrisorile. Le ia şi le pune într-un vas de metal. Le dă repede foc, de frică să nu se răzgândească. E timpul să lase trecutul în urmă. Să facă ceea ce trebuie. Dacă vrea să mai aibă un copil într-o zi, nu trebuie să se mai agaţe de trecut. Scrisorile ard repede şi toate cuvintele ei se fac mai întâi argintii, apoi negre, mici fulgi de cenuşă zburând prin văzduh. După ce flăcările mor, îşi afundă mâna în cenuşa mătăsoasă şi curăţă vasul.

În bucătărie, Silvana îşi ridică privirea de la oala de pe foc când se deschide uşa din spate, iar el îi zâmbeşte şi pune pătura pe masă. Reuşeşte mereu să pară surprinsă când îl vede, ca şi cum încă ar fi uimită să-l găsească acolo, lângă ea. Poate că şi ea observă aceeaşi expresie pe faţa lui. Poate că ea reacţionează la el, la faptul că el e uşurat că n-a plecat într-una dintre plimbările ei din care să nu se fi întors.

— Ce e asta?

— O pătură. Ce găteşti ?

— Supă de orz.

— Avem came?

— Nu, astăzi, nu.

— De azi înainte, o să avem came în fiecare zi a săptămânii.

— Păi, cum?

Poartă rochia ei cea mai bună şi pantofii primiţi de la el, cei albi. E foarte elegantă, dacă nu bagi de seamă stropii de supă de pe pantofi. îşi strecoară mâinile în jurul taliei ei. îi place s-o îmbrăţişeze – nevasta lui, care-ar face orice ca să-l protejeze pe fiul lor. Aşa e ea. Ca un soldat care ar ucide pentru patria lui. Iar patria ei e băiatul lor.

Si totuşi, oricât de mult ar încleşta ea dinţii în faţa lumii şi oricât de dreaptă, ca un drug de fier, s-ar ţine, el ştie cât e de fragilă. Pare făcută din coajă de ou, iar duritatea ei pare o faţadă care s-ar sparge dintr-o singură mişcare stângace. Şi-o imaginează stând lângă el în maşină, cu mâinile împreunate, cu postura ei corectă, îngrijită.

— Am fost promovat.

Janusz simte cum i se mişcă pometţii, iar expresia i se statorniceşte într-un rânjet neaşteptat.

— Şi stai, că asta nu e tot! Ştii de ce-am adus pătura? Ca să ţi-o aşez pe genunchi când o să te scot la plimbare cu maşina.

Se întoarce spre el, iar de pe lingura de lemn din mâna ei picură supă pe podea.

Îi ia lingura şi o pune la loc în oală.

— Am cumpărat o maşină.

— O maşină ?

Aurek se joacă liniştit cu cartonaşele din pachetele de ţigări, sub masă.

— Ai auzit? îl întreabă pe băiat. O s-avem maşină. Familia Nowak a urcat o treaptă.

Aurek iese de sub masă şi Janusz îi întinde mâna fiului lui. Băiatul îşi bagă mâinile în buzunare. Janusz îşi aminteşte cum era când era mic şi tatăl lui stătea astfel, îşi aminteşte amestecul de teamă şi iubire pe care-l simţea. încearcă să-şi îndulcească expresia. Să fie mai puţin impunător.

— O maşină ? întreabă Aurek.

— Exact. Avem o maşină.

Janusz pune cu blândeţe mâna pe burta Sil vanei.

— Acum trebuie doar să...

— Ştiu.

— Şi?

Se uită în jos, îşi muşcă buza. Apoi îşi ridică ochii mari şi căprui spre el şi dă din cap.

— Bine. O să-ncercăm.

— Serios?

E aşa de surprins şi îi e aşa de recunoscător, încât strigă de bucurie şi face câţiva paşi împleticiţi de mazurcă, lovindu-şi picioarele unul de celălalt şi cântând, iar Aurek, văzându-l, chicoteşte.

Janusz se opreşte şi-şi priveşte familia, viaţa, mica bucătărie. Masa ocupă aproape toată camera, ea şi cele trei scaune de lemn. Robinetul care picură şi pe care va trebui să-l repare odată şi-odată cântă un refren repetitiv, pic, pic, în chiuveta de ceramică. Se uită pe fereastră, la grădina de suburbie. Poate că nu e o grădină mare, dar peluza e verde, plantele vor înflori primăvara asta, iar parcela cu zarzavat e şi ea înverzită şi pare că va da o recoltă bogată. Aurek face ca maşina, *vrum, vrum,* mutându-se de pe un picior pe altul. Pe cuptor, supa de orz, maronie şi vâscoasă, dă blând în foc.

— Ai ceva pe obraz, spune Silvana.

îl şterge cu degetul, iar el simte gingăşia din gestul ei. Se gândeşte la Hélène.

— Gata, zice Silvana. Nu mai e.

Janusz se uită în jos la fiul lui şi-i ciufuleşte blând părul.

— Aurek, mi se pare mie sau te faci mare ?

Se apleacă în spatele Silvanei şi stinge focul.

Silvana deschide sertarul şi se uită la baticul roşu. Nu l-a mai purtat de când i-a vopsit Doris părul şi de când i-a arătat cum să şi-l onduleze şi să şi-l coafeze în stil modern. Sub batic e o cutie delicată, roz. O ia şi o deschide, trecându-şi degetul peste diafragmă.

Doris a ajutat-o să facă rost de ea. I-a dat numele unui doctor.

— Du-te la el. O să-ţi dea ceva. Unora nu le place când te văd că vrei să capeţi control. Au impresia că vrei să scapi de responsabilităţi. îţi ţin discursul despre populaţie şi rolul tău ca femeie. Dar ăsta o să te primească. Eu am avut noroc. Am avut-o pe Geena noastră şi pe urmă Gilbert nu prea m-a mai deranjat cu treburile astea. Suntem prea bătrâni, oricum. Eu aştept cu nerăbdare nepoţii.

— îl am pe fiul meu, i-a spus ea doctorului. Mi-e de ajuns că trebuie să am grijă de el. Nu cred că mă mai pot descurca cu încă unul.

— Şi soţul se poartă bine cu dumneavoastră ?

— Da, da, am un soţ foarte bun.

„Dar întrebaţi-mă şi de mine”, se gândeşte ea. „întrebaţi-mă dacă sunt o soţie bună, ca să vă pot răspunde că sunt o mincinoasă şi o trădătoare.”

— Nici el nu mai vrea copii ?

— Nu. Amândoi suntem de părere că fiul nostru e de ajuns.

A dat din cap şi i-a dat o reţetă. îi lipsea jumătate de deget de

la mâna dreaptă şi avea cicatrici pe partea inferioară a încheieturii. Ţinea stiloul într-un fel ciudat, scria încet.

— Nu sunteţi singurii, a spus el. Nu trebuie să vă fie jenă. Multe cupluri gândesc aşa. Războiul ne-a afectat pe toţi. Foarte sincer vorbind, cine-ar vrea să aducă pe lume un copil în vremurile astea?

— O să te descurci, drăguţă, a zis Doris când Silvana s-a întors acasă. Noi, femeile, ne descurcăm întotdeauna. Suntem nevoite.

Silvana pune baticul la loc peste cutia roz. Au trecut trei săptămâni de când i-a promis că vor încerca să facă un copil. Trei săptămâni de când simte c-ar trebui să ardă în iad şi trei săptămâni de când Janusz n-a fost altfel decât blând cu ea, aducându-i flori şi maşinuţe de jucărie pentru Aurek. Un soţ perfect, în vreme ce ea se transformă cu repeziciune într-o soţie îngrozitoare. Nu poate să continue aşa. Tumul de minciuni creşte prea repede. Mai devreme sau mai târziu, se va prăbuşi.

Polonia

Silvana

Şase luni a rămas Silvana în căsuţă. S-a cufundat bucuroasă în viaţa monotonă de la ţară. Lumea în care intrase era o lume ascunsă, cu un ritm lent, şi i se potrivea. Nimeni n-o întreba cine este sau de unde veneau ea şi băiatul. Era o femeie tânără, pe care n-o speria munca grea. Asta era tot ce-i interesa pe membrii familiei. Şi ei îi convenea de minune. Muncea din greu, gătea, aducea apă de la fântână, curăţa câmpul de pietre şi, în mai, a luat parte la semănat.

în fiecare vineri, Marysia dispărea cu orele din casă. Se întorcea sâmbătă dimineaţa, cu obrajii îmbujoraţi şi cu o traistă cu pâine şi carne. Odată, a adus o limbă de bou în bucătărie, iar maică-sa a luat-o fără să se mire câtuşi de puţin. Silvana a întrebat-o de unde a luat carnea, dar Ela n-a părut s-o fi auzit, iar Marysia a râs, un râs hârşâit. Şi-a pus mâinile în şolduri şi a făcut o mişcare spre ea.

— Ai grijă, a zis. Vorbeşti de lup, şi lupul la uşă.

Bătrâna se îmbolnăvea des, iar Marysia o lăsa în grija Silvanei.

într-o zi, când femeia zăcea chircită de durere, a rugat-o pe Silvana să-i aducă ultima sticluţă cu medicament.

— Ce medicament e ăsta? a întrebat Silvana, uitându-se la amestecul gros, tulbure.

— *Chaga.* Şi da, pe cât de rău arată, pe atât de rău e la gust. Dar îmi face bine. îl am de la un doctor rus, care mi-l prepară cu mâna lui.

Silvana a ridicat sticluţa în lumină.

— Un doctor rus ?

— Se ascunde, nu departe de aici. E un doctor foarte bun.

O singură persoană ar fi putut să prepare acest leac. Gregor. Şi atunci, asta era căsuţa de unde lua mâncare, pe vremea când locuiau cu toţii în pădure. Silvana i-a dat Elei sticla fără un cuvânt, dar săptămâni întregi de atunci încolo, de fiecare dată când se uita peste câmpie, se întreba dacă Eisa născuse şi dacă Gregor ar putea să apară într-o zi la căsuţă.

Janusz

Janusz şi Hélène stăteau culcaţi în iarbă, pe o colină. Undeva, jos, Marea Mediterană, subţire şi albastră ca o linie trasată cu stiloul, se întâlnea cu cerul de exact aceeaşi culoare. Sate, podgorii şi oraşe toropite de căldură, răsfirate la picioarele lor. Frunze cerate de mirt se îngrămădeau în jurul lor, ascunzându-i vederii.

— Rămâi, a zis Hélène, cu capul pe umărul lui Janusz. Rămâi aici, cu mine. Am fi fericiţi împreună.

Janusz i-a zâmbit.

— Cum aş putea? Dacă rămân aici, mă arestează.

— Războiul n-o să ţină o veşnicie.

Janusz şi-a apăsat ochii cu degetele.

— Janusz, m-asculţi ? Vrei ? Vrei să rămâi ?

Şi-a luat mâinile de pe faţă şi s-a uitat în ochii ei. Erau căprui-închis, de culoarea cafelei.

— Rămâi, a repetat ea.

S-a gândit la marinarii de pe docurile Marsiliei, care descărcau mărfuri aduse din Africa, de pe Coasta de Fildeş, locuri în care soarele săpa cărări pe feţele înăsprite de briza mării şi de apa sărată. Când pusese pentru prima oară piciorul pe docuri, cu aproape trei luni în urmă, Janusz îi invidiase pe bărbaţii ăia pentru trupurile lor bine făcute şi bronzate. Le ascultase vocile şi încercase să copieze sonoritatea energică a vocalelor, semnul de întrebare de la sfârşitul fiecărei propoziţii. Se simţea mai aproape de ei acum, de parcă faptul că trupul lui se făcuse din roşu, maroniu ar fi făcut parte dintr-o transformare mai profundă. Janusz se simţea încălzit de râsul lor, se simţea confortabil în pielea lui cea nouă. „Sunt francez”, se gândea el. Era învăluit de lumina soarelui şi de iubire şi de un vis din care nu voia să se trezească.

A scos din buzunar fotografia care-i înfăţişa pe Silvana şi pe Aurek şi s-a uitat la ea.

Hélène i-a luat-o din mână. S-a ridicat şi s-a dus la marginea stâncii.

— Rămâi?

Ţinea fotografia deasupra prăpastiei.

— îi dau drumul?

Janusz a ezitat.

— Eu te iubesc, a spus Hélène. Tu mă iubeşti pe mine? îi dau drumul ?

Janusz a închis ochii.

— Dacă vrei.

Hélène i-a dat fotografia înapoi şi el a pus-o alături, pe pământ, trăgând-o pe Hélène în braţele lui.

în aceeaşi zi, în timp ce Janusz se afla pe acoperişul hambarului, montând ţiglele roşii, a auzit zgomotul făcut de o motoretă care urca dealul, îndreptându-se spre fermă. A alunecat rapid, a coborât pe scară şi a rămas în umbră, privind cum motoreta traversează aleea albă, pietruită, ridicând nori de praf.

S-a furişat prin spatele hambarelor şi l-a văzut pe Bruno dându-se jos de pe motocicletă şi traversând curtea. Ogoarele de la marginea fermei îl tentau. Nimeni nu l-ar mai fi găsit acolo. Sau s-ar fi putut ascunde în hambar. Ar fi putut să se facă nevăzut toată ziua şi să apară abia după plecarea lui Bruno. Dar nu, trebuia să stea, să vadă despre ce era vorba. Avea să se întâlnească din nou cu prietenul lui şi să-i explice că va rămâne aici.

L-a găsit pe Bruno fumând şi vorbind cu Hélène, pe tonul acela ridicat, ghiduş, pe care-l avea când vorbea cu femeile. Janusz a grăbit pasul şi s-a oprit între ei.

— Bruno.

— Janusz ? Hélène tocmai îmi spunea că nu eşti aici. Diseară pleacă un vapor spre Southampton. Britanicii iau soldaţi polonezi cu ei.

Janusz i-a aruncat o privire lui Hélène.

— Nu vin.

— N-ai de ales, prietene.

Bruno a aruncat ţigara şi a strivit-o cu piciorul.

— Nemţii se mişcă prin Franţa. O s-ajungă la Marsilia cât ai zice peşte. îmi pare rău, Jan. Trebuie să vii cu mine. Fă-ţi bagajul. Trebuie să plecăm chiar acum.

— Ce-a zis ? a întrebat Hélène. Apoi a făcut un pas înapoi. Se citeşte pe faţa ta. Pleci, nu-i aşa?

— Nu, eu...

L-a lovit în piept şi s-a întors, alergând spre casă.

— îmi pare rău, a zis Bruno.

Janusz nu i-a dat atenţie. A luat-o la fugă după Hélène şi a prins-o în faţa verandei.

— Stai.

— De ce să stau ?

A căzut în braţele lui, plângând în hohote.

— O să mă-ntorc, a zis el. Promit.

— Trebuie, a şoptit ea, agăţându-se de el.

A auzit curajul băţos din vocea ei şi şi-a adus aminte de Silvana. Asta avea să fie războiul pentru el, un şir de despărţiri?

— Trebuie, a repetat, fiindcă altfel o să mor.

— Jur c-o să mă-ntorc.

Şi-a ridicat privirea spre el.

— O să fiu aici. O să te-aştept.

I-a dat drumul şi ea s-a întors, a intrat în casă şi a închis uşa în urma ei. Janusz a încercat să-şi întipărească momentul în minte, să păstreze imaginea ei, să-şi amintească de cât de frumos îi era părul, de cum i s-au rotunjit umerii când s-a zgribulit, de pasul ei ferm când a intrat în casă.

— O să mă-ntorc, a strigat spre uşa de lemn. Promit c-o să mă-ntorc.

N-avea ce să ia cu el, doar hainele cu care era îmbrăcat. S-a întors la Bruno şi s-a urcat pe motocicletă, în spatele lui. Au luat un viraj şi plopii înalţi, întunecaţi au ascuns ferma. Apoi s-a concentrat doar pe drumul din faţa lor.

Un vapor cu aburi i-a dus în Marea Britanie. A ridicat ancora, cu recolta de străini la bord, iar Bruno şi Janusz au fost cazaţi jos, în cală, au mâncat brânză galbenă din raţiile care li se däduseră, stând umăr la umăr pe foi de metal, striviţi de mulţimi de bărbaţi care nu vorbeau decât despre iubita lor *Polska.*

Janusz a împrumutat un ghid turistic despre Anglia în poloneză, singura carte de felul acesta pe care o aveau, care trebuia să ajungă la sute de indivizi şi trecea din mână-n mână ca o Biblie. A început să citească, învăţând câteva expresii, mormăindu-le în barbă.

Good moming. How do you do ? Do you know where I can find a post office[1] ?

A legat câteva propoziţii cu Bruno, apropo de cumpărarea unor umbrele şi de mersul la doctor.

---

1 „Bună dimineaţa. Ce mai faceţi ? Ştiţi cumva unde pot găsi un oficiu poştal ?' – *Ib. engl. în original.* (N. tr.)

— Asta-i tot ce fac oamenii în Marea Britanie? a întrebat Janusz, dându-i cartea altui soldat.

Bruno a ridicat din umeri.

— Nu ştiu. Am mai învăţat ceva : *Will you please sell me a ticket for the dance tonight*[1] *?* A rânjit. Asta sigur o să ne fíe de folos la englezoaice.

Janusz şi-a pus capul în mâini şi s-a gândit la Hélène. S-a ghemuit, se simţea vulnerabil ca un copil, avea crampe, se legăna. Apoi Silvana şi fiul lui au intrat în vârtejul tulbure al gândurilor sale. A băgat mâna în buzunar, după fotografia Silvanei, dar nu era acolo. Şi-a amintit că Hélène i-o dăduse înapoi, dar ce făcuse cu ea dup-aia? Probabil c-o pierduse înainte de plecare.

O furtună se iscase în Atlantic şi vaporul se izbea şi se înălţa pe valurile puternice. Janusz era sigur că n-au să ajungă niciodată în Anglia, patria doctorilor, a dansatorilor şi a vânzătorilor de umbrele. Că se vor scufunda fíe din pricina valurilor uriaşe, fie din cea a vapoarelor nemţeşti care patrulau.

Jos, în paturile de cazarmă, unde zgomotul făcut de motoare era asurzitor, era înconjurat de rău de mare şi de văicăreli. Janusz era tăcut, privind feţele fără nume, cefele, grămada de bărbaţi, toţi la fel ca el, acoperiţi cu straturi fine de praf de cărbune, negru ca pământul. Vaporul se afunda şi gemea în furtună, iar în pântecele lui oamenii se mişcau înainte şi-napoi, sute de tineri polonezi acoperiţi de funingine, rostogolindu-se împreună ca o căruţă plină de cartofi, care se hurducă pe un câmp mare şi arat.

1 „Aş dori, vă rog, un bilet la spectacol diseară” – *Ib. engl. în original.* (N. tr.)

Ipswich

Aurek ştie că e mai bine să le cauţi de jos. Să ţii bărbia în piept şi să-ţi faci loc cu umerii. Privite de jos, se văd ca nişte pete negre printre crengi. Ca un scafandru care înoată spre lumină, te ridici până ce mâna atinge partea căptuşită cu muşchi a cuibului. Trebuie să iei doar un ou, cu excepţia cuiburilor de cioară, de unde poţi să iei câte ouă vrei, pentru că toată lumea ştie că sunt păsările diavolului.

Inamicul l-a învăţat pe Aurek să fure ouă de pasăre, de distracţie. Acasă au o cutie căptuşită cu vată, plină cu ouă cu coaja moale. Fiecare are o etichetă. *Mierlă. Cânepar. Sturz. Lăcar. Scorţar. Muscar.* Există şi reguli importante. Dacă o pasăre cloceşte, trebuie s-o laşi în pace. Cele mai multe păsări îşi fac cuibul în tufe şi garduri vii, stufoase, aşa că aşteaptă-te la zgârieturi şi pişcături de urzică. Sunt dovada curajului tău.

Când el şi mama lui trăiau în pădure, Aurek mânca ouăle pe care le găsea, făcând o găurică în vârful lor şi sugând conţinutul moale, înghiţindu-l pe tot deodată.

— Ca pe-o stridie, îi spunea mama.

Ea nu mâncase niciodată stridii, dar îşi imagina că aşa trebuie să fie, lichide şi solide în acelaşi timp.

— Sunt un lux, îi spunea. La Varşovia, doar bogaţii mănâncă stridii.

Aurek n-o să-i spună niciodată inamicului că mânca ouăle pe care le găsea în pădure. N-o să-i spună că unele erau pline de sânge sau de nişte începuturi de păsări cu pielea albastră. Că pe alea le

curăţau de coajă şi le coceau deasupra unui foc, pe un băţ.

N-o să-i pomenească de puii pe care-i fura din cuiburi sau de coaja de mesteacăn pe care o ronţăia în miez de iarnă. Chiar şi un copil ştie că e ruşinos să vorbeşti despre o asemenea foame.

Inamicul spune că adunatul ouălor face parte din învăţăturile despre natură şi că orice băiat ar trebui să fie interesat de fauna şi flora Angliei. în bucătărie, Aurek se uită cum încinge vârful unui ac în foc, până se înnegreşte. Face nişte găuri mici la cele două capete ale fiecărui ou de pasăre, împungând coaja fragilă cu acul, amestecând conţinutul. Apoi îşi lipeşte buzele de una dintre găuri şi suflă uşor, până ce gălbenuşul şi albuşul ies pe gaura cealaltă şi se scurg în chiuvetă. Când îi vine rândul, Aurek se abţine cu greu să nu înghită conţinutul. Vrea să soarbă amestecul din ou şi să-l înghită. Dar n-o va face. Nu în faţa inamicului. Nu vrea să-l dezamăgească.

Aurek se uită în sus la ulmul înalt, gândindu-se la ouăle de cioară. Peter e lângă el. Astăzi fac un picnic în pădure şi e un fel de splendoare în aerul dens de primăvară, în freamătul frunzelor proaspete şi în razele de soare care scapără printre ele. Lăcustele care bâzâie printre urzici par o fanfară care cântă doar pentru el. E o fanfară mai bună decât orice orchestră care cântă duminica pe estrada din parcul oraşului şi-l face să-şi dorească să se caţere în fiecare copac pe care-l vede. Dacă ar putea, s-ar împărţi într-o sută de băieţi, ca să poată să se caţere în toţi copacii, şi şi-i imaginează pe băieţi şi pe el urcaţi sus de tot, ca un stol gălăgios de coţofane.

Tatăl lui Peter i-a adus aici, în sâmbăta asta perfectă. A venit la ei acasă de dimineaţă, cu Peter

şi cu un coş mare de picnic. Silvana i-a spus că ei nu pot să meargă, fiindcă Janusz e la muncă, iar ea are treabă de făcut, să cureţe treptele de la intrare şi să bată covoarele.

Tony a zis că e o zi prea frumoasă ca să fie irosită cu treburi gospodăreşti. Apoi s-a lăsat într-un genunchi, dându-se în spectacol, implorând-o să-i dea lui cârpa de şters praful. În cele din urmă, ea s-a uitat la Aurek şi l-a întrebat ce vrea să facă. El a dat din cap. Hai să mergem în pădure. Te rog. Silvana i-a dat cârpa lui Tony, care a aruncat-o în sus şi a proclamat zi de sărbătoare.

Şi iată-i acum în pădure, iar Aurek e aşa de fericit, că de-abia se abţine să nu cadă în genunchi, ca tatăl lui Peter.

în crengile cele mai de sus ale ulmului, e un cuib mare, dezordonat, făcut din rămurele. Două ciori negre stau ghemuite pe o creangă alăturată, cu capetele băgate sub aripi.

— Să nu te urci acolo, spune Peter. Păsările alea par foarte rele.

— N-aveţi voie să faceţi nimic periculos! strigă Silvana.

Aurek şi Peter se uită în urmă, printre copaci, spre locul în

care ea şi Tony au întins pătura pentru picnic.

— La eleşteu, zice Peter. Hai să mergem la eleşteu. Putem să căutăm cuiburi de pescăruşi.

Pescăruşii sunt preferaţii lui Aurek. Păsările sapă tuneluri în malurile râurilor şi le presară cu oase de peşte. Pentru Aurek, cuiburile alea sunt palate de cleştar. Dac-ar putea să se facă mic-mic, ar trăi într-un cuib de pescăruşi.

Merg printre arbuşti până dau de o adâncitură în care o limbă de apă oglindeşte copacii şi norii.

Peter găseşte un băţ lung şi loveşte cu el în stufăriş. Mai multe broaşte sar în ochiurile de apă. Păsări cu aripi greoaie îşi iau zborul şi insecte zburătoare se învârt şi descriu zigzaguri pe suprafaţa netulburată a iazului.

Aurek îşi aruncă sandalele cât colo şi intră în apă. Picioarele se scufundă în nori de mâl şi nămolul rece îi suge călcâiele. Merge greu printre algele verzi, agăţătoare, intrând într-un desiş de papură înaltă, iar mirosul de nămol răscolit e delicios de pregnant în nările lui. Aurek se apropie de mijlocul iazului, când două lişiţe patinează alarmate pe apă. Le vede cuibul ascuns într-un pâlc de trestii. G greu de ajuns la el, pentru că se află în ape mai adânci, dar, după douăzeci de minute, Aurek se urcă pe mal cu două ouă în mână.

Peter ia un băţ de pe jos şi-l împunge pe Aurek cu el.

— Nu te-apropia de mine. Puţi.

Aurek se aşază la o distanţă sigură de băţul lui Peter. Simte miros de fum şi strâmbă din nas. Peter şi-a aprins o ţigară pe care a furat-o din tabachera lui taică-său.

— A fost o crimă în Ipswich săptămâna trecută, spune Peter.

Trage un fum şi tuşeşte.

— I-au tăiat gâtul unei femei.

Aurek sparge un ou, îl miroase şi soarbe conţinutul instabil. N-are chef s-asculte povestea lui Peter. E prea fermecat de pădure şi de mirosul ascuţit al primăverii. îşi cercetează genunchii albi, contrastând cu nămolul negru care i se usucă pe glezne şi pe gambe precum pielea crăpată a unei şopârle. Apoi îşi trage sandalele în picioare şi se

duce înapoi, să se uite la cuibul ciorilor. Peter merge în urma lui, târşâindu-şi picioarele.

— A scris în ziar. Tata zice că era damă de companie. Ştii ce-nseamnă asta? Sunt multe pe la docuri.

Peter agită ţigara în timp ce vorbeşte.

— Femeile tuturor. Le-am văzut cu tata. Poartă mult negru. Bunicu' mi-a spus că li se zice „Doamnele nopţii”.

Lui Aurek nu-i pasă cum li se zice. îşi închipuie că seamănă cu nişte lilieci. *Doamnele nopţii.* Femei cu mantii negre, care zboară prin aer.

— Şi ce dacă? zice el. în Polonia sunt crime tot timpul.

Ezită, întrebându-se dacă să-i spună lui Peter ce-a văzut. Se

hotărăşte să nu-i spună. Nu vrea să se gândească la asta. Se opreşte lângă ulm şi-şi lipeşte palma de trunchiul lui gros.

— în pădure sunt vrăjitoare. Chiar şi aici. Rusalce. Sunt sufletele fetelor care au fost omorâte şi care stau pe crengile copacilor şi-i atrag pe bărbaţi la moarte.

Peter e impresionat, se vede. Aurek se strâmbă, rânjeşte.

— Le scot ochii băieţilor.

Peter râde.

— Mincinosule!

îşi stinge ţigara, strivind-o sub pantof.

— O să te urci acolo ?

Aurek dă din cap. O să urce să ia un ou de cioară. Simplu ca bună ziua. O să i-l ducă inamicului. Un cadou. Îi place ideea. E mândru de ea.

Scuipă în mâini, acceptă scăriţa făcută de Peter, apucă o creangă şi îşi face vânt în sus. E mic şi mlădios, mâinile şi picioarele lui găsesc mici noduri şi locuri de care să se prindă. E minunat să fii în copac, departe de toată lumea, legănându-te printre crengi ca Tarzan. Aurek se opreşte la jumătatea drumului şi se uită în jos.

— Ai păţit ceva? strigă Peter.

Aurek îi face cu mâna. Deasupra lui, cuibul e uriaş, o îngrămădire de beţe rupte şi crenguţe făcute ghem, un soare murdar, prins în copac.

Se ridică până la el şi cele două ciori se năpustesc asupra lui, bătându-l cu aripile peste faţă, ciocănindu-l furioase. Aurek se leagănă cât mai departe de copac, dar păsările nu-i dau pace. Picioarele îi alunecă şi se izbeşte de scoarţa aspră a trunchiului, lovindu-se tare la nas. Ochii i se umplu de lacrimi. îşi pipăie gura şi mâna i se mânjeşte de sânge. îi curge sânge din nas.

I se înmoaie picioarele, nu se mai poate ţine şi apucă crengile la întâmplare. Are piciorul drept încolăcit de-o ramură şi e astfel ancorat. Se agaţă de o creangă şi se ridică din nou. Păsările se rotesc deasupra lui, ciugulind aerul. Aurek închide ochii şi se ţine strâns de copac; fâlfâitul aripilor îi răsună în urechi.

— Aurek! strigă Peter. Nu-ţi da drumul!

Aurek îl aude, dar îi alunecă degetele şi păsările nu se lasă. îşi ascunde faţa, scoarţa copacului îi zgârie obrazul şi încearcă să reziste, chiar dacă ştie că până la urmă va cădea.

— Mama! ţipă. Mama!

Stomacul i se întoarce pe dos. Nu se mai poate agăţa de nimic. Dă din picioare, de parcă ar înota prin aer. îi cade o sanda şi se gândeşte că se prăbuşeşte deja. Cealaltă sanda mai are puţin şi cade şi ea. Se uită în jos. Se vede mort pe pământ, dedesubt, o grămadă de oase şi de carne juliţă, un pui căzut din cuibul lui.

încălţată doar în ciorapi, Silvana s-a ridicat şi aleargă spre Peter, apucându-l de umeri. Peter arată spre vârful copacului, unde păsările se rotesc şi fac scandal. Aurek se leagănă înainte şi înapoi pe crengi, ţinându-se doar cu o mână, iar cu cealaltă încercând să-şi protejeze capul. Probabil că e la vreo şase sau şapte metri înălţime. N-ar putea să-l prindă de la distanţa asta. N-au nimic de întins pe jos, care să-i amortizeze căderea. Şi va cădea. A ştiut dintotdeauna că lumea este un loc în care totul se plăteşte şi că, într-o zi, Aurek va fi luat de lângă ea. E pedeapsa ei. Asta-i ziua în care-l va pierde pe băiat.

— Ţin-te bine! strigă Tony, ajungând în spatele Silvanei. Ia o piatră de pe jos şi ocheşte păsările.

Silvana îl apucă de mână.

— Nu! Ai putea să-l loveşti pe Aurek!

— Dar trebuie s-alungăm păsările de-acolo.

— Fără pietre! Ajută-mă să urc în copac. Aurek! Vin! Silvana îşi înnoadă fusta şi se întinde până la creanga cea mai

de jos a copacului.

— Ai înnebunit, nu poţi să te caţeri pân-acolo!

Tony încearcă să o tragă înapoi, dar Silvana îi dă un cot în stomac. Caută să apuce crengile cele mai joase ale copacului. Tony încearcă din nou să o prindă, dar ea îl loveşte cu piciorul şi se ridică mai sus, unde el n-o mai poate ajunge.

Se urcă repede, iară să fie atentă, disperată să ajungă la băiat. Ciorapii i se rup în timp ce se chinuie să ajungă mai sus şi mai sus, scoarţa aspră zgâriindu-i coapsele. Beţişoare i se prind în păr. O creangă o plesneşte peste ochi, orbind-o de durere. I se pare că pleoapa i-a fost smulsă, iar obrazul îi e ud de lacrimi. Dar continuă să se caţere şi, în tot acest timp, singura imagine din capul ei este cea a copilului care cade. N-o să se întâmple aşa. Nu-şi va pierde fiul. Nu şi de data asta.

Mâinile ei caută crengile şi simte cum greutatea corpului îi arde muşchii braţelor. Cercetează văzduhul din faţa ei.

— Aurek? Aurek, nu te mişca!

Reuşeşte să-şi bage piciorul într-o crăpătură şi se chinuie să-şi ţină ochiul bun deschis. Desluşeşte silueta lui Aurek deasupra ei. Trage aer în piept şi se străduieşte să vorbească foarte calm.

— Ţine-te bine. Ajung acum. Să nu-ţi dai drumul. Ai înţeles ? Să nu-ţi dai drumul.

îi tremură picioarele, genunchii îi alunecă. Ar putea cădea şi

ea.

Se mişcă încet, până reuşeşte să-şi sprijine spatele de altă creangă şi să-şi lase greutatea pe ea.

— Aşteaptă, pot să vin mai aproape. Doar să nu-ţi dai drumul.

Şi el îşi dă drumul.

Aurek a sărit. Şi-a dat drumul, a avut încredere în văzduhul din jurul lui şi a sărit spre ea. Cade, părul îi fâlfâie, îi vede chipul triumfător deasupra ei, braţele desfăcute ca nişte aripi. Se întinde spre el, sigură că n-are să-l prindă, iar el se prinde de o

creangă, se leagănă spre interior, spre copac, şi aterizează peste ea, fruntea lui intrând în obrazul ei.

— Aurek, spune ea, iar şi iar, văzând steluţe când închide ochii şi simţind durerea săgetându-i tâmplele. îi vine să râdă de uşurare.

— *Ja jestem tutaj,* spune Aurek, agăţându-se de ea. Sunt aici, mama. Am zburat. Ai văzut ? Am zburat!

În apartamentul de deasupra magazinului de animale, Silvana stă pe canapeaua de piele, cu o pătură pe genunchi şi un pahar de whisky cuibărit în palme. Băieţii sunt în camera lui Peter. Tony îngenunchează în faţa ei, cu un castron cu apă fierbinte alături, cu o bucată de vată într-o mână şi o sticlă de genţiană violet în cealaltă. Are o expresie îngrijorată, ca o mamă care nu ştie ce să-i mai facă unui copil nebunatic.

— Ar fi putut să moară, îi spune ea.

Vrea să-i explice. Să-i spună de ce-i este aşa de teamă.

— Dac-ar fi căzut, ar fi putut să moară...

— Dar n-a fost aşa, zice Tony. Haide, bea whisky-ul. O să ne ocupăm de tăieturile astea şi pe urmă o să vă duc acasă.

Toarnă soluţia violet în apa fierbinte şi înmoaie vata în ea, storcând-o apoi. Ridică puţin pătura şi-i atinge piciorul.

— Scoate-ţi ciorapii. îi face semn cu capul. Hai. Sunt sfâşiaţi. îţi aduc eu unii noi. Ciorapii noi sunt doi la un penny, dacă ştii unde să cauţi. Iar eu ştiu. Hai să-i dăm pe ăştia jos, mai întâi. Trebuie să curăţăm zgârieturile.

îşi rulează mai întâi ciorapul de pe piciorul stâng, apoi pe cel de pe dreptul, degetele bâjbâie pe

sub pătură în căutarea jartierelor, decojind ambii ciorapi până-n dreptul genunchilor.

— Doi la un penny, spune ea. înseamnă că se găsesc uşor, nu?

— Cam aşa. Ieftin sau la îndemână.

E conştientă de mâinile lui care îi ating genunchii şi o ajută să-şi scoată ciorapii. De plăcerea dulce a grijii pe care i-o arată. Degetele lui îi ating gleznele şi călătoresc blând în sus, pe picior, ştergându-i zgârieturile cu bucata de vată. Îi priveşte creştetul capului. Nu ridică privirea spre ea.

— Copiii erau doi la un leu în Polonia, în timpul războiului, spune ea. Erau orfani peste tot pe unde te duceai. N-aveau pe nimeni. Mă tot gândesc la ei. Nu-mi dau pace.

Tony îi unge zgârieturile cu alifie roz, degetele lui o ating, se opreşte şi o întreabă dacă doare, dacă vrea să se oprească. Nu-şi ridică privirea şi începe să-i scoată aşchiile din tălpi.

— Nu te opri. Vorbeşte mai departe.

Silvana se întreabă dacă ar fi capabil să-i oblojească toate rănile, nu doar tăieturile şi vânătăile, ci şi pe cele mai adânci, care nu se văd, cele care o dor cel mai tare şi care nu se mai vindecă odată. Termină cu tălpile şi ridică pătura, spunându-i, cu voce blândă şi curgătoare ca mierea, că acum o să spele tăietura mai adâncă, de deasupra genunchiului. îşi vede coapsa, pielea deschisă la culoare care se albăstreşte şi se pătează în jurul rănii, vede cum mâinile lui urmăresc contururile vânătăilor pe măsură ce apar.

— Am auzit de un sat care-a fost bombardat, continuă ea. Şase sute de copii au rămas orfani. Şase sute, într-un singur sătuc!

Lacrimile îi şiroiesc pe obraji.

— Orfanii aceia erau doi la un penny, cum spui tu. Nu ştiu ce s-a-ntâmplat cu copiii orfani.

Tony îşi ridică privirea spre ea. îşi pune mâinile pe coapsele ei, iar degetele îi frământă carnea.

— Spune mai departe. Povesteşte-mi de ei.

— Mamele lor n-au vrut să-i părăsească.

Îi tremură buzele şi îşi înghite lacrimile.

— Ştiu asta. Nicio mamă nu vrea să-şi piardă copilul. Şi, dacă ai găsi un copil care nu are pe nimeni... sigur c-ar trebui să-l păstrezi, nu-i aşa? Adică, dacă un copil ar avea nevoie de mamă...

— Un copil ?

Silvana se apleacă spre el, capetele li se ating.

— Ce este? întreabă el. De ce-ţi este atât de frică?

— Aurek nu e fiul meu, spune ea dintr-o suflare. Fiul meu a murit. L-am părăsit şi a murit.

O trage mai aproape, mâinile lui înlănţuindu-i talia. îşi ridică buzele spre buzele lui. Sărutul acesta e un fel de uitare. închide ochii, strâns, gura lui e apăsătoare şi grăbită. O strânge aşa de tare, că de-abia mai poate respira. Şi nici nu vrea. Vrea ca el s-o strivească. Să-i dea lui ultima ei suflare.

Cu acul încins, Aurek face două găuri mici în capetele unui ou de lişiţă. Lângă el, Peter se joacă cu nişte beţe de chibrit, aprinzându-le unul după altul. în cameră e un miros uşor sulfuros.

Nu-şi vorbesc, fiindcă, după ce au coborât din copac, Peter i-a spus lui Aurek că mama lui e nebună, iar Aurek i-a aruncat rucsacul lui Peter în iaz şi apoi l-a lovit în stomac.

Aurek pune oul pe tavă, lângă alte trei pe care le-a pregătit în acelaşi fel.

— Nu mai face zgomot, zice Peter.

Aurek îşi ridică privirea. Deci Peter vorbeşte cu el acum.

— Nu mai ciripi. Parc-ai fi o pasăre.

Aurek îl loveşte cu piciorul şi apoi se fereşte, ridicând tava cu ouă deasupra capului.

— Lasă-mă! Nu m-atinge. O să se spargă, îl atenţionează.

— Unde te duci cu ele ?

— Mă duc să i le-arăt mamei.

Peter stă în uşa camerei.

— N-ai voie. Tata mi-a zis că trebuie să rămânem aici.

Aurek ţine tava strâns în mâini, iar Peter îşi încleştează pumnii.

— Tata a zis că trebuie să stăm aici. Nu poţi să pleci până nu-ţi spun eu.

Aurek îşi dă seama că Peter e serios.

— Bine, spune el, întinzându-i tava. Îţi dau ţie ouăle, dacă mă laşi să ies.

Peter ia tava.

— Bine. Dar le arăt eu ouăle, da?

Traversează palierul şi Aurek îi deschide uşa de la living lui Peter, care duce tava, mergând încet, ca şi cum ar căra un lighean plin cu apă. Aurek merge în urma lui.

Mama lui plânge. Cel puţin, aşa i se pare lui. Stă pe canapea, cu o pătură pe picioare, iar Tony a îngenuncheat în faţa ei. Nu-i vede faţa, fiindcă ea se uită în jos. Aurek vrea să se urce la ea în poală şi să

o consoleze, dar tocmai atunci Tony se apleacă, o îmbrăţişează pe Silvana şi o sărută.

Aurek scoate un scâncet de durere.

— Mama! Nu!

— Tată! strigă Peter, scăpând tava cu ouă. Tată, ce faci ?!

Cei doi se despart. Silvana e albă la faţă, are gura deschisă,

iar ochiul, o vânătaie purpurie, s-a umflat deja. Ce-a făcut ? Arată ca o stafie înspăimântătoare. O rusalcă, o femeie moartă, cu ochi care-ţi pot smulge inima din piept.

— Aurek! strigă ea, aruncând cât colo pătura cu care era învelită, ridicându-se şi luându-şi ciorapii de jos. Dragul meu, nu te uita aşa...

— Nu vă-ngrijoraţi, băieţi! Tony se îndreaptă cu paşi mari spre cei doi băieţi, cu braţele întinse, o siluetă imensă care o acoperă pe mama lui Aurek. Peter, ar fi trebuit să rămâneţi în cameră, cum te-am rugat. Aurek, vino aici...

Aurek se dă înapoi. Tony nu trebuie să-l atingă. Trebuie să scape. Se gândeşte la zborul nestatornic al graurilor, la stolurile lor care întunecă cerul. Vede corbii rotindu-se, crengi negre şi vârfuri de copaci. Pierdut. E pierdut. Deschide gura şi scoate un ţipăt de pasăre, clămpănitul coţofanelor, al fazanilor, chemarea sugrumată a ciorilor.

îşi face loc pe lângă Peter, fuge prin apartament, deschide uşa din spate la perete şi ţâşneşte în jos pe scara de incendiu, iar paşii lui răsună ca o alarmă metalică. Dar unde să se ducă ? Mama lui e o rusalcă. E singur. Acasă. Asta-i tot ce-i vine în minte, înapoi acolo unde e în siguranţă, pe Britannia Road 22. înapoi la inamic. înapoi la tatăl lui.

Polonia

Silvana

Silvana scutura aşternuturile din camera Marysiei, când i-a descoperit secretele. A împins salteaua de paie într-o parte şi acolo, pe cadrul de lemn, a găsit fotografia unui soldat german. Un bărbat în uniformă, cu o faţă rotundă, netedă. Avea gene lungi, care păreau gingaşe, prea frumoase, de fapt, pentru un bărbat. Gura lui era încleştată şi fără urmă de zâmbet. Lângă fotografie era albumul cu staruri de cinema al Silvanei, învelit într-o pânză. Şi săculeţul ei căptuşit era tot acolo. Marysia le găsise probabil în pădure. Dar le găsise după ce îi salvase bătrânul sau le luase în timp ce ea şi Aurek zăceau în zăpadă, dându-şi duhul ? Oricum ar fi fost, le păstrase şi le ascunsese.

Nu erau prea multe lucruri prin cameră. Patul, un scaun de lemn. O oglindă ovală cu mâner. Un cufăr de metal într-un colţ. Silvana i-a ridicat capacul şi i-a cercetat conţinutul. Erau acolo câteva rochii şi pălării şi mai multe perechi de ciorapi negri de mătase. A mai găsit un batic cu broderie încărcată. Păsări şi flori traversau în lung şi-n lat un imprimeu roşu. A băgat albumul la loc în săculeţ şi şi-a pus baticul pe cap. Marysia îi furase lucrurile, şi acum avea să-i ia şi ea câte ceva.

Era cât pe ce să iasă pe prispă, să meargă la Marysia, în curte, şi să-i ceară socoteală, când a auzit un vehicul intrând pe drumul desfundat. Un camion acoperit cu pânză de cort se îndrepta spre căsuţă. S-a oprit sub castanul cel mare din curte şi un soldat german a coborât din el. Silvana s-a întors şi a văzut că bătrâna Ela stătea lângă ea.

Faţa Elei s-a congestionat.

— Omul de-afară nu trebuie să te vadă. O să creadă că te ascundem. Nu te arăta până nu pleacă.

— E iubitul ei ?

O luase gura pe dinainte. Vederea unui soldat neamţ o speriase mai tare decât ar fi crezut. Trebuia să ştie cine e.

— Poftim?

— Al Marysiei. E iubitul ei? Se culcă cu un neamţ, nu-i aşa?

Ela a zâmbit şi Silvana a văzut o răutate în arcuirea buzelor ei pe care n-o mai observase până atunci. Bătrâna şi-a dus mâna la gât şi Silvana a zărit o scânteiere colorată.

— Ce-i asta?

S-a întins, iar femeia i-a dat brutal mâna la o parte. Bătrâna purta medalionul ei de sticlă. Sticla verzuie se cuibărise în adâncitura gâtului ei ridat.

Acum, că se uita mai bine, faţa bătrânei părea mai dură decât ar fi crezut: nasul ascuţit vădea cruzime, ochii îi jucau nemiloşi în cap.

— E al meu, a zis bătrâna. Nu uita că v-am salvat viaţa. Ar trebui să ai grijă ce spui. Marysia ne hrăneşte pe toţi. Face sacrificii pentru noi. Ei îi datorezi grăsimea de pe obraji. Soldaţii iau mâncare de la toată lumea din sat. N-avem voie să mai ţinem nici pietre de moară, să ne facem pâine. Crezi că ea şi-a dorit asta?

— Deci e iubitul ei ?

— Acum un an, a venit aici cu ceilalţi soldaţi. Ne-au luat grâul. S-a-ntors singur, după Marysia. A luat-o cu el şi n-am mai văzut-o câteva zile. Vrei să-ţi spun cum a mai plâns după ce s-a-ntors acasă? Zile-n şir a stat încuiată în cameră şi n-a vorbit cu noi. Nu numai el o rănise. Au mai fost şi alţi soldaţi. Au împărţit-o.

Ela şi-a şters nasul cu mâneca.

— Te crezi mai bună ca noi, nu ? Habar n-ai cât suferim! E o mişcare ilegalistă în sat. Ştim cine face parte din ea, dar nu le spunem nimic nemţilor. Şi cu ce mulţumiri crezi că ne-alegem? Pe Marysia au ameninţat-o cu moartea, cei din rezistenţă, dar noi tot nu spunem nimic. Am putea să le spunem totul soldaţilor, despre ce se-ntâmplă prin sat, dar n-o facem. Şi-atunci, cine-s ăia răi? Sătenii care l-ar omori pe unul de-al lor sau fata mea, care n-are de ales şi trebuie să facă ce i se spune? Acum dispari. Ai grijă ca băiatul să tacă.

Silvana şi-a amintit de soldatul din Varşovia, cel care o obligase să se întindă pe pat, luând de la ea ce poftise. Poate că Ela spunea adevărul. Poate că Marysia nu avea de ales. S-a retras încet în cameră şi a rămas în umbră, urmărind-o cu privirea pe Ela, care ieşise în curte. Apoi s-a furişat la fereastră şi a privit cu atenţie ce se întâmpla afară.

Pădurarul era şi el în curte şi, împreună cu Ela, s-a apropiat de camion, ca pentru a saluta un vecin. Au ridicat mâinile şi au strigat vesel, dar soldatul a ţipat la ei. S-a îndreptat spre ei cu paşi mari, fluturând o armă, iar ei au părut uluiţi. I-a obligat să îngenuncheze şi să-şi pună mâinile pe cap. A strigat ceva şi pânza din spatele camionului s-a ridicat. Marysia a coborât din camion. Plângea. Apoi a ieşit un bărbat. Un bărbat înalt, arătos, pe care Silvana l-a recunoscut imediat. Era Gregor. Părea mai slab ca înainte şi hainele îi erau ponosite, dar el era.

Marysia îl implora pe soldat să o ierte.

— Ştii că sunt a ta, spunea ea, trăgând de braţul soldatului. Voiam să-ţi spun. Crede-mă! Voiam să-ţi spun despre el. Să-l dau pe mâna voastră. Mamă, spune-i!

— Aşa este, a strigat mama ei, ridicându-şi capul. Omul ăsta ne-a zis că e doctor. Noi nu l-am crezut. Marysia voia să-ţi spună.

Soldatul s-a îndreptat cu paşi mari spre bătrână şi a ridicat arma. S-a auzit o împuşcătură şi ea s-a prăbuşit la pământ. Silvana a scos un strigăt, iar Aurek a ţipat şi a început să izbească în geam. Silvana l-a prins, punându-i mâna peste gură.

Gregor s-a uitat spre casă, direct la ea. Soldatul s-a uitat şi el la ea, urmărindu-i privirea lui Gregor. O văzuseră amândoi. O teamă rece şi mocirloasă a amorţit-o, i-a făcut picioarele grele ca piatra. Şi-a luat mâna de pe gura lui Aurek.

— Ieşi de-acolo! a strigat soldatul, agitând arma spre ea. Tu, din casă! Ieşi, acum!

Silvana l-a luat pe Aurek de mână şi a ieşit cu el pe prispă.

— Dacă-ţi spun să fugi, i-a şoptit ea, să fugi cât te ţin picioarele. Să fugi.

Soldatul era mai tânăr decât ar fi crezut. Dacă îl scoteai din uniformă şi-l îmbrăcai în haine de ţăran, l-ai fi luat drept fratele mai mic al Marysiei. Cu toate astea, părea dârz cu arma în mână, cu obrajii roşii de furie, şi toţi ceilalţi îl priveau în tăcere, ascultători ca nişte oi în ocol.

Şi-a obligat picioarele grele să mai facă un pas spre micul grup din grădină. A observat că în spatele soldatului se mişcă cineva şi l-a văzut pe Antek, bătrânul, ridicându-se cu greu în picioare.

Soldatul încă îi făcea semn Silvanei. A măsurat-o din cap până-n picioare şi s-a întrebat dacă nu cumva şi-o imagina drept noua lui amantă. Cineva care s-o înlocuiască pe Marysia. Nu-şi luase ochii de la Silvana, privirea lui târându-se pe trupul ei; nu băgase de seamă că bătrânul se apropia. Şi-a

îndreptat spatele şi şi-a împins pieptul în faţă, a încercat să-şi legene încet şoldurile. Poate că era nebunie curată, dar bătrânul se apropiase atât de tare, încât merita încercat.

Soldatul nu l-a văzut pe bătrân până-n clipa în care Antek l-a apucat cu mâinile de gât. Antek l-a tras în jos ca un luptător de bâlci şi Marysia a fugit spre ei, lovindu-l pe soldat în spate, cu pumnii şi cu picioarele. Silvana i-a dat drumul lui Aurek.

Gregor a strigat la ea.

— Fugi! Fugi cât mai poţi!

El a alergat pe lângă camion şi apoi pe cărare, înspre pădure.

Marysia a strigat după el. Şi când a devenit evident că nu avea de gând să se oprească, a început să scuipe şi să ţipe.

— Lua-te-ar dracu'! Fugi, laşule! Lua-te-ar dracu'!

Silvana a rămas pentru o clipă cu privirea pironită pe silueta

lui de fugar. Gregor pleca? îşi lua tălpăşiţa?

Aurek a început să plângă, cu faţa schimonosită de frică. Antek şi soldatul erau la pământ, Marysia încerca să pună mâna pe armă. Silvana s-a uitat în jur. Trebuia să-i ajute. S-a desprins de Aurek, a apucat un ghiveci de piatră şi s-a grăbit spre grupul încleştat, izbind ghiveciul de spatele soldatului.

Chiar în momentul loviturii, a ştiut că făcuse o greşeală. Nu-l lovise destul de tare, ghiveciul sărise de pe umerii lui. Era ca şi cum ar fi stricat un cuib de viespi cu un băţ. Nu făcuse decât să-l înnebunească de furie şi să-l facă pe Antek să-şi slăbească priza.

Soldatul a apucat-o pe Silvana de fustă şi a tras-o în jos, lovind-o cu putere cu patul puştii în maxilar. Silvana a văzut negru în faţa ochilor. îi auzea pe Marysia ţipând şi pe Aurek plângând, vocea lui fiind mai ascuţită decât a celorlalţi. Deci aşa avea să moară, s-a gândit, în timp ce soldatul îi zdrobea coastele cu pumnii. Nu în zăpadă, ci în lumina unei zile de vară, luptân- du-se cu un străin în ţărână.

A încercat să scape, dar el a apucat-o de picior şi a tras-o înapoi. L-a lovit cu piciorul şi el a apucat-o de păr. Atunci a văzut o strălucire de metal în lumina soarelui. A mijit ochii şi a încetat să se mai lupte. Gregor se întorsese, cu toporul pădurarului.

Şi totul a început să se mişte mai lent; totul a părut limpede. Ştia ce are de făcut. Toţi au ştiut, toţi au înţeles pe loc.

Soldatul i-a dat drumul şi Silvana s-a târât de lângă el. A răsunat o împuşcătură, apoi alta, soldatul trăgea cu arma în aer, împiedicat de Antek, care îl ţinea de braţ. Gregor a rămas pe loc şi a ridicat toporul deasupra capului.

Silvana l-a înşfăcat pe Aurek, l-a zdrobit la pieptul ei, dar a ştiut că el auzea totul. Trosnetul osului lovit de metal. Iar şi iar.

A simţit ceva fierbinte pe faţă, şi-a pipăit obrazul şi şi-a văzut mâna plină de sânge. Aurek a alunecat de lângă ea. Avea gura deschisă, se legăna de parcă ar fi auzit muzică undeva în depărtare şi şi-ar fi lăsat corpul să se mişte în ritmul ei. Ploua cu sânge peste ei. Aurek a slobozit un ţipăt şi a luat-o la fugă spre coteţul găinilor.

Gregor încă izbea cu toporul, cu frenezie, iar şi iar. Ai fi putut să crezi că taie lemne şi că e totul în regulă, dacă n-ar fi fost sânge şi carne peste tot, iar chipul Marysiei n-ar fi fost înmărmurit şi bătrânul n-

ar fi zăcut ghemuit în ţărână, lângă nevasta lui moartă, cu mâinile peste cap.

Silvana s-a dat înapoi. A înşfăcat săculeţul şi a traversat curtea, împleticindu-se. L-a găsit pe Aurek ghemuit în coteţ, băgat pe jumătate într-un cuibar. S-a lăsat în genunchi şi s-a târât înăuntru, apucându-l de picior şi trăgându-l spre ea, însă băiatul se împotrivea, încercând să se bage la loc în cuibar.

— Aurek! a ţipat ea. Aurek, te rog! Trebuie să plecăm.

A strâns în braţe copilul care se zbătea, s-a târât afară din coteţ şi a luat-o la fugă.

A traversat ogorul unde familia pusese cartofi şi sfeclă-de- zahăr şi a continuat să alerge, până când a ajuns la un râu adânc, în care s-a aruncat, apa rece şocând-o, făcându-i dinţii să clănţăne şi picioarele să tremure.

— E bine, i-a spus lui Aurek, printre dinţii încleştaţi. E bine. Şşt, puiule. Şşt.

Copilul tremura, scuturat de frisoane violente, şi ea l-a spălat de sânge, frecându-i părul, pielea, nebăgând în seamă ţipetele lui, scuipându-i pe obraji şi curăţându-l apoi cu mâneca.

— E bine, a şoptit, cu lacrimile şiroindu-i pe faţă. S-a uitat la rochie şi a văzut petele de sânge care înfloriseră pe ea. E bine, a suspinat, neştiind dacă se alină pe ea sau pe băiat. Linişteşte-te.

A traversat râul cu băiatul în braţe şi s-a căţărat pe malul cu muri din partea cealaltă. Legănându-l pe şold, a traversat peisajul plat de-abia ţinându-se pe picioare; soarele de miez de vară era sus, deasupra lor, căldura lui uscându-le hainele. Când a căzut, s-a ridicat, alergând în continuare, până ce a crezut că o să-i explodeze

inima. în sfârşit, a ajuns la un şanţ lat şi adânc ce separa două ogoare cu grâu copt şi a alunecat în el, incapabilă să meargă mai departe.

A zăcut în nămol, trăgându-l pe Aurek spre ea, astupându-i gura cu mâna, de frică să nu ţipe, încercând să-şi tragă răsuflarea.

A rămas acolo toată ziua şi toată noaptea fierbinte de vară, muşcată de ţânţari plângăreţi. La prima geană de lumină, au ieşit din şanţ şi şi-au croit drum înapoi în pădure. A zărit flăcări îndepărtate şi o spirală de fum cenuşiu. Poate că soldaţii dăduseră foc casei, din răzbunare. Sau poate Marysia, Gregor şi pădurarul erau cei care îi dăduseră foc şi fugiseră.

Sil vana a ajuns la marginea pădurii şi la umbra copacilor, valuri de întuneric rostogolindu-se peste ea. Calmul pinilor, al molizilor şi al mestecenilor, toţi acei copaci care îi îmbiau pe ea şi pe băiat, dându-le voie să devină parte din nemişcarea şi din taina lor.

— Suntem în siguranţă, i-a spus copilului ei, care tremura. Suntem în siguranţă acum.

Pădurea a devenit din nou căminul Silvanei. O lume verde, al cărei întuneric cu miros de pin ştergea orice contur. S-a gândit că ştie destule cât să poată trăi sub copaci; cum să jupoaie iepuri, cum să frigă păsări mici, arici, nevăstuici. Ştia să rumenească şobolani, astfel încât să nu li se usuce carnea. Ştia să facă focul şi să construiască adăposturi. Ştia unde să găsească fructe sălbatice şi care sunt ciupercile bune de mâncat. Ea şi băiatul aveau să înveţe să umble printre copaci ca nişte duhuri.

Au fost dăţi când s-a gândit să părăsească pădurea, dar amintirea lui Gregor şi a celorlalţi încă îl trezea pe Aurek din somn. încetase să mai

vorbească şi începuse să scoată sunete de pasăre, pe care doar el le înţelegea. Erau amândoi sperioşi precum căprioarele, nervoşi ca iepurii pe care îi prindeau în capcane.

Când a venit din nou iama, învăţaseră să mănânce tot ce găseau, fără să strâmbe din nas a dezgust. Miroseau ca animalele şi dinţii Silvanei începuseră să se mişte. Părul îi crescuse lung şi încâlcit. Scaieţii se înfăşurau în vârfurile lui despicate, frunzele i se prindeau în spatele urechilor.

Silvana s-a privit în râul de lângă mica lor tabără şi a încercat să-şi studieze reflexia în apele ondulate. Dacă-şi ridica şuviţele până în dreptul ochilor, vedea fire cenuşii printre cele roşii. A băgat cuţitul în el, tăind şomoioagele de păr încâlcit de la ceafă. I-a luat o veşnicie. S-a uitat iarăşi în râu. A aşteptat ca apele să se limpezească şi a văzut o umbră care era ea., Aşa e mai bine", s-a gândit. Apoi a făcut acelaşi lucru cu cârlionţii negri ai lui Aurek. Două vietăţi ale pădurii, ei doi.

Janusz

Lui Janusz i se părea că Scoţia miroase a câine ud şi a iarbă verde. După o săptămână petrecută într-o şcoală, unde au făcut duş în fiecare zi şi au mâncat bine, au fost îmbarcaţi într-un tren care se îndrepta spre sud. Vagoanele erau ticsite de soldaţi şi de fete care urcau la fiecare staţie şi-şi împărţeau ţigările şi sticlele de bere cu bărbaţii. Bruno s-a ridicat să se dezmorţească şi s-a întors cu Jean şi Ruby. Ruby, o roşcată cu nasul lung şi drept, care îi dădea un aer de vulpiţă, s-a aşezat lângă Bruno. Janusz a zâmbit politicos.

Bruno şi-a exersat aptitudinile în limba engleză.

— Bun venit. Dumnezeu să-l binecuvânteze pe Rege. Mulţumesc. Aş vrea un bilet dus până la

Doncaster. Nu, stai, stai, am o întrebare. Vii cu mine la dans?

— Se pricepe la cuvinte, a zis Ruby, râzând. Jean, al tău are ochi frumoşi, nu?

— Are. Ai nişte ochi albaştri frumoşi.

A arătat spre ochii ei, apoi spre ai lui.

— Ochi.

Janusz a dat din cap. Ruby a scos o sticluţă de metal din poşetă.

— Poftim, bea puţin. O să-ţi încălzească inima.

Trenul s-a umplut de fum şi de zarvă şi de râsul femeilor străine, dar Janusz se uita pe geam la peisajul vălurit de ţară, întrebându-se cum va face să se întoarcă în Franţa.

Ipswich

Janusz nu se sinchiseşte de cauciucurile dezumflate şi de capota îndoită. Maşina lui e parcată pe Britannia Road, în faţă Ia numărul 22, are un aspect oficial şi curat şi zâmbeşte larg, ca un prieten vechi. Vopseaua străluceşte, neagră ca tăciunele, şi cu cât Janusz o lustruieşte mai tare, cu atât se simte mai mândru.

Când a adus-o, jumătate dintre vecinii de pe stradă au ieşit s-o vadă şi câţiva dintre ei, care de-abia dacă îl salutau pe Janusz înainte, i-au strâns mâna şi i-au spus că, atunci când au văzut maşina sosind, au crezut că prim-ministrul în persoană a venit în vizită, la un ceai. Probabil că lucrează trei ture ca să-şi permită o maşină ca asta, au glumit ei, şi nimeni nu spune că a fost tractată până în vârful dealului, nimeni nu pomeneşte de farurile sparte şi

de bara din faţă care păstrează încă forma trunchiului de copac de care s-a izbit.

Doris şi Gilbert Holbom stau pe trotuar, lângă Janusz.

— Minunată maşină, un Rover! spune Gilbert. Cea mai bună maşină englezească. A fost a unui profesor, zici ? Nu-i de mirare c-arată aşa de bine. Au avut grijă de ea. Ai început să te simţi bine în ţara asta, ei ?

Janusz nu-i dă atenţie. De când l-au făcut maistru, au existat câteva plângeri din partea muncitorilor. Un străin într-un post de conducere. Dar Janusz a fost cel mai tare uimit şi rănit când şi-a dat seama că şi Gilbert e pornit împotriva lui.

— Are nevoie de ceva reparaţii. Sunt câteva lucruri de făcut, dar nimic prea complicat.

— Pun pariu că băiatul o s-o adore, zice Doris. Au plecat cu Tony în după-amiaza asta. I-am văzut eu plecând. Ce să spun, e foarte drăguţ din partea lui că-i scoate aşa des la plimbare...

— Mă gândeam şi eu să-mi cumpăr o maşină, zice Gilbert.

— Nu mai spune! Doris plescăie zgomotos. Te-ai ţăcănit de tot. Tu-ţi cheltui toţi banii pe bere, pe mahorcă şi pariuri. Ai luat-o de-aici, din oraş, Jan?

— Din partea cealaltă a oraşului. Vrei să vezi cum e înăuntru, Gilbert?

Janusz deschide portiera şi se aşază amândoi pe scaunele din faţă, examinând cadranele şi cercetând interiorul.

— Ştii că Geena noastră se întâlneşte cu un băiat din Romford, spune Gilbert. Să nu afle Doris, dar, din câte povesteşte Geena, cred că treaba e

destul de serioasă. M-am gândit c-ar fi bine s-avem o maşină. Dacă o s-o ceară de nevastă, o să se mute acolo. Am putea să-i vizităm în weekenduri. Mi-ar plăcea să mai plecăm şi noi în excursii. Pe de altă parte, Doris zice că preferă autobuzul. Şi crezi că poţi să faci rost de benzină ? întreabă Gilbert, plimbându-şi mâna pe bord. Cam greu, în vremurile astea... Ar trebui să vorbeşti cu Tony. El e omul potrivit. Poate să-ţi facă rost de orice.

Janusz îşi odihneşte mâinile pe volan. O să meargă la primărie, să afle la câtă benzină are dreptul. Nu vrea să ia nimic la negru. Nu e stilul lui să-ncalce legea. Potriveşte oglinda retrovizoare şi-şi imaginează că porneşte cu maşina la vale.

— Tony ? Da, aş putea să-l rog pe el, dar cred că, dac-o să am grijă, o să mă descurc.

— Vreţi nişte ceai şi biscuiţi ? întreabă Doris, aplecându-se pe fereastra deschisă din partea şoferului.

— Aş da orice pentru o ceaşcă de ceai şi un biscuit, spune Gilbert.

Janusz dă din cap.

— Da, te rog.

Ies amândoi din maşină şi o înconjoară încă o dată. Gilbert îl bate pe Janusz pe spate.

— Norocosule! Să ştii că nu-ţi port pică. La urma urmei, de ce n-ai fi maistru ? Doar munceşti din greu. Dar asta e ce nu înţeleg eu la voi, străinii. Presupun că, în afară de muncă, n-aveţi altă viaţă.

Intră în casă, continuând să vorbească, cu spatele la Janusz.

— Noi nu vrem să muncim în toate orele pe care le-a lăsat bunul Dumnezeu.

— Eu nu vreau decât să fac o treabă bună, zice Janusz. Dacă putem să producem mai mult, atunci...

Janusz tocmai intră în casă, după Gilbert, ca să ia ceaiul, când îl vede pe Aurek venind în fugă pe stradă. Băiatul pare că plânge. Se împiedică. Când se apropie de Janusz, i se văd clar obrajii pătaţi de lacrimi. Pare că a căzut. Pantalonii scurţi sunt plini de noroi uscat şi cămaşa are pete verzi.

— Ce s-a-ntâmplat? întreabă el, dar copilul îşi afundă capul în stomacul lui şi-l loveşte cu pumnii.

Janusz se apleacă.

— Ce este? Ce s-a-ntâmplat?

îşi ia fiul în braţe.

— De ce eşti plin de nămol ? Aurek ? Unde-ai fost ? Spune-mi. Ţi-a făcut cineva vreun rău? Cine ţi-a făcut rău? Unde-i mama?

Ce-i spune Aurek îl lasă fără suflare.

— Nu-nţeleg. Mai spune o dată. încet.

Aurek repetă aceeaşi poveste.

— Eşti sigur?

— I-am văzut.

Janusz îi dă drumul băiatului. Se ridică şi simte cum tot sângele i se adună în urechi.

— Intri ? strigă Doris din casă. Hai mai repede, se răceşte ceaiul!

Janusz îl ia pe Aurek de mână.

— Linişteşte-te, nu mai plânge. Să nu scoţi niciun cuvânt. Bine?

— Băiatul s-a urcat într-un copac şi s-a speriat, spune el când intră în salonul lui Doris. Se pare că era cât pe ce să cadă de-acolo.

Doris îl ciufuleşte pe Aurek.

— Păi, şi mama unde e, atunci ?

— Vine şi ea, explică Janusz. El a luat-o înainte. Nu-i aşa, băiete?

Janusz îl priveşte stăruitor pe Aurek, care nu zice nimic. Doris îi dă lui Aurek o felie de pâine cu gem şi tractorul, jucăria lui preferată. Janusz bea ceaiul maroniu şi mănâncă biscuiţi. Vorbeşte despre cutii de viteză şi bujii şi despre cum se dezasamblează motoarele în patru timpi. Şi, în vremea asta, inima lui se îneacă şi tuşeşte, ca un motor din care se scurge uleiul.

— O să-l duc pe băiat acasă, spune el, ridicându-se.

— Spune-i lui Sylvie a ta să-i facă o baie când vine, zice Doris. E murdar ca un purcel.

Janusz nu-l spală pe Aurek de noroi. D bagă în pat îmbrăcat şi-i spune să rămână în camera lui. Copilul îi mângâie mâna şi Janusz îl sărută uşor pe fhinte.

— O să fie bine. Nu-ţi fie teamă. Hai, dormi puţin, eu sunt jos.

Nu ştie ce să facă, aşa că iese poticnit în grădină şi se apucă de plivit. Asta crede el că face, dar de fapt rupe corolele florilor şi calcă pe plantele lui preferate. E neîndemânatic şi neatent, dar se simte bine când striveşte petalele şi lujerii verzi.

Ce prost e! Probabil că se întâmplă de luni de zile. Nici măcar o dată nu s-a gândit că Silvana ar putea să facă aşa ceva. Cum de fusese atât de orb ?

încearcă să scoată un fir de măcriş, dar rădăcinile lui sunt foarte adânc înfipte în pământ, aşa că face un pas în spate şi calcă pe irişi, preferaţii lui, strivindu-i sub călcâi. De un lucru e sigur: nimeni nu-i va lua fiul. Tony nu-i va creşte copilul.

— Eşti bine? Gilbert se uită peste gard. Jan? Eşti bine, amice?

— Sunt foarte bine, răspunde Janusz.

— A venit doamna?

— Nu, dar o aştept. Va fi aici dintr-o clipă într-alta, mulţumesc.

Se înclină uşor şi se întoarce spre casă, călcând pe un strat de creţişoară.

În bucătărie, caută sticla de vin pe care le-a adus-o Tony. I-ar plăcea s-o arunce, dar simte nevoia să bea ceva, şi de ce să nu bea vinul de la bărbatul ăla? O deschide, bea un pahar şi i se pare amar. Toarnă vinul în chiuvetă şi iese din nou, poticnit, în grădină, intră în şopron şi se aşază pe jos, cu capul în mâini. Pielea îi e îmbibată de mirosul de fontă de la lucru.

îşi ridică privirea şi-l vede pe Gilbert stând în picioare, în faţa lui.

— Chiar ţi-e bine ?

— Nu, zice Janusz. Sunt al dracului de prost.

Silvana îl imploră pe Tony să o ducă acasă.

— Trebuie să-l găsesc pe Aurek. Trebuie să-l găsesc înainte să ajungă la Janusz.

Tony se opreşte la poalele dealului, ca să n-o vadă nimeni coborând din maşina lui. îşi ia la revedere de la Peter, care stă pe bancheta din spate, cu o figură speriată, cu greutatea celor văzute apăsându-i umerii şi dându-i un aer dezolat. Aşa cum stă, cu pumnii strânşi în poală şi cu faţa umflată de lacrimi, pare mai gras ca oricând.

— Vreau la bunica, scânceşte el.

— Peter, nu mai plânge! îl admonestează Tony. Silvana, o să te descurci ?

— Da, du-l pe Peter acasă. Te rog, lasă-mă să plec.

— Uite, pot să vin cu tine, să-i explic că băieţii s-au înşelat...

— Nu. Vreau să merg singură acasă. O să mă descurc.

— Mă găseşti la magazin, îi mai spune el, când iese din maşină. Silvana, o să fiu acolo dac-o să ai nevoie de mine. Silvana?

— Da. O să fie bine.

Se depărtează, simţindu-se oricum, numai bine, nu. Picioarele îi tremură şi ochiul îi lăcrimează, şi lasă capul în jos, sperând că n-o va vedea nimeni cum urcă dealul, ţeapănă.

Mai devreme, ducea un coş de picnic şi mergea cu Tony şi cu copiii prin pădure. Acum, lumea ei s-a prăbuşit. Trebuia să meargă chiar atunci cu Aurek acasă. Oprirea la apartamentul de deasupra magazinului a fost o greşeală. O dor genunchii şi începe să şchioapete.

îi va spune adevărul lui Janusz. Va face ceea ce-ar fi trebuit să facă încă din prima zi în care au ajuns şi în care el a întâm- pinat-o la gară. Simplu ca bună ziua. Fără minciuni. Of, dac-ar fi avut pe cineva care s-o sfătuiască!

Janusz îşi va da seama ce dar preţios e Aurek pentru ei. Va vedea că băiatul trebuie iubit şi ocrotit. Se pot muta, dacă doreşte. Se pot muta şi o pot lua de la capăt în altă parte. Fără Tony. Fără nimic din toate astea. Se opreşte în faţa casei şi trage aer în piept.

În faţa casei e parcată o maşină şi Silvana se întreabă a cui o fi. Primul ei gând e că s-ar putea să aibă musafiri, dar îl alungă repede. Nu cunosc pe nimeni. împinge uşa. Britannia Road 22. Asta e casa

ei. Deşi habar n-are cum va fi primită. îi face un semn din cap păsării albastre de pe uşă, de parcă ar putea să-i poarte un pic de noroc, şi se îndreaptă spre bucătărie, unde îl găseşte pe Janusz, la masă cu Gilbert şi cu Doris.

Silvana îşi dă seama cum trebuie să arate. Ochiul ei e umflat. Are o tăietură pe obraz. Rochia, cea pe care i-a cumpărat-o Janusz, e sfâşiată şi plină de pete verzi. încearcă să-şi aranjeze puţin părul şi dibuieşte o crenguţă cu degetele. Se hotărăşte să-l lase aşa cum e. Cu sau fără cuiburi de păsări în păr, ştie c-ar arăta la fel de ridicol şi că tot în minoritate numerică ar fi, în propria bucătărie.

Doris vorbeşte prima.

— Deci te-ai întors ? De ce n-ai rămas la amorezul tău ?

— Janusz, unde e Aurek?

Doris o priveşte crunt.

— Acum întrebi ? Tatăl lui l-a băgat pe bietul gândăcel în pat.

Gilbert e jenat şi roşu la faţă.

— Doris, cred că trebuie să mergem acasă.

— O să merg când o să fiu gata să merg. îşi şterge mâinile pe şorţ. Bietul copilaş! Urât renghi le-ai mai jucat, dacă mă-ntrebi pe mine. Şi când te gândeşti că mi-a fost milă de tine...

Silvana nu-i dă atenţie lui Doris. Nu se va lăsa intimidată în propria casă. Cel puţin, nu atâta vreme cât încă e casa ei. Se întoarce spre Janusz. El îi evită privirea.

— Bietul copil, insistă Doris. Slavă Domnului c-are un tată, asta-i tot ce pot să spun!

— Calmează-te, Doris, spune Gilbert. Nu-i nevoie să faci scandal. îmi pare rău, Jan. Noi o să plecăm.

Doris pufăie, încreţindu-şi buzele. îi dă voie lui Gilbert s-o ia de cot şi s-o ridice de pe scaun. Silvana face un pas în dreapta lui Doris şi trece pe lângă ea.

— Acum te înţeleg, să ştii, şopteşte Doris. O, da, acum văd de care-mi eşti! Vise de familie, pe naiba!

— Doris!

Gilbert o împinge.

— Să-ţi spun ceva! N-o să scapi aşa uşor. Asta-i o stradă respectabilă. O să-ţi primeşti pedeapsa, stai să vezi!

— Doris! spune Gilbert, ridicând tonul.

îi evită privirea Silvanei.

— Noi o să plecăm acum.

Uşa din faţă se trânteşte şi Silvana îi aude cum se ceartă afară. Se aşază la masă.

— Nu ştiu ce ţi-a spus Aurek, dar n-a fost ce-a crezut el.

De cum îl rosteşte, îşi dă seama că e un argument slab.

încearcă din nou. Speră să fie mai convingătoare.

— Eram speriată, iar Tony încerca să mă liniştească.

Janusz îşi încrucişează braţele.

— Speriată, spune el. Ce te-a mai speriat, de data asta?

— Aurek a fost cât pe ce să cadă dintr-un copac. Am crezut că moare. Am dreptul să fiu

speriată, Janusz. Lumea e un loc periculos. Poate nu pentru tine, dar eu simt asta în fiecare zi.

Janusz încă nu se uită la ea. încearcă să-i prindă privirea şi, disperată, îşi ia scaunul şi se aşază în faţa lui.

El îşi trece degetul pe interiorul gulerului. O priveşte cu răceală.

— De când durează?

Trebuie să-i spună adevărul, să tragă cuvintele cu cleştele, să le oblige să iasă. E ca şi cum ar scoate dintr-un râu ceva mort de multă vreme.

— Trebuie să-ţi spun. Despre Aurek.

— Ce-i cu el?

— După ce ne-ai lăsat la Varşovia, am luat un autobuz ca să ieşim din oraş. Aurek era bolnav. îţi aminteşti că răcea mai tot timpul ? Nu putea să respire bine. Plângea încontinuu. Autobuzul a făcut pană şi m-am luat după un grup de femei, copii şi bătrâni. Mergeam cu toţii la pas.

Janusz îşi caută ţigările şi chibriturile.

— N-are nicio legătură cu Tony...

— Are legătură cu noi.

Silvana se opreşte. Se ridică şi închide uşa bucătăriei. Aurek nu trebuie să audă ce-are ea de spus.

— I l-am dat pe Aurek unei alte femei, să-l care. Eram obosită. N-ar fi trebuit s-o fac. M-am gândit că n-are ce să se-ntâmple, un minut sau două. Pe urmă am auzit avioanele, au zburat pe deasupra noastră. Unul dintre ele s-a prăbuşit. A urmat o explozie. N-ar fi trebuit să-l dau din braţe. N-ar fi trebuit să-l pierd din ochi.

Se opreşte şi îşi trage sufletul. Acum, că i-a captat atenţia lui Janusz, curajul o părăseşte. Poate c-ar trebui să se oprească aici. Să-i spună că da, l-a sărutat pe Tony, şi să lase lucrurile aşa. Mai bine s-o creadă adulterină decât o mamă ratată.

Lacrimi fierbinţi îi curg pe obraji. Cum ar putea să-i explice că trăieşte cu pierderea asta din ziua în care copilul a alunecat dintre picioarele ei pe patul unor străini, sau că fiecare clipă din viaţa ei trecută şi viitoare poartă pecetea pierderii? Pierderea îi umple inima: e în copaci, în foşnetul frunzelor bătute de vânt şi în trupul viu, misterios al unui copil pe care a ajuns să-l iubească. Un copil căruia îi spune Aurek.

— L-am căutat. Eram dezorientată. L-am strigat. Eram disperată. Am găsit-o pe femeie, dar era moartă. Aurek al nostru era lângă ea. L-am învelit în haina mea şi l-am legănat. Nu ştiu cât de mult am stat aşa. După o vreme, m-am ridicat şi am început să merg, pe urmă m-am aşezat iar. Dar el tot rece era.

— Pentru numele lui Dumnezeu! Janusz loveşte cu palma în masă. Despre ce dracului e vorba?

Violenţa din cuvintele lui o doare.

Se lasă pe spătar şi-şi ascunde faţa în mâini.

— Nu voiam decât o familie normală pentru el. Te iubeşte, oricine poate să-şi dea seama. Eu o să plec. O să vă las în pace. Fii tatăl lui, asta-i tot ce-ţi cer.

— Ce-nseamnăasta?

— Băiatul nostru... spune, ştiind că e pe cale să-l rănească mai mult decât va putea el s-o rănească vreodată pe ea. încerc să-ţi spun. Băiatul

nostru a murit. Fiul nostru adevărat. Era mort când l-am găsit lângă femeia aia.

Janusz face ochii mari. Se strâmbă, de parc-ar fi mâncat ceva amar. îşi reprimă imboldul de a întinde mâna spre el. Atingerea ei l-ar revolta.

— Minţi.

— Cum aş putea să mint? Fiul nostru era mort la mine-n braţe. Nu ştiam ce să fac. M-am ridicat şi am plecat cu el şi atunci am auzit un copil mic plângând. M-am luat după plânsete şi l-am găsit într-o roabă de lemn. Era cam de aceeaşi vârstă cu Aurek. Şi-a întins mânuţele spre mine. Avea nevoie de mine, înţelegi ? El m-a ales. Plângea, singur-singurel, şi eu am fost cea care l-a auzit. Sunt sigură că nu avea pe nimeni. Fusese părăsit în mijlocul unei grămezi de pături, şi băiatul meu... băiatul nostru murise. Copilul mă chema, credea că sunt mama lui. Ce era să fac? Copilul mă striga de parc-aş fi fost mama lui. Ce era să fac? L-am luat pe unul şi l-am lăsat pe celălalt. L-am pus pe băiatul nostru în roabă şi am luat copilul, pe care l-am numit Aurek. Mi-am spus că e fiul nostru, care se întorsese la mine.

Buzele lui Janusz se mişcă, dar nu spune nimic. încă ţine ţigara neaprinsă într-o mână şi chibriturile, în cealaltă. Fără îndoială că acum va înţelege prin ce-a fost nevoită să treacă ea, ca să supravieţuiască. Va supravieţui mereu, pe timp de pace sau în război, nu contează. Se uită în continuare la ea şi e sigură că înţelege prin ce-a trecut. E sigură că ceva, poate totul, poate fi salvat. E soţia lui. Copilul poate fi al lui. Ochii Silvanei se umplu de lacrimi, dar nu se mişcă. Cât timp se uită unul la celălalt, încă există speranţă.

Janusz e cel care îşi desprinde privirea.

— Pleacă.

— Nu vorbeşti serios.

— Ia băiatul şi pleacă.

Se ridică şi iese în grădină. Silvana îl urmează până la căsuţa din copac.

— Şi tu ? strigă ea. Tu şi scrisorile tale de dragoste ! Eşti mai bun ca mine? Tu şi femeia aia! Hélène o cheamă, nu? Crezi că nu ştiu ? De ce ne-ai mai vrut înapoi, atunci ? De ce ne-ai mai adus aici, dac-o aveai pe ea?

— Am crezut în tine, a zis Janusz. Cum ai putut să mă minţi în legătură cu... în legătură cu *fiul* meu ? Ieşi afară ! Ia copilul şi pleacă.

Intră în şopron şi închide uşa.

Se uită înapoi, spre casă, şi-l vede pe Aurek la fereastră, bătând cu degetele în geam. Silvana îi face semn cu mâna, dar el continuă să bată în geam de parcă n-ar vedea-o.

Aurek stă în capul scărilor şi refuză să se mişte.

— *Nie,* spune. Nu.

— Te rog. Ia-ţi lucrurile.

Băiatul nu vrea să vorbească. Se leagănă pe treaptă şi Silvana îl apucă de braţ şi-l trage în picioare, târându-l în stradă. Scânceşte de ţi-e mai mare mila, în timp ce ea îl obligă să coboare dealul, încearcă să se răsucească şi să scape din strânsoarea ei. Cu numai câteva ore în urmă îl salva. Şi acum ce-i face ?

Se întreabă dacă Janusz va veni după ei. Traversează strada şi-şi imaginează că-l aude alergând în urma lor, chemându-i înapoi. Se

hotărăşte că va veni pe bicicletă şi, când ajunge la strada principală, chiar aude zgomotul făcut de roţile unei biciclete undeva, în spatele ei. Se întoarce, şi pe chipul ei înfloreşte uşurarea. Dar nu e Janusz. E un străin care îşi ridică şapca în treacăt şi îl claxonează pe Aurek.

Când ajunge la magazinul de animale al lui Tony, speranţa a părăsit-o. Ştie că Janusz nu va veni.

Polonia

Silvana

într-o dimineaţă, devreme, au auzit oameni în pădure. Strigau, aşa că Silvana şi Aurek s-au ascuns printre tufe şi au privit cum doi soldaţi germani aliniază trei bărbaţi cu spatele la copaci.

Soldaţii nu s-au grăbit să-şi omoare prizonierii. Unul dintre ei nu putea sta locului. Avea o bărbuţă ţepoasă, ochii goi şi adânciţi în orbite. Se plimba de colo-colo, ridicându-şi arma la umăr şi apoi lăsând-o iar jos, de parcă ar fi făcut instrucţie. Gestul i se părea amuzant. Le-a atins feţele bărbaţilor cu ţeava puştii. Arma părea să facă parte din el, ca un deget acuzator cu care îi împungea pe bărbaţi în piept şi cu care le bătea obrajii. Uneori nu-i era de ajuns şi îşi arunca puşca pe spate de parcă l-ar fi încurcat. Apoi îşi ridica mâna în dreptul capului unuia dintre bărbaţi şi, lipindu-şi degetul mare de cel arătător, se prefăcea că apasă pe trăgaci.

Celălalt soldat şi-a rulat o ţigară şi a fumat-o, sugându-şi obrajii atunci când trăgea cu sete din ţigară şi arătându-şi astfel conturul craniului sub pielea cenuşie.

Când i-au împuşcat pe bărbaţi, Silvana l-a tras pe Aurek în jos şi şi-au îngropat amândoi feţele în ţărână. Văzduhul s-a umplut de ecourile

împuşcăturilor şi pământul mirosea a putreziciune. I-a şters lacrimile băiatului.

— Şşt, i-a şoptit. Şşt.

Când s-a lăsat întunericul, Silvana şi Aurek au ieşit din ascunzătoare şi s-au dus să se uite la bărbaţii morţi. Silvana a luat de la unul o jachetă, de la altul un palton. Unul avea un rucsac la picioare, în care erau o sticlă cu votcă pe jumătate băută şi un codru de pâine neagră.

Silvana a ridicat basca de pe jos şi a şters de noroi mica stea roşie de email prinsă de ea. Şi-a pus basca pe cap şi i-a zâmbit lui Aurek. El n-o scăpa din priviri. Şi-a mişcat capul într-o parte şi-ntr-alta şi a făcut un mic dans, cu vârfurile picioarelor scoase în afară, ca o raţă. Aurek a început să râdă. Silvana a rupt o creangă şi a folosit-o drept baston, mişcându-şi capul dintr-o parte într-alta, cu picioarele desfăcute, lovind frunzele care zburau.

— Charlie Chaplin, a şoptit ea. Sunt Charlie Chaplin.

Aurek a imitat-o, iar râsul lui semăna cu susurul unui pârâiaş sprinten.

Janusz

Janusz stă pe o pistă de aterizare, în mijlocul unui câmp din estul Angliei, în ploaia torenţială, şi vede cu ochii minţii ferma dintre dealurile de lângă Marsilia. Când escadronul lui s-a mutat la Yorkshire, mărşăluia prin zăpadă visând la Hélène, la părul ei castaniu împletit în codiţe.

În Kent, i se părea că o aude şoptindu-i la ureche. Voia să-i povestească despre fiecare lucru nou pe care îl vedea. Îi trimitea scrisori în care îi vorbea despre satele cu case frumoase din piatră, despre bisericile englezeşti cu cimitirele lor pline de verdeaţă, în vecinătatea marilor case parohiale. în

vara lui 1943, culegea trandafiri şi-şi imagina că sunt pentru Hélène.

Când a zburat în Italia, în primăvara lui 1944, ca să împrăştie manifeste, a reţinut culorile dealurilor, ale câmpiilor, ale oraşelor. Doar pentru ea.

Şi Hélène îi scria. Scrisorile ajungeau cu întârziere, sau câte trei o dată, după o lungă aşteptare. Le citea pe toate ; o ştia pe fiecare pe de rost.

Când, în toamna lui 1944, a primit o scrisoare, a deschis-o fericit, în faţa celorlalţi bărbaţi din cantină, aşezându-se mai confortabil pe scaun. A constatat cu surprindere că era în engleză. Şi că nu era de la Hélène.

Dragă prietene,

Sunt fratele lui Hélène. Sper că eşti sănătos. Hélène mi-a vorbit mult despre tine. Şi părinţii mei te vorbesc de bine. Am nişte veşti greu de transmis. Am încercat să-ţi mai scriu, dar nu ştiu dacă ai primit scrisorile. Casa noastră a fost afectată de război, dar nu distrusă, şi noi am rămas în continuare la fermă. Trebuie să-ţi spun ce se întâmplă şi cât de rău îmi pare.

Hélène şi cu mine ne-am mutat în oraş. La Le Panier, lângă *vieux port,* şi nemţii ne-au prins într-o ambuscadă de stradă. Hélène a fost luată de mulţime şi am pierdut-o acolo. N-a mai rămas nimeni în Le Panier. Soldaţii i-au împuşcat pe toţi. Am găsit-o pe Hélène la spital. Îmi pare foarte rău. Rănile ei erau grave. A întrebat de tine de multe ori. A murit la spital. îmi pare rău să-ţi dau vestea asta. Cred că eşti un om bun. închei această scrisoare cu

recunoştinţa mea pentru că lupţi în acest război şi pentru suferinţele tale...

Janusz n-a mai citit, a împăturit scrisoarea şi a pus-o în portofel. îşi asculta sângele curgând prin vene, până când i s-a părut că-l aude scurgându-se din el. Trebuie să se fi prelins din corpul lui, fiindcă nu se putea ridica în picioare. Gleznele, genunchii, coapsele i se închideau ca un evantai. Capul i se învârtea. Vântul vuia ca un glas care jeleşte, sau poate nu era vântul, ci propriul lui glas. Sau al ei.

Sau poate că era vuietul sângelui şi al inimii lui care bătea atât de tare, când el ar fi vrut să se oprească. Şi-a prins capul în mâini, conştient de fragilitatea cărnii şi a sângelui, de uşurinţa cu care oamenii sunt ucişi şi sfâşiaţi de arme şi de bombe, şi se temea cumplit că el, pe de altă parte, era condamnat să scape cu viaţă din toate.

Ipswich

— Nu poţi să rămâi aici, Silvana. Nu poţi să rămâi în apartament.

Tony e hotărât. E primul lucru pe care-l spune când deschide uşa magazinului, îndemnând-o să intre repede. I se pare că citeşte panică în privirea ei. E sigură că ştie ce gânduri îi trec prin minte. Cum de s-a căpătuit el cu femeia asta şi cu copilul ei ? E un membru respectabil al comunităţii, în fond. Are multe cunoştinţe sus puse, iar tatăl nevestei lui moarte e magistrat. Nu-şi permite să fie văzut adunând de pe drumuri soţii de străini şi copii de pripas.

Se pregăteşte să-şi ceară scuze că a venit, se pregăteşte să plece. „La docuri”, se gândeşte. „O să găsim un vapor şi o să ne strecurăm la bord.” Atunci Tony îi ia mâinile într-ale lui. Respiraţia îi miroase a whisky, iar în ochi are o sclipire sălbatică. Teamă.

Asta se citeşte în ei. Îi spune că va avea grijă de ea. Că n-o va dezamăgi. E de acord să înnopteze la hotel ?

Silvana refuză. Nu vrea să stea într-un hotel, unde toată lumea s-ar holba la ea.

în cele din urmă, îi spune că o va duce la casa de la mare. E singurul lucru care-i vine în minte.

— Da, spune ea.

Cum ar putea să refuze? Ea nu mai are casă.

D înghionteşte pe Aurek, sperând că îşi va exprima şi el recunoştinţa în vreun fel, dar băiatul o loveşte în fluierul piciorului şi o ciupeşte de mână, aşa că-l împinge. Regretă imediat că a făcut-o, îl trage prea brusc înapoi, iar el cade la picioarele ei.

— Mulţumesc, spune ea şi Tony îi zâmbeşte.

— Bem ceva?

Tony trece cu grijă pe lângă Aurek, aşa cum se trece pe lângă un câine periculos.

— Ca să mai prindem curaj înainte de plecare.

Tony nu vorbeşte în maşină, iar Silvanei îi convine situaţia, îl aşază pe Aurek pe bancheta din spate, îl înveleşte cu o pătură, iar el o săgetează din priviri.

— Unde e Peter? întreabă el.

— La bunici, şopteşte ea. O să vă vedeţi în curând. Acum încearcă să dormi puţin.

Felixstowe e un orăşel la malul mării întinse şi aspre, de-a lungul unor plaje cu nisip galben-deschis. La sosire, îi întâmpină o mulţime de beculeţe colorate. Marea e întunecată, ca cerneala, dar beculeţele roşii şi galbene aprinse pe dig şi pe faleză mişcă în bătaia vântului, iar culorile lor se amestecă şi se estompează în ploaie.

— Digul era mai lung înainte, spune Tony, încetinind. Parte din el a fost distrus în timpul războiului, ca să nu-l folosească nemţii pe post de pistă de aterizare. Tot zic c-o să-l reconstruiască, dar mă-ndoiesc. Cu ani în urmă, obişnuiam să pescuiesc la capătul lui.

Parchează maşina şi opreşte motorul. Vuietul vântului sălbatic devine mai puternic, iar când pune piciorul pe trotuar, Silvana simte cum ploaia îi biciuieşte obrajii.

— Asta-i casa în care am locuit noi, eu şi Lucy, spune Tony, luându-i bagajul şi conducând-o spre casa îngustă, bătută de intemperii şi vopsită roz. După ce-a murit, m-am mutat. Acum o folosesc ca depozit. Trebuie să fac puţină ordine, dar măcar o s-aveţi un acoperiş deasupra capului.

Două lacăte masive atârnă la uşă, iar Silvana aşteaptă în ploaie, tremurând, cât timp Tony scoate cheile din buzunar şi bâjbâie după lacăte pe întuneric. Aurek aleargă pe stradă, de la un capăt la altul, dar nu-l mai strigă. Oricum n-ar asculta-o. În cele din urmă, Tony îi invită înăuntru şi aprinde becul din hol. Când se face lumină, Silvana clipeşte des, uimită.

Holul e ticsit de cutii de carton. Cutii cu săpun şi detergent, biscuiţi, ciocolată, dulciuri, ţigări sunt stivuite până la tavan. Casa arată ca un depozit. Printre cutii şerpuieşte o scară, ticsită şi ea de maldăre de ziare.

— O să facem cald, spune Tony, dând o cutie din lemn la o parte. Scuze pentru cutiile astea. O să dispară cât de curând.

Şi-a pierdut verva. Pare jenat şi nesigur pe el, iar ea simte că asta e partea din viaţa lui pe care nu mulţi ajung s-o cunoască.

— A ce miroase ? întreabă ea.

De undeva vine un parfum dulceag.

— A, am un container cu banane! Mâine o să dispară. Hai să intrăm. Ştiu că e cam dezordine, dar cel puţin aveţi un acoperiş deasupra capului.

Silvana şi Aurek aşteaptă în camera rece din faţă, pe cutiile de carton pline cu conserve de came de vită, în timp ce Tony iese să cumpere peşte şi cartofi prăjiţi. Aurek se întoarce cu spatele la Silvana, furios. încearcă să pară veselă.

— E o aventură, îi spune ea şi aproape că se îneacă din pricina lacrimilor care i se adună în gât. Mi-e foame, spune din nou, când vede că nu-i răspunde. Vrei să punem masa pentru cină ?

Băiatul se face ghem şi-i întoarce spatele, aşa că-l lasă în pace şi se duce la bucătărie, o încăpere îngustă, dar mai modernă decât a ei, cu corpuri de mobilier asortate, de un galben pai. Deschide dulapurile şi sertarele, dar toate sunt pline cu conserve de fructe. în sfârşit găseşte câteva farfurii şi tacâmuri. Tony se întoarce, dă jos o cutie de London Gin de pe masa din bucătărie şi se aşază cu toţii.

— Ţi-e foame, Aurek, remarcă Tony. Nu ştiam că poţi să mănânci aşa mult.

Pentru Silvana nu e ceva nou. Băiatul se poartă întotdeauna de parcă mâncarea din faţa lui ar putea fi ultima, iar Silvana a uitat de mult că alţi copii nu se hrănesc aşa. II priveşte pe Aurek. S-a schimbat în ultima vreme. S-a mai împlinit puţin, părul lui e mai lung şi mai des.

— Unde bagi atâta mâncare ? întreabă Tony. Ai tenie, Aurek ?

Aurek pare dintr-odată înspăimântat.

— Teniile sunt nişte viermi lungi, ca nişte şerpi, care îţi mănâncă mâncarea înainte ca tu să iei ce-i mai bun din ea. Mulţi copii au tenii.

Silvana dă din cap şi îşi pune mâna pe braţul lui Aurek.

— Aurek, glumeşte.

— Sigur că glumesc. N-am vrut să te supăr, bătrâne! Poftim, mai ia din cartofii mei. Mama ta are dreptate. Trebuie să mănânci.

După masă, Tony fumează o ţigară şi citeşte ziarul. Aurek se aşază pe jos în bucătărie, în timp ce Silvana spală vasele. După ce termină cu vasele, se întoarce în camera din faţă cu bovindou şi-l aude pe Aurek furişându-se pe lângă ea. Scrutează întunericul şi desluşeşte luminile vapoarelor din larg. În ciuda celor întâmplate, se simte uşurată că i-a spus adevărul lui Janusz. Merita cel puţin atâta lucru. E uşurată, dar în acelaşi timp simte că e poate cel mai prostesc lucru pe care l-a făcut vreodată. Se uită la băiat şi i se face frică. Unde a dispărut promisiunea pe care i-a făcut-o ? Cine va fi tatăl lui acum ?

Pregăteşte o baie pentru Aurek. Deschide robinetele la maximum şi apa maronie ţâşneşte gâlgâind pe ţeavă. Prin uşa deschisă, aude muzica clasică transmisă la radio. îi mulţumeşte lui Dumnezeu că nu e Chopin. Dacă ar auzi acum ceva polonez, ar claca. Baia se umple de aburi şi Aurek apare în prag.

— Ai apărut. E gata. Să nu stai prea mult.

începe să-l dezbrace, dar o împinge.

— Nu, zice, furios. Fac eu singur. Pleacă.

— Nu vorbi aşa cu mine.

Aurek o împinge din nou şi Silvana renunţă. Stă în picioare şi se uită la el. Are încă noroi în păr şi pe

picioare. în contrast cu pielea lui albă, urmele de noroi par nişte şosete negre întinse până la glezne. Ar vrea să-l bage în cadă şi să-l cureţe bine, dar ştie că n-o s-o lase.

— Bine. Oftează. Cum zici tu.

Coboară şi priveşte din nou vasele de pescuit. Nu ştie cât timp a rămas acolo, dar dintr-odată îl simte pe Aurek lângă ea, mângâindu-i mâna, lăsându-şi capul pe umărul ei.

— Vreau acasă.

— Curând, îi promite ea, îmbrăţişându-l. în curând o să ne-ntoarcem acasă. O să ne descurcăm, dragul meu. Ai să vezi.

îl culcă pe Aurek în patul de campanie pe care Tony îl scoate dintr-un dulap. îl desface dintr-o învelitoare de pânză verde, având pe partea din faţă o inscripţie aproape ştearsă, care spune că obiectul aparţine armatei britanice. E un amestec foşnitor de ţesătură dublă, puternică, de bumbac şi fiare şi lemne care se depliază şi se asamblează, formând un pat.

Băiatul se urcă şi-şi face un cuib între pături, trăgându-le peste el, astfel că Silvana nu-l poate săruta de noapte bună. Nu-l învinuieşte. Mângâie păturile şi apoi coboară. Tony o aşteaptă în sufragerie, în picioare.

— E-n pat, gata?

— Da. S-a culcat îmbrăcat. Am uitat să-i iau pijamalele.

— Cred că am eu unele. Într-o cutie, pe undeva. Flanelă de la Woolworths. Pot să le caut.

— Nu mai e nevoie, în noaptea asta.

Tony se îndreaptă spre ea şi o ia în braţe. îi îndepărtează o şuviţă de păr de pe obraz şi ea simte tandreţea atingerii lui. Picioarele îi tremură. Ultimul

lucru pe care-l merită e ca cineva să fie bun cu ea. Inima i se răsuceşte şi doare. Oare iubeşte doi bărbaţi? E posibil aşa ceva?

— Tony, crezi că ne-a auzit?

— Cine?

— Aurek. Crezi c-a auzit ce ţi-am spus ? în apartament.

Tony oftează.

— Nu. N-ar fi avut cum. Uite, eu trebuie să plec mâine la Ipswich. Duminica iau întotdeauna prânzul cu socrii şi trebuie să-l văd pe Peter. Mă-ntorc pe seară. O să te-ajut să te instalezi, dar luni după-masă trebuie să mă-ntorc la Ipswich. N-am suficientă benzină pentru un du-te-vino constant. Pot să vin înapoi vineri seara. între timp, dacă cineva intră-n vorbă cu tine, dacă vecinii întreabă ce faci aici, cred că e mai bine să spui că eşti menajera. E mai bine pentru tine. Pentru început.

— Menajera?

— Da. Sună puţin mai respectabil, nu crezi ?

Se gândeşte la vaporul cu care a venit în Anglia. La cele două opţiuni pe care le aveau femeile. Casnică sau menajeră.

— Mai respectabil decât ce ?

— Silvana, tu ţi-ai părăsit soţul. Oamenii de pe-aici mă cunosc. Ştiu că locuiesc singur. Nu vreau să te bârfească. Vreau să te ocrotesc, atâta tot.

„Aşa deci”, se gândeşte ea. „Aşa deci.” Apoi îşi dă seama că îi e teamă ca oamenii să nu creadă cumva c-ar fi amanta lui. începe să plângă, iar el îi dă o batistă.

— O să se rezolve, îi şopteşte. Haide, nu plânge. O să fie totul bine. Ştii că ţin la tine.

Ascultă împreună emisiunea de la radio. Tony stă aplecat spre aparat, repetă replicile şi râde, ca şi cum ar fi uitat că se află în compania soţiei altuia. îşi dă seama că obiceiurile lui sunt ale cuiva făcut să locuiască singur. Când se termină, rămân tăcuţi o vreme. Silvana se uită prin cameră.

— Toate cutiile astea. Nu ştiam...

— Că vând marfă la negru? Nu fac asta tot timpul. Oamenii mă roagă să le fac rost de diverse lucruri, şi eu îi servesc. Când o să se termine cu raţiile, o să fac altceva. Tatăl lui Lucy m-a băgat în afacerea asta. Cineva de la depozitele de pe docuri i-a oferit nişte rom ieftin. E membru al clubului din Ipswich şi clubul a fost de acord să cumpere romul. N-a putut să facă afacerea de unul singur, la urma urmei, e magistrat. Aşa c-am intrat şi eu în afacere şi am împărţit profitul. Aşa a început totul. Din momentul în care ajungi să cunoşti oamenii potriviţi, totul merge ca pe roate. Toată lumea face asta. Cineva de la Oficiul pentru Alimentaţie din Ipswich falsifică permise de cumpărare pentru băcani. Aşa că, de exemplu, domnul Blake de la Lipton cumpără o cantitate de zahăr de zece ori mai mare decât cea pe care ar avea de fapt voie s-o cumpere. îmi vinde mie surplusul, iar eu îl vând în afara raţiei. Şi ăsta-i doar vârful aisbergului. Cum spuneam, toată lumea face asta.

Tony se ridică şi merge la bucătărie.

— Cutiile astea vor dispărea într-o zi sau două! strigă el. Nu-ţi face probleme.

Se întoarce cu două căni de cacao.

— Asta o să te facă să te simţi mai bine, spune el, dându-i o cană. Am pus o picătură de whisky în ea. O să te ajute să dormi.

Simte că o priveşte. În ochii lui e o duioşie cu care ar putea s-o prindă pe picior greşit.

— De obicei îmi petrec serile singur, spune el. în apartamentul de deasupra magazinului. Obişnuiam să mă gândesc la tine şi să mă-ntreb ce faci. Şi acum eşti aici. Chiar aici, cu mine.

— N-o să rămân prea mult, spune ea repede şi-l vede cum se alarmează, cum se schimbă la faţă.

îşi îndreaptă spatele, ia o înghiţitură de cacao şi-şi adună toată încăpăţânarea care i-a mai rămas.

— E foarte frumos din partea ta că vrei să ne-ajuţi, dar o să ne întoarcem acasă în curând.

Se ridică, îi ia cana şi merge la bucătărie. Tony o urmează, rămânând în spatele ei, în timp ce ea spală cănile.

— Chiar vrei să te-ntorci ?

— Janusz o să vrea să-l vadă pe Aurek. E tatăl lui. O să rămânem aici câteva zile şi pe urmă o să plecăm.

— Chiar crezi asta? întreabă Tony şi ea simte tristeţea din glasul lui.

— Da, cred.

Silvana lasă apa din chiuvetă să se scurgă şi se întoarce spre el.

— Mergem sus ? întreabă Tony, oferindu-i un prosop cu care să se şteargă pe mâini.

Scările de lemn nu sunt acoperite de vreun covor, se văd doar barele de alamă cu care se fixează covorul, şi peste tot sunt grămezi de ziare şi praf.

— Catifeaua săracului, spune Tony, când vede unde se uită ea. Aşa le spunea Lucy cocoloaşelor de praf care se adună prin colţuri. E nevoie de o curăţenie generală aici.

— O să fac eu mâine, spune Silvana, încercând să nu tresară la auzul numelui soţiei lui. Asta a fost

casa soţiei lui şi el e încă mândru de ea. Mândru şi de felul în care făcea poezie din pielea moartă şi firele de păr, şi mizeria din gospodărie.

Tony stă cu mâna pe clanţa uşii de la dormitor. Se uită la ea, iar ea ar vrea să spună: „Te rog, nu-mi cere asta acum”, deşi ştie că va face tot ce va dori el.

— Când m-ai sărutat azi, Silvana, de-abia m-am putut abţine să nu fac dragoste cu tine, pe loc.

Deci *ea* l-a sărutat pe el? *Asta* s-a-ntâmplat? Nu aşa îşi aminteşte momentul. Nu Tony a făcut prima mişcare ?

Se lipeşte de ea, plin de dorinţă, gura lui îi caută buzele. O prinde de şolduri şi ea îi simte penisul prin pantaloni, cald, insistent, lipit de ea. Nu se mişcă. Rămâne rece în îmbrăţişarea lui şi ştie că el o simte.

Amintirile îi trec ca fulgerul prin faţa ochilor. Acum secretul a ieşit la iveală şi ea trăieşte din nou momentele morţii copilului ei. Parcă o vede pe femeia căreia i l-a dat. Vede chipul femeii, obrajii ei ciupiţi de frig, ochii ei înlăcrimaţi din pricina vântului. Tot nu înţelege cum de putuse să fie aşa neglijentă. Cum de putuse să i-l dea pe fiul ei altcuiva?

Tony nu o mai sărută. îşi lasă buzele să mai întârzie pe obrazul ei, încă o clipă. îşi trece mâna prin părul ei şi face un pas înapoi.

— îmi pare rău, şopteşte ea.

— Poţi să dormi în camera de lângă cea a lui Aurek, spune el. Sper că n-o să-ţi fie frig acolo, singură. Pot să-ţi mai dau o pătură.

Silvana e aşa de uşurată, că reuşeşte chiar să zâmbească.

— E-n regulă, spune el, întorcându-se. Ai nevoie de puţin timp, atâta tot.

Stă în camera ei, aşteptând ca Tony să se instaleze în dormitorul alăturat, ascultând zgomotele pe care le face în timp ce se dezbracă: trilul unui fermoar şi pocnetul capselor desfăcute; foşnetul unei cămăşi scoase, despăturirea politicoasă a pijamalelor. Scârţâitul arcurilor din saltea, atunci când se urcă în pat şi, în sfârşit, clicul întrerupătorului unei veioze.

Când arcurile din patul lui Tony se opresc din scârţâitul lor neliniştit, Silvana coboară tiptil şi ia câteva ziare din cele stivuite pe trepte. Cu toate că e foarte obosită, somnul nu o prinde în seara asta.

Răsfoieşte ziarele vechi, în salonul din faţă. în multe dintre ele sunt fotografii cu copii: grupuri de copii stând în gări şi în săli de aşteptare, cărând cutii şi valize, toţi etichetaţi ca nişte bagaje pierdute. Îi cercetează ore în şir, iar ochii goi ai copiilor o privesc la rândul lor stăruitor. Dacă Aurek are o mamă, pe undeva? A salvat băiatul sau l-a furat? Dacă e pe undeva vreo femeie care aşteaptă ca fiul ei să se-ntoarcă la ea?

Stinge lumina şi rămâne pe întuneric, privind în gol, în direcţia ferestrei, imaginându-şi marea, ascuţindu-şi auzul în speranţa că va auzi valurile care înaintează şi se retrag, ca răsuflarea lui Aurek şi a lui Tony în camerele de la etaj. Când o rază jalnică de lumină îşi face apariţia pe cer şi pescăruşii încep să se rotească pe deasupra digului, ţipând, Silvana caută o mătură şi începe să cureţe casa.

Ipswich

Soarele e aproape de asfinţit, iar în grădină totul se topeşte în umbră. Toţi trandafirii lui Janusz, plantele şi peluza tunsă cu grijă dispar în noapte.

Janusz îşi reazemă capul de tocul ferestrei de la camera lui Aurek şi ascultă liniştea din casa pustie, simte greutatea lugubră a tăcerii. Se întinde în pat şi priveşte cum întunericul pătrunde în cameră, transformând dulapul într-o peşteră uriaşă, tenebroasă.

Fiul lui. Fiul lui e mort de-atâţia ani, şi el de-abia acum a aflat. Aurek al lui. Nici măcar nu se poate gândi la băiatul pe care l-a îndrăgit în locul lui. Ea a adus un străin în familie şi i-a spus că e fiul lor. Şi oare băiatul ştia că e un impostor? Că e şi el un mincinos ?

încearcă să-şi imagineze pădurea în care a trăit Silvana. Acolo a învăţat oare să fie aşa de lipsită de scrupule? Chiar cu câteva zile în urmă, a citit într-un ziar despre nişte soldaţi care, neputând să accepte că războiul s-a terminat, rătăcesc încă prin pădurile europene, cu bărbile pline de muşchi şi de crenguţe, cu ochii pe jumătate orbi din pricina luminii slabe din pădure, hrănindu-se cu iepuri, şoareci şi veveriţe.

Ar fi trebuit să-i lase în plata Domnului. S-o fi lăsat pe Silvana în sălbăticie. Familia lui Hélène l-ar fi primit cu braţele deschise. Ar fi putut să meargă acolo, după război, să meargă în Franţa şi să-şi găsească de lucru la Marsilia. Sau în Canada. Foştii soldaţi primiseră oferte de lucru în Canada. Ar fi putut să înceapă o viaţă nouă acolo. Asta ar fi trebuit să facă.

îşi imaginase că pacea avea să-i aducă un sentiment al apartenenţei. în timpul războiului, gândul la vremurile de pace fusese cel care-i dăduse puteri. Crezuse în ele ca într-un anotimp despre care ştii sigur că va sosi într-o zi. Războiul fusese ca o iamă interminabilă, ani întregi de decembrie şi ianuarie. Pacea ar fi trebuit să fie ca vara. Şi când şi-a cumpărat casa asta, când a început să trăiască

în acest orăşel englezesc, cu soţia şi cu fiul lui, a crezut că şi-a văzut în sfârşit visul cu ochii.

îl doare capul. Se ridică şi aprinde lumina. Deschide fereastra, respiră aerul nopţii, adulmecând mirosul de pădure, parfumul pinilor, aroma ciupercilor şi a pământului reavăn. Vânticelul aduce cu el un iz slab de lemn ars şi de compost. Când închide fereastra, observă că rama e putrezită în jurul mânerului. Se va ocupa mâine de asta. Casa e singurul lucru solid din viaţa lui şi să fie-al naibii dacă o va lăsa să se prăbuşească şi ea.

îi face patul lui Aurek, bătând pema şi scoţând pijamalele cu dungi pe care le găseşte sub ea.

Nici măcar o înmormântare creştinească. Nu poate alunga acest gând. A lăsat trupul fiului lui într-o roabă. Fiul lui. Cum ar putea s-o ierte vreodată pentru asta ?

Stă în pat, treaz, neputând să închidă ochii. încă ţine pijamalele băiatului în mână. Ar vrea să creadă că Silvana a făcut o greşeală. Oare nu minte în legătură cu Aurek? Janusz aruncă pijamalele pe podea. Ştie că nu minte. A văzut adevărul în ochii ei. Fiul lui a murit. Se uită la patul gol al Silvanei. Simte frica, un nod strâns în măruntaie, cum avea în război; lumea instabilă pe care o locuia Silvana a devenit a lui.

îşi aprinde ţigara, îşi arde degetele, privind cum flacăra înghite chibritul. O face din nou, unghia de la degetul mare i se înnegreşte, pielea i se înroşeşte, durerea urcă în el şi jalea e aşa de mare, că ar putea să-l sfâşie, jalea nu pentru un singur fiu, ci pentru doi.

Felixstowe

Aurek ascultă pescăruşii. încă nu s-a luminat şi cerul e în continuare brodat cu stele, dar păsările

scâncesc ca nişte pisoi părăsiţi. Deschide fereastra, se apleacă şi imită ţipetele pescăruşilor, până ce o femeie urâtă dintr-o casă vecină iese la geam, cu o falcă în cer şi cu una-n pământ, şi-l ameninţă c-o să-i pună pielea-n băţ dacă nu tace dracului din gură. Se întoarce în patul de campanie şi încearcă să adoarmă, sperând că, atunci când se va trezi, va fi din nou în patul lui de pe Britannia Road.

Sunt la Felixstowe de cinci zile. E îmbrăcat tot în hainele în care a venit, iar mama lui nu mai pare să bage de seamă dacă-l are prin preajmă sau nu. Seara, stă şi se uită prin ziare, arătându-i lui Aurek poze cu copii pe care el nu vrea să-i vadă. Nu-i cunoaşte. De ce să se uite la ei ? De ce să-i pară rău de ei ?

Tony s-a întors în Ipswich. A zis că trebuie să ţină magazinul deschis, că trebuie să-şi păstreze obiceiurile, pentru a evita orice bănuială. Se uită la Aurek de parc-ar fi un băiat rău.

Când a plecat, Tony a promis c-o să se întoarcă în weekend. Aurek n-a înţeles de ce, dar, când a spus asta şi i-a dat nişte bani mamei lui, spunându-i că trebuie să-i ajungă toată săptămâna, pe ea a bufnit-o plânsul.

Azi-noapte, miercuri, i-au trezit nişte bărbaţi care au bătut la uşă şi au luat cutiile de carton şi le-au adus baloturi cu cearşafuri de bumbac. Mama lui le-a spus că e menajera lui Tony. Bărbaţii şi-au scos pălăriile şi i-au mulţumit, apoi i-au dat şi ei nişte bani. Aurek s-a ascuns de ei. Şi-a făcut cuib într-un balot cu cearşafuri.

Ziua, mama lui umblă ca o somnambulă. Cutreieră plajele şi el merge după ea, târşâindu-şi picioarele, lovind nisipul şi culegând scoici şi cioburi. Când i se face foame, îi cumpără vată de zahăr: nori roz şi verzi de vată de zahăr, de la care îl

dor dinţii şi îi lasă gura apă. Minunata dulceaţă i se topeşte pe limbă şi el muşcă sălbatic, simte cum zahărul îi mânjeşte obrazul, cum i se prinde în păr. Dacă mănâncă aşa, mama lui se opreşte şi se uită la el. Uneori chiar surâde, o clipă. Apoi lasă capul în jos, îşi studiază picioarele şi merge mai departe.

N-o întreabă nimic de inamic, dar, de fiecare dată când aude paşi afară sau când vede un bărbat mergând singur pe plajă, se întreabă dacă nu e el, tatăl lui, care a venit să-i ia înapoi acasă.

Tony se întoarce vineri seara, iar sâmbătă dimineaţa, devreme, se plimbă cu toţii într-o pădure de pini aflată la o jumătate de oră de mers de ţărm. E o pădure întinsă şi copacii cresc la distanţe egale unii de alţii, în solul deschis la culoare. Tony îi lasă acolo, spunându-le că are treburi de rezolvat în Felixstowe.

Aurek adună ciuperci de câmp, care cresc în iarbă, la marginea pădurii. Nu-şi aminteşte să fi învăţat vreodată să recunoască ciupercile. E ceva ce a ştiut dintotdeauna. Depistează un ciorchine de buretele-viperei, ciuperci cu pălăriile acoperite de o pieliţă netedă, şi se aşază pe vine, scoţând cuţitul din buzunar. Cu o mână sigură, le taie, îndepărtând sacul rotund, moale de la bază, pe care ştie că îl au ciupercile otrăvitoare. Veninul provoacă moartea după aproximativ o zi. Nu există leac. Le aşază pe pământ şi se uită la ele. Dacă Tony ar muri, poate că el s-ar întoarce acasă. E oricum un copil rău. E vina lui că sunt aici.

— Ce faci cu ciupercile astea?

Aurek tresare. N-o auzise pe mama venind în spatele lui. îi evită privirea, dar e sigur că ea poate să-i citească gândurile; dă cu piciorul în ciuperci, calcă pe ele, până se fac terci sub tălpile lui.

— Să ai grijă să speli bine cuţitul. Sunt periculoase.

Silvana zâmbeşte şi-l mângâie pe obraz.

— E frumos aici, nu-i aşa? Suntem doar noi doi. Ca pe vremuri.

I-ar plăcea să fie şi inamicul aici, să-i spună cum funcţionează telefoanele sau cum merg motoretele. Inamicul ar putea să-i construiască o casă în copac. Ar putea să le facă o casă adevărată în pădure. Aurek întinde mâna şi-i atinge părul mamei, înfăşu- rându-şi o şuviţă pe deget.

— Am făcut ceva rău ? întreabă el şi ea râde tare, de parcă i-ar fi spus o glumă foarte bună.

La amurg, când Tony se întoarce să-i ia, liliecii, cei mai mari lilieci pe care i-a văzut Aurek vreodată, au început să zboare printre crengi. Găseşte unul mort şi mama îl convinge pe Tony să-l lase să-l păstreze.

Aurek îl lasă la intrare, unde se usucă şi se face tare ca pielea tăbăcită, dar după câteva zile vântul puternic îl ia pe sus şi-l duce cu el. Aurek îl caută zile în şir pe malul mării, târându-se pe lângă căsuţele de pe plajă şi pe lângă colibele pescarilor, printre plase verzi şi coşuri de răchită pentru homari, îl caută cu degetele printre ziare umede, cârlige de pescuit şi măruntaie rozalii de peşte.

— Oare e bine să umble aşa, de capul lui, prin oraş ? o întreabă Tony pe Silvana când soseşte, vinerea următoare, şi vede că Aurek a venit acasă puţind a peşte.

— N-ai putea să-l aduci pe Peter să se joace cu el?

— E la bunici.

Aurek stă pe treaptele de la intrare, cu degetele în urechi, prefăcându-se că nu aude ce vorbesc. încearcă să-şi imagineze sunetele scoase de peşti sub apă, se întreabă dacă îşi cântă unii altora, ca păsările.

— Poate c-ar trebui să meargă la şcoală. Sunteţi aici de două săptămâni. Nu cred că vrei să vină cei de la asistenţa socială să ne ia la întrebări.

— Nu e pregătit pentru şcoală.

— Ce are în păr?

— Smoală. A fost iar pe la constructorii de bărci.

— N-ar trebui să-l laşi să hoinărească aşa. Aş putea să-i aduc un iepure. Sau un câine. Dac-ar avea un animal, poate c-ar sta mai mult pe-acasă.

— Nu, zice Silvana. Trebuie să aşteptăm.

— Ce s-aşteptăm?

— Momentul potrivit, răspunde ea.

Aurek îşi scoate degetele din urechi. Ştie că n-o să aibă un animal. Mama lui nu e fericită la mare. Momentul potrivit n-o să vină niciodată.

Polonia

Silvana

în arşiţa verii, Silvana şi-a aruncat hainele. S-au uns cu răşină, ca să nu-i pişte ţânţarii, şi au făcut cercuri din crengi de scoruş în jurul taberei lor, ca să ţină soldaţii la distanţă. Vraja a funcţionat. Soldaţii se împuţinaseră de când făcuseră cercurile.

Uneori stătea întinsă pe câte un petic de pământ până la care răzbătea lumina soarelui şi simţea cum razele i se plimbă pe trup. Furnicile mişunau în jur, în şiruri lungi şi negre, le auzea

picioruşele mişcându-se în grabă. Auzea câte un cărăbuş în mormanul de frunze, îl auzea cum ronţăie. Forfota carilor pe sub scoarţa copacului părea un scrâşnet din dinţi, undeva, foarte aproape. Bâzâitul unei muşte îi rănea timpanele.

Se transforma în copac. Trupul îi era tare ca stejarul, pielea, subţire precum cojile de mesteacăn argintiu, ca nişte fâşii de hârtie, pe care ea şi băiatul le mâncau iama. Uneori îşi imagina că îmbătrâneşte şi moare cu ochii la o bucăţică de cer întrezărită printre crengi. Că cineva o găseşte şi-i ciocăneşte braţele şi vede că sunt tari.

îşi imagina că din corpul ei s-ar putea construi ceva. O măsuţă de cafea, un cufăr pentru pături, poate. Era sigură că undeva în trup se găseau inelele vieţii. Anii săraci, vindecarea treptată care îi încercuia, cu benzi late, inima frântă.

A urmărit cu degetele cărările însorite dintre coaste, de pe stomacul ei supt, de pe coapsele slabe. Se cunoştea, se înţelegea. Nu avea nevoie de o înţelegere mai profundă decât cea a momentului. Simţea miezul tare al corpului ei de stejar, aşa cum simţi un nod în gât.

Aurek dansa printre razele din jurul lor, ţopăind în lumina pestriţă, încercând să prindă firele de praf. Capul îi devenise prea mare faţă de corp. Burta îi era un balon care ţinea aerul sub pojghiţa lui subţire. Braţele şi picioarele erau ca nişte crengi, ca nişte beţe subţiri. Omuleţul copacilor, omuleţul ei. Spiriduşul pădurii.

— Vino-ncoa, a spus ea, ridicându-se. Vino!

L-a aşezat în poală şi şi-a ridicat sânul la buzele lui. El a închis ochii şi ea l-a legănat. A rămas aşa ore în şir, lăsându-l să sugă. Când n-a mai fost lapte, a tras-o de sfârc până a ţipat de durere, dar nu i-a

dat drumul din braţe, genele lui mângâindu-i pielea. O scânteie de undeva din adâncuri a început să ardă în sânii ei şi laptele a curs iarăşi. Aurek i s-a întins în braţe şi a zâmbit, un zâmbet moale, o privire crucişă, de parcă soarele l-ar fi orbit. Sil vana i-a apăsat capul din nou la sân.

— Tu şi cu mine... a şoptit. N-am murit încă.

Janusz

Janusz stătea într-un adăpost sumbru de tip Nissen, în nordul Ţării Galilor, ascultând răpăitul ploii pe metalul ruginit. Rânduri de adăposturi în formă de butoi se ridicau ca nişte tumuli din pământ. El şi ceilalţi polonezi le numeau *beczki cemiechu,* butoaiele râsului. Adăposturile aveau ferestre mici, adâncite în rame, iar vântul bătea prin geamurile prost montate. Afară, în noroi, luceau urmele roţilor de biciclete, care duceau la drumul ce mărginea câmpul. Janusz stătea şi-l aştepta pe Bruno.

Ploaia de primăvară îmbibase păşunile noroioase, verzi ca smaraldul, iar gardurile vii erau albite de flori. Dacă ploaia n-avea să se oprească curând, câmpia avea să fie din nou inundată. Şi aşa, podelele de lemn bălteau într-un strat subţire de apă murdară. Pe faţă i-a picurat un strop de ploaie, apoi încă unul. Acoperişul se spărsese din nou. A tras adânc din ţigară şi a aruncat chiştocul pe jos, unde s-a scufundat cu un fâsâit în pojghiţa de apă.

Nu-i păsa decât de starea degeraturilor lui şi de următorul fel nenorocit de mâncare pe care avea să-l prepare bucătarul. S-a uitat la ceas. Bruno urma să se întoarcă din misiune în după-amiaza aceea, iar Janusz voia să meargă cu el la pubul din sat.

— Nici vorbă, a răspuns Bruno, când Janusz l-a întrebat dacă vrea să rămână în Forţele Aeriene

Regale. Să mai semnez pe încă cinci ani ? Nici vorbă.

— Eu nu ştiu ce să fac, a zis Janusz. în Polonia nu mai putem să ne-ntoarcem. Aş putea să-ncerc în Franţa. Sau în Canada. Să-mi găsesc o slujbă acolo. Nu ştiu...

— Ar trebui să te gândeşti. Eu m-am hotărât. Războiul e pe terminate. Plec în Scoţia. O să mă-nsor cu Ruby.

Janusz s-a încruntat.

— Dar eşti deja însurat. Cum rămâne cu familia ta ? Cu copiii ?

Bruno a oftat.

— Ei sunt parte din altă viaţă. Din altă lume. Jan, bătrâne, eşti al naibii de conformist. Să ştii că sunt o mulţime de polonezi însuraţi, care şi-au luat femei de prin partea locului. Ce altceva să facă ? Să trăiască precum călugării, doar pentru că sunt căsătoriţi cu nişte poloneze pe care n-o să le mai vadă niciodată? Am stat prea mult departe de ţara noastră. Chiar dacă mi-aş găsi nevasta, mă-ndoiesc că m-ar recunoaşte copiii. Le e mai bine fără mine. Nu pot să mă-ntorc. Am un rost aici, cu Ruby. Trebuie să iei ce ţi se dă.

Bruno l-a bătut prieteneşte pe umăr.

— Ai trecut prin multe. De ce să nu-ţi găseşti o fată drăguţă aici ? Ruby are o grămadă de prietene. O să-ţi găsim noi o fată cumsecade.

Zgomotul făcut de un bărbat care intra în adăpost i-a întrerupt şirul gândurilor. Au vorbit despre vreme. Ploile se potoliseră şi bărbaţii discutau despre ceaţa care se lăsase peste câmpie. Janusz s-a ridicat şi şi-a luat mantaua pe el. Bruno avea să aterizeze în curând. A ieşit afară şi picioarele i s-au afundat în noroi. în jurul lui era o

ceaţă groasă. Cu mâinile în buzunare, cu capul în jos, Janusz şi-a târât picioarele până la pista de aterizare şi a aşteptat la popotă sosirea avioanelor. Stătea şi se uita cum se răsuceşte şi se îngroaşă ceaţa de afară. Şi ce să facă după război? Să se-ntoarcă în Polonia ? Bruno avea dreptate: se întâmplaseră prea multe ca să se mai poată întoarce acolo vreodată.

— Deasă şi verzuie ca supa de mazăre, a zis cineva.

Janusz s-a ridicat. Şi de ce să nu se mute în Scoţia ? De ce să

n-o ia de la capăt ? A ieşit de la popotă şi aproape că a lovit un ofiţer pe trepte.

— Mă scuzaţi, domnule, a zis Janusz. Nu v-am văzut.

— Nici nu mă mir. Oribilă vreme, a zis ofiţerul în timp ce Janusz se dădea la o parte, lăsându-l să treacă.

— Sper că avioanele vor ateriza în siguranţă în seara asta, domnule.

— Nu aterizează aici. Vizibilitatea e sub trei sute de metri pe pista de aterizare. Au fost dirijaţi către nord. O să v-anunţ eu când echipajul nostru o să se afle din nou pe *terra firma.*

Janusz s-a întors în popotă. A aşteptat. O oră mai târziu au sosit veşti.

Escadronul zburase la vizibilitate zero, prin norii groşi. Doar cinci din cele treisprezece avioane aterizaseră în siguranţă. Avionul lui Bruno se prăbuşise într-un lan de porumb şi luase foc.

Ipswich

Janusz îşi păstrează obiceiurile. Lucrează cât de mult poate şi apoi merge acasă şi face mici treburi

prin gospodărie – repară scaunul de la bucătărie, căruia i s-a rupt o stinghie, uşa din spate, robinetul care picură, canalizarea vecinilor –, dar, la două săptămâni şi trei zile de când i-a spus Silvanei să plece, tot nu găseşte suficiente lucruri de făcut ca să se ţină ocupat.

Sufletul îi arde, de parcă ar avea febră. Nu poate să doarmă. Muşchii i se zbat, gândurile galopează şi, în zori, aruncă cât colo aştemuturile, se îmbracă şi iese grabnic în grădină. E atât de îmbătat de durere, încât asta-i tot ce poate face pentru a nu hoinări pe străzi, în căutare de încăierări.

Caprifoiul pe care l-a plantat lângă gardul de lemn a început să înmugurească, iar frunzele de un verde închis ale vâscului de lângă şopron strălucesc. Janusz rupe o tulpină de caprifoi, moale ca un gât vulnerabil, şi-l sugrumă în pumn, azvârlindu-l peste gard. Gata cu florile. Gata cu grădinile de suburbie. Gata cu soţia şi cu copilul. Ia lopata şi sapă cu furie la rădăcina lemnoasă a vâscului. Scoate trandafirii din pământ, ciopârţeşte florile cu o coasă, răstoarnă arbuştii şi face din ele toate un rug funerar în mijlocul peluzei.

Grădina a fost dintotdeauna un vis. Un vis în care fiul lui se va juca în iarba verde şi soţia va culege trandafiri englezeşti, din rondurile de flori. Dar acum s-a terminat cu visele. Cade o ploaie scurtă, dar el continuă distrugerile, găsind un fel de plăcere în smulsul plantelor, întoarcerea peluzei pe dos şi transformarea ei într-un petic de pământ răvăşit. Vrea sol negru. Ţărână goală. Vrea ca pământul să fie proaspăt şi presărat cu pietre.

Poate că şi-a pierdut minţile, dar nu se poate opri din săpat. Muşchii îi pompează ca nişte pistoane. Pune umărul la treabă ca un cal de povară

care trage plugul prin pământul argilos. înfige lopata cu o energie distrugătoare.

După mai multe ore, stă rezemat de gard, ştergându-şi transpiraţia de pe faţă.

Nu se odihneşte prea mult. Aruncă lopata, intră şi găseşte un ziar vechi, îl înmoaie în motorina maşinii de tuns iarba şi-l aruncă în rugul din mijlocul peluzei. îl aprinde şi face un pas înapoi; fumul se adună gros în jurul lui şi îi înţeapă ochii, mirosul plantelor care ard mocnit umple văzduhul.

Ploaia se înteţeşte, dar încă nu poate să se rupă de munca lui. Continuă, deşi inima de flăcări roşii a rugului a murit, sufocată de ploaie şi de braţele de iarbă şi de plante pe care le-a aruncat peste el, fără rost.

— Ce naiba faci ?

Gilbert se uită peste gard.

Janusz iese din norii de fum.

— Fac curăţenie, spune el. Mă descotorosesc de tot. Lasă-mă-n pace, te rog. E treaba mea.

Şi se întoarce în fumul plutitor, înecăcios.

Felixstowe

Sil vana e nesigură, darTony insistă. Zâmbeşte şi gesticulează, entuziasmat ca un copil de Crăciun.

— E-n regulă. Vino sus. Am un cadou pentru tine. Ceva special.

Intră în dormitorul lui. Până acum a evitat camera asta. A evitat amintirea soţiei lui, care stă probabil la pândă în tapetul cu model trandafiriu şi în mobila de lemn lăcuit.

— Casa asta nu te-ntristează? întreabă ea. Nu te gândeşti la soţia ta când vii aici ?

— Nu, spune el, împingând-o înăuntru. Nu, n-am petrecut prea mult timp împreună aici. Şi am avut chiriaşi după ce a murit. Casa a fost redecorată de câteva ori. N-a mai rămas nimic care să-i fi aparţinut lui Lucy.

Silvana se aşază la măsuţa de toaletă îmbrăcată într-o husă de creton, care o înveleşte ca o fustă strâmtă. îşi ţine genunchii strâns lipiţi şi observă detaliile din cameră : aşternuturile de satin roz de pe patul dublu; noptiera pe care se află o mică veioză; şi, deasupra patului, un tablou cu un peisaj montan, cu dealuri verzi care coboară către un lac, pe malul căruia pasc nişte oi.

Tony învârte o cheie, cu care descuie dulapul uriaş.

— Uite, spune el, deschizând uşa dulapului. Pentru tine.

Culorile sclipesc, umăr la umăr. Dulapul e plin de haine.

Roşu cărămiziu, verde ca vâscul, albastru ou de raţă, nisipiu, roz somon, azuriu, negru, corai, crem, auriu şi argintiu. Blănuri, mătăsuri, panglici, catifea, pene, perle, paiete. Rochii de seară, taioare, rochii de zi, costume cu pantaloni, cămăşi de noapte de mătase, bluze cu nasturi făcuţi din perle micuţe. Silvana îşi trece

palma peste ele. Tony râde şi scoate o haină de blană, pentru ca ea să o vadă mai bine.

— Sunt toate pentru tine.

Silvana nu-şi poate crede ochilor.

— De unde sunt? Poţi să-ţi deschizi un magazin de haine cu ele.

— Recunosc că nu sunt toate noi, dar ai să vezi că sunt purtate foarte puţin. Le-am strâns pentru

tine. Unele au fost ale unei contese. O contesă foarte frumoasă.

— Cum de-ai ştiut ce mărime port?

El pune haina pe pat şi ridică din umeri.

— Am ghicit. Dar am ghicit bine, nu? Probează ceva, să vedem.

Silvana îl priveşte cum caută printre hainele agăţate pe umeraşe. Oare a ştiut tot timpul că ea va ajunge aici, în casa asta, cu el? A plănuit totul cu mult timp înainte? Alungă acest gând. Oricum n-are rost să se întrebe. E aici.

— Asta, spune el, scoţând o rochie de seară din lame argintiu de pe umeraşul de lemn. Asta-i preferata mea.

îi tremură mâinile când îi dă rochia, iar ochii îi strălucesc de nerăbdare.

— Probeaz-o, spune el şi vocea i se frânge. Vreau să fíe a ta.

Un gând îi trece prin minte. *Lucy.*

— Hainele astea... nu cumva sunt...

Tace. Nu poate să-l întrebe aşa ceva. îl priveşte drept în ochi.

— Le-ai cumpărat pe toate pentru mine?

— Da. Bineînţeles. Pentru cine altcineva?

Se întoarce cu spatele în timp ce ea se dezbracă şi-şi bagă rochia argintie pe cap.

O clipă, s-a gândit îngrozită că ar putea să o îmbrace cu hainele soţiei lui moarte. Dar bineînţeles că n-ar face aşa ceva.

E limpede, gândurile ei sunt mult prea morbide în ultima vreme. Rochia îi alunecă pe şolduri. I se aşază pe corp, grea, ca şi cum ar fi făcută din bănuţi de argint, din solzi de peşte care clipocesc pe

şoldurile ei, lipindu-i-se de coapse. Nu îndrăzneşte să se uite în oglinda dulapului.

— Eşti gata? Pot să mă uit?

— Da.

Tony zâmbeşte şi-şi deschide larg braţele.

— *Bella!* Uită-te la tine. Eşti frumoasă.

Femeia din oglindă pare sigură pe ea îmbrăcată în rochia asta. îşi pune mâna în şold, se întoarce, ca să îşi vadă formele, îşi îndreaptă umerii, se uită la spate, la rotunjimile feselor. Femeia din oglindă e frumoasă. Frumoasă ca un star de cinema.

Silvana se uită în ochii lui Tony. Sunt umezi de emoţie.

— Tony, eşti bine?

— Sunt obosit, spune el. Când sunt obosit, îmi lăcrimează ochii.

Caută printre haine şi îi sugerează să probeze o rochie de zi, din în, cu motive florale.

— Bine, îi răspunde, deşi ar fi preferat rochia de mătase verde deschis de lângă ea.

O mângâie pe mână, degetele lui urmăresc conturul umărului ei, trecând peste adâncitura de deasupra claviculei.

— Să ştii că te iubesc, şopteşte el.

Silvana dă din cap. Ia rochia de zi şi o ţine la piept.

— Perfect, spune el şi o sărută pe obraz cu atâta tandreţe, cu atâta fineţe, încât se trezeşte închizând ochii şi lipindu-se de el, ridicându-şi buzele spre el.

Polonia

Silvana

Silvana începuse să înţeleagă cum funcţiona pădurea. Era ca o busolă. Păienjenii îşi ţeseau pânzele cu faţa spre sud. Vârfurile pinilor se înclinau spre est. Veveriţele îşi făceau cuibul în scorburile care se deschideau spre vest. Ciocănitorile aveau cuiburi cu intrarea spre nord. Pădurea era ca o hartă, dacă învăţai s-o citeşti. Ea şi băiatul făceau acum parte din ea.

într-o dimineaţă, devreme, când se îmbrăcaseră şi căutau un loc nou în care să-şi aşeze tabăra, au ieşit din întâmplare din pădure şi au dat de o şosea. Aurek a adulmecat aerul şi a făcut un pas înapoi. Era un drum lung şi drept, care dispărea la orizont ca un V întors. în direcţia opusă, dispărea într-o vale, din care se ridicau copaci.

Silvana a simţit suprafaţa tare a şoselei sub ghete. Şi-a închis nasturii hainei şi a dat cu piciorul în pietre şi Aurek a făcut la fel, ridicând un pumn de pietriş şi aruncându-l în aer. Apoi au auzit un huruit prăfuit, care creştea în intensitate. Stând cu Aurek în mijlocul drumului, cu spatele la soare, au aşteptat să vadă de unde venea zgomotul.

Un şir de tancuri şi de camioane de armată verzi s-a ivit, ridicându-se din vale. Pe primul camion flutura un steag. Silvana l-a recunoscut. Era steagul britanic.

— Aurek, uite! a exclamat, încercând să-şi potrivească baticul şi trăgându-l pe băiat lângă ea. Uite!

Janusz

Janusz a luat trenul spre Stirling şi s-a întâlnit cu Ruby într-un pub din sat. Părea obosită şi palidă, dar era veselă.

— îmi pare bine să te văd.

L-a strâns de braţ.

— Cum stă treaba-n Anglia? Nu poate fi la fel de rău ca aici.

— Nu ştiu, a răspuns Janusz. Plouă de atâta vreme, încât s-ar putea să fim nevoiţi să facem o arcă. Ce vrei de băut?

— Un shandy, mulţumesc.

Janusz a pus paharele pe masă. Trebuia să-i spună acum. Ce rost avea să mai aştepte ?

Ruby a luat o înghiţitură din pahar şi l-a aşezat cu grijă la loc pe masă.

— Ai venit să-mi dai vreo veste ? S-a-ntâmplat ceva? Bruno te-a trimis ?

Janusz a tras adânc aer în piept şi a început să vorbească. A fost mai uşor decât ar fi crezut. Ruby nu l-a întrerupt. Dădea din cap, ascultându-l cu atenţie. Lacrimile i se prelingeau pe obraji, desenând două dungi rozalii pe faţa ei fardată.

— Mai rămâi pe aici ?

— Nu, a zis Janusz. Mă-ntorc în seara asta.

S-a aplecat peste masă şi a sărutat-o pe obraz.

— Nu, a spus ea, retrăgându-se. Nu, sunt bine. Şi tu, Jan? Tu ce-o să faci acum?

S-a uitat la chipul obosit al lui Ruby şi n-a spus nimic.

— Ai fost căsătorit, nu ? Bruno mi-a spus că ai un băieţel.

— Ţi-a spus, deci ?

— Avea o părere foarte bună despre tine. De ce nu-ncerci să-ţi găseşti soţia şi copilul ? Să-ţi reuneşti familia ?

— Nu ştiu. Nu ştiu dacă pot.

— Ascultă, a zis ea. Viaţa e un mare mister şi habar n-am de ce se-ntâmplă lucrurile care se-ntâmplă. Lumea asta e un adevărat haos, nu crezi?

Dar uite, eu stau aici şi plâng pentru că nu am pe nimeni şi tu stai aici şi pari mai nefericit ca mine, în timp ce soţia şi copilul tău sunt cine ştie pe unde. Dintre noi doi, tu eşti ăla norocos. Tu ai o familie. Eşti al dracului de norocos.

în tren, la întoarcere, s-a gândit la vorbele ei. Avea dreptate. El avea o familie. Bineînţeles că trebuia să-i găsească.

Un ofiţer înalt din Forţele Aeriene Regale l-a ajutat pe Janusz să completeze formularele pentru persoane dispărute.

— Trebuie să daţi cât mai multe informaţii. Ultima adresă cunoscută, relaţii de rudenie, numele de domnişoară. Detalii despre slujbă. Scrieţi tot. S-ar putea să dureze o vreme, dar, dacă pot, o să v-ajut să luaţi legătura cu familia.

I-a oferit o ţigară şi şi-a aprins şi el una.

— Vă doresc mult noroc, domnule Nowak.

Lui Janusz i-a făcut plăcere să-şi audă numele pronunţat corect. I-a făcut plăcere să audă vocea limpede, bine articulată a bărbatului. Se mândrea la rândul lui cu accentul său. Doi englezi de la baza militară glumeau, spunând că avea un accent mai bun ca al lor. Ofiţerul s-a ridicat şi a deschis un dulap, scoţând din el o sticlă şi două pahare delicate.

— Beţi un *sherry* cu mine. Nu vă deranjează, nu? Ştiu că soldaţii preferă berea – sau, în cazul dumneavoastră, un păhărel de votcă, presupun. Eu nu beau decât *sherry.* Uitaţi, o să-i căutăm pe soţia şi pe fiul dumneavoastră în lagărele noastre. Sau poate că şi-n cele americane. Asta-i tot ce putem face. Dar dacă e într-unui dintre ele, o s-o găsim. Englezii o să aibă grijă de ea. O să facem tot ce se poate, vă dau cuvântul meu de onoare.

Gentileţea bărbatului a fost pentru Janusz o uşurare. îi spunea „bătrâne”, „prietene”, „dragă domnule”. I-a promis că va urmări personal cazul, că va avea grijă ca treburile birocratice să nu dureze prea mult.

I-a strâns mâna lui Janusz, cu fermitate.

— Mult noroc.

îşi turna deja alt pahar de *sherry.*

— Să sperăm că vă veţi regăsi.

— Mulţumesc, a zis Janusz. Mulţumesc foarte mult, domnule.

Ipswich

După ce iese de la muncă şi în weekenduri, Janusz îşi petrece timpul săpând în grădină, până e sigur că n-a mai rămas nimic, nicio rădăcină cărnoasă, niciun lăstar, niciun fir de iarbă. Chiar şi în lumina palidă a asfinţitului, grădina pare aridă ca un ogor pe timp de iarnă. Stejarul e singura pată de verde rămasă în ea. Janusz stă sub scara de frânghie care duce la căsuţa din copac şi se uită în sus. I-ar lua prea mult să demonteze totul.

Ia un ciocan cu vârf spintecat şi un ferăstrău din şopron. Le pune la loc. Nu poate să facă una ca asta. Nu-l lasă inima să se atingă de căsuţa din copac.

Pentru prima dată de când a plecat Silvana, se simte obosit. Epuizat. Acum, că grădina a fost curăţată, se poate odihni. îl dor muşchii, îi ţiuie urechile. Are nevoie de somn. Intră împle- ticindu-se în casă, se întinde în patul băiatului şi doarme profund toată după-amiaza şi toată noaptea, trezindu-se a doua zi de dimineaţă, ştiind fără umbră de îndoială ce are de făcut mai departe.

E luni şi e sărbătoare naţională, aşa că are o zi întreagă la dispoziţie. Se încalţă cu cizmele de

cauciuc de lângă uşa de la intrare, iese în aerul umed şi gri al dimineţii şi merge repede pe străzile tăcute.

Când se urcă în autobuz, şoferul îl priveşte bănuitor.

— Trebuie să o lăsaţi la bagaje, domnule, spune el, arătând spre lopata pe care o cară Janusz.

Autobuzul se opreşte la fabrica de hârtie; e singurul călător care coboară. Ştie că şoferul se uită bănuitor la el. îşi aruncă lopata pe umăr, îi face semn cu mâna bărbatului şi se îndepărtează.

La marginea pădurii, între câmp şi tufele de muri, Janusz răscoleşte pământul noroios cu lopata, scoţând râmele şi lăsându-le la suprafaţă, pentru păsări. De la atâta săpat, palmele i se umplu de băşici. Ţărâna îi intră pe sub unghii, înnegrindu-le. Soarele răsare pe cerul albastru şi îi încălzeşte spatele.

Acel prim copac îl face să transpire. Rădăcinile sunt mai încăpăţânate decât credea. îşi petrece dimineaţa săpând, dar e o muncă grea. Pământul e învelit cu o pătură deasă de iarbă. îi ajunge până la genunchi şi formează un fel de piele încâlcită care acoperă solul, refuzând să-i facă loc pentru a scoate copacul.

Când reuşeşte să scoată la lumină încrengătura de rădăcini a mesteacănului, descoperă că e prins printre rădăcini de urzici, înnodate ca nişte funii galbene pe care nu le poate descâlci. Aşa e şi el. Prins în pământul Angliei. Ia lopata, o înfige cu putere în pământ şi apasă cu piciorul pe ea, dezgropând cea din urmă rădăcină. Cu grijă, scoate puietul din pământ.

Autobuzul întârzie. Când soseşte, Janusz urcă, iar şoferul dă din cap.

— N-aveţi voie să-l urcaţi în autobuz, domnule.

— Dar dacă-l pun la bagaje...

Se trezeşte că nu-şi găseşte cuvintele, accentul polonez îl încurcă. N-a mai avut asemenea probleme. Pronunţia lui englezească e impecabilă. Acum, ca din senin, cuvintele lui sunt pline de sunete poloneze. încearcă din nou şi aude acelaşi accent puternic.

— Am *zpălat* rădăcinile. E curat.

— Ce-o s-aduceţi data viitoare, găini ? Nu suntem în nenorocita aia de Europă. Poftim, e plin de noroi. Ce vor spune ceilalţi călători ?

Janusz se uită pe culoarul autobuzului. Mai e un singur pasager, un bătrân care pare adormit.

— În regulă, spune Janusz. Dacă sunteţi *vociferant,* nu voi călători cu autobuzul dumneavoastră.

„Ia să vedem dacă ştii cuvântul”, îşi spune Janusz, în timp ce autobuzul demarează. Saltă copăcelul pe umăr şi se îndreaptă spre casă pe jos.

Mai târziu, în aceeaşi zi, stă în grădină, cu grămezi mari de pământ în jur. Odată ce groapa e suficient de adâncă, împrăştie făină de oase prin ea. Copacul ăsta va fi hrănit, va fi ocrotit până ce rădăcinile vor fi suficient de puternice ca să-l poată susţine singure. Nu-l va dezamăgi. Copacul ăsta e doar începutul. Doar începutul.

Va fi parte din acest loc, dar în termenii lui. A luptat pentru englezi, a purtat uniforma lor şi a învăţat cântecele şi glumele lor. Şi a trăit aici destul ca să ştie că această casă e castelul lui, că poate să facă ce pofteşte aici. Cine se credea el, chiar aşa, când încerca să aibă o familie perfectă de englezi, într-o grădină englezească de ţară? Ducă-se toate

dracului! Cu grijă, cu grijă, poziţionează copăcelul firav. Aşterne pământul la loc, bătătorindu-l cu călcâiul, îngropând rădăcinile adânc, ca pe un secret.

II udă în fiecare zi şi îi numără firunzele, atent la orice semn de boală sau de slăbiciune. Acest prim copac e pentru Aurek. Fiul care a murit. Următorul va fi pentru cel care trăieşte.

Felixstowe

Silvana, Tony şi Aurek se plimbă pe plajă şi ascultă ţipetele pescăruşilor şi sunetul de du-te-vino grăbit al valurilor. Tony îşi dă jos ghetele şi şosetele, îşi suflecă pantalonii şi se postează la marginea apei cu Aurek, retrăgându-se în pas săltat când un val mai mare se sparge lângă ei. Aurek chiuie şi aleargă înapoi, pe nisip.

— Bine, mă duc să înot! strigă Tony, încercând să acopere vuietul vântului, scoţându-şi cămaşa şi pantalonii şi dându-i-le Silvanei. Sigur nu vrei să vii şi tu ?

— Nu, spune ea şi-l priveşte cum îşi potriveşte şnurul costumului de baie. O să rămânem aici. Te aşteptăm.

Silvana şi Aurek stau la poalele unei movile de pietriş argintii. Sunt apăraţi de vânt, e călduţ şi linişte. Tony intră în marea cafenie, iar picioarele lui vânjoase, păroase se opintesc împotriva curentului; se luptă să nu fie doborât. Intră sub apă şi apare din nou, scuturându-şi părul ca un câine ud. Silvana urmăreşte cum capul i se mişcă în sus şi în jos, apărând şi dispărând cu fiecare val, până ce devine un punct mic, la mare depărtare de plajă.

Deschide poşeta şi scoate o carte poştală, o imagine colorată cu faleza şi digul cel lung care se avântă departe, în apă. E o vedere drăguţă, cu mult

cer albastru, cu nisipul ca un gălbenuş pătat. îi scrie un mesaj scurt lui Janusz, acelaşi pe care i l-a transmis cu fiecare vedere. O vedere pe săptămână, pe care e trecută adresa lui Tony. Janusz n-a răspuns. Au trecut două luni de când au plecat de pe Britannia Road. Asta va fi ultima vedere pe care o va trimite. Apoi va încerca să-l uite. A mai reuşit cândva, în Polonia. Va reuşi din nou.

îşi strânge mai bine gulerul în jurul gâtului, iar degetele i se afundă în lâna moale, albastră. Haina e căptuşită cu satin şi se simte minunat pe piele. Pe margini are o cusătură decorativă cu fir de mătase, cafeniu deschis, şi e închisă în nasturi mari, cu care se joacă Aurek. Poartă o pereche de cercei cu perle, despre care Tony spune că merg perfect cu haina. Pe dedesubt, are o bluză din crep, uşor plisată, cu un rând de nasturi, închişi până la gât. Fusta cu talie înaltă e din tweed, puţin demodată, dar de calitate. Ghetele strălucesc ca nişte castane. „Piele italiană”, a spus Tony când le-a scos din dulapul din dormitor şi i le-a dat să le probeze. Atunci l-a întrebat despre Lucy. Nu s-a putut abţine.

— Tony, trebuie să ştiu. Poţi să-mi spui. Au fost ale lui Lucy ?

— Nu, a spus el simplu, luându-i mâna într-a lui. Bineînţeles că nu. Am dat hainele ei cu ani în urmă. Sunt ale tale. Doar ale tale.

îşi întoarce piciorul, ca să vadă cum străluceşte pielea în lumina soarelui. Niciodată n-a avut nişte ghete aşa de bune.

Tony se întoarce din apă, înfometat. îi duce la un restaurant, unde o fată îi serveşte cu cartofi fierţi şi peşte în sos de pătrunjel, care picură pe faţa de masă când aşază farfuriile.

— Aurek, te-ai înnegrit ca o mură, bătrâne, zice Tony. Arăţi ca un mic italian. Ce zici, Silvana ?

„Nu”, se gândeşte ea.,Arată ca un mic polonez.”

— Absolut, răspunde, ştergând sosul de pe marginea farfuriei cu un şerveţel.

Tony îşi termină vinul şi mai comandă un pahar. Silvana ia o înghiţitură de vin şi le zâmbeşte lui Tony şi lui Aurek.

— Sănătate! *Na zdrowie!* spune, ridicând paharul în cinstea lor.

„Iată-ne împreună”, se gândeşte. Simte atâta duioşie pentru

Tony, se lasă purtată de ea, de plăcerea pe care i-o trezesc perlele de la gât şi ciorapii de mătase pe care îi are de la el, de gustul mâncării pe care le-o oferă. Poate că este efectul vinului, fiindcă nu este obişnuită să bea, dar se uită la Tony şi la băiatul ei bronzat şi are impresia că pot fi o familie.

După un prânz lung, tihnit, se plimbă prin grădinile Massey. Tony îl învaţă pe Aurek să joace golf, iar Silvana se aşază şi îi priveşte. La şase după-amiaza, când oamenii îşi strâng şezlongurile de pe plajă şi încep să se îndrepte spre casele lor, Tony se duce la bar, iar Aurek şi Silvana se plimbă pe faleză. Cele două pahare de vin pe care le-a băut mai devreme îi dau o senzaţie de amorţeală plăcută. Coliere de becuri colorate strălucesc deasupra chioşcurilor în care se vând fructe de mare şi dulciuri şi vederi. Aerul e tare şi miroase a oţet. Silvana îi cumpără lui Aurek o jucărie care zbârnâie în vânt şi nişte ciocolată. îi dă şi ei o bucată, vârându-i-o în gură. Simte textura dulce, lăptoasă. Râde şi îşi dă capul pe spate. Chiar în clipa aceea, observă că o femeie o priveşte de pe partea cealaltă

a străzii. Când vede cine e, efectul vinului dispare imediat.

— Ia uite! spune Doris, venind către ea. A dat norocul peste tine.

Silvana nu se va lăsa intimidată. Ar putea să se facă că n-o

cunoaşte. I-ar plăcea, chiar. I-ar plăcea să se răsucească pe călcâie şi poate chiar să-şi fluture poalele hainei albastre şi elegante pe sub nasul ei. O mişcare scurtă din cap ar fi de ajuns. Dar Doris poate să-i dea veşti despre Janusz.

— Carevasăzică, tu trăieşti pe picior mare aici, la plajă, în timp ce bărbatu-tău, bietul de el, a luat-o razna şi a-nceput să scoată trandafirii din rădăcini ?

Silvana îşi dă părul de pe faţă.

— Te-ai întâlnit cu el ?

Doris nu răspunde imediat. Se apleacă puţin, ca o actriţă care, înainte de a-şi rosti replica cea mai importantă, îşi ţine publicul în tensiune. Iar Silvana e un public cum nu se poate mai bun. Se agaţă de tăcerea femeii, aşteptând veştile despre Janusz. Un miros de prăjeală se ridică din hainele lui Doris.

— Bărbatul tău şi-a distrus grădina mult-iubită înainte să plece, spune Doris, în cele din urmă.

— înainte să plece?

— Nu ştiai ? Bărbatul tău a plecat de pe Britannia Road. S-a mutat.

Face un pas înapoi, de parcă ar fi gata să facă o plecăciune, acum, că şi-a rostit replica.

— Eşti pe cont propriu, domnişoară. Cum ţi-ai aşternut, aşa o să dormi.

Şi pleacă, ţanţoşă, cu capul sus şi cu un aer triumfător.

Aurek o trage pe Silvana de mânecă. A mâncat toată ciocolata.

— îţi mai cumpăr, spune Silvana, uitându-se după Doris, care dispare în mulţime. Putem să mai rămânem puţin pe-afară.

Se opresc în faţa unui chioşc albastru de pe plajă şi privesc cum norii întunecaţi înfăşoară cerul, în timp ce soarele îşi aruncă luminile roşietice peste orizont. Cerul devine turcoaz, iar Aurek spune că e de culoarea unui ou de mierlă.

Când apar stelele, Silvana şi Aurek se ghemuiesc unul lângă altul, pe plajă. Janusz a plecat. Ea a greşit faţă de el, faţă de băiat şi faţă de bietul ei copilaş mort. îl vede pe Tony pe dig, căutându-i. Nu se poate preface că totul e-n regulă în seara asta. El se opreşte sub un felinar, uitându-se la ceas şi apoi se îndreaptă spre casă. îl vede cum se îndepărtează.

Silvana îl trage pe băiat în poală şi rămân acolo până ce hainele li se îmbibă de umezeala sărată, iar Aurek spune că vrea în pat.

Uşa de la intrare e deschisă, iar un bec de pe hol a fost lăsat aprins. Silvana şi Aurek urcă scările pe vârfuri. în vreme ce Aurek se bagă în patul lui de campanie, ea deschide uşa dormitorului principal. Tony sforăie uşor. Silvana coboară, strânge câteva ziare dintre cele stivuite prin toată casa şi caută prin sertarele de la bucătărie. Găseşte o foarfecă şi o ia în sufragerie, unde deschide ziarele şi începe să decupeze imagini cu copii. îşi face treaba cu mare seriozitate, cercetând fiecare pagină în parte. Când găseşte o fotografie cu un copil, se opreşte şi cercetează articolul alăturat. încă nu poate citi prea bine în engleză, dar recunoaşte repede câteva

cuvinte şi expresii. *Orfani... dispăruţi... pierduţi... văzuţi ultima oară... o poveste tragică... durerea unei mame.* Uneori, copiii zâmbesc în fotografii, ca şi cum fantomele părinţilor ar fi pe undeva, prin preajmă. Fiecare chip o face să plângă după propriul ei copil mort.

Lucrează în tăcere, până ce în faţa ei se strânge o grămăjoară de fotografii decupate. Face o pauză ca să-şi odihnească ochii şi vede luminile de pe faleză. Nici măcar în pădure nu s-a simţit aşa de pierdută ca acum.

Polonia

Silvana

Un soldat a coborât din primul camion, cu mâinile în aer, de parcă s-ar fi apropiat de două animale încolţite.

— E-n regulă, a răsunat vocea soldatului. Ştiţi ? Aţi aflat deja ?

Sil vana a făcut un pas în spate, luându-l pe Aurek în braţe.

— Războiul. S-a terminat. Vorbiţi engleză? *Polsku?*

— Polsku ? Tak.

Le-a făcut semn altor doi bărbaţi, care s-au dat jos din camioane şi s-au îndreptat spre ei. Un soldat i-a dat Silvanei un recipient de metal, iar ea l-a luat, precaută.

— Nu-ţi fie teamă, e apă, a zis el. Bea! Uite. Aşa.

Şi-a dus mâna la buze şi s-a prefăcut că bea.

Silvana l-a luat şi l-a înclinat, cum îi arătase soldatul. Apa i-a curs pe bărbie. A ridicat sticla şi şi-a turnat apa rece pe faţă.

— Foarte bine, dar poţi să şi bei, dacă-ţi place.

Şi-a dus degetul mare la gură şi a scos un gâlgâit.

Aurek a chicotit şi a pufnit. A început să alerge în cercuri, cu degetul mare la buze. Silvana a privit înapoi, spre pădure. Toţi bărbaţii din şirul de camioane se uitau la ei. Aurek râdea în continuare şi Silvana a început şi ea să râdă. Când s-a oprit şi a privit chipurile acelor oameni, a fost surprinsă. Păreau nefericiţi. Ca şi cum ar fi văzut prea multe filme triste. Sau poate că la fel credeau şi ei despre ea.

Unul dintre soldaţi s-a apropiat şi i-a vorbit în poloneză.

— Cum te cheamă?

S-a gândit puţin. Cine să spună că e? Marysia? Hanka? A tuşit şi a simţit că i se usucă gâtul când a făcut efortul de a vorbi. S-a hotărât să fie ea însăşi.

— Silvana Nowak.

— Ai acte de identitate ?

S-a uitat la Aurek, care se juca alături, în ţărână, l-a ridicat în picioare şi l-a tras lângă ea.

— Fiul meu.

— Bine, a spus soldatul. Poţi să-mi arăţi actele ?

— Fiul meu, a repetat Silvana.

Soldatul şi-a încrucişat braţele şi a privit-o întrebător.

— Unde locuieşti ?

— În ce an suntem?

— 1945. De unde sunteţi?

Silvana s-a uitat în urmă, la pădure şi la copaci. Nu mai era nevoie să se ascundă.

— Din Varşovia, a spus, întrebându-se dacă mai exista oraşul. Suntem din Varşovia.

Ipswich

Janusz pune zece copăcei în maşină. Aceştia sunt ultimii pe care îi va lua, deşi îi pare rău să murdărească tapiseria de noroi. Grădina e plină acum şi, cu toate că ştie că mestecenii nu sunt deranjaţi de înghesuială, vrea totuşi ca ei să crească în cele mai bune condiţii. Ar fi vrut să poată lua copacii fără să-şi umple maşina de noroi, dar Gilbert spune că-l va ajuta să o cureţe când se vor întoarce acasă.

Scoate un mesteacăn din pământ, iar Gilbert îl aşteaptă cu o perdea veche, cu care va înveli rădăcinile.

— Tot mai cred c-ar trebui să-i arzi vreo două.

— Şi eu credeam la fel. La început. Acum, pur şi simplu nu vreau să-l văd. Nu-mi place să-mi rezolv problemele cu pumnii.

— îl ştiu pe Tony de ani de zile. N-aş fi crezut c-o să fie-n stare să facă ceva atât de meschin.

— îmi dai lopata, te rog ?

— Ea şi copilul sunt la Felixstowe, ştiai? Doris s-a-ntâlnit cu ei.

Janusz simte cum tot sângele îi urcă în obraji. Se opreşte.

— S-a-ntâlnit cu ei ?

— Aşa se pare.

— Şi?

— I s-a părut că le merge bine. Gilbert îl bate pe Janusz pe umăr. Nu ştiu ce s-a-ntâmplat, dar Doris parcă a luat foc. Ştii cum face când o apucă. Mi-a spus că se mută.

— Se mută?

Janusz nu-şi poate ascunde panica din glas.

Gilbert pare nesigur.

— Bine, ştii că Doris are tendinţa să exagereze.

— Unde se mută?

— Vezi, tocmai asta e. Doris nu vrea să-mi spună. E încăpăţânată ca un catâr. E foarte supărată. Zice că Sylvie i-a trădat încrederea. Dar de ce nu te duci să-l vezi pe băiat cât se mai poate ? Pot să-ţi fac rost de adresă.

Janusz se gândeşte la vederile pe care le-a primit. A trecut cu maşina pe lângă casă, dar n-a îndrăznit niciodată să oprească. S-ar simţi umilit dacă i-ar vedea pe Silvana şi pe Tony împreună. Nu ştie dac-ar putea să accepte aşa ceva.

— O am deja, spune el, cu fermitate. Şi nu vreau să-i văd. Dacă Silvana e fericită cu Tony, atunci nu vreau să-i văd. N-are decât să trăiască cum îi place. De ce trebuie să vorbim despre asta?

Gilbert oftează.

— în regulă, te înţeleg. Nu mai insist. Auzi, oare e legal să iei copaci, cum facem noi ? Nu aparţin nimănui ?

— Sunt puieţi. Sunt sălbatici. Nu-i vrea nimeni. îndreaptă lanterna în partea asta.

— Mai spune-mi o dată, atunci, de ce trebuie să facem asta pe întuneric, dacă e legal ?

înapoi acasă, pe Britannia Road, Janusz descarcă copăceii, îi pune în pământ, în grădină, face curăţenie în maşină şi apoi intră în sfârşit în casă şi încuie uşa.

în baie, îşi dă hainele jos şi se spală încet, cu capul în jos, ca un om bătut de ploaie. Când închide

ochii, poate să jure că o aude pe Silvana urcând scările şi pe Aurek jucându-se în hol. Casa e bântuită de zgomotele făcute de soţia şi copilul lui. Şi dacă ce spune Doris e adevărat, dacă într-adevăr se mută, atunci nu mai e nicio speranţă. înşfacă un prosop şi se şterge.

„Lasă-i să plece”, se gândeşte, în timp ce se îmbracă. Nu e el de vină. Poate că i-a alungat, dar ea e cea care a distrus totul.

N-are nimic să-şi reproşeze. Absolut nimic. Dacă ea vrea să plece, atunci ce poate să facă el ?

Intră în camera băiatului, aranjează cărţile pe raft. Netezeşte aşternuturile şi îndreaptă tabloul de pe perete. Apoi se aşază pe pat, îşi lasă capul în mâini şi plânge.

Silvana

Vasul a intrat în portul englezesc odată cu fluxul, despicând întunericul şi ceaţa. Silvana sosise pe tărâmul norilor. Totul era înecat într-o ceaţă fumurie, care se întindea peste întreg peisajul şi estompa contururile clădirilor. în timp ce înainta lent pe pasarelă, în mulţimea de trupuri foşnitoare, îşi privea ba picioarele, ba spinările celor din faţa ei.

Contactul cu pământul a fost şocant după atâta vreme petrecută pe mare. în timp ce mulţimile de oameni debarcau şi picioarele lor atingeau solul, Silvana şi Aurek se împleticeau şi se clătinau ca şi cum ar fi coborât dintr-un montagne russe, incapabili să meargă în linie dreaptă. Au fost împinşi în cozi şerpuitoare şi li s-au dat cărţi de identitate. Aurek a primit o pereche de patine din piele roşie, legate una de alta. Un bărbat i le-a agăţat pe umeri, iar Aurek s-a cocoşat sub greutatea lor.

Silvana s-a uitat la cutiile cu patine şi jucării din faţa ei.

Bărbatul a zâmbit.

— îi plac?

A arătat spre patine.

Aurek se zbătea, încercând să şi le dea jos de pe umeri.

A îndreptat o cutie spre ei.

— Vrei să te uiţi ?

Cutia cu jucării era plină cu ursuleţi şi puzzle-uri, maşinuţe şi păpuşi. O morişcă mică de lemn stătea în vârful grămezii. Simplă şi lustruită. Silvana a luat-o. Bărbatul a râs.

— Asta vrei ? E cam mare pentru jucării de bebeluşi, nu crezi ?

Silvana a dat din cap. A luat patinele de pe umerii băiatului

şi i-a dat morişca. S-a gândit la tatăl ei, la morişca pe care o

făcuse pentru ea şi la cât de mult o păstrase. Ce s-o fi ales de ea ? O lăsase oare la Varşovia ? Nu-şi amintea şi nici nu voia să-şi amintească. S-a uitat la Aurek şi a zâmbit.

— E a ta. Ai înţeles? E o morişcă fermecată. Să ai mare grijă de ea şi-ţi va aduce noroc.

I-a încleştat degetele pe mâner. Când le-a dat drumul, a văzut urma albă a degetelor ei pe mâna băiatului. El a strâns morişca la piept şi a dat din cap; ochii lui mari şi negri erau încrezători.

Dar călătoria nu se terminase încă. Au fost mânaţi spre un tren care îi aştepta şi care s-a umplut cu oamenii de pe vapor. Când au ajuns la Londra, Silvana l-a luat pe Aurek în braţe şi l-a ţinut bine. Trenul huruia şi zdrăngănea şi s-a oprit cu un

scrâşnet de frâne. Uşile au început să se deschidă, iar văzduhul s-a umplut de strigăte, de chemări şi de plânsete de copii. Silvana s-a aşezat la coadă pentru a ieşi din tren şi a ajuns în cele din urmă la o uşă deschisă. A şovăit. Gara părea uriaşă. Un gardian de pe peron i-a întins mâna.

— Haideţi, domnişoară. Trebuie să coborâţi.

Silvana a coborât din tren. Şi-a aranjat baticul şi s-a uitat prin mulţime, încercând să-l găsească pe Janusz.

— Am ajuns, a şoptit ea, mai mult pentru sine decât pentru băiat. Am ajuns.

Felixstowe

Silvana stă întinsă în pat, cu ochii deschişi, şi ascultă vuietul furtunii de vară. Tunetele se rostogolesc zgomotos şi ploaia cade în rafale pe străzi. II aude pe Tony răsucindu-se în pat, aude arcurile saltelei scâncind. „Are un somn foarte agitat”, se gândeşte Silvana. Atâtea nopţi la rând l-a ascultat zvârcolindu-se, aruncându-şi mâna peste aşternuturi, întorcându-şi pernele, oftând din când în când.

Se dă jos din pat şi-şi pune halatul pe ea. Ştie bine că o doreşte. Acum, că Janusz a plecat şi nu mai are nicio speranţă, nu mai are rost să stea amândoi treji, încercând, aşa cum zice Tony, să se poarte decent.

încalţă cu greutate o pereche de papuci care-i sunt strâmţi. Tony i-a scos dintr-o cutie acum două zile: mătase neagră, chinezească, brodată cu trandafiri roşii, roz şi portocalii, printre care sunt brodate frunze verzi, ca de iederă.

Lipăie încetişor prin cameră, deschide uşa, traversează micul palier şi intră în camera lui Tony. în afara ploii, nu aude nimic, îşi ţine respiraţia,

oare ? Nu aude nimic. Urmează un tunet, iar un fulger luminează camera pentru o clipă. Se îndreaptă spre pat. îl zăreşte pe Tony la lumina fulgerului, cu capul pe pernă, stând pe spate, cu mâinile încrucişate pe piept. Se aşază lângă el şi îi simte mirosul, căldura trupului.

— Eşti treaz?

— în sfârşit, spune el.

— Tony?

— În sfârşit.

Când se ridică din pat, pare să crească, iar atunci când umbra lui uriaşă o acoperă cu întuneric, are impresia că seamănă cu un urs. Trage aer în piept şi în clipa următoare el o îmbrăţişează, o sărută pe gât şi îi scoate cămaşa de noapte. O ia în braţe şi o aşază pe pat, goală, cu excepţia papucilor pe care, oricât s-ar chinui, nu poate să şi-i dea jos.

Totul se termină repede, dar, în timp ce trupul greu al lui Tony o apasă, făcând-o să simtă că e într-adevăr un urs, iar ea, prada mult aşteptată, Silvana se gândeşte la papuci. îşi propteşte călcâiul în gamba lui şi, la momentul propice, chiar îşi prinde piciorul cu mâna şi încearcă să scoată papucul. Reuşeşte să-şi elibereze degetele de la picioare exact în clipa în care el oftează şi se opreşte.

Se prăbuşeşte lângă ea, cu răsuflarea tăiată. Ea îşi scoate repede şi celălalt papuc încăpăţânat şi îl aruncă în partea cealaltă a camerei, gâfâind.

— Eşti bine ? întreabă el, căutându-i mâna.

O apucă de mână şi o strânge tare. Ea are senzaţia că a trecut printr-un mic cutremur. Afară, ploaia se înteţeşte şi fulgerul luminează din nou camera.

— Sunt bine, da.

Stau întinşi unul lângă altul şi ascultă ploaia şi vântul şi el îi pune întrebări despre Polonia. Şi despre ce-a lăsat în urmă.

— Povesteşte-mi despre familia ta. Despre părinţii tăi.

— Nu-mi amintesc, spune ea, hotărâtă. Nu-mi amintesc absolut nimic.

El se întoarce pe o parte, cu faţa la ea.

— Nu vreau să ştiu, de fapt. Cred că-mi placi aşa, misterioasă, în orice caz, am ceva important să-ţi spun.

„Janusz ?” se gândeşte ea. „Vreo veste de la el ?”

— Cineva mi-a făcut o ofertă pentru magazinul de animale.

— Magazinul de animale ?

— Sunt dispuşi să-mi dea o sumă frumuşică. Preţurile caselor din zonă cresc. Trebuie să te descurci cum poţi, ca să faci profit în ziua de azi. Socrul meu e de părere că a venit timpul ca Peter să plece la internat. Vrea să meargă la şcoala la care a învăţat şi el. E departe, la Wiltshire. Socrul meu o să plătească. Dar nu e vorba doar de taxe, înţelegi ? Trebuie să ai tot pachetul, maşina potrivită, hainele potrivite. Accentul. Despre asta e vorba. Asta e ceea ce vor ei să-i ofere. Peter n-are deloc nevoie de mine.

îi vorbeşte despre clasele sociale şi despre bani şi despre aşteptările britanicilor, întorcându-şi trupul greoi, mângâindu-i din când în când sânul sau coapsa.

— Lucrurile nu vor rămâne aşa la nesfârşit. Nu-mi place să te las singură toată săptămâna şi să merg la Ipswich să văd de magazin şi m-am săturat să vând marfă la negru. E timpul să mă retrag.

îi mângâie mâna.

— Mă gândesc să cumpăr o casă la Londra. în septembrie, când pleacă Peter la internat. Acolo nu ne cunoaşte nimeni. Am putea spune că suntem căsătoriţi.

— Şi Aurek?

Tony tace. E limpede că la Aurek nu s-a gândit.

— O să meargă cu noi.

Silvana tremură. Se dă jos din pat şi îşi caută cămaşa de noapte. Tony aprinde veioza de pe noptieră. Se uită la ea.

— Vino la loc sub pătură.

— Nu, mă duc în patul meu. Nu vreau să se trezească Aurek şi să mă găsească aici.

Tony dă pătura la o parte, o trage pe Silvana spre el, iar ea cedează şi se întoarce în aşternut. Nu vrea să se întoarcă singură în patul ei rece. Canalele gâlgâie şi ploaia care şiroieşte pe burlane înspre gurile de scurgere o face pe Silvana să-şi imagineze că marea însăşi soarbe casa cu totul în adâncurile ei.

— Deci ce părere ai ? Facem o încercare cu Londra ? O să am grijă de tine ca de o prinţesă. O să ai tot ce-ţi doreşti, promit.

Silvana îşi odihneşte capul pe umărul lui. Tony are o grămadă de idei de-astea. A învăţat că fiecare săptămână aduce un plan nou, şi fiecare plan implică promisiuni.

— Eu şi Aurek...

Se opreşte. Aproape că i-a spus că se vor întoarce acasă în curând. Ar trebui să renunţe o dată pentru totdeauna la gândurile astea. Mai ales acum, că Janusz a plecat.

El îi mângâie blând părul.

— Şi dacă spui da acum, promit că mâine îţi aduc o pereche de papuci care să-ţi vină bine.

închide ochii.

— Da, spune. Da.

Aurek stă cu lanterna sub pătură. Scrie. îi ia mult, pictează fiecare literă în parte, încearcă să controleze stiloul. Se chinuie, dar e important şi nu vrea să se dea bătut. Are cerneală pe faţă şi pete albastre pe dinţi şi pe buze. Efortul îl oboseşte în asemenea măsură, încât atunci când alunecă epuizat în vise, cu stiloul care-i pătează pijamalele în mână, doarme adânc până dimineaţa, ghemuit cu genunchii la gură, ca un cerculeţ liniştit.

A doua zi, mama îi povesteşte de furtuna de noaptea trecută, îl întreabă dacă n-a auzit-o. îi spune că n-a auzit nimic.

— Nici măcar cum urla vântul pe la ferestre ?

Dă din cap că nu.

— Nimic.

— Bine, spune ea. Asta-i foarte bine. De ce ai cerneală pe faţă?

Aurek ridică din umeri.

— Şi ai dormit neîntors toată noaptea ?

— Toată noaptea, îşi dă el cuvântul.

Are grijă să nu-l vadă când ia timbrele din secreterul lui Tony. Are grijă să se strecoare afară neobservat.

Ipswich

E miezul verii şi Janusz are şaptezeci de mesteceni argintii în grădina din spate. Şaptezeci de copaci cresc în pământul cafeniu, în timp ce în grădinile tuturor vecinilor sunt tufe de vâsc, trandafiri, pyracantha şi pitici de grădină. Copacii sunt subţiri, dar puternici şi deja se înalţă spre

ceruri ca nişte tineri încă firavi, dar care promit mult. Toţi puieţii au prins rădăcini şi s-au umplut de frunze delicate. Janusz va veghea ca toţi să aibă trunchiurile groase şi puternice.

îi udă. Le presară în fiecare săptămână făină de oase la rădăcină, sânge uscat şi îngrăşământ din oase de peşte. Ca o mamă care culege lindinile din părul copilului ei, aşa cercetează el frunzele şi crengile, curăţându-le de insecte. Smulge buruienile care cresc în jurul lor. Vorbeşte cu ei seara şi îşi bea cafeaua cu ei dimineaţa. Nu mai ştie exact de ce i-a plantat. Ştie doar că au nevoie de el pentru a supravieţui. Pentru moment, e un motiv suficient.

Se aşază sub copacii lui şi se gândeşte la Hélène, dându-şi seama că-i e greu să-şi amintească exact cum arăta. în lipsa scrisorilor, imaginea ei se topeşte treptat. Nu mai ştie cum răsuna vocea ei. Fiorul din inimă pe care îl simţea când se gândea la ea e încă acolo, dar e mai blând acum. îl doare mai puţin. „Aşa e viaţa”, se gândeşte. Amintirile intră la apă. Ca un săpun folosit de multe ori, se deformează, mirosul lor dispare, se subţiază şi alunecă printre degete.

Janusz intră în salon şi se uită la fotografia înrămată de pe poliţă. El şi Silvana şi băiatul.

Nu poate să nu admire felul în care s-a descurcat ea. Că l-a crescut pe băiat în condiţiile alea. Că a venit în Anglia pentru ca el să aibă o familie. E o femeie cu un singur scop în viaţă. Sau cel puţin a fost, înainte de a se îndrăgosti de Tony Benetoni. Îi studiază chipul Silvanei din fotografie. Expresia ei nu spune nimic. Sau spune ? Oare nu încăpăţânare se numeşte trăsătura de caracter care se vede în felul în care i se ridică colţurile gurii ? Şi ochii ei, aşa de mari şi de întunecaţi. Ce spun pupilele ei, mărite ca lentila unui aparat atunci când

îşi priveşte casa cea nouă, când îl priveşte pe străinul care a fost soţul ei şi când contemplă viaţa viitoare, pe care abia dacă o poate ghici ?

Şi dacă într-o zi rudele lui din Polonia ar lua legătura cu el ? Ce le-ar spune ? Ei nu ştiu că fiul lui a murit. Trebuie să le spună părinţilor. Au dreptul să ştie. Până să găsească o coală de hârtie şi un stilou, nu mai e aşa de sigur. începe să scrie, pune adresa în colţul de sus, data.

Dragă mamă şi tată,

Sper că sunteţi bine, sănătoşi. Am veşti...

împătureşte hârtia de trei ori şi o bagă în buzunarul cămăşii, cu stiloul. îşi ia ţigările, aprinde una şi se plimbă din nou prin grădină. Cum să le spună că le-a murit nepotul? Dacă cumva vor primi scrisoarea, le va frânge inimile. Se uită la copacii lui şi la cerul albastru de deasupra lor şi îşi aminteşte de prima zi în care şi-a ţinut fiul în braţe. îşi aminteşte dragostea pe care a simţit-o atunci.

Stând sub stejar, împinge scara de frânghie înainte şi înapoi. Trage un ultim fum din ţigară, aruncă mucul pe jos, stabilizează scara, pune piciorul pe treapta cea mai joasă şi îşi face vânt în sus. Nu e prea priceput, dar reuşeşte să se caţere pe platformă. Se târăşte în ascunzătoarea lui Aurek şi aşteaptă ca ochii să i se obişnuiască cu întunericul. Şi atunci vede morişca. E aşezată pe ramura care trece prin căsuţă. O fi chiar cea făcută de tatăl Silvanei? Mai contează?

Acum îşi aminteşte că nu i-a răspuns nimic când a întrebat-o. El a fost cel care a crezut că era jucăria moştenită.

O ia. Pe o parte, e gravată o mică inscripţie. *Made în En- gland.* Janusz învârteşte morişca.

Crengile copacului scârţâie, bătute de vânt, ca un glas care răspunde.

Stând în căsuţa din copac, cu genunchii îndoiţi, rezemat de scoarţa aspră a trunchiului, scoate scrisoarea şi stiloul şi începe din nou să scrie.

Am construit o căsuţă în copac pentru Aurek şi lui îi place tot aşa de mult cum îmi plăcea şi mie când eram copil. De fapt, nepotul vostru e mai sprinten decât îmi amintesc să fi fost eu vreodată. Mi-ar plăcea să vedeţi ce repede se caţără pe scara de sfoară. Aţi fi mândri de el.

Felixstowe

Aproape toate cutiile au dispărut. Singura încăpere în care Tony mai depozitează lucruri e bucătăria, dar în curând vor dispărea şi cele de acolo. Se vor muta la Londra, fiindcă Tony lichidează afacerea cât de repede poate. Silvanei îi place harababura din bucătărie. Restul casei e lună, dar bucătăria e plină de cutii cu pudră de săpun şi cu pachete de Bird's Custard. A mutat teancurile de ziare de pe scări în bucătărie. Trebuie să se strecoare printre ele ca să ajungă la uşa din spate.

în timpul săptămânii, când Tony e la Ipswich, la magazinul de animale, şi aranjează lucrurile în vederea mutării, ea petrece ore în şir sortând ziarele, cu foarfeca într-o mână, iar cu cealaltă dând paginile. Se culcă târziu, gândindu-se la Janusz şi încercând să-şi imagineze durerea lui, dar are la rândul ei atâta durere în suflet, încât nu se poate pune în locul lui.

Ia dosarul cu articolele decupate din ziare în pat cu ea şi doarme cu el sub pernă în fiecare seară. Se simte ca o cloşcă, ştiind toate feţişoarele acelea adunate sub capul ei. Cerneala din fotografii rămâne

pe faţa de pernă şi copiii îşi lasă urmele pe material. Nu spală niciodată feţele de pernă din pricina lor. Atâţia copii, dar ea îi va aduna pe toţi.

Noaptea, pipăie tăieturile din ziare, în timp ce sunetul slab, ca de pietriş măcinat al mării şi al vântului de afară o leagănă, purtând-o într-un somn neliniştit. în visele ei, copiii îi ies de prin păr şi dansează pe pat, prinzându-se de mâini şi cântând, iar băieţelul ei se ridică din roaba care i-a fost mormânt, cu păturile curgând pe lângă el.

Aşternuturile sunt grele de copii. Toţi bebeluşii, băieţei şi fetiţe, inocenţii, vin la ea şi ea îşi cere iertare de la fiecare în parte. Se ridică din mormintele lor subţiri, din casele bombardate, din celulele închisorilor şi din pădurile oarbe, uitând trecutul, liberi şi la adăpost de orice pericol.

Dimineaţa dispar din nou sub pernă şi Silvana se ridică, se spală cu apă rece şi întâmpină noua zi cu faţa curată.

Ipswich

Peste vitrine sunt trase obloanele şi pe pancarta agăţată pe uşă scrie că destinaţia imobilului se va schimba. Magazinul de animale se transformă într-un salon de coafură. Janusz se răsuceşte pe călcâie şi se îndepărtează cu paşi repezi. Merge pe strada pietruită şi ajunge în piaţă, o traversează întins, deranjând porumbeii. îşi cumpără o cană de ceai şi un biscuit de orz de la Debenhams.

Şi dacă s-ar duce la Felixstowe şi ar ruga-o să se întoarcă la el? Ce-ar face dacă l-ar refuza? Trânteşte cana pe masă şi varsă o bună parte din ceai. Sigur că nu poate să se ducă. Doris a spus că arăta bine. Ce-nseamnă asta? înseamnă că e îndrăgostită de Tony ?

Şi-i imaginează pe Silvana cu Tony şi cu Aurek, zâmbindu-i cu toţii. Geme destul de tare, ca şi cum ar fi primit o lovitură în cap. O, Doamne! De ce se chinuie singur? Şi ce altceva să facă? Dacă tot se torturează singur, măcar să o facă cum trebuie.

Şi-l închipuie pe Aurek aşezat la Tony în poală. Imaginea asta îl doare. Şi îl vede apoi pe Aurek construind o casă în copac cu Tony, îi vede pe toţi trei râzând de el atunci când o roagă pe Silvana să se întoarcă acasă. Nu. Nu poate să o roage pe Silvana să se întoarcă. E acolo unde-şi doreşte să fie. Se ridică şi pleacă.

La jumătatea dealului, îşi dă seama că n-a plătit consumaţia la cafenea şi e nevoit să se întoarcă în oraş, ca să îndrepte lucrurile.

Felixstowe

Silvana tocmai curăţă cuptorul, când aude soneria. Ciuleşte urechile şi aude iarăşi soneria. N-ar fi mai bine să nu răspundă? Nimeni nu face vizite la ora asta. Se aud bătăi insistente în uşă, iar Silvana îşi scoate şorţul, îşi aranjează părul şi iese pe hol. Oricine-ar fi, se pare că n-are de gând să plece. Crapă puţin uşa.

— A, spune ea, deschizând-o mai mult.

Bunica lui Peter intră fără să fi fost invitată. îşi scoate mănuşile şi se uită prin hol la pardoseala lustruită şi la vaza cu flori de pe masă.

— Deci Tony a făcut în sfârşit curăţenie, spune ea. Silvana îl vede pe Aurek în celălalt capăt al holului şi-i face

semn să vină lângă ea. Roşeşte şi-i întinde mâna.

— Eu sunt doamna Nowak, spune ea. Sunt menajera. Şi el... el e băiatul meu, Aurek.

— Ştiu cine sunteţi, spune bunica lui Peter, ignorând mâna întinsă a Silvanei. Cred că şi tu ştii cine sunt eu. Te vedeam când îţi duceai fiul la şcoală. Poţi să-mi spui Moira. Sunt soacra lui Tony. Şi el e prietenul lui Peter? Bună.

Bagă mâna în poşetă şi scoate o mică pungă de hârtie.

— Peter mi-a spus că-ţi plac dulciurile. îndrăzneşte, tinere! Ţi-am adus o pungă cu şerbet.

Cum Aurek nu dă semne c-ar vrea să se apropie, Moira întinde pur şi simplu punga. Silvana e sigură că îi va da drumul, aşa că se întinde şi o prinde ca pe o minge aruncată brusc în direcţia ei. Pune punga pe masa din hol şi în clipa în care face acest lucru, femeia profită ca să o studieze. Are o curiozitate stranie în ochi şi o surprinzătoare iritare, pe deasupra. Silvana nu are nici cea

mai vagă idee de ce a venit această femeie aici. N-ar trebui oare să-i spună că Tony e la Ipswich?

— Peter spune că sunt prieteni ?

— Da.

Moira îşi bagă mănuşile în poşetă.

— E timid, nu? Şi Peter al meu e un copil foarte sensibil. Doamne, ce zi îngrozitoare! Mult prea cald. Ai putea să-mi faci o ceaşcă de ceai ? Sunt de-a dreptul deshidratată.

Silvana îi duce ceaiul în camera din faţă. Moira a tras draperiile, astfel că soarele pătrunde în cameră ca o lamă ascuţită.

Ea stă în umbră, subţire şi nemişcată ca un corp de mobilier lustruit şi vocea i se ridică dintre pliurile draperiei.

— Spune-mi, ştii să joci cărţi ?

— N-am mai jucat de multă vreme.

— Aşa ceva nu se uită. Toarnă ceaiul şi apoi aşază-te lângă mine să jucăm o partidă.

Moira e o jucătoare abilă. Joacă mai întâi o partidă de rummy şi apoi una de whist (o învaţă pe Silvana regulile Portland Club), iar Silvana o învaţă mizerka şi tysiac, pe care obişnuia să le joace în Polonia.

Trec mai multe ore, iar soarele se roteşte pe cer. Silvana trebuie să tragă draperiile pentru a lăsa lumina după-amiezii să inunde camera. Moira tocmai a câştigat a nouă rundă şi succesul a îmbujorat-o.

— Tony e ca un fiu pentru mine, spune ea, din senin. Nu sunt obişnuită să-l văd aşa de ocupat. De obicei, petrece mai mult timp cu noi. Ştii că i-am crescut fiul? Peter e singurul nostru nepot. Fata mea a murit când el era foarte mic.

Deci de-aia a venit bătrâna. Ca să vorbească despre familia ei.

— Tony mi-a spus cât de mult ţineţi la Peter, zice Silvana, cu grijă.

— Aşa ţi-a spus? Ţi-a spus şi că i-am cumpărat casa asta fiicei noastre drept cadou de nuntă ? E pe numele lui Peter acum, ştiai ? Tony n-a investit nici măcar un bănuţ aici.

Silvana îşi dă cărţile pe faţă. A pierdut din nou.

— Da, ştiu, minte ea.

Nu-i va permite bătrânei să creadă că e o proastă. Se întreabă dacă bătrâna a aflat despre planurile lor de a pleca la Londra, dacă a aflat că Tony a dat deja un acont pentru un apartament. Oare el îi vorbeşte bătrânei despre lucrurile astea?

— Problema cu Tony, spune Moira, aruncându-şi cărţile cu faţa în sus, e că e prea bun. Oamenii profită de el.

Silvana ia pachetul, amestecă şi împarte cărţile. Ale ei sunt din nou îngrozitor de proaste. Se uită înspăimântată la ele.

— Deci povesteşte-mi despre tine, zice bătrâna, aşezând o pereche de dame pe masă.

Zâmbeşte binevoitor.

— înţeleg că eşti măritată.

Silvana roşeşte.

— Aşa este.

— Ai de gând să rămâi multă vreme aici ? Ai discutat termenii contractuali cu Tony ?

— *Termenii* contractualii

— Da. Eşti menajeră, nu ?

— Păi, da, dar...

Silvana se uită în jur, căutând ceva de care să se agaţe. Ceva care să pună capăt acestei discuţii. N-o va lăsa pe femeia asta să aibă ultimul cuvânt.

— Tony m-a rugat să rămân pe termen nelimitat, spune ea. Aceştia sunt termenii contractuali.

I-ar plăcea să adauge şi că el vrea să se prefacă că sunt căsătoriţi, dar se abţine.

Bătrâna îşi aşază cărţile pe masă. Silvana mai trage o carte. De data asta, norocul îi surâde. Aproape că izbucneşte în râs. De data asta, nu poate pierde. Nu cu o asemenea mână. îşi arată cărţile şi se uită la Moira.

— Am câştigat.

Moira îşi drege glasul, adună cărţile, se lasă pe spătarul scaunului şi începe să le amestece.

— Mai jucăm unul, de acord?

împarte cărţile şi se uită la ale ei.

— Căsătoriile sunt nişte chestiuni bizare, draga mea, dar trebuie să ne ţinem cu dinţii de ele. Ţi-a povestit Tony ceva de vacanţa de vară ?

Silvana ezită. Nu spune nimic, iar Moira nu pare să observe. Bătrâna continuă să vorbească.

— Avem rude la Sidmouth. în mod normal, Tony ne duce acolo cu maşina, pentru două săptămâni. Peter adoră vestul Angliei.

Silvana încearcă să-şi amintească dacă Tony i-a pomenit vreodată de asta. Dacă a făcut-o, i s-a şters din memorie.

— Ştiu despre vacanţele de vară, spune ea.

Moira îşi arată cărţile şi îi zâmbeşte.

— Ştii, deci. Asta-nseamnă că ştii şi că Tony n-o să ne poată însoţi anul acesta. Se pare că e prea ocupat.

Silvana trage o carte. O damă. Îi studiază chipul Moirei, ochii înguşti, cenuşii, buzele delicate. Ce bine ar fi fost dacă n-ar fi deschis uşa. Dacă s-ar fi ascuns şi ar fi aşteptat ca bătrâna să plece.

Moira continuă.

— Sigur, eu aş fi zis că, odată ce va vinde magazinul, va avea mai mult timp liber, nu mai puţin. Nu eşti de acord ?

Silvana nu spune nimic. Aşteaptă ca bătrâna să-şi arate cărţile, dar Moira le pune la loc în pachet şi se întinde să-şi ia pălăria de pe masă.

— Am cam obosit. Trebuie să prind trenul spre Ipswich şi nu-mi place să-l iau pe cel de ora şase. Sunt mult prea mulţi oameni în el.

Pe hol, Silvana vede că punga cu dulciuri e tot acolo. Speră că Aurek nu s-a cuibărit în ultimele

baloturi de bumbac pe care le-a depozitat Tony în bucătărie. Când se va întoarce Tony, îi va spune că vrea să plece cât mai repede la Londra. Deschide uşa şi iese, lăsând-o pe Moira să treacă pe lângă ea.

Lumina după-amiezii e aurie şi aerul călduţ aduce cu el un miros de alge uscate. Fete cu capetele descoperite şi băieţi pistruiaţi aleargă pe nisip, făcând roata, făcând echilibristică pe bordurile înguste de lemn de pe plajă, ocolind cazematele care sunt încă

acolo şi bulgării de sârmă ghimpată adunată în movile ruginite. Silvana urmăreşte scena pentru câteva clipe.

— Lucy iubea marea, spune Moira, ca şi cum şi-ar aminti o zi anume.

Se întoarce spre Silvana.

— Sper că Tony va reuşi să vină cu noi la Devon. Ar fi mare păcat dacă n-ar reuşi să petreacă ceva timp cu fiul lui, vara asta. Ar fi de neiertat.

— Nu ştiu, spune Silvana.

Nu se va lăsa călcată în picioare de Moira şi discuţia asta a obosit-o.

— Poate c-ar fi mai bine să vorbiţi cu el. Până la urmă, eu sunt doar menajera.

— Da, e adevărat. Tu eşti doar menajera. Poate că m-am înşelat.

Moira coboară pe trotuar şi aruncă o privire de-a lungul străzii.

— Apropo, spune ea. Felul în care ai combinat bluza cu fusta aia de mătase... Nu e prea plăcut să văd că altă femeie poartă hainele lui Lucy, dar trebuie să recunosc că-ţi vin bine. Ai cam aceleaşi măsuri ca ea.

Aruncă din nou o privire de-a lungul străzii şi iese de pe trotuar.

— înţeleg de ce te place Tony. Semeni cu ea, într-un fel.

Silvana simte un fior rece. Tremură, cu toate că stă în bătaia

razelor soarelui. O urmează pe bătrână.

— Ce-aţi spus ?

— Bluza şi fusta. Lucy nu le purta niciodată împreună.

— Cred că vă-nşelaţi, spune Silvana cu răceală.

S-a săturat de Moira şi de remarcile ei răutăcioase.

— Sunt hainele mele. Tony le-a cumpărat pentru mine.

— într-adevăr, ştiam eu că trebuie să vin aici. S-a ajuns prea departe. Porţi hainele fiicei mele. Doar ştii foarte bine. De ce eşti ridicolă? Ţi-a dat şi nurca? Sper că nu. Era un cadou de la noi.

— Nurca? Haina de blană cu căptuşeală de mătase cafenie?

Silvana simte că i se înmoaie picioarele.

Moira a ajuns în mijlocul străzii. O maşină trece încet printre ele şi pălăria ei neagră cu o singură pană de fazan e tot ce mai poate Silvana să vadă.

Se întoarce pe trotuar. îşi recapătă echilibrul. Duce mâna la gât, simte perlele mărunte cusute pe bluză şi îşi retrage repede degetele, de parcă s-ar fi ars.

Intră în bucătărie şi spală ceştile, rotindu-şi mâinile prin apa înspumată. Aurek se întoarce cu un mănunchi de pene albe.

— Unde-ai fost?

— La plajă.

— Să nu mai pleci aşa, de unul singur. Mi-am făcut griji pentru tine.

O trage de fustă până se opreşte din spălat, îşi şterge mâinile pe şorţ şi se întoarce spre el.

— Ce doreşti ? Ceva de mâncare ?

— Acasă, spune el, dându-i penele.

— Acasă, ce?

Aurek se uită la ea, cu faţa plină de pistrui.

— Când mergem acasă ?

— Eu şi tu… Suntem întotdeauna acasă. Suntem nişte supravieţuitori, mai ştii?

Silvana bagă penele în buzunarul şorţului.

— Mulţumesc. Şi mai demult îmi aduceai pene. Când trăiam printre copaci. Mai ţii minte ?

Aurek ridică din umerii lui mici şi ea se întreabă dacă se îndoieşte de ea. E posibil să ştie că nu e mama lui ?

— Te iubesc, spune şi simte în sfârşit că e sinceră. Că în inima ei nu e nicio minciună. Şi ce-i trece prin cap? Bineînţeles că e mama lui.

În noaptea aceea, Silvana stă cu Aurek în camera din faţă, privind marea, bucuroasă că în casă e linişte. Când adoarme în poala ei, îl duce în braţe până sus şi-l bagă în pat. Apoi merge în dormitorul ei şi ia dosarul cu fotografii de sub pernă. A venit timpul să se despartă de copii.

Deschide fereastra şi briza care bate neîncetat le ia cu ea. Toate bucăţelele de hârtie zboară, vântul i le smulge dintre degete. Nu ştie ce vor face, ea şi Aurek, dar nu mai pot rămâne în Felixstowe.

Se îmbracă în rochia în care a venit, cea pe care i-a cumpărat-o Janusz. Singurul lucru pe care îl

are şi care n-a fost al altcuiva înainte. Stă pe pat şi recapitulează totul. E totul limpede acum. Va trăi pe cont propriu, împreună cu fiul ei.

Ipswich

E de datoria lui Janusz, ca maistru, să nu plece până ce culoarele nu se golesc de muncitorii care ies din tura de noapte. De multe ori rămâne mai mult decât ar trebui, bucurându-se de cele câteva clipe liniştite dinaintea începerii turei următoare, când în fabrică se reia activitatea. îi place să privească maşinile liniştite şi aerul limpede. Deşi atelierele sunt goale, o vreme persistă în ele o umezeală călduţă, ca răsuflarea unui om adormit care respiră în guler, o umezeală care îl face pe Janusz să simtă că aparţine unui loc. E un lucru mare pentru el, să simtă că aparţine lumii muncitorilor.

înainte de a pleca, discută politicos cu paznicul despre vreme şi despre fotbal şi apoi iese fără prea mare tragere de inimă în aerul rece al dimineţii, în lumina zorilor care brăzdează cerul cu dungi roşii.

Se hotărăşte să se întoarcă pe jos acasă, nu cu maşina, fiindcă ar fi păcat să nu profite de dimineţile astea frumoase de vară. Adevărul e că îi ia mai bine de patruzeci de minute să ajungă acasă. Patruzeci de minute înainte de a se trezi din nou în confortul casei lui goale.

Când deschide uşa, vede că poştaşul a trecut deja pe la el. Pe podeaua placată cu gresie roşie a holului se află o scrisoare şi o vedere. Se apleacă şi le ridică. în plic e factura de la compania de electricitate. Nimic interesant. Se uită la vedere. O imagine alb-negru, intitulată „Vedere din grădinile Wosley”.

întoarce vederea şi aproape că o scapă din mână de uimire. Scrisul e oribil. E aproape un

miracol că a ajuns. Adresa de-abia dacă se înţelege. Cifrele din numărul 22 arată mai mult ca nişte cârlionţi decât ca nişte cifre. „B”-ul din Britannia aproape că acoperă celelalte litere, ascunzându-le pe jumătate dintre ele.

Nu e trecut niciun mesaj, doar o semnătură, ca un păianjen. *Aurek Nowak.* Numele băiatului. Simte că ameţeşte când îl vede scris. Numele copilului său. Ştampila e din Felixstowe. Vederea a fost trimisă cu trei zile în urmă. Janusz o ţine strâns în mână. E obosit după tura de noapte, corpul lui tânjeşte după somn, dar mintea îi merge prea repede. Se duce în bucătărie, îşi face o cană de ceai şi se aşază la masă. îşi bea ceaiul şi se uită din nou la vedere, nu-şi poate lua ochii de la ea, şi se minunează.

Felixstowe

— Ştiu că a fost Moira pe-aici, spune Tony când ajunge acasă în seara aceea.

Pare precaut şi nesigur. Silvana şi-a propus să rămână calmă. Şi-a propus să discute raţional. îi întinde un braţ de haine, hainele care i-au aparţinut lui Lucy. Expresia de pe chipul lui spune tot ce voia să ştie.

— Cum ai putut! strigă, aruncându-le spre el. Cum ai putut să mă minţi ?

El ridică o bluză, o împătureşte cu grijă, îşi îndreaptă ochii căprui spre ea.

— Nu sunt decât nişte haine.

— Ba nu. Sunt hainele lui Lucy.

— Silvana, te rog. Ştii că te iubesc, nu ?

— Pe cine iubeşti ? întreabă. Pe cine? Pe mine sau pe Lucy ? Ai minţit, ce naiba! Pe cine iubeşti? Pe mine sau pe femeia aia moartă?

îi pare imediat rău că a spus asta. Tony o priveşte fix, firân- gându-şi mâinile.

— Nu vrei să ne culcăm? întreabă el. Sunt obosit. Hai să vorbim mâine. Vino-n pat acum. E târziu. Te rog, vino-n pat şi lasă-mă să te ţin în braţe.

— Nu.

— Iubeşte-mă. Vino lângă mine, te rog.

— Aruncă hainele, spune ea.

— Să le arunc ?

— Arde-le! Scapă de ele! Aruncă-le!

— Nu pot...

— Trebuie.

Stă pe pat şi îl priveşte mutând maldăre de rochii. Pare distrus, e ca şi cum ar duce pe braţe trupul soţiei lui moarte, învelit în straturi de mătase, bumbac şi jerseu. îi e milă de el, dar nici nu-i vine să-l oprească. După ce a golit dulapul, rămâne în picioare, aşteptând următoarele instrucţiuni, dar ea se întoarce pe o parte, îşi trage pătura peste cap şi se preface că doarme.

A doua zi se trezeşte devreme, cu rochia şifonată şi mototolită. Deschide ochii şi se simte calmă şi hotărâtă. Se dă jos din pat, se încalţă şi ia eşarfa de pe masă. Casa lui Lucy. A lui Peter. A lui Tony. Casa oricui, numai a ei, nu.

— Silvana?

Tony stă pe scaun în colţul camerei şi se uită la ea. Are nişte cearcăne roşii şi e tras la faţă. La picioarele lui zace o sticlă de whisky goală.

— Unde te duci, Silvana?

Pe faţa lui pluteşte umbra albastră, aspră a bărbii care a început să crească, iar hainele par la fel de şifonate ca ale ei. E clar că n-a dormit deloc.

Se freacă la ochi.

— La o plimbare. Şi tu ? Când pleci la Devon ?

— Nu e obligatoriu să mă duc...

Dar se va duce cu fiul şi cu socrii lui. Se va duce la Devon. Bineînţeles că se va duce. E al lor. Nu al ei. El ştie asta. Şi ştie şi că între ei totul s-a terminat deja. încă din clipa în care i-a spus că a aflat despre haine, a văzut asta pe faţa lui. A fost ca atunci când, la cinema, filmul se termină şi se aprind luminile.

O priveşte rugător, cu ochii lui căprui înlăcrimaţi, şi în sfârşit înţelege şi ea ce înseamnă privirea aceea. Dorul din privirea lui, dorinţa despre care crezuse că e îndreptată spre ea sunt cele ale unui om care vrea cu disperare ceva ce nu poate avea. Silvana le cunoaşte prea bine. în sfârşit, ceva îi uneşte: dorinţa copleşitoare de a-i găsi pe cei morţi în cei vii.

Ar vrea să-i spună că nu se consideră mai presus de el. N-a luat ea un copil, doar ca să poată crede că fiul ei trăieşte mai departe ? Asta a făcut. Şi pentru ea filmul s-a terminat. Aurek nu este fiul ei mort. E un băiat care trebuie iubit pentru cine este el cu adevărat. Şi Silvana nu e Lucy.

— Vor să merg cu ei mâine, spune el, cu greu. O să stăm două săptămâni. O să te găsesc aici, nu-i aşa? Când mă-ntorc.

— Nu ştiu, răspunde ea. Mă duc să mă plimb pe plajă. Vrei să vii ?

Tony dă din cap.

— Trebuie să predau nişte marfă. Cearşafurile de bumbac. Le-am vândut în sfârşit. Le duc la un hotel din Ipswich în dimineaţa asta. Spune-mi că o să te găsesc aici când o să mă-ntorc.

Nu-i răspunde. Simte perfect distanţa care îi desparte acum. O prăpastie s-a căscat între ei peste noapte.

— Mai vorbim după-amiază, spune el şi ea îşi dă seama că încearcă să-şi recupereze tonul încrezător pe care îl are de obicei. Gesticulează. Trebuie să mă ridic. Să rezolv lucrurile. Ne vedem mai târziu. Plimbare plăcută.

Jos, bucătăria străluceşte în lumina soarelui, deşi e devreme, îşi mută scaunul de lângă fereastră şi se aşază la o cafea.

Spală cana, o şterge şi o agaţă în suportul de lemn de lângă chiuvetă. Mătură, deschide uşa cămării şi pune borcanele, pachetele şi conservele în ordine, cu eticheta în afară. Apoi face acelaşi lucru cu oalele şi tigăile de sub chiuvetă, aşezându-le cu cozile spre interior, aşa cum făcea mama lui Janusz. Vrea să lase lucrurile în ordine.

La ieşire, inspiră profund aerul mării, se îndepărtează puţin şi se uită în sus, către fereastra de la dormitor. Aurek e acolo şi se uită după pescăruşi. îi face cu mâna, iar ea îi răspunde.

— Nu stau mult. Să nu pleci nicăieri! Vreau să te găsesc acasă când mă-ntorc.

Se plimbă pe plaja pustie. începe să alerge, ridicând nisipul. Baticul cel roşu îi flutură în jurul feţei şi Silvana aleargă până ce nu mai poate respira şi e nevoită să se oprească, cu mâinile pe genunchi, şi să aştepte ca inima să i se domolească şi ca respiraţia să-i revină la normal. În cele din urmă, se ridică, inspiră adânc, urcă scările de ciment până la

trotuarul de deasupra plajei şi se îndreaptă spre casă.

Janusz conduce încet. S-a oprit deja de două ori, neştiind exact ce are de gând să facă. Şi dacă ea nu vrea să-l vadă? De două ori s-a dat jos din maşină, s-a uitat la vederea de la Aurek şi apoi a intrat la loc în maşină şi a mers mai departe spre Felixstowe. Când intră în oraş, al cărui nume e scris pompos la marginea şoselei cu flori roşii, pe un fundal alb de margarete, întâlneşte o maşină care se îndreaptă spre Ipswich.

E prima pe care o vede pe drum în dimineaţa aceea. Şoferul încetineşte când trece pe lângă el. Cei doi bărbaţi se uită unul la altul.

E Tony.

Pare obosit şi nebărbierit, gulerul îi e desfăcut, cravata înnodată neglijent, iar Janusz de-abia dacă-l recunoaşte. Are de gând să-l lovească, aşa că încetineşte. Opresc amândoi. Janusz îşi încleştează pumnii şi se dă jos din maşină.

Tony lasă geamul jos.

— Ieşi din maşină! spune Janusz, ridicând pumnii.

Tony dă din cap.

— N-are rost să ne luăm la bătaie. Te aşteaptă.

Arată atât de jalnic, încât Janusz uită o clipă că i-ar plăcea să-l lovească. Iar când îşi aduce aminte, maşina lui Tony se îndepărtează deja, cu un scrâşnet de cauciucuri. Janusz îl priveşte cum accelerează pe şoseaua pustie şi dispare.

Silvana observă maşina care trece pe lângă ea doar pentru că merge foarte încet. Trebuie să fie cineva care a ieşit să se plimbe dimineaţa devreme.

Maşina e foarte curată, lustruită, un Rover negru, strălucitor. Când ajunge în dreptul ei, bărbatul de la volan o priveşte. Trece mai departe şi apoi se uită în urmă, neştiind ce să facă. Puţin mai jos, pe stradă, maşina opreşte. Silvana mai face câţiva paşi şi apoi se întoarce. Nu mai e nimic între ea şi soţul ei acum, nici măcar un copil nu-i mai uneşte. Ea ştie asta, şi-a spus-o de atâtea ori. Dar când îl vede pe Janusz stând şi aşteptând în maşina lui, o doare inima şi se duce la el.

Janusz deschide portiera şi Silvana se urcă lângă el în maşină, încearcă să rămână calm. Silvana atinge bordul, se uită în jur.

— Lui Aurek i-ar plăcea maşina asta. îi plac mult maşinile.

Rămân pe scaune, tăcuţi, cu soarele sclipind pe parbriz, cu

pescăruşii aterizând şi luându-şi zborul în faţa lor. Şiragurile de becuri agăţate de-a lungul falezei se leagănă, zornăind în bătaia neîntreruptă a vântului. în sfârşit, Janusz vorbeşte.

— Am cunoscut-o pe Hélène în timpul războiului.

Tuşeşte, îşi netezeşte mustaţa cu degetul mare şi cu arătătorul.

— A murit. A murit în 1944. N-ar fi trebuit să păstrez scrisorile de la ea. Ar fi trebuit să-ţi explic. Să fi vorbit mai mult. Am tăcut şi am ţinut în mine.

Se întoarce şi vede că ochii ei sunt plini de lacrimi. îşi scoate batista din buzunar şi i-o întinde.

— Ce voiam să spun, băiatul... Mi-ar plăcea să-l văd.

— Crezi că sunt un om rău pentru c-am făcut ce-am făcut?

Janusz dă din cap. Nu ştie dacă ea vorbeşte despre Tony sau

despre Aurek.

— Sunt o ucigaşă? întreabă ea.

O priveşte. Ochii ei au aceeaşi privire fixă, grea pe care a văzut-o la soldaţi. La cei care au fost martori la prea multe. În spatele buzelor ei sunt mai multe întrebări care-şi aşteaptă răspunsul.

îl întreabă, rugătoare:

— Mă vei ierta vreodată?

Iar el răspunde „Nu" şi apoi „Da, cred că da", răspunsurile pe care se pare că Silvana şi le dorea.

Stau în maşină şi privesc cum vântul suflă nisipul în stradă, modelându-l, cum şerpuiesc liniile de nisip galben, iar Silvana îi spune lui Janusz povestea războiului ei. E ca o carte pe care o deschide, îi dă detalii, mişcându-se înainte şi-napoi prin timp, până ce a povestit tot ce s-a întâmplat în fiecare dintre cei şase ani în care au fost despărţiţi. Unele lucruri sunt greu de ascultat, dar le ascultă. Nu-şi întoarce privirea de la ea. Ea spune că nu mai vrea să existe secrete între ei.

Poveştile lui sunt greu de spus. încearcă să-i explice anumite lucruri, dar nu vrea să-şi amintească de război. Amintirile lui sunt îngropate adânc şi nu se poate decide să le aducă la suprafaţă. Nu poate vorbi despre Hélène. Silvana nu insistă să-i dea detalii. Schimbă subiectul. îi e recunoscător.

— Poate că nu e aşa de important, spune ea, când el ezită şi îşi pierde locul în propria povestire. Trecutul... poate că noi îl facem să fie mai mult decât este. N-avem nevoie decât de clipa asta.

Dar Janusz ştie că e nici ea nu crede ce spune. Bineînţeles că trecutul contează. Se uită la ea şi

vede în ochii ei ţara pe care a lăsat-o în urmă. Ea îi cunoaşte anii tinereţii şi el o iubeşte pentru asta. Se simte ca atunci când repară maşini, când toate acele piese pe care le poţi încurca atât de uşor sunt aşezate la locul lor, călduţe şi unse şi merg perfect.

Silvana se zgribuleşte.

— N-avea mamă. Sunt sigură. Avea părul murdar şi răni pe tot corpul. Trebuia să-l îngrijesc. N-avea pe nimeni. Iar copilul meu, copilul nostru era...

— Opreşte-te, spune Janusz.

Coboară geamul, lasă aerul mării să năvălească înăuntru, inspiră profund.

— Asta, nu. Povesteşte-mi cum a crescut.

îi povesteşte despre fiul lor crescut în pădure. îi spune despre jocurile preferate ale băiatului şi despre cum a învăţat să se urce în copaci ca să vâneze.

Vorbesc încetişor, până ce, în mintea lui Janusz, cei doi copii devin unul. Aşa e cel mai bine. Ştie că băiatul pe care-l iubeşte nu e cu adevărat cel care a înghiţit un nasture, dar îi va dărui lui aceste amintiri. Vor fi ale lui Aurek. Nu va mai exista niciun mister. E fiul lor. Şi asta va fi povestea lui.

E ciudat să te îmbrăţişezi în maşină. Janusz se apleacă spre Silvana, dar volanul îl încurcă şi schimbătorul de viteze stă între ei. Silvana se apleacă mai mult, mutându-se pe marginea scaunului şi reuşesc să se sărute stângaci, lovindu-se nas în nas.

O doreşte. Respiraţia ei în timpul nopţii. Felul în care fredonează câte un cântecel când se crede singură. Toate lucrurile astea. Dorinţa creşte în el. Inima îi bate precum cea a unui om tânăr, plină de

dorinţă. în acelaşi timp, se simte bătrân. Suficient de bătrân cât să înţeleagă că durerea nu va dispărea peste noapte. Când se gândeşte la Tony, ar vrea să o respingă, să o acuze din nou. Dar o trage mai aproape.

— Intoarce-te, şopteşte el. Te rog, întoarce-te la mine.

— Casa e lângă faleză, spune Silvana. Şi faci la...

— Ştiu, spune el şi porneşte motorul.

Aurek stă afară, pe marginea ferestrei, şi vede maşina care opreşte în faţa casei. O vede pe mama ieşind şi apoi îl vede pe tata. A venit! Stau amândoi lângă maşină şi se uită la el. Aurek le face cu mâna, mai întâi timid, apoi din ce în ce mai agitat. Se ridică în picioare, ţinându-se de rama ferestrei, pierzându-şi puţin echilibrul, făcând un pas mic în faţă. Trebuie să apuce mânerul ferestrei, ca să nu alunece şi să cadă. Silvana şi Janusz ridică amândoi mâinile spre el, alarmaţi.

— Nu! strigă ei. Nu!

Britannia Road 22

Călătoria cu maşina e lungă şi lentă şi Aurek se foieşte tot drumul pe bancheta din spate, alunecând de la o fereastră la alta. Câmpia rămâne în urmă, iar în locul ei apar loturile private şi şinele înnegrite de cale ferată. Aurek priveşte metalul ruginit al sondelor, ochii lui se preumblă peste gardurile din sârmă ghimpată, peste terenurile galbene, defrişate, peste rândurile de case lipite.

Simte cum umbrele magnoliilor şi ale tufelor de tisă apasă trecător geamul, blocând lumina soarelui, şi se ţine bine de scaun, ca să nu piardă nimic din privelişte. Trec pe lângă cimitir şi Aurek vede şirurile ordonate de cruci albe ca sarea, în spatele

copacilor întunecaţi de tisă. S-a jucat acolo uneori, prinzând şopârle şi şerpi de casă, punându-le apoi în borcane de gem, cu puţină iarbă şi pietricele de cuarţ roz şi granit verde. Arde de nerăbdare să meargă din nou acolo, să stea nemişcat, aşteptând ca şopârlele să iasă şi să se aşeze pe morminte, la soare.

Trec cu maşina peste un pod arcuit, pe lângă zidul unei case pe care, de curând, a fost pictată, cu vopsea albastră, o reclamă la Lăptăria Colman, iar în C-ul de la Colman stă cuibărită o sticlă de lapte. Aurek face ochii mari, observând totul. E ca un marinar care ajunge în port şi care se uită după stâncile patriei lui, are ochii plini de imaginile oraşului, de cerul vast, cu micii nori albi, cu pânza murdară de porumbei care se aşază pe acoperişuri.

La urcare, pe Britannia Road, accelerează, iar maşina se zdruncină pe strada pietruită. Trec peste o ridicătură şi Aurek zboară în faţă, intrând prin spaţiul dintre cele două scaune.

— Aurek! ţipă mama.

El o apucă de umăr şi-şi face loc, aşezându-se în poala ei, pe scaunul din faţă. Ajung la numărul 22, iar Aurek sare din maşină, alergând spre casă, bătând la uşă de parcă cineva ar putea să-i deschidă şi să-l lase să intre.

— Am ceva să-ţi arăt, spune Janusz, descuind uşa.

Trec prin hol, spre bucătărie şi apoi ies pe uşa din spate.

în grădină, lumina e albicioasă. Scoarţa copacilor e încă şi mai deschisă la culoare, precum luna nouă şi dinţii de bebeluş. Frunzişul freamătă, verde. Aurek inspiră adânc aerul zilei călduţe. Se duce la stejar, sub căsuţa lui dintre crengi. Mama

stă lângă el, tata, în partea cealaltă. Felul în care îl privesc îl face să se simtă în siguranţă. E ca şi cum el e tot ce şi-au dorit vreodată.

Asta îi spune tata mamei. Tu şi băiatul sunteţi totul pentru mine.

Aurek închide ochii şi ascultă ciripitul păsărelelor din copaci. De undeva, dintr-o altă grădină, sau din ogoarele de dincolo de case şi de fabrici, vara îl cheamă. Un refren de cuc, de prin păduri, care se repetă la nesfârşit. Aurek nu rezistă la chemarea aceasta simplă. Deschide gura şi începe să cânte.

Uitarea vine blând, cu trecerea anilor. Cu timpul, Aurek va creşte cu gândul că Anglia e casa lui. Şi totuşi, la maturitate, când îşi vede mama uitându-se pe geam, cu privirea pierdută undeva în depărtări, sau tatăl stând tăcut în fotoliu, se întreabă cât de greu le-a fost oare să părăsească Polonia pentru a-i oferi lui o viaţă mai sigură. Umbra unei amintiri trece atunci fulgerător prin mintea lui, ca un băieţel care se joacă de-a v-aţi ascunselea, alergând desculţ prin camerele de pe Britannia Road 22.

E stafia vechii lor ţări, care, crede el, îi bântuie pe toţi.

Mulţumiri

Le mulţumesc din inimă lui Rachel Calder şi lui Juliet Annan, lui Jenny Lord, Pamelei Dorman şi lui Julie Miesionczek. îi mulţumesc, de asemenea, şi lui Sarah Hunt Cooke.

îi sunt foarte recunoscătoare lui Kathy Burrell, profesor de istorie la Universitatea De Montfort din

Leicester, pentru că a citit cu multă generozitate romanul şi a făcut observaţii referitoare la contextul istoric.

Mulţumiri speciale lui Kit Hibianic, pentru că a citit primele variante. De asemenea, le mulţumesc lui Deborah Goodes, Marcia Edwards, Gill Hamer şi tuturor scriitorilor talentaţi care m-au ajutat, la excelentul refugiu pentru scriitori al lui Lorraine Mace. Mulţumiri din inimă lui Richard Butler, care a fost maestrul meu într-ale computerelor, şi lui Delyth Potts, care a crezut întotdeauna în mine. Mulţumesc, Melanie Watson, Aimy Kersey şi Annie Benoit, pentru prietenia şi ajutorul vostru.

Şi, în sfârşit, mulţumesc, dragii mei Katya, Nancy şi Guy.

Epigraful face parte din poemul „The Forest of Arden" de Zbigniew Herbert, *Collected Poems: 1956-1998.* Cu permisiunea generoasă a Atlantic Books.

Cuprins

[1] Infanterist francez în Primul Război Mondial. (N. tr.)